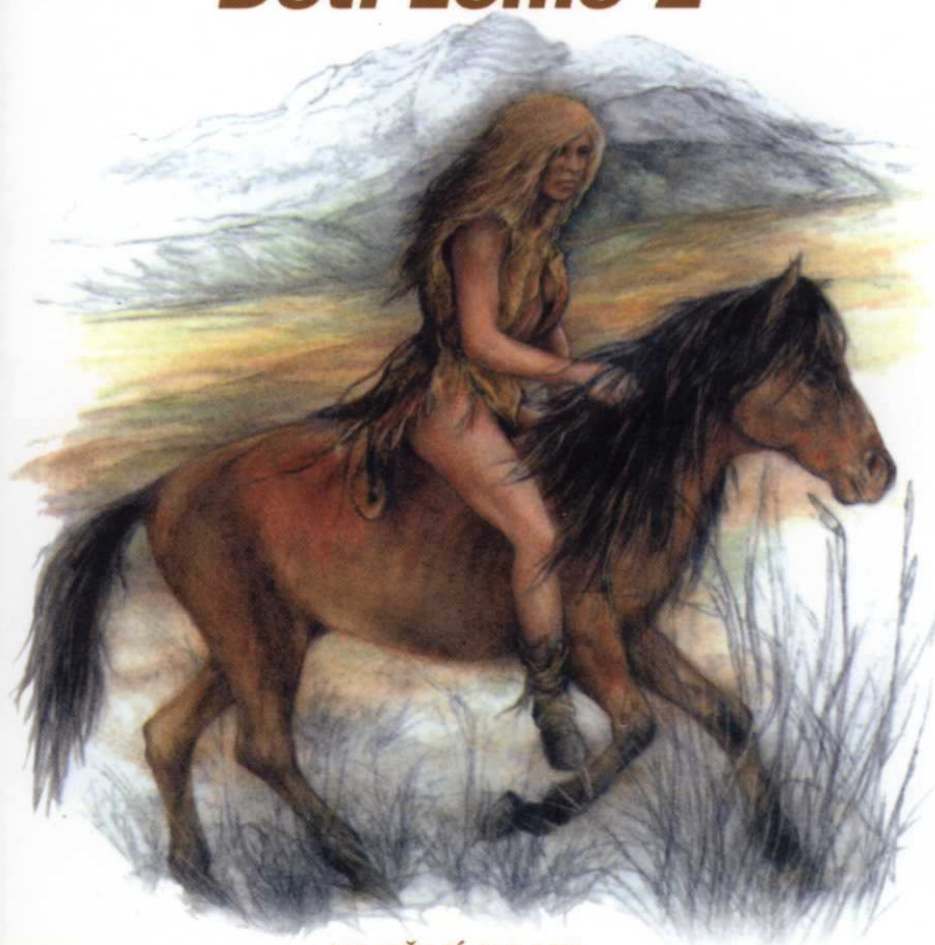

Jean M. Auelová

**ÚDOLÍ
PLAVÝCH
KONÍ 2**

Děti země 2

KNIŽNÍ KLUB

Jean M. Auelová

**ÚDOLÍ
PLAVÝCH
KONÍ 2**

Děti země 2

KNIŽNÍ KLUB

Přeložila Klára Vávrová

Originální vydání
The Valley of Horses

Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Copyright © 1982 by Jean M. Auel
Copyright of the Czech edition © Euromedia Group k. s., 2001
Translation © Klára Vávrová, 1994

ISBN 80-242-0549-1 (soubor)
ISBN 80-242-0540-8 (2. díl)
ISBN 80-242-0539-4 (1. díl)

14.

Když nastal podzim, byl lvíček větší než dospělý vlk, a už nebyl tak neohrabaný. Měl šlachovité nohy a narostly mu svaly. Ale přes své rozměry byl pořád ještě mládě a Ajla utržila, když se s ní kočkoval, mnohý škrábanec a modřinu. Nikdy ho neudeřila – bylo to přece dítě. Ovšem brzdila ho svým signálem „Přestaň!“ a dodávala pak: „Takhle to nejde. Jsi moc divoký!“ a odvrátila se od něho.

To stačilo a mladý lev pak kajícně přišel za ní a tvářil se zkroušeně a všemožně dával najevo své podrobení, tak jak činí člen lví smečky vůči staršímu a vládnoucímu zvířeti. Tomu nikdy neodolala a on ve šťastné bujnosti, která následovala po jejím odpuštění, nikdy neuměl skončit. Byl však stále opatrnější. Zatáhl drápy, než na ni skočil, a položil jí tlapy na ramena a povalil ji, místo aby ji doslova srazil – a pak ji vzal do předních pracek. Musela ho rovněž obejmout, když vzal do tlamy její paži nebo ramena, a i když cenil zuby, zůstal mírný a nikdy jí neroztrhl kůži. Stejným způsobem se měl později při páření zakousnout do lvice.

Přijímala jeho důvěrnosti a gesta náklonnosti a opětovala je, ale dodržovala pravidla, jaká byla zvykem uvnitř klanu. Syn musel poslouchat matku – dokud nepřinesl domů svou první kořist a nedospěl. Stejně tak zacházela Ajla s Drobkem. Ten ji uznával jako matku, a tak její vedoucí postavení vyplynulo samo sebou.

Žena a kůň byli jeho smečka. Nic jiného neměl. Několikrát, když na svých výletech s Ajlou do stepi potkal jiné lvy, byly jeho

zvědavé pokusy o sblížení tvrdě odražený, jak dokazovala jizva na jeho čenichu. Po rvačce, z které přišel Drobek domů s krvavým čenichem, se Ajla jiným lvům vyhýbala, když ji Drobek doprovázel. Avšak byla-li sama, pozorovala je dál.

Zjistila, že srovnává mláďata žijící v divočině u smečky lvů s Drobkem. První, čeho si všimla, bylo to, že je na svůj věk velký a dobře stavěný. V protikladu se stejně starými mláďaty nemusel prodělat hubené doby, kdy by mu žebra vystupovala jako vlny v písku a jeho srst by ztratila jakýkoliv lesk, a o hladovění už vůbec nemohla být řeč. Pokud ho Ajla neustále obklopovala svou péčí a starala se mu o žrádlo, bylo zaručeno, že bez újmy dosáhne své plné velikosti a síly. Ajla byla stejně hrdá jako žena klanu na zdravé a spokojené malé dítě, když viděla, jak její lvíče prospívá ve srovnání s mláďaty žijícími v divočině.

Byla ještě jiná oblast, v níž byl proti nim mnohem napřed. Drobek začal brzy lovit. Protože poprvé s takovým nadšením lovil onagera, směl Ajlu nadále doprovázet na lov. Místo aby se s druhými lvíčaty jenom hravě cvičil v předstírání lovu, cvičil své schopnosti na skutečné kořisti. Lví matka by ho násilně držela v povzdálí, avšak Ajla ho naopak povzbuzovala a dokonce vítala jeho pomoc. Jeho vrozené lovecké vlastnosti se dobře snášely s jejími, takže teď vyraželi na lov společně.

Jen jednou jedinkrát vyrazil na pronásledování příliš brzy a zavinil, že se stádo rozprchlo daleko před jámou. Když mu Ajla dala zřetelně pocítit svou nevoli, věděl Drobek, že se dopustil vážné chyby. Od té doby ji proto dobře pozoroval a držel se v pozadí, dokud ona nedala znamení. I když se mu nepodařilo kořist spadlou do jámy zabít a musel počkat, dokud Ajla nedorazila, byla přesvědčená, že to nebude trvat dlouho, než svou první kořist zadává.

Drobek objevil, že ho ještě víc baví doprovázet Ajlu, když se vypraví s prakem na lov menší zvěře do nízkého lesa. Když Ajla sbírala potravu, o kterou neměl zájem, vrhal se za vším, co se hýbalo – pokud ovšem právě nespál. Když lovila, naučil se při prvním spatření zvěře ustrnout v nehybnosti tak jako Ajla. Čekal tak dlouho, dokud nevytáhla prak a kámen, a rozběhl se, jakmile vystřelila. Často ho potkala, když k ní vlekl zasažené zvíře, avšak taky ho přistihla, jak se mu zakousl do hrdla. Nebyla si pak jistá,

jestli zvíře usmrtil kámen, nebo jestli je zabil on tím, že mu stiskl dýchací trubici a zvíře udusil, jak to dělávají lvi. Zvykla si na to, že Drobek často zvětřil kořist, kterou sama ještě nespatriła. Pak netrvalo dlouho a Drobek ulovil svou první kořist zcela sám.

Drobek si hrál s kusem masa, který mu dala Ajla, avšak neměl o ně valný zájem a usnul. Probudil se, když slyšel Ajlu vylézat po příkré stěně nahoře nad jeskyní, a kručelo mu v žaludku. Víhu nebylo nikde vidět. Osamělá lvíčata bez ochrany v divočině jsou častou kořistí hyen a jiných šelem. To pochopil brzy a dobře si to zapamatoval. Proto vyběhl za Ajlou a byl dřív nahoře ve stepi než ona. Pak šel dál vedle ní. Viděla ho, jak se zastavil, dříve než spatřila obrovského křečka. Ten je však uviděl a dal se na útěk, dřív než po něm vystřelila kámen. Nebyla si jistá, jestli zasáhla cíl.

Drobek okamžitě vyrazil. Když ho dohonila, měl již čelisti zabořené do krvavých vnitřností křečka. Ajla však chtěla zjistit, co křečka zabilo. Obrátila ho na bok, aby se podívala, jestli nenajde místo, kam ho zasáhla kamenem. Drobek se zpěchoval jenom okamžik – Ajla na něho přísně pohlédla – a pak kořist bez odporu pustil. Dost dlouho jí žral z ruky, aby věděl, že ho nikdy nenechá hladovět. Avšak ani když prohlédla křečka, nebyla si ještě jistá, jak byl zabit. Rozhodně však vrátila kořist lvíčeti a pochválila je. Už jenom to, že prokousl kůži, byl pro něho výkon.

První zvíře, při němž si byla naprosto jistá, že je zadával zcela sám, byl zajíc. Bylo to v jednom z mála případů, kdy jí kámen vyklouzl z praku. Věděla, že střela byla špatná – kámen se zabořil jenom několik kroků dál do země – avšak pohyb ruky při střílení z praku byl pro Drobka signálem k tomu, aby vyrazil. Když k němu doběhla, už trhal vnitřnosti zajíce.

„Ty jsi pašák, Drobku!“ Směsí pohybů ruky a zvuků ho obdařila vydatně chválou, jako byli chváleni všichni chlapci v klanu, když poprvé ulovili zvíře. Lev nechápal, co říká, ale věděl velice dobře, že ji potěšil. Její úsměv, její držení těla a její gesta, to všechno mu zprostředkovalo, co cítí. I když byl na to vlastně příliš mladý, uspokojil svůj lovecký pud a přijal pochvalu od člena smečky, který byl svým postavením nadřazen. Udělal svou věc dobře a věděl to.

První studené zimní větry se postaraly o to, že teplota klesla. Na kraji vody se tvořil tenký led a Ajlu obestřel strach. Měla velké zásoby zeleniny a masa pro sebe a ještě navíc zásobu masa pro Drobka, ale věděla, že s tím nevystačí přes celou zimu. Pro Víhu tu bylo seno a zrní, avšak koně vlastně mnoho krmení zase nepotřebují. Koně si i v zimě většinou nacházejí potravu sami. Mnohdy se stává, že napadne hodně sněhu, a dokud teplý vítr nepřinese oteplení, musejí koně hladovět. Proto chladnou zimu všichni nepřežijí.

I šelmy si po celou zimu opatřovaly potravu, lovily především mezi slabšími zvířaty, čímž zůstalo víc potravy pro ty silnější. Populace šelem a kořisti stoupaly a klesaly cyklicky, avšak vůči sobě navzájem byly v rovnováze. V letech, kdy bylo méně divoké zvěře, trpěli masožravci hladem. Zima byla nejtěžším obdobím pro všechny.

Ted', když zima přicházela a půda byla zmrzlá na kost, měla Ajla starosti naléhavější. Nemohla lovit vysokou zvěř, protože byla odkázána na to, aby vyhrabávala jámy v zemi. Většina drobnější zvěře se uložila k zimnímu spánku nebo žila v norách a v jeskyních ze zásob, které si nashromáždila v létě, a proto bylo obtížné je vůbec najít. Navíc neměla tak vyvinutý čich, jako mají zvířata, a musela se spoléhat na zrak a sluch. Ajla proto pochybovala, jestli se jí podaří ulovit dost zvěře, aby měla čím nasytit stále rostoucího jeskynního lva.

Na počátku zimy, když se dost ochladilo, aby uchovala maso ztuhlé a později zmrzlé, se snažila složit tolik vysoké zvěře, kolik jen stačila. Ukládala maso pod hromady kamení. Ale neznala dobře zimní pohyby stád, a tak nebyla v lovu tak úspěšná, jak doufala. I když kvůli svým starostem často v noci nemohla usnout, přesto ani na okamžik nelitovala, že se lvíčete ujala. Ve společnosti koně a jeskynního lva už jen zřídka trpěla pocitem samoty jako v předcházející zimě. Místo toho se v jeskyni často ozýval smích.

Pokaždé, když šla otevřít nový úkryt masa, byl Drobek u toho a pokoušel se dostat k zmrzlému kusu masa, sotva odvalila první kámen.

„Drobku! Jdi mi z cesty!“ Usmívala se na lvíčka, který se komickými pohyby snažil dostat pod kameny. Sám pak zmrzlé zvíře vytáhl nahoru do jeskyně. Jako by věděl, že už byla dřív

obydlena jeskynním lvem, udělal si pelech ve výklenku v zadní stěně a vytáhl tam taky zmrzlé zvíře. S oblibou však většinou už předtím utrl kus masa a požívačně ho žvýkal. Ajla počkala, dokud maso neroztálo, než si z něho sama oddělila potřebný kus.

Když se zásoby masa venku zmenšovaly, začala Ajla pozorovat počasí. Počkala, až se rozednilo k jasnému, jiskřivému chladnému dni a rozhodla se jít na lov – nebo se alespoň pokusit něco ulovit. Nepřipravila si žádný zvláštní plán, ne proto, že by o tom nepřemýšlela, ale prostě si nevěděla rady. Doufala, že dostane nějaký nápad, jakmile bude venku, nebo že něco objeví, až dobře obhlídne terén. Musela něco podniknout a nechtěla čekat, až Drobek všechno zmrzlé maso sežere.

Jakmile Ajla vynesla koše pro Víhu, věděl Drobek, že se půjde na lov, a neustále rozčileně vybíhal z jeskyně a zase dovnitř a vzrušeně kňučel. Víha pohazovala hlavou, ržála a vyhlídka na vyjížďku ji těšila stejně jako jeho. Když konečně dorazili do chladné stepi, zalité zářivým sluncem, starosti z Ajly už trochu opadly. Těšila se z toho, že je venku, stejně jako obě zvířata.

Step byla pokrytá tenkou, oslnivě bílou vrstvou sněhu, kterou slabý vítr nestačil rozvířit. Vzduch zvonil chladem, nebylo cítit ani trochu tepla ze slunce, jako by vůbec nesvítilo. Při každém výdechu se objevil obláček páry. Led, který se tvořil koni u tlamy, se rozletoval na všechny strany, když frkal. Ajla byla vděčná za kapuci z rosomáka a spoustu teplých kožešin, které se jí podařilo získat z ulovené zvěře.

Pohlédla na velkou kočku, pohybující se s pružným půvabem vedle ní, a s překvapením si uvědomila, že je od ramen až k zadním běhům téměř tak dlouhá jako Víha a že se i výškou rychle blíží menšímu koni. Dospívajícímu lvíčeti začínala narůstat načervenalá hříva a Ajla se ptala, čím to, že si toho nevšimla dřív. Najednou Drobek vyrazil kupředu.

Ajla nebyla zvyklá číst stopy v zimní stepi, avšak i z hřbetu koně rozeznala ve sněhu vlčí stopy. Otisky tlap byly zřetelné a ostré, vítr je nezavál sněhem, ani slunce neroztavilo jejich obrysy, byly tedy očividně čerstvé. Drobek běžel přímo, vlci museli být nablízku! Popohnala Víhu do klusu a dohonila Drobka právě včas, aby zahlédla, jak smečka vlků obklíčila starého kozla, který se opozdil za malým stádem stepních antilop.

Mladý lev stádo rovněž viděl, nedokázal však zkrotit svou loveckou vášeň a vletěl mezi ně, takže se stádo rozprchlo všemi směry a zmařilo útok vlků. Překvapení a rozezlení vlci dráždili Ajlu k smíchu, avšak nepoddala se mu, aby Drobka ještě víc nepovzbudila. Příliš snadno se vzruší, pomyslela si, dlouho jsme nebyli na lovu.

Antilopy se v panice rozběhly do dálky. Vlci se znovu dali dohromady a postupovali kupředu pomaleji, aby se neunavili, dokud nedostihnou stádo. Ajla zaujala postavení a Drobkovi uštědřila přísný vyčítavý pohled. Ten se znovu zařadil vedle ní a přizpůsobil se kroku Víhy. Lov ho však příliš těšil, než aby mohl být dlouho zkroušený.

Když Ajla, Víha a Drobek sledovali vlky, dozrávala Ajle v hlavě určitá myšlenka. Nevěděla, jestli by dokázala svým prakem zabít antilopu, ale vlka možná ano. Sama o vlčí maso nestála, ale kdyby měl Drobek hlad, určitě by je neodmítl, a to byl dostatečný důvod k lovu.

Vlci opět zrychlili tempo. Starý antilopí kozel zaostával za stádem. Byl už příliš vyčerpaný, aby s ním udržel krok. Ajla se předklonila a Víha se rozběhla. Vlci starého kozla obklíčili, avšak dosud jim jeho kopyta a rohy naháněly tolik strachu, že se na něho hned nevrhli. Ajla se natolik přiblížila, aby mohla použít prak. Sáhla do kapsy přehozu, hledala vhodný kámen a rozhodla se pak pro určitého vlka. Když se k němu Víha svými bušícími kopyty přiblížila, vystřelila nejdřív jeden a vzápětí hned druhý kámen.

Zasáhla. Vlk šel k zemi a nejdřív myslela, že zmatek ve smečce vyvolala její smrtící střela. Pak poznala skutečný důvod. Drobek pochopil její střelu z praku jako signál k pronásledování, nezajímal se však o vlky, alespoň teď ne, když byla na dosah mnohem chutnější antilopa. Vlčí smečka vyklidila pole klusajícímu koni, který nesl na zádech ženu ozbrojenou prakem, a útočícímu lvu.

Ale Drobek nebyl lovcem, jakým se snažil být – ještě ne. Jeho útoku zatím chyběla síla a chytrost dospělých lvů. Ajla potřebovala chvíli, než rozeznala situaci. Ne, Drobku! To není to pravé zvíře, pomyslela si. Pak se rychle rozmyslela. Samozřejmě že zvolil správné zvíře. Vyrázil za prchajícím kozlem, kterému smrtelný strach dodal novou sílu.

Ajla vytrhla oštěp z úchytu na koši. Víha reagovala na její pobízení a hnala se za rychle prchající starou antilopou. Vzepětí sil antilopy trvalo jen krátkou chvíli, brzy začala zpomalovat. Kupředu pádící kůň rychle zmenšoval vzdálenost mezi nimi. Ajla se rozpřáhla oštěpem v okamžiku, kdy běžel kůň vedle antilopy bok po boku. Nevěděla, že v okamžiku, kdy oštěp zabodla, vyrazila radostný skřek.

Nechala koně oběhnout oblouk, a když klusal zpátky, viděla Drobka stát na starém kozlovi. Poprvé ve svém životě hrdě ohlašoval své vítězství a řval. I když to ještě nebyl plný řev vzrostlého lva, byl to přesvědčivý příslib. Dokonce Víha se při jeho řevu plašila.

Ajla sklouzla z Víhy a poklepala ji konejšivě po krku. „Neboj, Vího! To je jenom Drobek!“

Bez uvažování, jestli by snad lev mohl být proti a vážně ji zranit, odstrčila Drobka stranou a chystala se vyvrhnout antilopu, než ji dopraví zpátky do jeskyně. Drobek se podvolil její nadřazenosti a ještě něčemu jinému, co nacházel jenom u Ajly – samozřejmosti, s kterou ho milovala.

Ajla se rozhodla najít vlka a stáhnout ho. Vlčí srst hřála. Když se vracela, byla překvapená, když viděla, jak Drobek táhne antilopu za sebou, a pochopila, že měl v úmyslu táhnout ji celou cestu až k jeskyni. Antilopí kozel byl vzrostlý a Drobek byl ještě mládě. Jeho síla v ní znovu vzbudila úctu. Avšak kdyby vlekl antilopu celou cestu, utrpěla by srst. Antilopy sajga byly velmi rozšířené a žily jak v horách, tak na rovinách, jejich stáda však nebyla nijak početná. Ještě nikdy žádnou neulovila, a tak měla tato antilopa pro ni zvláštní význam. Antilopa sajga byla totem Izy a Ajla si moc přála mít její kůži.

Ajla udělala gesto „Přestaň!“. Drobek váhal jenom okamžik, pak jí „svou“ kořist přenechal a po celou cestu domů do jeskyně kroužil kolem Víhy, aby kořist hlídal.

S větším zájmem než kdy předtím sledoval, jak Ajla antilopu stahuje z kůže a sundává paroží. Když mu přenechala zvíře, zatahl je celé nahoru do svého výklenku v jeskyni. Dosyta se nažral, pak zůstal ještě chvíli vzhůru a později v blízkosti antilopy usnul.

Ajlu to pobavilo. Pochopila, že hlídá svou kořist. Zřejmě cítil, že to s tímhle zvířetem bylo něco zcela zvláštního. Ajla na tom

byla jinak – ze zcela jiného důvodu. Stále ještě byla rozrušená. Rychlost, štvance i zabítí zvířete bylo v nejvyšší míře vzrušující – avšak ještě důležitější bylo, že objevila nový druh lovu. S pomocí Víhy a teď taky Drobka se mohla kdykoliv, v zimě v létě, vydat na lov. Cítila se silná a byla vděčná. Věděla, že dokáže pro Drobka opatřit dost žrádla.

Potom se šla podívat, aniž vlastně věděla proč, jestli je i s Víhou všeho v pořádku. Víha si lehla a nejevila neklid, přestože byl nablízku jeskynní lev. Zvedla hlavu, když se Ajla přiblížila. Ajla ji pohladila. Cítila, že potřebuje mít ji nablízku a natáhla se vedle ní. Víha tiše zafrkala a dala najevo, že je ráda, když má Ajlu vedle sebe.

Bylo zábavné vydávat se v zimě na lov s Víhou a s Drobkem, když už nemusela obtížně hloubit jámu. Od mládí, od té chvíle, kdy se naučila používat prak, chodila Ajla na lov. Každý nový způsob, který si osvojila a zvládla – čtení stop, vrhání kamenů v rychlém sledu za sebou, padací jáma a oštěp – to vše jí dávalo silnější pocit, že skutečně něčeho dosáhla. Nic se však nevyrovnalo čisté radosti, jakou cítila, když lovila společně s koněm a jeskynním lvem. A zdálo se, že i je to baví stejně jako ji. Když se Ajla začala chystat, pohazovala Víha hlavou a stříhala ušima a tančila se zvednutým ocasem. Drobek vybíhal ven a zase se vracel do jeskyně a v očekávání nadcházejícího lovu tiše a spokojeně vrčel. Počasí jí dělalo starosti, ale když ji Víha jednoho dne donesla oslepující sněhovou bouří domů, už se dál nezneklidňovala.

Obvykle se trojice vydávala na cestu krátce po rozednění. Když brzy uviděli kořist, často se už v poledne vrátili. Obvykle sledovali kořist tak dlouho, dokud k ní nebyli ve výhodném postavení. Pak dala Ajla Drobkovi prakem signál a lev horlivě vyběhl plnou rychlostí. Víha, která cítila Ajlino naléhání, vyrazila za ním. A pak skočil mladý jeskynní lev zpanikařenému zvířeti do týla – přičemž mu zatínil drápy a zuby do těla. Nedokázal je zabít, ale většinou netrvalo dlouho a Ajla ho na koni dohonila. Když pak běželi vedle sebe, Ajla zvíře probodla oštěpem.

Zpočátku neměli vždycky úspěch. Mnohdy bylo zvíře, které vystopovali, příliš rychlé, nebo mu Drobek spadl ze zad a už pak

nedokázal na běžící zvíře znovu vyskočit a zachytit se drápy. Ajla se taky musela naučit zacházet v trysku s těžkým oštěpem, potřebovala cvik. Mnohdy minula cíl nebo ho zasáhla tak, že se oštěp odrazil, někdy se Víha nedostala dost blízko ke zvířeti. Ale i když Ajla zvíře nezasáhla, bylo to všechno velmi vzrušující a mohla to přece zase znovu zkusit.

Časem všichni zlepšovali své výkony. Naučili se odhadovat mezi sebou své potřeby a schopnosti, a to z nich teprve činilo schopnou loveckou skupinu. Byli nakonec tak dobře sehraní, že se Drobkovi málem nedostalo správného ohodnocení, když konečně poprvé bez jakékoliv pomoci roztrhal svou kořist.

Víha plným tryskem doháněla stádo, Ajla viděla, že jelen klesá, dřív než se stačila přiblížit. Víha zpomalila, když projížděli kolem. Ajla měla oštěp připravený, aby zasadila jelenovi smrtelnou ránu, avšak pak si uvědomila, že už to udělal Drobek. Tak se hned pustila do práce, aby jelena vyvrhla a připravila na cestu do jeskyně.

Pak jí teprve došlo v plném dosahu, co se tu stalo. I když byl Drobek mladý, už byl lovec! V klanu by tím byl prohlášen za dospělého. Tak jako ona se stala ženou, která loví, ještě dřív, než skutečně v ženu dospěla. I Drobek se stal dospělým dřív, než skutečně dospěl. Měla by pro něho uspořádat obřad mužnosti, pomyslela si. Avšak jaký význam by pro něho mohl mít takový obřad? Pak se usmála.

Odvázala jelena z nosítek a nacpala travnatou rohož a tyče do košů. Jelen byl Drobkovou kořistí, měl na něho právo. Nejdřív to Drobek nechápal. Neustále pobíhal mezi jelenem a Ajlou. Avšak když Ajla odcházela, popadl jelena zuby za krk a táhl ho mezi předními nohama celou cestu až na břeh a pak taky po příkré stezce nahoru a do jeskyně.

Bezprostředně po prvním Drobkově samostatném úlovku si nevšimla žádného rozdílu. Stále ještě lovili společně. Avšak stále častěji se Víha jenom proběhla a Ajlin oštěp byl přebytný. Když chtěla mít trochu z masa, kus si nejdřív vyřízla. Chtěla-li kožešinu, tak kořist stáhla. I když lví samec v divočině vždycky dostal první a největší porci – ale Drobek byl ještě mladý. Jak o tom svědčila jeho velikost, nikdy nepoznal hlad, a byl zvyklý na to, že to byla Ajla, kdo udává tón.

S příchodem jara opouštěl Drobek stále častěji jeskyni sám a vycházel na výzvědné výpravy. Zřídka kdy zůstával pryč dlouho, avšak jeho výlety byly stále častější. Jednou se vrátil se zkrvaveným a roztrženým uchem. Ajla se dohadovala, že narazil na jiné lvy. Tehdy pochopila, že už mu nemůže stačit. Drobek hledal své druhy. Ajla mu očistila ucho a on strávil příští den tím, že ji sledoval na každém kroku tak, že jí až překážel. V noci zalezl k ní na lůžko a hledal její prsty, aby z nich sál.

Brzy mě opustí, pomyslela si. Chybí mu smečka vlastních lvic, které budou pro něho lovit, a mladí lvi, aby jim vládl. Musela myslet na Izu. Ty jsi mladá, potřebuješ pro sebe muže, muže tvého druhu. Najdi své lidi, najdi si druha, říkala jí.

Brzy bude jaro. Měla bych myslet na to, abych táhla dál, ale ještě ne hned. Drobek bude obr, dokonce i na jeskynního lva. Už teď zdaleka převyšoval stejně staré druhy, a přitom stále nebyl úplně dospělý. Ještě ale nemohl přežít sám.

Jaro nastalo bezprostředně po prudké sněhové bouři. Zápavy se postaraly o to, že už nemohli jen tak vycházet z jeskyně. Ajla mohla vyšplhat nahoru do stepi, avšak pro Víhu byl svah příliš příkrý. Nakonec vodní hladina klesla, břeh řeky a hromada kostí nabyly jiné podoby a Víha scházela opět dolů na pastvu. Avšak byla neklidná.

Poprvé si Ajla všimla něčeho neobvyklého, když Víha bolestně kopla Drobka kopytem. Ajlu to překvapilo. Víha měla s mladým lvem vždycky velkou trpělivost, někdy do něho sama strčila čumákem, ale nikdy to nezašlo tak daleko, že by na něho zaútočila. Ajla myslela, že příčinou je dlouhá vynucená nečinnost, avšak Drobek, když dorůstal, se držel v jeskyni pokud možno co nejdál od místa Víhy. Poznal instinktivně její revír a Ajla se ptala, co ho k tomu asi zahnalo. Šla se podívat a uvědomovala si silný pach, který už neurčitě cítila celé dopoledne. Víha stála vzadu, hlavu skloněnou a zadní nohy roztažené, s ocasem na stranu. Pochvu měla naběhlou. Podívala se na Ajlu a kňučivě zaržála.

Rychle po sobě prožila Ajla řadu rozdílných pocitů. Nejdříve pocítila úlevu. To tedy je ten problém. Ajla věděla, že u zvířat dochází pravidelně k době páření. U mnohých častěji, avšak u pasoucích se zvířat to bylo zpravidla jednou za rok. To byla doba, kdy

samci bojovali o právo páření a kdy výjimečně zůstávali pohromadě samci i samice i u těch zvířat, která obvykle lovila nezávisle na sobě nebo tvořila čistě samčí nebo čistě samičí stáda.

Doba páření byla jednou z oněch velkých tajemství zvířecího chování, které Ajlu mátlý – tak jako odhazování paroží a dorůstání nového, většího paroží. Patřilo to k oněm věcem, kdy se Krebovi zdálo, že se Ajla příliš mnoho ptá. Ani on nevěděl, proč se zvířata páří, i když jednou řekl, že je to doba, kdy samci dávají poznat, že vládnou samicím, nebo snad – jako u lidí – že musí uspokojit svou potřebu.

Víha byla už minulého jara páření schopná, ale přestože slyšela nahoře ve stepi ržát hřebce, nedokázala přijít za ním. Taký se zdálo, že je toto nutkání u Víhy tento rok silnější. Ajla si přinejmenším nepamatovala, že by napuchnutí pochvy bylo tak zřetelně vidět nebo že by někdy dřív vydávala tak naříkavé zvuky. Víha strpěla Ajlino hlazení a konejšení, avšak pak zase sklonila hlavu a naříkala.

Najednou se Ajle strachem sevřel žaludek. Opřela se o koně, jako se Víha často opřela o ni, když byla zmatená nebo měla strach. Víha ji opustí! Přišlo to zcela nečekaně. Ajla neměla čas se na to připravit, i když to měla předvídat. Uvažovala pořád o budoucnosti Drobka a o své vlastní. Místo toho přišla doba páření Víhy. Mladá klisna potřebovala hřebce.

Téměř proti své vůli vyvedla Ajla Víhu z jeskyně a dala jí na srozuměnou, aby ji následovala. Když dorazily na pobřežní pruh, Ajla nasedla. Drobek se zvedl a chtěl jít s nimi, avšak Ajla mu dala znamení „Přestaň!“ Tentokrát nechtěla, aby je doprovázel. Neměla v úmyslu lovit, ale jak to měl Drobek vědět? Ajla musela Drobkovi ještě jednou důrazně poručit, než zůstal a jenom se za nimi díval.

Ve stepi bylo teplo a vlhko současně. Slunce ještě zdaleka nedosáhlo svého poledního vrcholu a bylo zahaleno závojem oparu na bledém nebi. Modř na nebi vypadala vybledle, ano, vyrudle, tak ostře páliло slunce. Sníh se odpařoval v jemném oparu, který ovlivňoval rozhled, ale všechny obrysy změkčoval. Mlha, která se držela v chladnějším stínu, brala všemu obvyklou ostrost. Hloubka se ztrácela a celý rozhled byl zkrácený – a všechno to propůjčovalo krajině větší bezprostřednost, pocit větší přítomnosti, jako by neexistovalo nic jiného než zde a teď. Horizont se zdál být vzdálen

jenom několik kroků, a přece by trvalo věčnost, než by k němu došla.

Ajla nevedla Víhu určitým směrem. Nechala ji volit cestu a vnímala jenom bezděčně směr a nápadné orientační body, kterých by se mohla zachytit. Bylo jí jedno, kam jedou, a neuvědomovala si, že k všeobecné vlhkosti přispívá slaná vlhkost jejích slzí. Seděla ochabla na koňském hřbetě a pohled měla obrácený do svého nitra. Vzpomínala na to, kdy poprvé uviděla v údolí stepní koně na pastvě. Myslela na své rozhodnutí tu zůstat a na to, že musí lovit. Připomněla si, jak poprvé přivedla Víhu do jeskyně a do blízkosti ohně. Měla vědět, že to nemůže trvat věčně a že se Víha jednoho dne musí vrátit ke svým, stejně jako by to měla udělat ona sama.

Změna v chůzi koně ji vytrhla z myšlenek. Víha našla, co hledala. Před ní se páslo malé stádo koní.

Slunce rozpustilo sněh na plochem pahorku. Mezi suchou loňskou trávou prosvítala jemná zeleň. Zvířata, která byla vyhladovělá, škubala šťavnatou travu. Víha se zastavila, když ostatní koně vzhledli. Ajla slyšela ržání hřebce. Objevila ho trochu stranou na pahorku, kterého si předtím nevšimla. Byl temně rudohnědý, hřívu, ocas a nohy měl dole černé. Nikdy předtím neviděla tak zářivě barevného koně. Většinou byli šedohnědí nebo špinavě šedí nebo – jako Víha – plaví.

Hřebec zaržál, zvedl hlavu a horní pysk zvedl vzhůru. Pak se vzepjal, klusal směrem k nim, zastavil se ve vzdálenosti několika kroků a hrabal kopytem do země. Mohutný krk držel sehnutý, ocas vztyčený.

Víha odpověděla opatrným zaržáním a Ajla z ní sklouzla dolů. Objala ji ještě jednou a pak se stáhla. Víha obrátila hlavu a podívala se na ženu, která se o ni starala od doby, kdy byla malé hříbě.

„Běž k němu, Vího!“ řekla Ajla. „Ty jsi našla svého druha. Jdi k němu!“

Víha zvedla hlavu a tiše zaržála, pak se obrátila k hřebci. Ten ji oběhl, dokud nestál za ní, strčil do ní a popohnal ji blíž k malému stádu, jako by byla neposlušná a opozdilá.

Ajla nebyla schopna odejít. Když viděla, jak hřebec Víhu pojal, musela bezděčně myslet na Brouda a na strašnou bolest. Později to

bylo už jen nepříjemné, ale přesto vždycky nenáviděla, když s ní Broud uspokojoval svou potřebu.

Avšak Víha se přes veškeré ržání naříkání nepokoušela hřebce shodit, a jak tam Ajla stála a přihlížela, cítila, jak se v ní pohnulo něco zvláštního, pocity, které si nedokázala vysvětlit. Nedokázala odvrátit pohled od hřebce, který položil přední nohy na hřbet Víhy, vzrušeně ržál a křečovitě vypjatý na ni dorážel. Cítila mezi nohama teplou vlhkost, rytmické pulzování, které odpovídalo nárazům hřebce, a nepochopitelnou touhu. Dýchala ztěžka, krev jí bušila v hlavě a zoufale toužila po něčem, co si neuměla vysvětlit.

Později, když plavá klisnička následovala hřebce a ani se neohlédla, cítila Ajla v sobě prázdnotu, která byla tak těžká, že myslela, že ji neunes. Poznala, jak křehký je svět, který si vystavěla v údolí, jak pomíjivé bylo její štěstí a jak ohrožené je její bytí. Obrátila se a běžela zpátky do údolí. Běžela, až jí dech svíral hrdlo a píchalo ji v boku. Běžela a doufala, že když poběží dost rychle, zbaví se vši bolesti a nechá za sebou svou osamělost.

Spíš klouzala po svahu, který ji vedl k římse, než že by lezla, kulila se a pak popadala dech. Dokonce i když potom mohla dýchat klidněji, vůbec se nehýbala. Nechtěla se hýbat. Nechtěla se s tím vyrovnat nebo se pokusit žít dál. Jaký to mělo smysl? Byla přece prokletá, byla už mrtvá. Nebo snad ne?

Proč jenom nemůžu prostě umřít? Jak to vlastně mám udělat? Proč musím vždycky ztratit všechno, co miluji? Cítila horký dech a drsný jazyk, který jí lízal sůl z tváří. Když otevřela oči, stál před ní obrovský lev.

„Ach, Drobku!“ zvolala a zvedla k němu paže. Natáhl se vedle ní a položil na ni svou mohutnou tlapu se zataženými drápy. Překulila se, vzala ho kolem krku a skryla tvář v jeho hřívě.

Když se konečně vyplakala a pokusila se vstát, cítila následky pádu. Roztržené dlaně, odřená kolena a lokty, natlučený bok a ránu na pravé tváři. Kulhala k jeskyni. Zatímco si ošetřovala odřeniny a modřiny, přepadla ji myšlenka, kterou rázem vystřízlivěla. Co kdybych si něco zlomila? To by bylo horší než smrt, když tu není nikdo, kdo by mi pomohl.

Ale nic jsem si nezlomila, pomyslela si. Můj totem chce, abych zůstala naživu, možná k tomu má dobrý důvod. Možná mi duch

jeskynního lva poslal Drobka, protože věděl, že mě Víha jednoho dne opustí.

I Drobek mě opustí. Nebude to už trvat dlouho a i on se bude chtít pářit. Najde družku, i když nevyrostl ve správné smečce. Bude tak velký, že bude schopen obhájit si velký revír. A on je dobrý lovec. Nebude muset hladovět, když bude hledat smečku nebo alespoň lvici.

Protáhla tvář. Málem to vypadá, jako bych byla matka v tlupě, která si dělá starost o nedospělého syna, který vyrůstá ve velkého statečného lovce. Koneckonců není mým synem. Je to jen lev, obyčejný... ne, obyčejný není. Je už teď téměř tak velký jako dospělý jeskynní lev, a naučil se záhy lovit. Ale on mě opustí...

Durk už jistě zatím taky vyrostl. A Ura taky jistě roste. Oda bude smutná, až ji Ura opustí, aby se stala Durkovou družkou a žila v Brunové tlupě... Ne, teď je to Broudova tlupa. Jak dlouho je ještě do příštího setkání klanu?

Natáhla se pro hůlky se zářezy za svým lůžkem. Stále ještě dělala každý večer jeden zárez. Byl to zvyk, obřad. Rozvázala stužku kolem svazku a rozprostřela hůlky před sebou na zemi. Pak se pokoušela počítat dny, které uplynuly od jejího příchodu do údolí. Položila ruce na zářezy, avšak bylo jich příliš mnoho. Uplynulo příliš mnoho dní. Měla pocit, že zářezy musí splynout a k něčemu se spojit, aby jí prozradily, jak dlouho tu byla, avšak nevěděla, jak by se to mohlo stát. Pak jí došlo, že hůlky vůbec nepotřebuje. Mohla počítat roky, když uvažovala, kolik jar zatím přišlo a odešlo.

Durk se narodil před posledním setkáním klanu, pomyslela si. S příštím jarem skončil jeho rok narození. Udělala do země čáru. Další rok byl ten, kdy se naučil chodit. Druhá čára na zemi. Následující jaro znamenalo konec roku, kdy ho plně krmila, pak přišel rok odvykání – i když už si musel odvyknout dřív. Udělala třetí čáru. Pak odešla – vzlykla a setřela si slzu – a v následujícím létě našla své údolí – a Víhu. Další jaro Drobka. Udělala čtvrtou čáru. A toto jaro... Nedokázala si představit, že odchod Víhy je to, podle čeho si bude pamatovat tento rok. Jenomže to byla skutečnost. Udělala pátou čáru.

To je tolik, kolik je prstů na jedné ruce – zvedla levou ruku do výše – a tolik let je teď Durkovi. Přidala palec a ukazováček pravé

ruky. A tolik let zbývá do příštího setkání klanu. Až se z něho vrátí, bude Ura u nich, pro Durka. Samozřejmě ještě nebudou dost velcí, aby utvořili pár. Ale stačí, aby se na ni jenom podívali a budou vědět, že Ura je určená pro Durka. Zdalipak se na mě Durk ještě pamatuje? Má snad paměť lidí klanu? Kolik z něho je ode mě, a kolik od Brouda... z klanu?

Ajla vzala hůlky se zářezy a všimla si pravidelných odstupů mezi obzvlášť velkými zářezy, které udělala vždycky, když její duch bojoval a ona krvácela. Který totemový duch by zde mohl bojovat s tím mým? I kdybych měla za totem jenom myš, neotěhotněla bych. Na to je zapotřebí muže a jeho údu, aby dítě rostlo. Ano, to si myslím.

Víha! Je to to, co hřebec udělal s tebou? Postaral se o to, aby ve tvém břiše rostlo mládě? Třeba tě někdy uvidím s tímhle stádem a dozvím se to. Ach, Vího, nebylo by to nádherné?

Když pomyslela na Víhu a na hřebce, znovu se roztrásla. Dýchala trochu rychleji. Pak myslela na Brouda a příjemné pocity přestaly. Ale byl to jeho úd, který způsobil, že Durk rostl. Kdyby Broud věděl, že tak dostanu dítě, nikdy by to neudělal. A Durk dostane Uru. A Ura není znetvořená. Ura určitě začala růst v Odě, když jí ten muž od Druhých lidí učinil násilí. Ura je přesně tou pravou pro Durka. Část má z klanu a část z toho muže od Druhých. Muž od Druhých...

Ajla byla neklidná. Drobek zmizel a ona cítila potřebu se pohybovat. Vyšla ven a držela se mimo keře, které lemovaly řeku. Šla dál než kdykoliv předtím. Jenom když ji nesla Víha na zádech, dostala se tak daleko. Budu si muset zase zvyknout běhat po svých, pomyslela si, a na to, že budu nosit koš na zádech.

Sledovala ohyb řeky kolem příkrého svahu až ke konci údolí, tam, kde řeka tekla dál k jihu. Právě na druhé straně ohybu vířila voda mezi skalami, které vypadaly, jako by tam byly záměrně položené: přesně ve správném odstupu, aby se dalo z jedné přejít na druhou. Skalní stěna tu nebyla tak příkrá. Vylezla na ni a rozhlédla se po západní stepi.

Mezi západem a východem vlastně nebyl žádný rozdíl. Nanejvýš ten, že tu krajina byla trochu divočejší. Západ jí připadal podstatně důvěrnější a známější. Vždycky věděla, že se vydá na

západ, pokud jednoho dne opustí údolí. Obrátila se, znovu přešla přes řeku a pospíchala pak dlouhým údolím dolů ke své jeskyni.

Když tam dorazila, byla už téměř tma a Drobek se ještě nevrátil. Oheň vyhasl a jeskyně byla studená a opuštěná. Připadala jí dnes prázdnější než tehdy, když si z ní teprve dělala své obydlí. Rozdělala oheň, donesla vodu na vaření a připravila čaj, ale nechťelo se jí vařit. Vzala si kousek sušeného masa a několik sušených višní a sedla si na lůžko. Už tomu bylo dávno, kdy byla v jeskyni sama. Šla dozadu, kde stál její koš, a přehrabovala se v něm, dokud nenašla kůži, v které nosila Durka. Zmuhlala ji, přitiskla ji k sobě a pozorovala oheň. Když si lehla, dál pevně tiskla kůži.

Uснуla a spala velmi neklidně. Zdálo se jí o Durkovi a Uře, kteří vyrostli a stali se párem. A viděla ve snu Víhu s jejím hřebcem. Jednou se probudila celá zpocená. Teprve když se zcela probudila, uvědomila si, že se jí zdál zase jednou její strašný sen o zemětřesení. Proč ji tenhle sen zase navštívil?

Vstala a rozhrabala oheň, ohřála si čaj a napila se. Drobek se stále ještě nevrátil. Vzala si Durkovu kožešinu a myslela znovu na vyprávění Ody o muži Druhých, který ji znásilnil. Oda říkala, že vypadal jako já.

Muž jako já. Ajla se pokoušela představit si takového muže, snažila se vyvolat si rysy své tváře, jak je viděla na hladině nádržky, avšak jediné, nač si vzpomínala, byly vlasy, které jí lemovaly tvář. Tehdy je nosila dlouhé, ne spletené do copů, aby jí neustále nepadaly do tváře. Byly světlé jako srst Víhy: ostatně bohatší a zářivější, téměř zlaté.

Avšak pokaždé, když se pokusila představit si tvář muže, viděla Brouda, který na ni potměšile zíral. Tvář muže Druhých si představit nedokázala. Oči měla unavené a znovu si lehla. A znovu viděla ve snu Víhu a jejího hřebce. A pak se jí zdálo o nějakém muži. Jeho tvář byla rozmazaná a nezřetelná, jako ve stínu. Jenom jedno bylo jasné. Měl světlé vlasy.

15.

„To děláš dobře, Jondalare. Ještě z tebe uděláme říčního muže,“ řekl Karlono. „U velkých lodí na tom nezáleží, jestli propásneš záběr. Nejhorší, co se ti tu může stát, je, že vypadneš z rytmu a nebudeš na chvíli v souladu s ostatními. Na malých lodích, jako je tahle, je ale rytmus nadmíru důležitý. Zmeškat záběr může být nebezpečné, ba dokonce smrtelné. Stále sleduj řeku – nikdy nezapomeň, jak může být nevypočitatelná. Tady je velmi hluboká, proto vypadá tak klidně. Ale stačí, abys do ní dal pádlo, a už cítíš, jak je proud mocný. Bojovat s takovým proudem je těžké – musíš s ním spolupracovat.“

Karlono nezavřel ústa, když projížděl s Jondalarem v malém člunu pro dva v blízkosti přístaviště Ramudonů. Jondalar mu naslouchal jen na půl ucha, soustředil se ale zcela na ovládání pádla, aby člun, který řídil, taky skutečně jel tam, kam chtěl.

„Myslíš si, že je snadnější jet po řece dolů, protože to je po proudu, ale to je omyl. Když jedeš proti proudu, musíš si celou dobu uvědomovat člun a řeku a nesmíš ani na okamžik myslet na něco jiného. Víš, že když polevíš ve své pozornosti, můžeš ztratit všechno, co jsi získal.“

Když se necháš hnát proudem, je pokušení příliš velké, snadno něco zanedbáš a myslíš na něco jiného, a pak tě řeka strhne. Dál po řece jsou uprostřed koryta skály. Než se naděješ, může tě proud na ně vrhnout. Nebo narazíš na nějaký kmen, který je vodou tak

nasáklý, že leží pod hladinou. Nikdy se neotáče k Matce zády! To je pravidlo číslo jedna. Je v ní spousta překvapení.

Právě když si myslíš, že víš, co tě čeká, a všechno ti připadá samozřejmé, udělá Matka něco neočekávaného.“

Starší muž se posadil a vytáhl pádlo z vody. Zamyšleně si přeměřoval Jondalara a všiml si, jak je soustředěný. Světlé vlasy si stáhl v tylé řemenem – chvályhodné opatření. Měl na sobě oblečení Ramudonů, což vlastně nebylo nic jiného než oblečení Samudoronů, jenom přizpůsobené zvláštním podmínkám života na vodě.

„Proč nejedeš zpátky k přístavišti a nenecháš mě vystoupit, Jondalare? Myslím, že je načase, abys to zkusil sám. Je to rozdíl, když je člověk na řece naprosto sám.“

„Myslíš, že to zvládnu?“

„Na někoho, kdo se tu nenarodil, ses to naučil velmi rychle.“

Jondalar byl nedočkavý, aby vyzkoušel sebe a své umění sám na řece. Chlapci Ramudonů měli obvykle svou vlastní loď z jednoho kmene, ještě než se stali muži. Mezi Zelandonci už dávno ukázal, kdo je. Ani nebyl ještě úplně vzrostlý, tenkrát byl sotva větší než Darvo, a ještě se nevyučil svému řemeslu, když už přinesl domů svého prvního jelena. Ted' vládl oštěpem s větší silou a dohodil ho dál než většina mužů. Když lovil na rovinách, tam si byl jistý – tady na vodě se přece jenom necítí tak docela svůj. Žádný říční muž nebyl považován za opravdového muže, dokud neulovil harpunou velkého jesetera, podobně jako u Samudoronů musel každý nahoře v horách, odkázán jen sám na sebe, ulovit kamzíka.

Umínil si, že neudělá Sereniji dřív svou ženou, dokud nedokáže, že by mohl být jak Samudoronem, tak Ramudonem. Dolando se pokoušel ho přesvědčit, že to není nutné: nikdo nepochyboval o jeho schopnostech. Kdyby však přesto bylo potřeba důkazu, tak by lov na nosorožce odstranil jakoukoliv pochybnost. Roviny nebyly obvykle jejich loveckým revírem.

Jondalar se nepokoušel vypátrat, kde se vlastně vzala jeho snaha být lepší, než jsou všichni ostatní. Přitom neměl dřív nikdy pocit, že musí s ostatními soutěžit. Veškerý jeho zájem platil zpracovávání pazourku. Jenom v tom chtěl dokázat něco zvláštního. Přitom mu vůbec nešlo o nějakou soutěž. Jenom ho to

vnitřně uspokojovalo, že se může zdokonalovat v tomto umění. Později, když šamud mluvil s Dolandem mezi čtyřma očima, vysvětlil mu, že vysoký Zelandonec musí sám sobě dokázat, že může být zcela přijat.

Serenije a Jondalar teď žili tak dlouho spolu, že si myslel, že musí tento svazek taky formálně zpečetit. Byla už pro něho téměř družkou a pro většinu lidí už byli manželským párem. On jí projevoval úctu a jednal s ní ohleduplně, a pro Darva byl jako otec. Avšak po večeru, kdy se Tholije a Samijo opařily, vždycky do toho přišlo to či ono a nikdy nebyla ta správná chvíle. Bylo tak snadné nechat životu vedle Serenije volný průběh. Hraje to skutečně nějakou roli?

Serenije na něho nenaléhala – stále ještě ho o nic nežádala – a uchovávala si svou vnímavou zdrženlivost. Avšak nedávno se na něho zadívala utkvělým toužebným pohledem, vycházejícím až z hloubky duše, který ho překvapil a na který musel pořád myslet. Připadal si trochu nepříjemně, že to byl vždycky on, kdo odvrátil oči jako první. Pak si umínil dokázat sám sobě, že by mohl být plnohodnotným Samudoronem, a dal tento úmysl i najevo. Mnozí to přijímali jako ohlášení slibu, i když se nekonala žádná slavnost zasnoubení.

„Nejezdi tentokrát daleko,“ řekl Karlono, když vystoupil z malého člunu. „Ber to všechno jako pokus, je třeba, aby sis nejdřív na loď zvykl.“

„Harpunu si přesto vezmu s sebou. Když už jednou budu na řece, nemůže škodit trochu si ji taky vyzkoušet,“ řekl Jondalar a sáhl po zbrani, která ležela na stezce. Položil dlouhou tyč pod sedátko na dno člunu, stočil šňůru vedle a zastrčil háky opatřený kostěný hrot do úchyty, umístěném na boku člunu a upevnil jej. Něco takového nemohlo volně ležet v člunu. Kdyby se stalo neštěstí, bylo stejně těžké vytáhnout hák z člověka jako z ryby – už vůbec nemluvě o tom, jak obtížné bylo harpunu udělat. Člun z jednoho kmene se jen zřídkakdy potopil, když se převrátil, volně položené nářadí však ano.

Jondalar usedl na zadní lavici, zatímco Karlono držel pevně člun. Když byla harpuna zajištěná, vzal dvojité pádlo a odrazil. Bez zátěže vepředu sedícího spolujezdce teď ležel člun výš na vodě a bylo obtížnější ho řídit. Avšak když se trochu přizpůsobil

změněným poměrům, klouzal rychle po proudu dolů a používal pádla bočně od zádě jako kormidlo. Pak se ale rozhodl vydat se zpátky proti proudu, pokud byl ještě svěží, a teprve později se chtěl nechat unášet proudem.

Dostal se už dál po proudu, než si toho byl vědom. Když konečně před sebou uviděl přístavní můstek, málem by přistál, rozmyslel si to však a projel kolem. Byl rozhodnutý naučit se jezdit na lodi a k tomu patřila celá řada zručností. Nic a nikdo mu nesměl vytknout, že oddaluje zpečetění svazku se Serenijí, a ze všeho nejméně on sám. Usmál se na mávajícího Karlona, ale nepřistál.

Proti proudu se řeka rozšiřovala, a to ubíralo proudu sílu, takže bylo snadnější pádlovat proti němu. Poznal protější břeh a přistál u něho. Byl to malý, uzavřený písčný pruh pod převislou vrbou. Přijel až těsně ke břehu a poměrně lehký člun snadno klouzal po mělkých místech. Pak se nechal pozpátku hnát proudem a řídil pádlem. Pohled měl zaměřený na hladinu, když se pozorněji zadíval na velký stín hlouběji ve vodě.

Na jesetery bylo ještě brzy. Obvykle připlouvali teprve začátkem léta, avšak bylo teplo a časně jaro zvedlo koryto řeky. Jondalar se pozorněji zadíval a viděl klouzat kolem celou řadu obrovských ryb. Jeseteri se už tedy vydali na místa tření! To byla šance. Mohl by přinést domů prvního jesetera roku!

Odložil pádlo do člunu a chopil se harpuny, aby ji složil. Bez řízení se člun otáčel kolem vlastní osy a proud ho zahnal trochu stranou. Když Jondalar upevnil lano na přídi, stál člun trochu napříč proudu, nekolébal se však. Jondalara se zmocnila lovecká vášeň. Rozhlížel se po nejbližší rybě a neměl být zklamán. Obrovský temný stín plaval k němu – teď věděl, odkud pocházel výraz „haduma“ – ryba. Celá řada dalších, stejně velkých jeseterů se blížila.

O rybaření věděl od Ramudonů, že voda mění skutečnou polohu ryby. Ryba není tam, kde se zdá být – tak skrývala Matka svá stvoření, dokud nebylo její tajemství odhaleno. Zatímco se ryba blížila, Jondalar mířil tak, aby vzal v úvahu lom světla ve vodě. Opřel se o bočnici, čekal a pak vymrštil harpunu přes příď na jesetera.

Člun vystřelil stejnou silou opačným směrem napříč proudu ke středu řeky. Ale Jondalar mířil správně. Špička harpuny se zasekla

hluboko do boku obrovského jesetera, což ještě mnoho neznamenalo. Rybu to zdaleka nezbavilo její síly a obratnosti. Plavala vši silou proti proudu do středu řeky, aby se dostala do hlubší vody. Lano se prudce odvíjelo a pak se trhnutím napnulo.

Člunem to trhlo tak, že Jondalar málem přepadl přes palubu. Když se zachytil bočnice, pádlo vyletělo do výše, převrátilo se a padlo do vody. Pustil se bočnice a vyklonil se, aby je zachytil. Člun se převrátil na bok. Jondalar se pevně držel, avšak v tom okamžiku dorazil jeseter do hluboké vody, plaval mocně proti proudu a trhl člunem tak, že ho znovu narovnal. Jondalar seděl uvnitř a třel si ránu na holeni, zatímco člun rychleji než kdy předtím plul proti proudu.

Opět se zachytil bočnice, posunoval se pomalu kupředu a viděl očima rozšířenýma strachem, jak se břeh řítí kolem něho. Sáhl po laně, napnutém ve vodě, a trhl s ním v naději, že vyrve rybě harpunu z těla. Místo toho se příď naklonila najednou tak nebezpečně, že člun nabral vodu. Jeseter prudce zabočil a táhl člun za sebou. Jondalar nepustil lano a klouzal z jedné strany člunu na druhou.

Nevšiml si, že projíždí kolem mýtiny, kde se stavěly lodě, a neviděl ani lidi, kteří s otevřenými ústy zírali na jeho malý člun, který proletěl kolem, zatímco Jondalar visel na bočnici, držel lano oběma rukama a pokoušel se harpunu vytrhnout.

„Viděli jste to?“ zeptal se Thonolan. „Můj bratr má na udici prchající rybu! Myslím, že teď už není nic, co bych neviděl.“ Z jeho smíchu se stal úšklebek. „Viděli jste, jak se pevně držel lana a pokoušel se přimět rybu k tomu, aby ho pustila?“ Tloukl se do stehů a otřásl se smíchy. „Rybu nechtyl on – ryba chytila jeho!“

„Thonolane, to vůbec není směšné,“ řekl Markeno, kterému ostatně připadalo zatěžko se nesmát. „Tvůj bratr má potíže.“

„Já vím. Já vím. Ale viděli jste ho? Jak ho vlekla ryba proti proudu? Jenom mi neříkej, že to není směšné!“

Thonolan se znovu rozesmál, ale současně pomáhal Markenovi a Baronovi spustit na vodu loď. Dolando a Karlono rovněž vlezli dovnitř. Odrazili a pádlovali tak rychle proti proudu, jak jen mohli. Jondalar byl v úzkých a mohlo by to s ním dopadnout velmi špatně.

Jeseter zeslábl. Harpuna mu ubírala životní sílu. Přitom musel ještě táhnout za sebou člun a muže v něm! Divoká jízda se zpomalila, avšak Jondalar vůbec neměl čas na přemýšlení – stále ještě neurčoval on, kam člun pojede. Byl tažen proti proudu řeky a nevěřil, že by se kdy dostal tak daleko od své první jízdy v lodi při sněhu a skučícím větru. Najednou si uvědomil, že by mohl lano přeseknout. Nemělo smysl nechat se ještě dál vléct proti proudu.

Pustil se bočnice a sáhl po noži. Avšak právě v tom okamžiku, když chtěl vytáhnout z pochvy kamenné ostří se střenkou z jeleního paroží, jeseter se s posledním vypětím pokusil osvobodit se z harpuny. Házel sebou takovou silou, že pokaždé, když se potopil, stlačil před člunu do vody.

Jondalar se pokoušel přeseknout lano, protože člun tančil a házel jím to ze strany na stranu. Přitom nespatřil kmen, nasáklý vodou, který k němu připlouval po proudu, celý ponořený pod hladinou. Když se s ním srazil, Jondalarovi vyletěl nůž z ruky.

Rychle se vzpamatoval z úleku, znovu našel rovnováhu a pokoušel se trochu přitáhnout lano. Potřeboval dát člunu trochu volného prostoru, aby se tak nebezpečně nenakláněl. Jeseter se naposledy zoufale vzepjal, aby se uvolnil, vyrazil ke břehu a vytrhl si konečně harpunu z těla. Ale už bylo pozdě. Poslední životní síla mu vyprchala z velké zející rány na boku. Obrovský mořský tvor klesl ke dnu řeky, vyplaval pak znovu vzhůru a kymácel se s břichem nahoru na vodní hladině. Jenom poslední reflexní škrábání svědčilo o obrovském boji, který toto pravěké zvíře vybojovalo.

Řeka právě tam, kde ryba uhynula, zatáčela dlouhým obloukem a vytvořila protiproud. Poslední vzepětí jesetera vyhodilo člun do mrtvé vody v blízkosti břehu. Člun, který za sebou vlekl volné lano, poskakoval a kolébal se, až opět narazil do kmene a do ryby, která s ním sdílela místo mezi zpětnou vodou a hlavním proudem.

Ve chvilkovém uklidnění Jondalarovi došlo, že měl štěstí, když lano nepřesekl. Bez pádla nemohl člun řídit, když ho to teď hnalo po proudu dolů. Břeh byl blízko. Úzký, kamenitý břeh se v místě, kde začínal ohyb, prudce svažoval. Stromy rostly tak blízko vody, že tam, kde voda odplavila hlínu, část kořenů trčela nad vodou. Jondalar uvažoval, že by se tam třeba dalo najít něco, co by mu posloužilo místo pádla. Zhluboka se nadechl, aby se připravil na studenou vodu, než se odhodlal ke skoku přes bočnici. Voda byla

mnohem hlubší, než očekával, sahala mu až nad hlavu. Člun otáčející se ve víru našel cestu k hlavnímu proudu, zatímco rybu to hnalo dál ke břehu. Jondalar se chystal plavat za člunem, avšak ten se otáčel kolem pomyslné osy a plaval pryč tak rychle, že mu nemohl stačit.

Ledová voda Jondalara přiměla, aby pospíchal co nejrychleji z vody ven. Jeseter pořád ještě narážel na břeh. Jondalar k němu připlaval, popadl ho za otevřenou tlamu a táhl ho za sebou. Proč by teď ještě měl ztratit úlovek! Vyvlekl jesetera krátký kus na břeh, avšak byl pro něho příliš těžký. Musel jenom doufat, že tam zůstane ležet. Teď, když už neměl člun, nepotřebuje ani hledat pádlo, pomyslel si. Ale rozhodl se najít dříví na rozdělání ohně. Byl až na kůži promočený a třásl se zimou.

Sáhl po noži, ale pochva byla prázdná. Zapomněl, že mu nůž vyletěl z ruky, a jiný u sebe neměl. Obvykle nosil s sebou náhradní nůž ve vaku, který si věšel kboku, avšak jenom tehdy, když měl na sobě oblečení Zelandonců. Když se začal oblékat jako Ramudoni, vak si nebral. Musel doufat, že najde destičku a vrták na rozdělání ohně. Bez nože ale nemohl nařezat dříví a naškrabat troud, ani připravit třísky. Otřásl se. Ale můžu alespoň najít trochu dříví.

Rozhlédl se a slyšel v křoví zachrastění. Země byla pokrytá trouchnivějším dřívím, listím a mechem. Široko daleko žádná suchá větev. Můžeš si donést suché chrastí, pomyslel si a zapátral po suchých spodních větvích jehličnatých stromů, které bývaly pod zelenými větvemi u kmene. Avšak tady nebyly jehličnaté stromy, na jaké byl zvyklý doma. Podnebí tu nebylo tak drsné a nebylo tolik pod vlivem severských ledovců. Bylo chladné a dokázalo být skutečně studené, ale vzduch byl vlhký. Co tady rostlo, byly listnaté stromy mírnějších oblastí a ne severský jehličnatý les. Stromy byly toho druhu, z jakých se dělaly lodě: měly tvrdé dřevo.

Kolem něho rostly duby a buky, sem tam nějaké habry a vrby, ale žádný jehličnatý strom, z kterého by získal suché větvičky. Viděl stromy s tlustými kmeny, ale nebyl tu žádný, který by byl suchý a vhodný k rozdělání ohně. Bylo jaro a i nejmenší větvičky pučely a byly plné mízy. Pomáhal kácet tyto stromy. Nebylo to snadné ani s dobrou ostrou kamennou sekerou. Opět se otřásl. Drkotal zuby, třel si dlaně o sebe, podupával na místě, jenom aby

se zahřál. Opět zaslechl chrastění v křoví a domníval se, že vyplašil nějaké zvíře.

Najednou si uvědomil, do jak vážné situace se dostal. Jistě ho budou postrádat a budou ho hledat. Thonolan zjistí, že zmizel, nebo snad ne? Jejich cesty se křížily čím dál méně, zvláště když se čím dál víc snažil přizpůsobit životnímu způsobu Ramudonů, zatímco jeho bratr se snažil stát se Samudoronem. Ani nevěděl, kde jeho bratr toho dne byl, možná někde na lovu kamzíků.

Nuže, pak zbýval Karlono. Zdalipak ho bude hledat? Viděl mě plout na člunu proti proudu řeky. Pak Jondalarovi přejel mráz po zádech z jiného důvodu. Člun! Uplaval mu. Jestli najdou prázdný člun, budou si myslet, že utonul. Proč by tě měli hledat, když předpokládají, že jsi utonul?

Opět se snažil rozhybat, poskakoval na místě, plácal po sobě rukama, běhal, avšak třes neustupoval, a kromě toho začínal být unavený. Chlad mu ochromoval myšlení.

Bez dechu padl na zem a stočil se do klubíčka, aby si uchoval co nejvíc tělesné teploty. Ale drkotal zuby a třásl se po celém těle. Opět slyšel šustění, tentokrát blíž, avšak ani se nenamáhal, aby se tam podíval. Pak se něco přisunulo do jeho zorného pole: dvě nohy – dvě nahé, špinavé lidské nohy.

Zděšeně vzhlédl a zažil takový šok, že se téměř přestal třást. Před ním, na délku paže od něho, stálo dítě s velkýma hnědýma očima, které se na něho dívaly ze stínu vystupujících okrajů očnic. Ploskolebec! pomyslel si Jondalar. Mladý ploskolebec.

Byl tak překvapený, že nebyl schopen pohybu, a očekával více méně, že mladé zvíře teď, kdy bylo spatřeno, uskočí zpátky do křoví. Avšak ono se nehýbalo. Prostě tam stálo, a když na sebe vzájemně chvíli zírali, dalo Jondalarovi znamení. Alespoň to Jondalar za znamení považoval. Ploskolebec opakoval výzvu a zkusmo k němu o krok přistoupil.

Co asi chce? Chce, abych šel s ním? Když ploskolebec opakoval gesto, udělal Jondalar první krok za ním, byl však přesvědčen, že to stvoření uteče. Avšak jenom ustoupilo o krok stranou a opakovalo zvoucí gesto. Jondalar se chystal ho následovat, nejdřív pomalu, pak rychleji. Stále ještě se třásl, avšak byl jako očarováný.

Po chvíli odsunul ploskolebec stranou pár větví a uvolnil pohled na mýtinu. Ve středu hořel malý oheň, který téměř nekouřil. Samice, která u něho stála, polekaně vzhledla a ustrašeně se stáhla, když Jondalar přicházel. Vděčně si dřepel k ohni. Koutkem očí vnímal, že ploskolebci rozkládají rukama a vyražejí hrdelní zvuky. Měl dojem, že se nějak dorozumívají, avšak byl příliš zaměstnán tím, aby se zase zahřál, a ze všeho nejvíc si přál, aby měl kožešinu.

Nevšímal si toho, když samice za jeho zády zmizela, a byl proto naprosto překvapený, když ucítil na ramenou kožešinu. Zachytil ještě krátký pohled temně hnědých očí, než sklonila hlavu a odešla, avšak zřetelně si všiml, že z něho má strach.

Dokonce i ve vlhkém stavu měkká kamzicí kůže, kterou měl na sobě, trochu hřála, a když teď měl ještě kožešinu a oheň, zahřál se nakonec natolik, že se přestal třást. Teprve pak si uvědomil, kde je. Velká Matko! Tohle je tábor ploskolebců. Držel ruce nad plápolajícími plameny, avšak když si uvědomil, co to znamená, ucukl, jako by se spálil.

Oheň! Oni znají oheň? Opatrně znovu natáhl ruku k plamenům, jako by nemohl uvěřit svým očím a musel se ještě jinými smysly přesvědčit, že to, co vidí, je pravda. Pak si všiml kožešiny, kterou měl přes ramena. Sáhl po jednom cípu a třel ho mezi palcem a ukazováčkem. Vlčí kožešina, usoudil, a dobře zpracovaná. Je měkká, vnitřní strana dokonce překvapivě měkká. Kožešina zřejmě nebyla přistřižená k nějakému účelu, byla to prostě celá vlčí kůže.

Konečně se zahřál natolik, že se mohl zvednout a obrátit se k ohni zády. Viděl, jak ho mládě nebo mladý samec pozoruje. Jondalar si nebyl jistý, proč je vlastně přesvědčený, že má před sebou samce. Jak měl přes sebe kožešinu přepásanou řemenem, nedalo se to jen tak poznat. I když se zdál taky být na pozoru – pohled neměl ustrašený jako samice. Pak si Jondalar vzpomněl, že Losadunajové tvrdili, že samice ploskolebců nebojují. Jsou prostě povolné. Takhle viděno to vlastně nemůže být žádná zábava. Kdo už by vůbec měl dostat chuť na samici ploskolebců?

Nadále si prohlížel ploskolebce a dospěl k závěru, že je to spíš mladý samec než mládě. Mylný dojem vyvolalo to, že byl tak malý. Jeho svaly však prozrazovaly velkou sílu, a když se pozorněji podíval, poznal už i náznak vousů.

Mladý samec zavrčel, načež samice rychle odběhla k hromadě dříví a přiložila pár polen do ohně. Z tak velké blízkosti Jondalar dosud žádnou samici ploskolebců neviděl, a tak teď na ni pohlédl. Byla starší než samec, možná jeho matka, pomyslel si. Zdálo se, že se necítí ve své kůži, zřejmě vůbec nebyla ráda, když na ni někdo takhle zíral. Se skloněnou hlavou se stáhla dozadu, a když došla na kraj malé mýtiny, zašla ještě dál, až zmizela jeho pohledům. To však udělala naprosto nenápadně, a než se nadál, musel hlavu zcela otočit. Na okamžik se zadíval jinam, a když vzhlédl, skryla se tak dokonale, že ji nejdřív vůbec neviděl. Kdyby nevěděl, že je tam, určitě by si jí nevšiml.

Má strach. Divím se, že neutekla, místo aby donesla dříví, jak jí samec poručil. Poručil! Jak to udělal? Ploskolebci nedokážou mluvit, nemohl jí říct, aby přinesla dříví. To podchlazení mi muselo zamotat hlavu, pomyslel si Jondalar, už nedokážu jasně myslet.

Přesto se nedokázal zbavit dojmu, že mladý samec nějak musel říct samici, aby přinesla dříví. Nějakým způsobem se spolu domlouvali. Jondalar teď obrátil svou pozornost opět k samci a najednou vysloveně pocítil z jeho strany nepřátelství. Nevěděl, co se změnilo. Vytušil jenom, že se mladému samci očividně nelíbilo, že pozoruje samici. Byl přesvědčený, že se vůči ní zachoval nesprávně a že by byl v největších obtížích, kdyby se jen odvážil kroku jejím směrem. Zřejmě nebylo radno věnovat samicím ploskolebců pozornost. Rozhodně ne v přítomnosti samců, ať už jakéhokoliv stáří.

Napětí povolilo, když se Jondalar nijak nehýbal a přestal se na samici dívat. Když stál přímo proti mladému samci, cítil, že se vzájemně přeměřují, jako muž muže, a naplňovalo ho to trochu nepříjemným pocitem. Přesto vypadal tento muž zcela jinak než všichni ostatní muži, které znal. Na svých cestách byli všichni ti, s kterými se kdy setkal, zřetelně rozeznatelní jako lidé. Jistě, mluvili různými jazyky a měli rozdílné zvyky a obyčeje a žili v rozdílných příbytcích – ale byli to lidé.

Tenhle samec byl naprosto jiný. Ale bylo to zvíře? Byl mnohem menší a podsaditější než on, avšak jeho bosé nohy vypadaly naprosto jako jeho. Měl sice nohy do O, avšak šel vzpřímeně jako každý druhý člověk. Byl trochu víc chlupatý než

bylo obvyklé, navíc na pažích a ramenou, ale nedalo se tomu říkat srst. Jondalar znal více mužů, kteří byli podobně chlupatí. Měl široký hrudní koš, který už teď prozrazoval velkou sílu. Přestože byl mladý, nebylo radno se s ním pustit do křížku.

Avšak samec ploskolebců vypadal přes obrovskou svalovinu stále ještě jako člověk. Tvář, hlava – tam byl rozdíl. Avšak jaký rozdíl? Měl mohutné obočí a čelo neměl tak vysoké jako Jondalarovi druzi, a kromě toho ustupovalo. Přitom měl hlavu mnohem větší. Krátký krk, žádnou bradu, spodní čelist jenom trochu vystupovala, k tomu nos s širokým kořenem. Měl lidskou tvář, která se sice nepodobala nikomu, koho Jondalar znal, ale přece jenom – takhle vypadá lidská tvář. A kromě toho znají oheň!

Jenom mluvit nedokážou, a všichni lidé mluví. Chtěl bych jednou vědět... jak se spolu dorozumívají? Velká Dono! On se přece dorozuměl dokonce se mnou! Jak mohl vědět, že potřebuju oheň? A proč by měl ploskolebec pomáhat člověku? Jondalar byl zmatený. Ten mladý samec mu naprosto jistě zachránil život.

Mladý samec se zřejmě k něčemu odhodlával. Najednou udělal stejně zvoucí posunek jako předtím, když dovedl Jondalara k ohni, a pak odešel z mýtiny směrem, odkud přišli. Zdálo se, že čeká, jestli ho bude následovat, což Jondalar taky učinil. Byl rád, že má na sobě vlčí kožešinu, když opustil oheň ve svých mokrých šatech. Když se blížili k vodě, běžel samec napřed, vyrážel hrdelní zvuky a mával pažemi. Nějaké malé zvíře odběhlo, ale jeseter už byl nahlodaný. Bylo zřejmé, že nezůstane dlouho nedotčený, pokud ho nikdo nebude střežit.

Rozčilení mladého samce nad tím, co se stalo, nečekaně poskytlo Jondalarovi vysvětlení. Byla snad ryba důvodem toho, že mu pomohl? Bylo by možné, že by chtěl něco z ryby?

Samec sáhl do záhybu přehozu, vytáhl pazourek s ostrým ostřím a tvářil se, jako by chtěl jesetera rozříznout. Pak naznačil gestem: něco pro tebe a něco pro mě. Pak nasadil vyčkávací výraz. Bylo to tak jasné a prosté. Pro Jondalara bylo beze všech pochyb, že samec chce podíl z ryby. Napadala ho spousta otázek.

Odkud měl ploskolebec nástroj? Jondalar by si ho rád prohlédl víc zblízka, i když věděl už teď, že není tak jemný jako nástroje, které vyráběl sám. Byl zřejmě odštípnutý z hrubozrnného pazourku a neměl tedy tak dokonalé ostří, ale přece jenom to byl použitelný

nůž. Někdo ho udělal, vytvaroval ho podle účelného vzoru. Ale měl další otázky, na které by chtěl znát odpověď. Mladý samec nemluvil, avšak přesto se porozuměl. Jondalar si nebyl jistý, jestli by dokázal sdělit svá přání stejně přímo a bez obtíží.

Samec vyčkávavě přikývl a Jondalar rovněž kývl, i když nevěděl, jestli tomu porozumí nebo ne. Avšak jeho odpověď jasně přijal. Mladý samec se pustil neprodleně do porcování ryby.

Zatímco ho Jondalar pozoroval, jeho hluboce zakořeněné představy se otřásaly v základech. Bylo tohle před ním skutečně zvíře? Zvíře se dokáže tajně přiblížit a ukrást si kousek úlovku. Inteligentní zvíře mohlo být člověku nebezpečné a počkat, dokud se nevzdálí nebo nezemře. Rozhodně by zvíře nikdy nepochopilo, že se zimou roztřesený člověk potřebuje zahřát. Tak by nemělo oheň, aby k němu člověka odvedlo, a nikdy by nepožádalo, aby dostalo část kořisti. To bylo lidské chování. To bylo lidské!

Jeho představy – které do sebe nasával již s mateřským mlékem a které mu přešly do krve – se rozkolísaly. Ploskolebci jsou zvířata. Každý to říkal, že jsou to zvířata. Nebylo to jasné? Koneckonců neumějí mluvit. To je všechno? Je celý rozdíl v tom?

Jondalar by byl neměl nic proti tomu, i kdyby mu ploskolebec vzal všechno maso, ale byl zvědavý. Kolik si mohl asi tak vzít? Naporcovat se jeseter stejně musel. Byl příliš těžký, aby ho mohl takhle přenášet. Čtyři muži by ho jenom s námahou dokázali zvednout.

Najednou ho už samec ploskolebců nezajímal. Srdce se mu rozbušilo. Neslyšel něco? „Jondalare! Jondalare!“

Samec ploskolebců se zatvářil polekaně, avšak Jondalar se prodral mezi stromy na břehu, aby snadněji přehlédl řeku. „Tady! Tady jsem, Thonolane!“

Takže jeho bratr se přece jenom vypravil ho hledat. Jondalar viděl několik lidí na palubě lodi uprostřed řeky a znovu zavolal. Viděli ho, mávali na něho a veslovali k němu.

Potlačované vrčení obrátilo jeho pozornost zpět k ploskolebci. Viděl, že jeseter je rozpůlený po délce od páteře až k břichu. Kromě toho ploskolebec převalil jednu půlku na velkou kůži, kterou rozprostřel vedle. Jondalar přihlížel, jak vzal konce kůže dohromady a celý náklad si naložil na záda. Polovina rybí hlavy a půl ocasu trčelo nahoře z obrovského pytle. Pak zmizel v lese.

„Počkej!“ zvolal Jondalar a běžel za ním, dohonil ho však teprve, když vešel na mýtinu. Samice, která nesla na zádech velký koš, se opět při jeho příchodu stáhla do stínu. Nic nenasvědčovalo, že by kdy na mýtině někdo byl. Ani stopa po ohni. Kdyby necítil teplo, pochyboval by o tom, že tu kdy nějaký oheň byl.

Sundal vlčí kožešinu z ramen a držel ji před sebou. Na zavrčení samce ji samice přijala, avšak pak se oba nehlučně stáhli do lesa a hned nato zmizeli.

Jondalarovi byla zima ve vlhkém oblečení, když se vrátil k řece. Právě když přišel na břeh, přirazila loď a on se usmíval, když viděl vylézat svého bratra. Srdečně se objali.

„Thonolane! To jsem rád, že tě vidím! Už jsem se bál, že když najdete prázdný člun, budete mě mít za ztraceného.“

„Velký bratře, kolik řek jsme spolu přebrodili? Myslíš snad, že nevím, že umíš právat? Když jsme našli člun, tak jsme věděli, že jsi musel být dál proti proudu řeky – jenom jsme nevěděli, jak daleko.“

„Kdo ti vzal půl ryby?“ zeptal se Dolando. „Tu jsem daroval.“

„Daroval? Komu?“ zeptal se Markeno. „Komu jsi ji mohl darovat?“ ptala se Karlono. „Ploskolebci.“

„Ploskolebci?“ opakovalo několik lidí najednou. „Jak jsi na to přišel dát polovinu tak velké ryby ploskolebci?“ zeptal se Dolando.

„Pomohl mi a požádal o to.“

„Co nám to povídáš za nesmysly! Jak by mohl ploskolebec o něco požádat?“ zeptal se Dolando. Byl rozzlobený, což Jondalara udivilo. Vůdce Saramudonů jen zřídkakdy projevoval zlost. „Kde je?“

„Ted' je pryč, někde v lese. Byl jsem mokrý a tak jsem drkotal zuby, že jsem myslel, že už se nikdy nezahřeju. Vtom se najednou objevil mladý samec a zavedl mě ke svému ohni...“

„K ohni říkáš? Odkdy mají ploskolebci oheň?“ zeptal se Thonolan.

„Já znal ploskolebce, kteří měli oheň,“ řekl Karlono.

„A já je na téhle straně řeky taky už potkal. Kolik jich bylo?“ chtěl vědět Dolando.

„Jeden mladý samec a starší samice. Možná jeho matka,“ odpověděl Jondalar.

„Když jsou s nimi samice, tak to jich je víc.“ Podsaditý náčelník se pátravě rozhlédl. „Možná bychom se měli vydat na lov a vymýtít tenhle plevel.“

Dolandův hlas měl v sobě něco odporného a hrozivého, takže Jondalar zpozorněl. Nebylo to poprvé, kdy se domníval slyšet nepřátelské podtóny, když mluvil náčelník o ploskolebcích, avšak nikdy to nebylo s takovou prudkostí.

Kdo byl náčelníkem Saramudonů, musel prokázat znalosti a dokázat přesvědčit. Dolando byl mlčky uznán za náčelníka, ne proto, že všechno znal nelíp, ale protože byl schopný a že uměl přitáhnout lidi a vyrovnat se s problémy, když se vyskytly. Nikdy neporoučel. Lichotil, hrozil, přesvědčoval a uzavíral kompromisy a všeobecně dovedl uklidnit nesrovnalosti, které se nutně objevovaly tam, kde spolu žili lidé. Byl chytrý a lstivý ve své taktice, měl schopnost přesvědčit a prosadit věci a obvykle bylo jeho rozhodnutí taky přijato. Avšak nikdo jím nebyl vázán. Spory o takovém rozhodnutí byly často dlouhé a prudké.

Náčelník byl dostatečně sebevědomý, aby prosadil své názory, když byl přesvědčený, že jsou správné, ale v případě potřeby se obrátil i na někoho jiného, kdo měl v určité oblasti víc znalostí a zkušeností. Většinou se držel stranou osobních sporů, pokud se nestalo, že soupeři překročili určitou míru a někdo ho k tomu zavolal. I když byl většinou klidný, dokázala ho rozzlobit krutost, hloupost nebo nedbalost, která ohrožovala celou jeskyni. A pak ploskolebci. Ploskolebce nenáviděl. Pro něho to nebyla jenom zvěř, ale nebezpečná, potměšilá zvířata, která je třeba vyhubit.

„Mrznul jsem,“ namítl Jondalar, „a on mi pomohl. Přivedl mě ke svému ohni a dal mi kožešinu. Co mě se týče, mohl si vzít i celou rybu, ale on si vzal jenom polovinu. Já se lovu na ploskolebce rozhodně nezúčastním.“

„Obvykle nedělají potíže,“ řekl Karlono. „Ale je dobré vědět, že jsou tady v okolí. Jsou mazaní. Rozhodně není radno nechat se překvapit jejich smečkou.“

„Krvežíznivá zvířata to jsou,“ řekl Dolando.

Karlono se nestaral o další výkřiky. „Pravděpodobně jsi měl štěstí, že to byl mladý samec a samice. Samice nebojují.“

Thonolanovi se nelíbil směr rozhovoru. „A jak teď dopravíme tenhle nádherný úlovek mého bratra domů?“ Vzpomněl si, jak to

vypadalo, když Jondalara táhla ryba za sebou, a zašklebil se. „Po boji, který jsi podstoupil, se divím, že sis nechal tu druhou půlku vzít.“

Smích se přenesl i na ostatní, všichni si oddechli. „Znamená to, že je teď polovičním Ramudonem?“ zeptal se Markeno.

„Kdo ví, možná přinese polovičku kamzíka, když ho vezmeme s námi na lov,“ řekl Thonolan. „Pak by mohl být druhou polovinou Samudoronem.“

„Ale kterou půlku bude chtít Serenije?“ zeptal se Karlono a mrkl na něho.

„Polovina z něho dokáže víc, než většina ostatních,“ prohlásila Karolije energicky, a její výraz tváře nenechával nikoho na pochybách, že to není jeho výška, kterou míní. Protože se v příbytčích žilo pohromadě na nejmenším místě, nezůstalo jeho umění pod kožešinami nepovšimnuto.

Jondalar zrudl, ale smyslný smích způsobil už naprosté uvolnění. Napětí povolilo, jak s ohledem na starosti, které si kvůli němu dělali, tak i co se týče Dolandova výbuchu.

Přinesli síť spletenou z rostlinných vláken, která byla pevná i ve vodě. Tu rozprostřeli vedle krvavé půlky jesetera a přesunuli ji s hekáním a sténáním na ni a pak do vody. Tam upevnili síť k zádi lodi.

Zatímco se ostatní plahočili s rybou, obrátila se Karolije na Jondalara a řekla klidně: „Ploskolebci zabili syna Roš. Byl to mladý muž, ještě nezaslíbený, ale velmi veselý a odvážný a Dolandova hrdost. Nikdo neví, jak se to stalo, ale Dolando se postaral, aby se na ně vydala celá jeskyně. Pár jich složili – a pak zmizeli. On je beztak neměl nikdy rád, ale od té doby...“ Jondalar chápavě přikývl.

„Jak odnesl ten tvůj ploskolebec svou polovinu ryby?“ zeptal se Thonolan, když nastoupili do lodi. „Zvedl ji a odnesl,“ řekl Jondalar. „Cože? Prostě zvedl a odnesl?“

„Naprosto sám. Přitom ještě ani nebyl dospělý.“

Thonolan se blížil k dřevěnému příbytku, který sdíleli jeho bratr, Serenije a Darvo. Byl z prken, která se opírala o hřebenový trám, mírně skloněný k zemi. Celek vypadal jako stan ze dřeva, jehož třírohá přední část byla vyšší a širší než zadní část a jehož

postranní stěny měly lichoběžníkový tvar. Prkna byla upevněna stejně jako na lodi – tak, že trochu tlustší konec přesahoval slabší konec následujícího prkna.

Byly to příjemné a pevné příbytky, jejichž prkna tak těsně přes sebe přesahovala, že jenom u starších prosvítalo světlo škvírami v suchém dřevě. Protože je pískovcový převis chránil před nejhorší nepřízní počasí, nepotřebovaly být příbytky tak utěsněné jako třeba lodi. Světlo jim dávalo ohniště, lemované kamením, nebo přední otvor.

Thonolan nahlédl dovnitř, aby zjistil, jestli jeho bratr ještě spí.

„Jen pojď dovnitř,“ řekl Jondalar huhňavě. Seděl na lůžku pokrytém kožešinami, měl další kožešiny kolem sebe a v ruce držel pohár s kouřící horkou tekutinou.

„Co dělá tvé nachlazení?“ zeptal se Thonolan a posadil se na vyvýšené lůžko.

„Nachlazení se má hůř, mně samotnému je ale líp.“

„Nikdo nemyslel na to, že máš mokré oblečení, a když jsme přišli sem, vítr skutečně pěkně fičel.“

„Jsem rád, že jste mě našli.“

„A já, že je ti líp.“ Thonolan najednou vypadal, jako když neví, co by měl říct. Vstal, šel k východu, pak chodil kolem a zase se vrátil k bratrovi. „Nemůžu ti něco donést?“

Jondalar zavrtěl hlavou a vyčkával. Jeho bratra něco tísnilo. Pokoušel se přijít na to, co to je. Potřeboval jenom čas.

„Jondalare...,“ nadechl se Thonolan, ale pak zase zmlkl. „Žiješ teď už dlouho se Serenijí a jejím synem.“

V prvním okamžiku si Jondalar myslel, že chce mluvit o tom, že jejich vztah není ještě formálně zpečetěn, avšak mýlil se.

„Jak si tak připadáš jako muž s vlastním ohništěm?“

„Ty máš ženu a jsi muž s vlastním ohništěm.“

„Já vím, ale je to vlastně jiné, když má člověk dítě u svého ohniště? Tamije si velmi přeje dítě a teď... teď zase jedno ztratila.“

„To je mi líto...“

„Mně je to jedno, jestli někdy bude mít dítě nebo ne. Jenom – ji bych nechtěl ztratit,“ řekl Thonolan přidušeným hlasem. „Kdyby se alespoň přestala o dítě snažit.“

„Nemyslím, že o tom může volně rozhodovat. Matka dává...“

„Proč jí Matka neponechá alespoň jedno!“ zvolal Thonolan, a když vybíhal ven, těsně se minul se Serenijí.

„Vyprávěl o Tamiji?“ zeptala se Serenije.

Jondalar přikývl.

„Tohle nosila déle, ale tím to pro ni bylo jenom těžší, když je ztratila. Jsem tak ráda, že je s Thonolanem šťastná. To si skutečně zasloužila.“

„Bude s ní všechno zase v pořádku?“

„Není to poprvé, že žena ztratila dítě, Jondalare. S tím si nedělej starosti – však ona se zase brzy zotaví. Jak vidím, objevil jsi čaj. Je v něm máta... pokud by ses chtěl dozvědět, co v něm je. Šamud říkal, že ti pomůže proti nachlazení. Chtěla jsem se jenom podívat, jestli už jsi vzhůru.“

„Mně je dobře,“ řekl a snažil se vypadat zdravě.

„Tak raději zase půjdu a budu u Tamije.“

Když odešla, odložil Jondalar pohár a zase si lehl. Nos měl ucpaný a bolela ho hlava. Odpověď Serenije ho rozrušila. Nechtěl o tom přemýšlet – protože to jenom probouzelo jinou bolest, hluboko v jeho žaludeční krajině. To musí být to nachlazení, pomyslel si.

16.

Jaro dozrálo do léta a plody země s ním. Protože byly požitelné, mladá žena je sbírala, i když spíše ze zvyku než z nutnosti. Mohla si ušetřit námahu, protože měla už všeho nadbytek. Potrava jí zbyla ještě z minulého roku. Avšak Ajla nevěděla, co by si měla dlouhou chvíli počít. Nikdy se nenaučila zahálet.

I když teď mohla vycházet na lov i v zimě, nestačilo ji to udržet neustále zaměstnanou. Přitom zpracovávala kožešinu téměř každého zvířete, které ulovila. Častokrát z nich udělala kožichy, někdy je zbavila srsti a udělala useň. Pokračovala v pletení košů a rohoží, vyřezávala misky a zhotovovala nástroje, navíc užitékové předměty pro jeskyni, až měla všeho tolik, že by to stačilo pro tlupu. A celou dobu se těšila na léto a sbírání potravy venku.

A samozřejmě se těšila na to, že v létě bude lovit s Drobkem – a že tak zapomene na ztrátu Víhy. Usoudila, že způsob lovu, který objevila společně s Drobkem, se bude muset změnit, když už nemá koně, ale že bude stále ještě úspěšný. Nepřítomnost Víhy vyváží Drobkova obratnost při lovu. Kdyby chtěla, mohla by dokonce přestat lovit. Nejen že jí zbývalo sušené maso, ale když Drobek lovil sám, což teď dělal často, neváhala vzít si svůj podíl.

Mezi ženou a lvem se vytvořil zvláštní vztah. Ona byla matka, a proto poroučela. Byla družkou v lovu, a proto byla rovnoprávná. Kromě toho byl Drobek jediný, koho mohla zahrnout svou láskou.

Při pozorování lvů v divočině učinila Ajla několik objevů o jejich loveckých zvycích, které Drobek potvrzoval. Jeskynní lvi se

vydávali během teplých ročních období na lov za noci a v zimě za dne. I když Drobek ztratil na jaře zimní srst, měl letní srst stále ještě dost hustou, a tak pro něho bylo během letních veder na lov příliš horko. Při pronásledování zvěře se příliš zahřál a dlouho trvalo, než se zchladil.

Drobek by nejraději jenom spal, když to šlo, pokud možno v chladném koutě v jeskyni. Když však v zimě vály kvílivé větry z ledovců, klesly noční teploty tak hluboko, že by mohl i přes zimní srst zmrznout. To pak taky nejraději dřímал v chráněné jeskyni.

Lvi jsou masožrouti a byli schopni se přizpůsobit. Hustota a barva srsti se měnila podle podnebí, jejich lovecké zvyklosti podle poměrů – hlavní věc, když se dostali ke kořisti.

Ráno druhého dne, když Víha odešla, se Ajla konečně rozhodla. Při probuzení zjistila, že Drobek spí vedle ní s mršinou jeleního mláděte – mláděte jelena velkorohého. Ajla se rozhodla, že odtud odejde, tím si teď byla jista. Neodejde však ještě toto léto. Drobek ji stále ještě potřeboval. Byl příliš mladý, aby ho mohla nechat samotného. Žádná divoce žijící smečka by ho nepřijala, samci by ho zabili. Dokud nebude dost starý, aby se pářil a dal dohromady vlastní smečku, je odkázaný na ochranu jeskyně stejně jako ona.

Iza jí řekla, aby hledala lidi svého druhu a našla si pro sebe druhá. Jednoho dne bude v hledání pokračovat. Ale oddechla si, že se ještě nebude muset vzdát své svobody na úkor společnosti lidí, jejichž obyčej a mravy neznala. Nechtěla odtud z údolí, dokud si nebude jistá, že se Víha znovu nevrátí. Moc jí chyběla. Víha u ní byla od počátku a Ajla ji milovala.

„Tak pojd', ty lenochu!“ řekla Ajla. „Pojd'me udělat pár kroků, podíváme se, jestli nenajdeme něco, co by se dalo ulovit. Vždyť jsi včera večer ani nebyl venku.“ Strčila do lva, pak odešla z jeskyně a dala mu na srozuměnou, aby ji následoval.

Drobek natáhl hlavu, otevřel tlamu, zažíval a ukázal přítomné ostré tesáky. Pak se však zvedl a pomalu a trochu neochotně šel za ní. Neměl hlad a mnohem raději by spal.

Minulého dne Ajla sbírala léčivé byliny, něco, co dělala ráda a co bylo spojeno s příjemnými vzpomínkami. Během dřívějších let u tlupy klanu jí sbírání léčivých bylin pro Izu dávalo příležitost,

aby na chvíli unikla bdělým očím ostatních, kteří tak snadno vyjadřovali nesouhlas s jejím nepatřičným chováním. Dopřála si tak malý oddech, aby mohla vyhovět svým přirozeným sklonům. Později hledala byliny, aby sama zvládla léčitelské umění, a tyto znalosti se staly součástí její bytosti.

Léčivé vlastnosti bylin byly pro Ajlu tak úzce spojeny s každou rostlinou, že je spíš posuzovala podle jejich upotřebení než podle jejich vzhledu. Chomáče řepíku, které visely v teplé tmavé jeskyni ze sušáku květy dolů, byly pro ni použitelné na vývar proti krvácení, odřeninám a vnitřním zraněním, stejně jako dlouhé štíhlé, víceleté rostliny se zubatými listy a drobnými žlutými kvítky, které seděly na zašpičatělých stvolech.

Devětsilové listy, které rozprostřela na upletené rohoži k sušení, přinášely úlevu při dýchacích potížích, když se vdechoval kouř nabobtnalých listů. Tvořily spolu s ostatními přísadami čaj uvolňující kašel a hodily se kromě toho dobře do jídla jako koření. Pohled na velké chlupaté listy kostivalu, které se sušily i s kořeny venku na slunci, jí připomněl léčení kostí a hojení ran. Zářivé měsíčky byly lékem proti otevřeným ranám, vředům a odřeninám. Heřmánek pomáhal lepšímu zažívání, hodil se jako slabší vývar pro čištění ran, a kvítky divoké růže, které plavaly v misce vody stojící na slunci, vytvářely voňavou tekutinu, která příjemně napínala kůži.

Nasbírala to všechno, aby nepoužité zásoby nahradila čerstvými. I když měla všechny ty byliny, potřebovala je jen málo. Sbírala je, protože to dělala ráda, a kromě toho si tímto způsobem osvěžovala i paměť. Protože všude, kde bylo místo, ležely listy, květy, kůra a kořeny v nejruznějších stádiích schnutí, nemělo smysl ještě víc sbírat. Neměla proto co dělat a nudila se.

Seběhla na břeh řeky, kolem vyčnívající skály a šla podél křoví, které ji lemovalo. Obrovský lev šel loudavě vedle ní. Při chůzi vydával drobný vrčivý zvuk, který představoval jeho normální hlas, jak se zatím Ajla naučila. Všichni lvi vydávali podobné zvuky, avšak každý vrčel jinak a Ajla rozeznala Drobkovo vrčení na dálku mezi všemi ostatními, stejně jako jeho nezaměnitelné řvaní. To začínalo hluboce v hrudi řadou vrčivých tónů a vzedmulo se pak k sonornímu dunivému řevu, až jí uši zaléhaly, když u něho stála příliš blízko.

Jakmile dorazila ke skále, kde obvykle trochu odpočívala, zastavila se. Vlastně neměla o lov zájem, ale nevěděla, co by měla dělat. Drobek do ní strčil a dožadoval se její pozornosti. Podrbala ho za ušima a hluboko v hřívě. Srst měl tmavší, než byla v zimě, ale stále ještě pískové barvy. Jeho hřívá však dostávala rezavou barvu, temně rudý odstín, který se příliš nelišil od rudého okru. Drobek zvedl hlavu, aby mu dosáhla na krk, a spokojeně vrčel. Natáhla se, aby ho podrbala i na druhé straně, avšak pak se na něho podívala s novým poznáním. Jeho hřbet jí sahal právě po ramena. Byl téměř tak velký jako Víha, jenom mnohem mohutnější. Vůbec si nevšimla, jak vyrostl.

Jeskynní lev, který lovil ve stepích jižně od oblasti ledovců, žil v prostředí, které se ideálně hodilo pro lovecký způsob, pro který se zdál být stvořen. Byly to obrovské travnaté stepi, zabydlené spoustou nejrůznější kořisti. Mnohá tato zvířata byla obrovská – bizoni a dobytek, který byl o polovinu větší než jeho pozdější příbuzní. Velkoroží jeleni s třiapůlmetrovým paroží, srstnatí mamuti a srstnatí nosorožci. Podmínky byly tak příznivé, že se přinejmenším jeden druh kočkovitých šelem mohl vyvinout do takové velikosti, jaká byla zapotřebí, aby zvířata těchto druhů mohla být ulovena. Jeskynní lev vyplňoval tuto mezeru obdivuhodným způsobem. Lvi pozdějších generací byli jen zpola tak velcí, tedy spíš drobní ve srovnání s ním. Jeskynní lev byl největší kočkovitá šelma, jaká kdy na zemi žila.

Drobek představoval skvělý příklad této nadřazené šelmy – byl obrovský, měl nesmírnou sílu a hladkou srst, která svědčila o jeho zdraví a mládí – a nechal se s absolutní důvěrou drbat mladou ženou. Kdyby ji napadl, byla by naprosto bezmocná, ale ona na to nikdy nemyslela. Pro ni nebyl nebezpečnější než převeliké kotě – a to byla její ochrana.

Drobka ovládala naprosto nevědomě, a on ji poslouchal. Zvedal hlavu a natáčel ji, aby jí ukázal, kde ho má drbat. Odevzdával se smyslovému požitku, a ji to zase těšilo, protože se mu to líbilo. Vylezla na skálu, aby se dostala na druhou stranu, a opřela se mu o záda, když vtom dostala jiný nápad. Ani na chvíli se nezarazila, ale prostě mu přehodila nohu přes záda a posadila se na něho obkročmo, jak to dělávala s Víhou.

Pro Drobka to sice přišlo nečekaně, avšak paže, které cítil na krku, důvěrně znal, a váha byla nepodstatná. Chvíli se nikdo z nich nepohnul. Pro pokyn ke startu používala pohyb jako při střelbě z praku, k němuž vykřikla „Běž!“ . Když si to uvědomila, dala bez meškání znamení a pobídla Drobka.

Ucítila, jak se jeho svaly pod ní napjaly a on vyskočil kupředu. Pevně se chytila jeho hřívě. Vystřelil se šlachovitým půvabem svého druhu, s ženou na zádech, dolů údolím. Musela přivřít oči, protože jí vítr foukal do tváře. Prameny vlasů, které se jí vyvlékly z copů, poletovaly kolem ní. Nijak se nesnažila Drobka řídit, ani natolik, jako řídila Víhu. Nechala se nést, kam se mu zachtělo, a ráda se podvolila. Byl v tom takový vzlet, jaký dosud nezažila.

Prudká rychlost neměla trvání, stejně jako při útoku. Drobek zpomalil, opsal velký kruh a běžel pak dál směrem do jeskyně. S Ajlou stále ještě na zádech klusal po příkré stezce nahoru a zastavil se na jejím místě v jeskyni. Ajla sklouzla dolů a objala ho. Neznala jiný způsob, jak by vyjádřila onu přemíru citu, která ji naplňovala. Když ho konečně pustila, bičoval ocasem a odebral se do pozadí jeskyně. Bylo to jeho oblíbené místo, tam se natáhl a brzy nato usnul.

S úsměvem ho pozorovala. Ty jsi mě svezl na zádech, a to pro dnešek stačilo, co říkáš, Drobku? Teď můžeš pro mě za mě spát, jak dlouho chceš.

Ke konci léta prodlužoval Drobek své lovecké výpravy stále dál. Když poprvé zůstal pryč celý den, byla Ajla bez sebe strachy a dělala si o něho takové starosti, že v noci nezamhouřila oko. Když se příštího rána objevil, byla stejně unavená a zničená jako on. Vrátil se bez kořisti, a když mu dala sušené maso ze zásob, hned se do něho pustil, i když si obvykle nejdřív se žrádlem chvíli hrál. Přestože byla unavená, vyšla s prakem ven a přinesla dva zajíce. Drobek se probral ze spánku, běžel ke vchodu jeskyně, aby ji pozdravil, a zatáhl pak jednoho zajíce dozadu do jeskyně. Druhého odložila a pak si šla ještě lehnout.

Když se jednou nevrátil tři dny, už si zdaleka nedělala takové starosti. Jak prázdné dny plynuly, cítila však u srdce stále větší tíhu. Vrátil se zle zřízený, se zejícími ranami a škrábanci, a to věděla, že se porval s jiným lvem. Domnívala se, že je teď dost

zralý na to, aby si uvědomil přítomnost lvic. Na rozdíl od koní neznali lvi zvláštní dobu páření, mohli se pářit kdykoliv.

Jak se blížil podzim, Drobkovy dlouhé výlety se množily, a když vůbec přišel domů, pak vlastně jednomu proto, aby se vyspal. Ajla si byla jistá, že spí i někde jinde, avšak že tam zřejmě nemá stejný pocit bezpečí jako tady v jeskyni. Neměla nejmenší tušení, kdy a z kterého směru by ho měla očekávat. Prostě se zase někdy objevil, buď přiběhl po stezce nahoru, nebo ze stepi nahoře nad jeskyní a seskočil ze skalního temene dolů na římsu – čímž bylo překvapení ještě větší.

Byla vždycky ráda, že ho vidí, a způsob, jakým ji zdravil, měl v sobě něco láskyplného – mnohdy to bylo dokonce až příliš láskyplné. Když se zvedl na zadní, položil jí přední tlapy na ramena a povalil ji, pospíchala dát mu znamení, aby přestal a neublížil jí, když byl ve své radosti trochu moc divoký.

Obvykle pak zůstal pár dní. Někdy spolu vyšli na lov. Kromě toho tu a tam přivlekl do jeskyně kořist. Avšak po čase se ho opět zmocnil neklid. Ajla byla přesvědčená, že Drobek loví sám pro sebe a hájí svou kořist proti hyenám, vlkům nebo mrchožroutům, aby mu ji neukradli. Udělala zkušenost, že když začal neklidně přecházet sem a tam v jeskyni nebo před ní, netrvalo dlouho a zase odešel. Jeskyně jí pak připadala tak hrozně prázdná, že se začala obávat nadcházející zimy. Měla strach, že to bude osamělá zima.

Podzim byl nezvykle teplý a suchý. Listy se zbarvily žlutě a hned nato zhnědly, přeskočily zářivé barevné tóny, které jim propůjčil krátký noční mráz. Ušchlé a bez lesku visely ještě chomáčkovitě na stromech a stále ještě šustily ve větvích, zatímco by jindy už dávno ležely na zemi. To zvláštní počasí ji znervózňovalo – podzim měl být mokrá a chladná, plný náhlých smrští a nečekaných lijáků. Ajla se nemohla zbavit podivného strachu, jako by léto nechťelo připustit změnu počasí – dokud pak z jednoho dne na druhý neudeřila zima.

Jednoho rána, když opustila jeskyni, očekávala nějakou rozhodnou změnu a byla téměř zklamaná, když zase vyšlo teplé slunce na úžasně jasném nebi. Večery trávila venku na římsě, dívala se, jak slunce zapadá v matné záři lehkého oparu. Chybělo jí barevné opojení těžkých dešťových mraků. Když zářily hvězdy, zaplňovaly temnotu a nebe vypadalo jako roztrhané.

Už celé dny se nevzdálila z údolí, avšak když se rozednil jasný teplý den, zdálo se jí hloupé, aby nevyužila tak hezkého počasí a nešla kousek dál. Zima se ohlásí dost brzy a donutí ji, aby se zdržovala v jeskyni.

Škoda že tu není Drobek, pomyslela si. Den by byl vhodný k lovu. Možná můžu jít i sama na lov. Vzala oštěp. Ne, půjde jenom s prakem. Má si vzít s sebou kožich? Je tak teplo, že by se v něm jenom potila. Ale mohla by ho vzít s sebou a možná taky koš na záda. Ale vlastně nepotřebuje nic, má přece všeho víc než dost. Nechce přece nic jiného než se hezky projít kus dál. A na to nepotřebuje ani koš, ani kožich. Když půjde rychle, tak se tím dost zahřeje.

Ajla sešla dolů po příkré stezce. Nenesla žádnou zátěž, nemusela si dělat starosti o svá zvířata a její jeskyně byla vším dobře zásobená. Jenom naprostý nedostatek povinností ji naplňoval smíšenými pocity: neobvyklým pocitem svobody a neklidem, který si nedokázala vysvětlit.

Dorazila k pastvině a stoupala do svahu, který nahoře přecházel do východních stepí. Tam pak šla rychleji. Neměla žádný určitý cíl a šla, kam ji nohy nesly. Tady nahoře bylo tím spíš znát, jak byl podzim neobvykle suchý. Tráva byla natolik vyschlá, že když vzala stéblo do ruky, okamžitě se rozpadlo na prach. Vítr ho odnesl z její otevřené dlaně.

Země pod nohama byla tvrdá jako kámen a byly v ní pravidelné pukliny. Musela dávat pozor, aby neklopýtla nebo si nevymkla nohu v brázdě nebo nějakém výmolu. Nikdy nezažila takové sucho. Vzduch jako by okamžitě vsakoval vlhkost jejího dechu. Vzala si s sebou jenom malý vak na vodu, který chtěla někde doplnit, avšak potoky, na které cestou narazila, byly dávno vyschlé. Když se blížilo poledne, měla ve vaku už jen trochu vody.

Došla k řece, o níž byla přesvědčená, že musela přivést vodu, ale našla jenom bláto. V naději, že najde vodu, šla kus v korytě a narazila nakonec na zbahnělou kaluži. To bylo všechno, co zůstalo z kdysi hluboké tůně.

Když se sehnula, aby vodu ochutnala a zjistila, jestli je požitelná, všimla si čerstvých stop. Zřejmě tu bylo před nedávnou dobou stádo koní. Něco na otisku jednoho kopýta ji přimělo podívat se podrobněji. Byla zkušená ve čtení stop, a i když

na to nemyslela, příliš často viděla stopy Víhy, aby si nevšimla malých nepravidelností v obrysu a v otisku, pro které byly tyto stopy kopyt pro ni nezaměnitelné. Bližší pohled ji přesvědčil, že tu byla Víha, a to před nedlouhou dobou. Musela být ještě nablízku. Ajle se prudčeji rozbušilo srdce.

Nebylo těžké sledovat stopy stáda. Ulomený kousek pukliny, kde uklouzlo kopyto, když koně odcházeli z bahna, uvolněný nový prach, který se na to snesl, zlomená tráva, to všechno ukazovalo, kterým směrem se stádo pohybovalo. S bezdechým vzrušením je Ajla sledovala. Dokonce i neznatelný vánek jako by očekáváním znehybněl. Jak dlouho už to je – zdalipak se na ni Víha ještě pamatuje? Vlastně by jí stačilo přesvědčit se, že Víha žije.

Stádo bylo mnohem dál, než předpokládala. Něco je přimělo, aby se dalo na úprk. Slyšela vrčení a zvuky boje dřív, než narazila na vlčí smečku, která bojovala o svou kořist. Měla by rychle odejít, ale musela blíž a přesvědčit se, že povalené zvíře není Víha. Pohled na rudohnědou srst ji uklidnil. Ostatně to byla stejně nezvyklá barva, jakou měl hřebec, a tak byla přesvědčená, že má co dělat s koněm právě z tohoto stáda.

Když sledovala stopu dál, myslela na koně ve volné přírodě a jak snadné je na ně zaútočit. Víha byla sice mladá a silná, ale všechno bylo možné. Ajla chtěla mladou klisničku zase vzít s sebou do jeskyně.

Bylo téměř poledne, když konečně uviděla stádo. Koně byli po štvanici stále ještě neklidní a Ajla přicházela po větru. Jakmile ji zavětřili, odtáhli dál. Ajla je musela obejít dalekým obloukem, aby se jim přiblížila proti větru. Jakmile byla dost blízko, aby mohla rozlišit jednotlivé koně, uviděla Víhu a najednou cítila srdce až v krku. Několikrát polkla a snažila se zadržet slzy, které se jí hrnuly do očí.

Vypadá zdravě, pomyslela si. Je tlustá. Ne, není tlustá. Musí být březí. Ach, Vího, to je nádherné! Ajla byla tak nadšená, že se sotva dokázala udržet. Musela vyzkoušet, jestli si na ni Víha pamatuje. Pískla.

Víha okamžitě zvedla hlavu a podívala se jejím směrem. Ajla znovu pískla. Víha se rozběhla k ní. Ajla nedokázala čekat a běžela jí naproti. Najednou se mezi ně vsunula plavá kobylna, strčila Víhu do boku a zahnala ji. Pak sehnala vedoucí klisna zbytek stáda

dohromady a odvedla je pryč od neznámé a možná nebezpečné ženy.

Ajla byla zoufalá. Nemohla běžet za stádem. Byla už dál od údolí, než měla v úmyslu, a koně byli o tolik rychlejší než ona. I když si pospíší, dostane se domů sotva před setměním. Ještě jednou pískla, hlasitě a dlouho, ale věděla, že je příliš pozdě. Celá posmutnělá si pevněji přitáhla kožený přehoz kolem ramen a nastavila hlavu chladnému větru. Byla skleslá do té míry, že nevnímala nic jiného než svůj zármutek a své zklamání. Varovné zavrčení ji přimělo naráz zastavit. Narazila znovu na smečku vlků, kteří – mordy od krve – se dosyta nacpali rudohnědým koněm.

Měla bych dávat pozor, kam jdu, pomyslela si a stáhla se. To byla moje vina. Kdybych nebyla tak netrpělivá, tak by ji kobyla ode mě možná nezahnala. Ještě jednou pohlédla na povalené zvíře. Jak zářivou barvu měl ten kůň. Vypadá přesně tak jako hřebec ze stáda Víhy. Zadívala se pozorněji. Snad to bylo něco na hlavě nebo vybarvením srsti... potvrzení jí naprosto otřásl. Byl to on! Jak mohl hřebec v plné síle podlehnout vlkům?

Levý přední běh koně byl nepřírozeně ohnutý a dal jí odpověď na její otázku. I silný mladý hřebec si může při běhu na zrádné půdě zlomit nohu. Hluboká trhlina v suché půdě připravila vlkům hostinu. Takové neštěstí, pomyslela si Ajla. Měl by jinak před sebou ještě hodně dobrých let.

Když se odvrátila od vlků, konečně si uvědomila, v jakém nebezpečí se ocitla sama.

Nebe, ráno ještě tak jasné, se zatáhlo hrozivými šedými mraky. Vysoký tlak vzduchu, který oddaloval zimu, konečně ustoupil, a čekající studená fronta se přiblížila. Vítr tiskl suchou trávu k zemi a vytrhával celé chomáče do vzduchu. Teplota prudce klesla. Cítila sníh přímo v zádech, avšak byla ještě daleko od jeskyně. Rozhlédla se kolem, aby se zorientovala, a rozběhla se. Bude to závod s bouří, ale snad to dokážu až k jeskyni, než propukne, pomyslela si.

Bylo to nad její síly. Byla přes půldenní pochod od údolí a zima musela příliš dlouho čekat. Když dorazila k vyschlé řece, snášely se na zem první mokré sněhové vločky. Vítr nabyl na síle a vločky se proměnily v ostré jehličky sněhové bouře. Z masy mokrého sněhu se tvořily sněhové závěje. Vířivý vítr, který ještě

bojoval s protivětrem měnících se proudů vzduchu, ji vrhal hned jedním, hned druhým směrem.

Věděla, že její jediná naděje je v tom, že půjde dál. Ostatně si nebyla jistá, jestli jde stále ještě správným směrem. Její záchytné body zmizely. Zastavila se, pokusila se zorientovat a ovládnout paniku, která se jí zmocňovala. Jak byla hloupá, že odešla bez kožichu! Mohla vzít s sebou v koši svůj stan! Pak by měla alespoň nějakou ochranu. Uši jí mrzly, v nohách už neměla cit, zuby jí drkotaly a celá se třásla. Slyšela výt vítr.

Opět nastražila sluch. To přece nebyl vítr, nebo ano? Přiložila ruce jako trychtýř k ústům, pískla vší silou – a naslouchala.

Vzrušené vysoké ržání koně se přiblížilo. Ještě jednou pískla a pak se vynořily z bouře strašidelné obrysy koně. Ajla k němu běžela a slzy jí mrzly na tváři.

„Vího, Vího, ach, Vího!“ Stále znovu volala její jméno, objala její mohutný krk a skryla tvář ve šřapaté zimní srsti. Pak jí vylezla na záda, sklonila se hluboko k jejímu krku, aby z ní získala co možná nejvíc tepla.

Víha uposlechla svůj instinkt a pospíchala k jeskyni. Byla na cestě tam. Nečekaná smrt hřebce roztrhla stádo. Vedoucí klisna je sice udržela pohromadě, věděla, že se dřív nebo později najde jiný hřebec. A udržela by i plavou klisnu, kdyby nebylo důvěrně známého písknutí a vzpomínky na ženu a bezpečí. Na klisnu, která nevyrostla ve stádu, neměla vedoucí kobylna takový vliv.

Když propukla bouře, připomněla si Víha jeskyni, v níž byla skrytá před kvílivými větry a oslepujícím sněhem – a připomněla si lásku jiné bytosti.

Když konečně dorazily do jeskyně, třásla se Ajla takovou měrou, že sotva dokázala rozdělat oheň. Když se jí to nakonec přece jenom podařilo, nezůstala v blízkosti ohně, ale popadla kožešiny a přenesla si je na místo, kde obvykle spala Víha, a schoulila se v blízkosti jejího teplého těla.

Avšak v příštích několika dnech sotva dokázala ocenit návrat Víhy. Probudila se s horečkou a tvrdým, bolestivým kašlem. Kdykoliv se k tomu dokázala přimět, zvedla se a uvařila si léčivý čaj. Víha jí sice zachránila život, ale nemohla jí pomoci, aby se dostala přes zápal plic.

Většinu doby byla vzhůru a blouznila, avšak když se zase vrátil do jeskyně Drobek, náraz ji vytrhl z jejího stavu. Drobek seskočil ze stepi nahoře, držel se však zpátky před vyzývavým ržáním Víhy, které se daleko rozléhalo. Pronikavé ržání koně, spočívající ve strachu a v obraně, probralo Ajlu z omámení a ustrnutí. Viděla, jak Víha neklidně tančí, jak Drobek cení zuby, vyráží z hloubi nitra řev a chystá se ke skoku. Vyletěla z lůžka a postavila se mezi šelmu a její kořist.

„Přestaň, Drobku! Víha má z tebe strach! Přitom bys měl být rád, že je zase tady.“ Načež poplácala Víhu a lehce káravým tónem řekla: „To je přece jenom Drobek, Vího. Nemusíš mít z něho strach. A teď už s tím oba přestaňte!“

Nevěřila v nebezpečí. Obě zvířata byla společně vychována v jeskyni, obě patřila sem.

Pach jeskyně byl oběma zvířatům důvěrně známý, zvláště ten, který vycházel ze ženy. Drobek přišel, aby pozdravil Ajlu, a třel se o ni, načež i Víha přišla a došla si pro svůj díl náklonnosti. Pak tiše zaržála a nebyl v tom ani strach, ani hněv, ale byl to onen zvuk, kterým dohlížela klisna na jí svěřené lvíče, a jeskynní lev poznal svou chůvu.

„Říkala jsem ti přece, že je to jenom Drobek,“ obrátila se Ajla na Víhu a pak ji přemohl záchvat kašle.

Ajla prohrabala oheň, aby se rozhořel, sáhla po vaku na vodu a zjistila, že je prázdný. Zabalila se pevně do kožešiny na spaní, vyšla ven a nhrabala si miskou sněhu. Snažila se ovládnout hluboce v plicích sedící křeč, když čekala, než se voda uvaří. Pomocí vývaru z kořene omanu a kůry višně se dal kašel zmírnit. Ajla se vrátila zpátky na své lůžko, Drobek si udělal pohodlí nahoře ve svém výklenku a i Víha se uvelebila na svém starém místě.

Ajla měla tak silnou přirozenou vitalitu a byla natolik otužilá, že svou nemoc překonala, avšak potřebovala dost dlouhou dobu, než znovu nabyla nových sil. Byla bez sebe radostí, že má zase Víhu a Drobka kolem sebe – i když už to nebylo zcela tak jako dřív. Obě zvířata se změnila. Víha byla březí a žila ve stádu, které velmi dobře znalo nebezpečí šelem. Chovala se teď vůči lvu, s kterým si dřív hrála, mnohem zdrženlivěji, a Drobek už taky nebyl žádné sladké lvíče. Brzy poté, kdy se sněhová bouře utišila, zase

odešel z jeskyně, a čím dál zima pokročila, tím zřídkaěji se ukazoval.

Jakmile se Ajla příliš namáhala, záchvaty kašle se jí navracely. To trvalo až do druhé poloviny zimy. V té době o sebe víc pečovala a starala se i o Víhu. Dávala jí zrní, které nasbírala, a jen tu a tam opouštěla jeskyni ke krátkým vyjíždkám. Když se však jednoho chladného a jasného rána probudila plná energie, usoudila, že by jim oběma prospělo trochu víc pohybu.

Přehodila Vize oba koše přes záda a vzala oštěpy i násady pro tažné zařízení. Vzala s sebou zásoby jídla, dostatečné množství vody a oblečení, koš a stan, zkrátka všechno, co ji napadlo pro jakýkoliv případ nouze. Už nechtěla být znovu něčím zaskočena. Jednou byla lehkovážná a málem ji to stálo život.

Než nasedla, položila Vize ještě měkký kus kůže na záda, vylepšení, které zavedla po jejím návratu. Bylo tomu tak dávno, kdy si na ní naposledy vyjela, že měla po první vyjíždce stehna naprosto rozedřená. S touto kůží pak byla jízda mnohem příjemnější.

Ajla vychutnávala pobyt venku a oddechla si, že se konečně zbavila kašle. Nechala Víhu, aby sama zvolila rychlost a směr vyjíždky, a snila o konci zimy. Najednou cítila, jak se svaly Víhy napjaly. Okamžitě byla naprosto bdělá. Něco se k nim blížilo, něco, co se pohybovalo kradným krokem kočkovité šelmy. Víha teď byla zranitelnější než dřív – blížila se doba, kdy měla přivést na svět hříbě. Ajla popadla oštěp, i když se ještě nikdy předtím nepokusila zabít jeskynního lva.

Když se zvíře přiblížilo, poznala červenou hřívu a známou jizvu na čenichu lva. Sklouzla dolů ze zad Víhy a rozběhla se k obrovské šelmě.

„Drobku! Kde ses toulal? Copak nevíš, že mám o tebe strach, když jsi tak dlouho pryč?“

Lev se zdál neméně vzrušený a pozdravil ji tím, že se o ni láskyplně třel, takže by ji málem porazil. Vzala ho kolem krku a drbala ho za ušima a pod bradou, jak to měl rád, na což odpovídal spokojeným vrčením.

Pak uslyšela nedaleko zřetelné zařvání jiného lva. Drobek ztichl a napřímil se způsobem, jaký u něho ještě nezažila. Přes jeho

ramena viděla opatrně se blížící lvici. Na Drobkovo zavrčení se zastavila.

„Tak ty sis našel družku. Já to věděla – já to věděla, že jednoho dne budeš mít svou vlastní smečku.“ Ajla se rozhlížela, kde jsou další lvice. „Zatím máš jenom jednu, pravděpodobně ještě samotářku. Budeš si muset vybojovat svůj revír. Ale přece jenom, je to začátek. Jednoho dne budeš mít nádhernou velkou smečku, Drobku!“

Jeskynní lev se trochu uvolnil, opět se k ní přiblížil a strčil do ní hlavou. Podrbala ho na čele a naposledy ho objala. Všimla si, jak je Víha mimořádně neklidná. I když znala pach Drobka, pach cizí lvice byl nebezpečný.

Ajla nasedla, a když se k nim znovu Drobek blížil, provedla příkaz „Přestaň!“. Ještě se chvíli potuloval kolem, než se s tichým vrčením odvrátil a loudavě odcházel. Lvice ho následovala.

Když uviděla Drobka s jeho lvicí, musela Ajla myslet na vlastní nejistou budoucnost. Drobek měl teď svou družku. Víha taky měla druhu. Jestlipak si někdy nějakého najde i ona?

17.

Jondalar vyšel zpod pískovcového převisu a rozhlédl se po zasněžené terase, z jejíhož okraje bylo vidět do závratné hloubky. Vysoké boční stěny lemovaly bíle zaoblené obrysy vysokých pahorků na druhé straně řeky. Darvo, který na něho čekal, mával. Stál vedle pařezu trochu víc dole, na místě, které si Jondalar vybral, aby tam opracovával pazourky. Tam venku bylo dost světla a nebylo nebezpečí, že někdo stoupne na ostré odštěpky a zraní se. Chystal se jít za chlapcem. „Jondalare! Počkej chvíli!“

„Thonolane,“ řekl s úsměvem a počkal, až ho jeho bratr dohoní. Společně pak šli po ušlapaném sněhu. „Mluvil jsem s Darvem, dnes ráno ho naučím pár věcí. Jak se daří Samiji?“

„Dobře. Nachlazení brzy přejde. Už jsme si dělali starosti, tolik kašlala, že Tamija nemohla usnout. Mluvili jsme o tom, že potřebujeme na příští zimu víc místa.“

Jondalar pátravě Thonolana přeměřil. Ptal se, jestli se odpovědnost ženatého muže a větší rodina příliš neodráží na jeho bezstarostném bratrovi. Ale Thonolan vypadal klidně a spokojeně. Najednou se samolibě zasmál.

„Musím ti něco říct, velký bratře. Všiml sis, že Tamija trochu přibírá na váze? Myslel jsem, že konečně vypadá dobře a zdravě. Ale mýlil jsem se. Je už zase v pozhnaném stavu.“

„To je báječné! Tolik si přece přeje dítě.“

„Ví to už delší dobu, jenom mi to nechtěla říct. Měla strach, že si budu dělat starost. Tentokrát se zdá, že dítě donosí. Šamud říká,

abychom se na to příliš nespolehali, ale jestli všechno půjde i nadále dobře, tak na jaře porodí. Tamija říká, že je přesvědčená, že je to dítě mého ducha.“

„A bude mít zřejmě pravdu! Tak se na to podívejme. Můj lehkovážný malý bratr – muž s vlastním ohništěm a ženou, která čeká dítě.“

Thonolanův úšklebek se ještě rozšířil. Jeho štěstí bylo zřejmé, takže se i Jondalar musel usmát. Vypadá tak spokojeně, že by si člověk mohl myslet, že je to on, kdo bude mít dítě, pomyslel si Jondalar.

„Tam vzadu, víc vlevo,“ řekl Dolando tiše a ukázal na skalní výčnělek, který vystupoval před nimi ze skalní stěny stoupající do výše.

Jondalar se tam sice díval, ale byl tak uchvácený, že nemohl odvrátit pohled od celkového panoramatu. Došli k hranici stromů. Za nimi ležel les, kterým přišli. V nižších polohách rostly duby, pak převládly buky. Dál nahoře přišly známé jehličnaté stromy: horské sosny, borovice a smrky. Když za sebou zanechali hranici stromů, zadržel dech, tak překvapivě velkolepé bylo to, co se naskytlo jeho pohledu. I když to už viděl mnohokrát, dojímal ho to stále ještě jako poprvé.

Blízkost tyčících se vrcholů ho uchvátila. Měl pocit, jako by stačilo natáhnout ruku, aby se jich dotkl. V mlčenlivě úctě mluvil horský řetěz o prapůvodních změnách, o zemi pracující k porodu, která za nevýslovné námahy porodila holé skály. Nepokryté lesem leželo tu původní říční údolí velké Matky vydáno všemu všanc. Nebe vzadu mělo nezemskou modř, bylo ploché a hluboké, oslnivě se odrážející sluneční světlo se lomilo v krystalech ledu, držícího se v puklinách a rozsedlinách větrem bičovaných alpských luk.

„Já ho vidím!“ zvolal Thonolan. „Trochu víc vpravo, Jondalare. Nevidíš? Tam na skalách.“

Velký muž se tam zahleděl a poznal malého půvabného kamzíka, který stál na nejvyšším bodě skály a neměl nejmenší potíže udržet rovnováhu. Zčásti mu ještě visel z těla v cárech hustý černý zimní kožich, avšak běžovošedá letní srst se od skály téměř nedala odlišit. Dva malé rohy trčely rovně do výše a jenom na koncích se zahýbaly dozadu.

„Teď ho vidím,“ řekl Jondalar.

„Mohl by to být stejně kozel jako koza,“ vysvětloval Dolando.
„U kamzíků mají i kozy rohy.“

„Vypadají jako kozorožci, co říkáš, Thonolane? Jenom jsou menší – a rohy taky. Ale z dálky...“

„Jak loví Zelandonci kozorožce, Jondalare?“ zeptala se mladá žena, jejíž oči blýskaly zvědavostí, vzrušením a láskou.

Byla jen o několik let starší než Darvo a byla zamilovaná do velkého světlovlasého muže. Narodila se šamudským rodičům, ale vyrostla dole na řece, protože si její matka vzala jako druhého muže Ramudona. Vrátila se, když tento vztah náhle bouřlivě skončil. Na rozdíl od většiny mladých Samudoronů neznala vysoké hory tak důvěrně a taky nejevila nejmenší chuť jít na lov kamzíků – dokud nezjistila, že Jondalar obdivuje ženy, které loví. K jejímu překvapení se jí teď zdál lov vzrušující.

„Já o tom moc nevím, Rakarije,“ odpověděl Jondalar a mírně se usmíval. Zažil takové znamení u ostatních mladých žen, a i když bral na vědomí její pozornost, tak ji přece jenom nechtěl povzbuzovat. „Kozorožci jsou ve východních horách jižně od země Zelandonců, a taky byli nějací ve východních hřebenech, ale my je nelovili. Bylo to příliš daleko. Tu a tam se při letních setkáních domluvílo pár lidí, že se vydají společně na lov. Já jsem šel ale jenom jednou a držel se pokynů lovců, kteří o tom něco věděli. Ještě se to pořád učím, Rakarije. Dolando je odborník, který se vyzná v lovu horské zvěře.“

Kamzík skočil z jedné skalní špice na druhou a pozoroval ze vzdušné výšky krajinu, která se před ním otvírala.

„Jak se vlastně loví zvíře, které je tak dobrý skokan?“ zeptala se Rakarije s uctivou plachostí v hlase, když viděla, jak snadno a půvabně se kamzík pohybuje. „Jak jen se udrží na tak malém místě?“

„Musíš se podívat na jeho kopyta, až ho ulovíme, Rakarije,“ řekl Dolando. „Tvrdá je jen vnější slupka, kraj – uvnitř jsou kopyta poddajná, jako tvoje dlaně. Proto taky neuklouznou nebo neztratí rovnováhu. Měkký vnitřek kopyta přilne k podložce, vnější okraj se jí drží. Když se na ně pořádá lov, je především důležité nezapomenout, že se dívají dolů. Vždycky dávají pozor, kam stoupají, vědí přesně, co je dole pod nimi. Oči mají daleko od sebe,

takže vidí i do stran. Nevidí jenom to, co je za nimi. To je tvoje výhoda. Když se ti podaří proklouznout kolem nich, můžeš je chytit zezadu. Pokud jsi opatrná a neztratíš trpělivost, můžeš se jim přiblížit natolik, že se jich třeba dotkneš.“

„A co když se pohnou, než se k nim dojde?“ chtěla vědět.

„Podívej se nahoru. Vidíš ty zelené pastviny? Jarní tráva je pro ně po zimním krmení lahůdkou. Tenhle kamzík se rozhlíží. Všichni ostatní jsou pod ním mezi skalami a keři, kde nejsou vidět. Když je pastviště dobré a oni se cítí bezpeční, tak hned tak neodtáhnou.“

„Proč tu tedy jenom stojíme a mluvíme? Pojdte už,“ řekl Darvo.

Vadilo mu, že se Rakarije pořád motá kolem Jondalara, a netrpělivě čekal na začátek lovu. Nedoprovázel lovce poprvé. Jondalar ho vzal vždycky s sebou, když začal sám lovit se Samudorony – i když jenom proto, aby se naučil číst stopy, díval se a učil. Avšak tentokrát mu dovolil, aby sám skolil zvíře, jestli to dokáže. Když se mu to podaří, bude to jeho první kořist a stane se tak středem pozornosti.

Avšak nikdo na něho nenaléhal, nebylo nutné, aby bezpodmínečně hned něco ulovil. Dostane ještě další příležitosti, aby se o to pokusil. Pořádat lov na tak obratné zvíře, jako je kamzík, v prostředí, na něž byl jedinečně uzpůsoben, bylo v nejlepším případě obtížné. Kdo se k němu chtěl dostat natolik blízko, aby se mohl pokusit ho ulovit, musel postupovat uvážene a opatrně. Nikdo nemohl pronásledovat kamzíka ze skály na skálu a přes hluboké propasti, když se jednou vyplašil a prchal.

Dolando vystupoval na skálu, jejíž souběžné vrstvení vedlo šikmo nahoru. Měkčí vrstvy usazené horniny byly vpředu vymleté, takže vznikly pohodlné schody. Příkrý výstup, kterým chtěl obejít stádo kamzíků a dostat se k nim zezadu, byl sice odvážný, ale nebyl nebezpečný. Nemuseli nic riskovat, i když byl výstup dlouhý, příkrý a únavný.

Všichni, kdo patřili k lovecké výpravě, počkali, aby se zařadili jeden za druhého. Jondalar měl tvořit závěr. Téměř všichni už začali stoupat, když slyšel, že ho volá Serenije. Překvapeně se otočil.

Serenije neměla o lov zájem a jen málokdy odcházela z tábořiště. Neuměl si představit, co dělá tak daleko tady venku,

avšak když viděl její tvář, přejel mu mráz po zádech. Utíkala rychle a popadala dech, než mohla promluvit.

„Ráda... že jsem tě zastihla. Bezpodmínečně Thonolan... Tamija ... bolesti...“ podařilo se jí ze sebe vypravit.

Přiložil hned ruce k ústům a zavolal: „Thonolane! Thonolane!“

Jedna z postav, které šly před ním, se otočila, a Jondalar ji máváním přivolal.

Rozhostilo se nepříjemné mlčení. Chtěl se zeptat, jestli je Tamija v pořádku, avšak něco mu v tom bránilo.

„Kdy začaly bolesti?“ zeptal se nakonec.

„Měla už včera večer bolesti v zádech, nechtěla ale Thonolanovi nic říct. Tolik se těšil na lov kamzíků a ona měla strach, že by nikam nešel. Nebyla si jistá, jestli to už skutečně jsou porodní bolesti, a pak si taky myslím, že ho chtěla při návratu překvapit dítětem,“ řekla Serenije. „Nechtěla, aby si dělal starosti nebo neklidně čekal, zatímco bude mít bolesti.“

To je celá Tamija, pomyslel si Jondalar. Chtěla ho samozřejmě ušetřit. Thonolan byl do ní naprostý blázen. Najednou přepadla Jondalara nepříjemná myšlenka. Když chtěla Tamija překvapit Thonolana, proč tedy Serenije přiběhla pro něho až sem?

„Jsou těžkosti, že?“

Serenije se dívala do země, zavřela oči a zhluboka si povzddechla, než odpověděla. „Dítě je vzpříčené. Tamija je příliš úzká v bocích a neotvírá se, jak by bylo zapotřebí. Šamud si myslí, že je to ochrnutím, které prodělala jako dítě, a přikázal mi, abych došla pro Thonolana... A pro tebe taky... kvůli němu.“

„Ach ne! Velká Dono! Jen to ne!“

„Ne! Ne! Ne! To nemůže být pravda! Proč? Proč jí Matka požehná a pak si oba bere k sobě?“

Thonolan rozrušeně pobíhal sem a tam v malé místnosti, kterou sdílel s Tamijí, a tloukl pěstí do otevřené dlaně druhé ruky. Jondalar stál bezmocně vedle něho, neschopen poskytnout mu jinou útěchu než svou přítomnost. Ostatní nemohli ani to. Thonolan, který byl zoufalstvím bez sebe, na všechny ostatní křičel, aby odešli.

„Jondalare, proč zrovna ona? Proč si ji Matka vzala k sobě. Měla tak málo a tolik protřpěla. Copak žádala tak mnoho? Dítě! Něco z vlastního masa a krve!“

„Já nevím, Thonolane. Ani zelandon by ti na to nedokázal odpovědět.“

„Proč tímhle způsobem? Za takových bolestí?“ Thonolan se zastavil před svým bratrem a úpěnlivě se na něho díval. „Vždyť mě sotva poznala, když jsem se vrátil, Jondalare, měla hrozné bolesti. Viděl jsem jí to na očích. Proč musela umřít?“

„Nikdo neví, proč Matka život dává a život bere.“

„Matka! Matka! Té je to přece úplně jedno! Tamija ji uctívala, já ji uctíval. A komu to pomohlo? Přesto si Tamiji vzala. Já Matku nenávidím!“ Zase pobíhal sem a tam.

„Jondalare,“ zavolala Roš od vchodu, nerozhodná, jestli má vstoupit nebo ne.

Jondalar vyšel. „Co se stalo?“

„Šamud udělal řez, aby vyndal dítě, když ona...“ Roš zamžikala, aby zadržela slzu. „Myslel, že by se mu třeba podařilo zachránit dítě. Ale bylo příliš pozdě. Byl to chlapec. Nevím, jestli mu to chceš říct nebo ne.“

„Děkuju, Roš.“

Poznal, jak ji zármutek tíží. Tamiji měla jako vlastní dceru. Roš ji vychovala, pečovala o ni během nemoci a v dlouhé době uzdravování a i teď u ní stála od začátku až k hořkému konci.

Najednou proběhl Thonolan kolem nich ven, naložil si na záda starou košatinu a vyrazil na cestu, která vedla kolem skály.

„Myslím, že na to teď není vhodná doba. Řeknu mu to později,“ prohlásil Jondalar a pospíchal za svým bratrem.

„Kam chceš jít?“ zeptal se, když ho dohonil.

„Jdu pryč. Nikdy jsem neměl přerušit cestu. Ještě jsem nedošel na konec.“

„Ted' ale nemůžeš pryč,“ řekl Jondalar a položil mu ruku na rameno. Thonolan ji prudce shodil.

„Proč ne? Co mě tady ještě drží?“ vzlykal.

Jondalar ho opět zadržel, a to tak prudce, že ho otočil. Tvář, do které se díval, byla strhaná bolestí, že ji sotva poznával. Bolest v ní byla veliká, vycházela z hloubi duše. Byly okamžiky, kdy Thonolanovi záviděl radost, kterou mu přinášela láska k Tamiji – a

ptal se, co na něm není v pořádku, že sám není schopen tak velkého citu. Vyplatilo se to takhle milovat? Stála láska za takové utrpení? Za takové zoufalství?

„Dovolíš, aby pohřbili Tamiji a jejího syna bez tebe?“

„Syna? Jak víš, že to byl syn?“

„Šamud ho vyndal. Myslel, že by mohl zachránit alespoň dítě.

Bylo příliš pozdě.“

„Nechci vidět syna, který ji zabil.“

„Thonolane! Thonolane! Ona prosila Matku o požehnání. Chtěla být těhotná a byla proto tak šťastná. Chtěl bys ji připravit o tohle štěstí? Bylo by ti milejší, kdyby žila dlouhý život v zármutku? Bezdětná a zoufalá z toho, že nikdy nebude mít dítě? Takhle poznala lásku a štěstí. Vzala si tě za muže a Matka jí požehnala. Bylo to sice jenom na krátkou dobu, ale vyprávěla mi, že je šťastnější, než by si kdy uměla představit. Říkala, že jí nic neudělalo větší radost než ty a vědomí toho, že čeká dítě. Tvé dítě, říkala, Thonolane. Dítě tvého ducha. Kdo ví, možná Matka věděla, co je možné a co ne, a tak se rozhodla udělat jí radost.“

„Jondalare, vždyť mě ani nepoznala...“ Thonolanovi se zlomil hlas.

„Když to spělo ke konci, tak jí šamud něco dal, Thonolane.

Nebyla naděje, že porodí, a tak tolik netrpěla. Ona věděla, že jsi tam byl.“

„Když mi Matka vzala Tamiji, tak mi vzala všechno. Byl jsem tak plný lásky, a teď jsem tak prázdný, Jondalare. Nic mi nezůstalo. Jak je to možné, že už tu není?“

Thonolan se zapotácel. Jondalar k němu natáhl ruce a podepřel ho, když se zhroutil. Thonolan zoufale vzlykal.

„Proč nemůžeme jít zpátky domů, Thonolane? Když teď vyrazíme, dokážeme to do zimy až k ledovcům a mohli bychom být příští jaro doma. Proč chceš na východ?“ Jondalarův hlas prozrazoval stesk.

„Jenom si jdi domů, Jondalare. Už ses měl dávno vrátit. Vždycky jsem říkal, že jsi Zelandonec a že jím vždycky zůstaneš. Já jdu na východ.“

„Říkal jsi, že chceš dojít ke konci velké Matky řek. Co ale uděláš, až dorazíš k moři?“

„Kdo ví? Třeba moře obejdu. Ale třeba taky potáhnu s Tholijínými lidmi na sever na lov mamutů. Mamutoni tvrdí, že na východě je ještě jeden další hřeben hor. Domů mě nic neláká, Jondalare. Raději se porozhlédnu po něčem novém. Je načase, aby každý z nás šel svou vlastní cestou, bratře. Ty půjdeš na západ a já na východ.“

„Když nechceš zpátky domů, tak proč nezůstaneš tady?“

„Ano, proč nezůstaneš, Thonolane?“ řekl Dolando, který k nim přistoupil. „A ty taky, Jondalare. Buď jako Samudoron nebo Ramudon. Vy patříte sem. Máte tady rodinu, přátele. Bylo by nám líto, kdyby jeden z vás odešel.“

„Dolande, ty víš, že jsem chtěl zbytek svého života strávit tady. Ale teď už nemůžu. Všechno je tu plné jí. Neustále čekám, že ji uvidím. Ale každý den, který jsem tady, mi jenom připomíná, že už ji nikdy neuvidím. Je mi to líto. Budu postrádat mnohé z vás, ale musím jít.“

Dolando přikývl. Nenaléhal na ně, aby zůstali, ale chtěl jim dát najevo, že patří k rodině. „Kdy chcete vyrazit?“

„Brzy. Nejpozději za pár dní,“ odpověděl Thonolan. „Chtěl bych jenom ještě uzavřít jeden obchod, Dolando. Nechám tady všechno, až na cestovní vak a oblečení. Ale měl bych rád malý člun.“

„To se dá jistě zařídit. Pak tedy vyrazíš po proudu. Na východ? Ne zpátky k Zelandoncům?“

„Já půjdu na východ,“ řekl Thonolan. „A ty, Jondalare?“

„Já nevím. Je tu Serenije a Darvo...“

Dolando přikývl. Jondalar sice nestvrdil svazek formálně, ale věděl, že proto není jeho rozhodnutí snadnější. Velký Zelandonec měl své důvody, aby šel na západ, zůstal nebo táhnul na východ. Každý se mohl jenom dohadovat, jak se nakonec rozhodne.

„Roš vařila celý den. Myslím, že se zaměstnává, jenom aby neměla čas na přemýšlení,“ řekl Dolando. „Potěšilo by ji, kdybys přišel k jídlu k nám, Jondalare. Ráda by o to požádala i Sereniji a Darva. A i kdyby sis vzal jenom něco málo, měla by z toho velkou radost, Thonolane. Dělá si o tebe starosti.“

Jondalarovi došlo, že i pro Dolanda to musí být těžké. Sám si dělal tak velké starosti o Thonolana, že vůbec neuvažoval o tom, jaký smutek dolehl na celou jeskyni. Tohle byl Tamijin domov.

Musela pro Dolanda znamenat tolik jako dítě vlastního ohniště. Hodně lidí k ní mělo velmi blízko. Tholije a Markeno patřili k její rodině, a věděl, že Serenije plakala. Darvo byl zmatený a nechtěl s ním mluvit.

„Zeptám se Serenije,“ řekl Jondalar. „Myslím, že Darvo rád přijde. Počítejte s tím. Se Sereniji promluví.“

„Pošli ho k nám,“ řekl Dolando a umínil si nechat chlapce u sebe přes noc, aby dal jeho matce čas se rozhodnout.

Tři muži se společně vraceli pod pískovcový převis a zůstali ještě chvíli stát blízko hlavního ohniště. Mluvili jenom málo, ale to jim stačilo, aby si uvědomili silný pocit sounáležitosti, vždyť změny, které je tak bolestivě zaskočily, jim brzy znemožní se vidět.

Skalní stěna terasy už byla zahalena stínem, a proto se silně ochladilo. Bylo vidět, že dolů do propasti s řekou ještě svítí slunce. Jak tak stáli u ohně, připadalo jim, jako by se nic z toho nestalo, téměř mohli zapomenout na zničující tragédii. Ještě dlouho stáli spolu, pokoušeli se zachytit prchavý okamžik a každý byl pohroužený do vlastních myšlenek. Vzpomínali na události, které přivedly oba Zelandonce do jeskyně Saramudonů, a v duchu se ptali, zda ty druhé ještě někdy v životě uvidí.

„To nechcete ani zajít dovnitř?“ zeptala se Roš, která už nakonec nedokázala čekat. Cítila, že potřebovali naposledy spolu mlčet, a nechtěla je při tom rušit. Pak přišli šamud a Serenije. Darvo se oddělil od houfu chlapců, ostatní přišli k hlavnímu ohništi. Tady se jich zmocnil pocit neopakovatelné chvíle. Roš popoháněla všechny ke svému příbytku, mezi nimi Jondalara a Sereniji, avšak ti zase brzy odešli.

Mlčky přistoupili na kraj terasy a pak obešli stěnu k poraženému kmeni. Odtud mohli sledovat západ slunce daleko proti proudu řeky. Příroda způsobila, že beze slov sledovali krásné zapadající slunce. Jak roztavená koule klesala, ponořily se olověné šedé mraky do stříbra a protáhly se pak v zářivém zlatě, které se vylilo dole na řeku. Ohnivá červeň pak proměnila zlato v zářivou měď, která přešla do matného bronzu a opět zbledla na stříbro.

Když se stříbro proměnilo v olovo a nabralo ještě temnější barvy, Jondalar dospěl k rozhodnutí. Obrátil tvář a pohlédl na Sereniji. Není pochyb o tom, že je krásná, pomyslel si. Není těžké s

ní žít, umí život zpříjemnit. Už se nadechnul, aby promluvil, ale Serenije ho předešla:

„Vraťme se, Jondalare.“

„Serenije... já... žili jsme spolu,“ spustil. Dala mu prst na ústa, aby ho umlčela.

„Ted' nic neříkej. Vraťme se.“

Tentokrát poznal v jejím hlase naléhání a v jejích očích žádost. Vzal její ruku, podržel ji ve své, přiložil si její prsty ke rtům, pak jí obrátil dlaň, otevřel ji a přitiskl na ni rty. Líbal její zápěstí, pak vnitřní stranu lokte, pak jí jeho hledající ústa vyhrnula rukáv, aby se dostala dál.

Zavzdychala, zavřela oči, zaklonila hlavu a otevřela žádostivě rty. Zatím je minul, sklonil se k její šíji, líbal pulzující žilky na krku, našel její ucho a konečně hledal ústa. Čekala, hladově. Nato ji políbil, pomalu, láskyplně, ochutnal hebkost pod jejím jazykem, dotkl se patra a vtáhl její jazyk do svých úst. Když od sebe odstoupili, dýchala těžce.

„Vraťme se,“ opakovala, tentokrát chraptivějším hlasem.

„Proč jít zpátky? Proč ne tady?“ zeptal se.

„Když tu zůstaneme, skončí to moc brzy. Chtěla bych teplo ohně a kožešin, abychom nemuseli pospíchat.“

Jejich milostná hra, i když ne fádí, se přece jenom stala trochu mechanickou. Věděli jeden o druhém, co je uspokojuje, upadali proto do určitých zvyklostí a už jen zřídka hledali něco nového. Dnes v noci, to věděla, chtěla víc než rutinu, a on byl až příliš ochoten jí vyhovět. Vzal její tvář do obou dlaní, líbal jí oči a špičku nosu, přešel rty po měkké tváři a vdechl jí do ucha. Laskal její ušní lalůček a pak znovu našel její krk. Nato ji přitiskl k sobě a žádostivě si vzal její rty.

„Myslím, že bychom se měli vrátit, Serenije,“ zašeptal jí do ucha.

„To jsem přece říkala.“

Bok po boku, on paži kolem jejích ramen a ona svou kolem jeho boků, se vraceli podél vyčnívající skály zpátky. Tentokrát neustoupil, aby šel za ní a ne příliš blízko srázu. Ani si nevšiml, jak závrtná je pod ním hloubka.

Všude byla tma, i na volném prostranství vládla černá noc. Boční stěny stále ještě bránily měsíčnímu světlu, nahoře mezi

mraky bylo vidět jenom několik málo hvězd. Když vešli pod převis, nikdo už neseděl venku kolem hlavního ohniště, i když ještě plameny olizovaly hořící polena.

Viděli Roš, Dolanda a pár dalších uvnitř příbytku, a když procházeli kolem vchodu, viděli, že Darvo společně s Thonolanem házejí vyřezané kosti. Jondalar se usmál. Tuto hru hrával často za dlouhých zimních večerů se svým bratrem. Někdy hráli až dlouho do noci, než se taková hra rozhodla, a kromě toho to vyžadovalo plné soustředění hráče – a usnadňovalo zapomnění.

Příbytek, který sdílel Jondalar se Serenijí, byl temný. Jondalar navrhl dříví na ohniště s kamenným okrajem a donesl kus hořícího dříví od hlavního ohniště. Pak postavil křížem dvě prkna před vchod a přehodil přes ně koženou příkrývku. Vznikl teplý svět jenom pro ně dva.

Setrásl ze sebe přehoz a Serenije donesla poháry na pití. Jondalar došel pro vak s kvašenou borůvkovou šťávou a oběma nalil.

Bezprostřední žár vyhasl a návrat mu dal čas k přemýšlení. Serenije je okouzující a překrásná žena, jakou jsem zřídka kdy našel, pomyslel si a upíjel nápoj. Měl jsem náš vztah už dávno zpečetit. Třeba by byla ochotná vrátit se se mnou – a Darvo taky. Ale ať zůstaneme tady, nebo se vrátíme – chtěl bych, aby byla opravdu mou ženou.

Při tomto rozhodnutí mu spadl kámen ze srdce. Naplnilo ho zadostiučiněním, že z toho měl takovou radost. Bylo to koneckonců správné a patřilo se to. Proč s tím jenom tak dlouho čekal?

„Serenije, dospěl jsem k rozhodnutí. Nevím, jestli jsem ti někdy řekl, co pro mě znamenáš...”

„Ted’ ne,“ řekla a odložila pohár. Vzala ho kolem krku a políbila ho na rty. Byl to dlouhý, pomalý polibek, který mu rychle připomněl jeho vášeň. Má pravdu, pomyslel si, mluvit můžeme později.

Když se ho znovu zmocnil žár, zavedl ji k vyvýšenému místu na spaní, pokrytém kožešinou. Zapomenutý oheň se rozhořel, když prozkoumával její tělo a nově je objevoval. Serenije na něho vždycky reagovala, avšak tentokrát se mu otevřela jako ještě nikdy předtím. Nemohla se ho nasytit, i když byla ukojena a stále znovu

uspokojována. Vlna za vlnou se přes ni přelévala, a když už myslel, že dosáhl nejzazšího, čeho byl schopen, přivedla ho pomalu k tomu, že se v něm znovu probudila žádost. S vypětím posledních sil dospěli společně k radostnému uvolnění a pak leželi vedle sebe, konečně nasyceni a naprosto vyčerpáni.

Chvíli spali, jak byli, nazí na kožešině. Když oheň před rozedněním dohořel, probudil je chlad. Serenije rozdělala ze zbylých uhlíků nový oheň, zatímco on si přehodil přehoz a vyklouzl ven, aby doplnil vak s vodou. Teplo v jejich příbytku bylo něco, co při návratu uvítal. Skočil ještě rychle do studeného rybníku venku, cítil se osvěžený a posílený a tak důkladně uspokojený, že byl připraven na vše.

Když Serenije vložila do ohně kameny na ohřátí, vyklouzla i ona ven a vrátila se zpátky nahá jako on.

„Ty se celá třeseš,“ řekl Jondalar a zabalil ji do kožichu.

„Připadalo mi, že se ti ta koupel moc líbila, tak jsem si řekla, zkusíš to taky,“ řekla. „Bylo to studené.“ Smála se.

„Čaj je hotový. Donesu ti pohár. Jenom zůstaň sedět,“ řekl, zatlačil ji zpátky na lůžko a nahnul kolem ní tolik kožešin, že jí z nich koukala jenom tvář.

Život po boku ženy jako Serenije není vůbec špatný, pomyslel si. Chtěl bych vědět, jestli bych ji přiměl jít se mnou domů. Kdybych tak mohl přimět Thonolana, aby se se mnou vrátil! Nechápu, proč pořád chce na východ.

Jondalar přinesl Sereniji pohár horkého čaje a sám si taky vzal pohár. Pak usedl na kraji lůžka.

„Serenije, uvažovala jsi někdy o tom, že by ses vydala na cestu?“

„Myslíš jít někam, kde jsem ještě nikdy nebyla, a poznávat lidi, kteří mluví řečí, které nerozumím? Ne, Jondalare. Nikdy jsem neměla chuť na takovou cestu.“

„Ale rozumíš zelandonsky. Dokonce velmi dobře. Když jsme se rozhodli učit se s Tholijí a ostatními řeč druhých, byl jsem překvapený, jak rychle ses učila. Nebylo to pro tebe takové, jako kdyby ses musela učit naprosto novou řeč.“

„Co mi chceš říct, Jondalare?“

Usmál se. „Pokouším se tě přemluvit, aby ses po naší svatbě vrátila se mnou domů. Zelandonci by se ti líbili...“

„Co to má znamenat: po naší svatbě? Jak jsi přišel na to, že budeme mít svatbu?“

Byl zaražený. Samozřejmě ji měl nejdřív požádat o svolení a ne prostě přijít s návrhem na cestu. Ženy chtějí být tázány, nemají rády, když jsou postaveny před hotovou věc. Trochu rozpačitě na ni pohlédl.

„Dospěl jsem k závěru, že je načase, abychom náš vztah zpečetili. Měl jsem to udělat už dávno. Ty jsi báječná láskyplná žena, Serenije. A Darvo je skvělý chlapec. Byl bych velmi hrdý, kdyby se stal dítětem mého ohniště, jenom jsem doufal, že třeba svolíš a podnikneš cestu zpátky se mnou... k Zelandoncům. Samozřejmě, jenom když budeš chtít.“

„Jondalare, ty nemůžeš náš vztah zpečetit. Já se za tebe neprovdám. K tomu jsem se rozhodla už před dlouhou dobou.“

Celý zrudl. Teď byl skutečně v rozpacích. Nikdy by mu ani na mysl nepřišlo, že by mohla odmítnout vzít si ho za muže. Myslel jenom sám na sebe, na to, co cítí, a ne na to, jestli by ho uznala za hodna nebo ne.

„To je mi líto, Serenije. Myslel jsem, že pro tebe něco znamenám. Neměl jsem to předpokládat jako samozřejmost. Měla jsi mi říct, ať se odstěhuju... Našel bych už jiné místo na spaní.“ Zvedl se a chystal se dát si pár věcí dohromady.

„Co tam děláš, Jondalare?“

„Hledám své věci, abych mohl jít někam jinam.“

„Proč se chceš odstěhovat?“

„Nechci, ale když mě tu nechceš mít...“

„Po dnešní noci – jak můžeš říct, že tě nechci? Co to má co dělat se svatbou?“

Vrátil se, zase si sedl na okraj lůžka a díval se do jejích záhadných očí. „Proč nechceš být mou ženou? Nejsem... nejsem pro tebe dost mužem?“

„Jestli nejsi dost mužem...“ Najednou jí výkřik uvízl v hrdle, zavřela oči, párkrát zamrkala a pak se zhluboka nadechla. „Ach, Matko, Jondalare! Ne dost mužem! Jestli to nejsi ty, pak není žádný muž na zemi dost mužem. To je právě ten problém. Jsi až moc mužem, až moc. Nemohla bych tak žít.“

„To nechápu. Chtěl bych se s tebou oženit a ty říkáš, že nejsem pro tebe dost dobrý?“

„Ty to skutečně nechápeš, že? Jondalare, dal jsi mi víc, než... než kterýkoliv muž předtím. Kdybych si tě vzala, měla bych všechno, měla bych víc než každá jiná žena, kterou znám. Záviděly by mi, přály by si, aby jejich muži byli taky tak štedří, láskyplní a dobří jako ty. Vědí už teď, že tvůj dotyk dokáže přimět ženu, aby si připadala živější, víc... Jondalare, ty jsi všechno, po čem žena touží.“

„Ale jestli tím jsem... všechno, co říkáš – proč mě tedy nechceš za druhu?“

„Protože mě nemiluješ.“

„Serenije, to přece...“

„Ano, svým způsobem mě máš rád. Něco pro tebe znamenám. Nikdy bys neudělal něco, co by mě ranilo, a byl bys ke mně báječný, nekonečně hodný. Přesto bych to vždycky věděla. I kdybych si namluvila, že tomu tak není, vždycky bych si to uvědomovala. A ptala bych se, co se mnou není v pořádku, co mi chybí, proč mě nemůžeš milovat.“

Jondalar sklonil pohled k zemi. „Serenije, žijí spolu lidé, kteří se nemilují tak, jak ty myslíš.“ Pohlédl na ni vážně. „Prostě mají ještě něco jiného, kvůli čemu jednomu záleží na druhém, a díky tomu spolu mohou vést dobrý život.“

„Ano, mnozí lidé to dokážou. Je dokonce možné, že se i já jednoho dne provdám. A třeba budeme mít taky ještě něco jiného, i když se nebudeme bezpodmínečně milovat. Ale neprovdám se za tebe, Jondalare.“

„Proč ne za mě?“ zeptal se a bolest v jeho očích byla tak velká, že si to Serenije málem rozmyslela.

„Protože bych tě milovala. Nemohla bych dokonce nic jiného. Milovala bych tě a jednoho dne bych zemřela s vědomím, že ty mě ale tak nemiluješ. Žádná žena ti neodolá, Jondalare. A pokaždé, když bychom spolu leželi a milovali se jako dnes v noci, bych se cítila vnitřně trochu vyprahlá. Protože tě tolik miluju a tolik po tobě toužím, a přesto vím, že i kdybys to sebevíc chtěl, nikdy bys mou lásku neopětoval. Po nějaké době bych uschla, stala se prázdnou nádobou a našla bych způsob, jak stejně zprotivit život i tobě. Byl bys nadále báječný, láskyplný, velkorysý – a to všechno proto, že bys přesně věděl, proč jsem se takovou stala. Jenom by ses proto nenáviděl. A všichni ostatní by se ptali, jak to jenom

vydržíš s takovou zahořklou starou ženou. A to bych ti nepřála, Jonalare, a sobě taky ne.“

Jondalar vstal a šel k východu, tam se obrátil a zase se vrátil. „Serenije, proč nemůžu milovat? Druzí muži se zamilovávají – co u mě není v pořádku?“ Podíval se na ni tak zmučeně, že ho proto jenom ještě víc milovala a všechno v ní po něm toužilo. Kdyby jenom věděla, co udělat, aby ji miloval.

„Já nevím, Jondalare. Možná jsi stále ještě nenašel tu správnou ženu. Možná s tebou Matka zamýšlí něco zvláštního. Nestvořila mnoho takových, jako jsi ty. Ty jsi víc, než většina žen dokáže snést. Kdyby se všechna tvá láska soustředila na jednu ženu, mohlo by ji to přemoci, pokud by nebyla jednou z těch, které Matka obdařila zvláštními dary. Dokonce i kdybys mě miloval – nevím, jestli bych skutečně mohla s tebou žít. Kdybys miloval některou ženu tolik, jako miluješ svého bratra, musela by to už být velmi silná žena.“

„Nedokážu se zamilovat, ale kdybych se zamiloval, nemohla by to žádná žena snést,“ řekl pln hořkosti a ironicky se zasmál. „Chraň se před dary Matky!“ Jeho oči, které v záři ohně vypadaly temně fialové, se naplnily děsem. „Co jsi tím mínila: ‚Kdybych miloval některou ženu tolik jako svého bratra? Jestli není žádná žena dost silná, aby mou lásku snesla, myslíš pak, že já... já ... potřebuji muže?‘“

Serenije se usmívala a pak se hlasitě zasmála. „Nemyslím, že svého bratra miluješ jako ženu. Ty nejsi jako šamud, s tělem jednoho a se sklony druhého pohlaví. To bys už zjistil, šel bys za svým posláním a jako šamud bys v tom našel lásku. Ne,“ řekla a zalilo ji teplo, když na to myslela, „na to příliš miluješ ženské tělo. Jenom miluješ svého bratra víc, než jsi kdy miloval nějakou ženu. Proto jsem po tobě dnes v noci tolik toužila. Odejdeš, jestli nás on opustí, a pak už tě nikdy neuvidím.“

Sotva to vyslovila, věděl, že má pravdu. Pokud k tomu dojde, odejde s Thonolanem.

„Odkud jsi to věděla, Serenije? Přišel jsem sem s předsevzetím, že se s tebou ožením a stanu se Saramudonem, pokud tě nepřemluvím, abys šla se mnou.“

„Myslím, že každý ví, že ho budeš následovat, ať půjde kamkoliv. Šamud říká, že je to tvůj osud.“

Jondalara šamudova tajuplná osobnost neustále zajímala. Z okamžitého popudu se zeptal: „Řekni mi, je šamud muž, nebo žena?“

Dlouho se na něho dívala: „Chceš to skutečně vědět?“

Uvažoval. „Ne, zřejmě na tom nezáleží. Šamud mi to nechtěl říct – možná mu na tom tajemství záleží.“

V mlčení, které následovalo po těchto slovech, se Jondalar díval na Sereniji. Chtěl si ji uschovat v paměti takovou, jaká je teď. Vlasy měla stále ještě vlhké a rozčuchané, avšak zatím se už zase zahřála a odhrnula velký kus kožešiny stranou. „A co bude s tebou, Serenije? Co uděláš ty?“

„Miluji tě, Jondalare.“ To bylo prosté konstatování, vyznání. „Nebude snadné se s tím vyrovnat, ale něco jsi mi dal. Měla jsem strach z lásky. Ztratila jsem tolik lidí, které jsem milovala, že jsem zapudila všechny pocity lásky. Věděla jsem, že se tě zase musím zříct, Jondalare, ale přesto jsem tě milovala. A teď vím, že zase můžu milovat, a když toho, koho miluju, ztratím, tak mi stále ještě láska zůstane. Za to vděčím tobě. A možná ještě za něco jiného.“ Tajemství Serenije se projevilo v jejím úsměvu. „Možná brzy vstoupí do mého života někdo, koho budu milovat. Je to sice ještě trochu brzy, abych si tím byla docela jistá, ale myslím, že mi Matka požehnala. Myslela jsem, že už to není možné, když jsem ztratila poslední dítě a když jsem tolik let zůstala bez požehnání. Možná že je to dítě tvého ducha. To budu vědět, pokud to dítě bude mít tvé oči.“

Jondalarovi se mezi očima vytvořily důvěrně známé vrásky. „Serenije, pak musím zůstat. Ty nemáš u svého ohniště muže, který by se staral o tebe a o dítě,“ řekl.

„S tím si nedělej starosti, Jondalare. Matka a její děti u nás nikdy netrpí. Mudo říká, že všem, komu požehnala, musí být pomoheno. Proto přece stvořila muže, aby matkám přinášeli dary Velké Matky. Jeskyně se už o nás postará, stejně jako se stará ona o všechny své děti. Ty musíš sledovat svůj osud a já ten svůj. Nikdy na tebe nezapomenu, a jestli budu mít dítě tvého ducha, bude mi tě připomínat, stejně jako mi Darvo připomíná muže, kterého jsem milovala, když se narodil.“

Serenije se změnila, nekladla však žádné nároky, neukládala žádné povinnosti. Sevřel ji do náruče. Pohlédla do jeho náruživých

očí. Její pohled neskrýval nic, ani lásku, kterou cítila, ani smutek nad tím, že ho ztrácí, a ani radost z pokladu, který, jak doufala, nosila pod srdcem. Škvírou mezi prkny viděla, že mdlé světlo ohlašuje nový den.

Jondalar vstal.

„Kam jdeš, Jondalare?“

„Jenom ven. Vypil jsem dva čaje.“ Usmál se a ten úsměv se mu objevil dokonce i v očích. „Ale udržuj lůžko teplé. Noc ještě neskončila.“ Sklonil se nad ni a políbil ji. „Serenije...“ Jeho hlas byl chraptivý, natolik ho přemohly city. „Serenije, znamenáš pro mě víc než kterákoliv žena, kterou jsem kdy poznal.“

To nestačilo. Odejde, i když věděla, že kdyby ho o to požádala, tak by zůstal. Ale ona ho o to nepožádala, a proto jí dal všechno, co jí mohl dát. A to bylo víc, než v co mohla většina žen kdy doufat.

18.

„Matka říká, že chceš se mnou mluvit.“

Jondalar si všiml, jak má Darvo strnulá ramena, viděl mu na očích, že je ve střehu. Věděl, že se mu Darvo vyhýbá, a uhozl důvod. Velký muž se usmál a snažil se působit normálně a uvolněně. Jeho srdečnost se však dostavila příliš pozdě. Darva ještě tím spíš znervóznila. Nechtěl, aby se potvrdily jeho obavy. Jondalar se taky právě netěšil na rozmluvu s chlapcem. Vzal z police čistě složenou halenu a roztřepal ji.

„Myslím, že už jsi do toho téměř dost velký, Darvo. Chtěl bych ti to darovat.“

Na okamžik se Darvovi radostí rozsvítily oči, když uviděl zelandonský přehoz se složitými exotickými vzory, avšak pak zpozorněl. „Ty odcházíš, že?“ řekl vyčítavě.

„Thonolan je můj bratr, Darvo...“

„A já nejsem nic.“

„To není pravda. Ty víš, co pro mě znamenáš. Ale Thonolan ještě tolik trpí, že je často jako beze smyslu. Mám o něho strach. Nemůžu ho nechat odejít samotného, a kdybych se o něho nepostaral já, kdo by to měl udělat? Prosím tě, pokus se to pochopit. Vlastně se mi ani nechce cestovat dál na východ.“

„Pak se tedy vrátíš?“

Jondalar se odmlčel. „To nevím. Nemůžu to slíbit. Já nevím, kam jdeme a jak dlouho budeme na cestě.“ Podával chlapci přehoz. „Proto bych ti chtěl tohle darovat, abys měl něco, co by ti

připomnělo Zelandonce. Darvo, poslouchej mě. Ty budeš v mém srdci vždycky zaujímat první místo.“

Chlapec pohlédl na zdobenou halenu. Pak mu vhrkly slzy do očí a hrozily, že přetečou. „Nejsem synem tvého ohniště!“ zvolal, otočil se a vyběhl ven.

Jondalar se chtěl za ním rozběhnout. Místo toho ale položil halenu na Darvovo lůžko a pomalu pak vyšel ven.

Karlono pozoroval se zamračeným čelem nízké mraky. „Myslím, že počasí vydrží,“ řekl. „Kdyby přišel prudký vítr, tak přistaňte na břehu. Ostatně najdete řadu míst k přistání, než budete mít úžinu za sebou. Jakmile dojedete k rovině za úžinou, rozdělí se Matka do různých ramen. Nezapomeňte, že se máte držet vlevo. Než dorazíte k moři, zahýbá k severu a teprve později zase k východu. Brzy potom, až zahne k severu, se do ní vlévá poslední významnější přítok. Pak začíná delta, která ústí do moře. Budete potřebovat ještě dlouhou dobu, než k němu dorazíte. Delta je obrovská a nebezpečná: jsou tam močály, bažiny a písčiny. Matka se znovu rozvětjuje, obvykle do čtyř, ale někdy i do více hlavních kanálů a do spousty menších. Držte se levého ramene, tedy severního. Na severním břehu je tábor Mamutonů, krátce před ústím.“

Zkušený říční muž jim to nelíčil poprvé. Dokonce namaloval na zemi mapu, aby jim vysvětlil cestu až k ústí Matky řek. Ale věřil, že když to zopakuje, lépe si to oba vštípí, a že jim to pomůže, obzvláště potom, když se budou muset rozhodnout nečekaně, z jednoho okamžiku na druhý.

Nebyl rád, že se oba mladí muži vydávají bez zkušeného vůdce po neznámé řece, ale trvali na tom. Nebo spíš: Thonolan na tom trval a Jondalar ho nechtěl nechat odejít samotného. Alespoň on se naučil trochu zacházet s loděmi.

Stáli na dřevěném molu. Všechny své věci umístili v malém člunu. Při jejich odjezdu chybělo vzrušení, jaké vždycky doprovází výpravy za neznámým dobrodružstvím. Thonolan od nich odcházel, protože nemohl zůstat, a Jondalar by mnohem raději jel opačným směrem.

Oheň v Thonolanovi pohasl. Jestliže byl dřív vždy přívětivý a vstřícný, byl teď často náladový. Jeho zádumčivost jenom tu a tam

přerušily náhlé výbuchy zlosti, a pak byl jen ještě neklidnější a rozmrzejší. První otevřená hádka mezi bratry by skončila rvačkou, kdyby se Jondalar neodmítl bít. Thonolan mu vyčetl, že ho sleduje na každém kroku a bdí nad ním jako matka nad malým dítětem, a požadoval právo na vlastní život. Když Thonolan slyšel, že Serenije pravděpodobně čeká dítě, byl přímo nepřítelny proto, že Jondalara vůbec mohlo napadnout, že by ponechal samotnou ženu, která zřejmě nosí dítě jeho ducha, a to jenom proto, aby doprovázel svého bratra k neznámému cíli. Trval na tom, aby Jondalar zůstal a postaral se o ni, jak by to udělal každý slušný muž.

Přestože Serenije odmítla zpečetit s Jondalarem svůj vztah, měl Jondalar pocit, že má Thonolan v tomhle ohledu pravdu. Od malička mu bylo vštěpováno, že je odpovědností muže a jeho povinností starat se o matky a děti, zvlášť pak o ženu, které požehnala Matka a nosí v sobě dítě, které mohlo nějakým tajemným způsobem přijmout jeho ducha. Ale Thonolan nechtěl zůstat a Jondalar, který se obával, že by jeho bratr mohl udělat něco nepředloženého a nebezpečného, trval na tom, že ho bude doprovázet. Napětí mezi nimi se přeneslo na všechny.

Jondalar dobře nevěděl, jak by se měl rozloučit se Serenijí, a měl strach na ni pohlédnout. Avšak ona se usmívala, když se k ní sklonil, aby ji políbil, a i když se její oči zdály trochu napučené a zarudlé, nepřipustila, aby prozradily nějaké city.

Hledal Darva a byl zklamán, když nebyl mezi těmi, kteří sešli na molo. Téměř všichni ostatní tu byli.

Thonolan už seděl v malém člunu, když Jondalar nastoupil a usedl na zadní sedátko. Vzal pádlo, a zatímco Karlono odvažoval lano, naposledy vzhledl nahoru k terase. Na okraji stál chlapec. Halena, kterou měl na sobě, mu bude ještě několik let velká. Měla nezaměnitelné zelandonské vzory. Jondalar se usmál a pak zamával pádlem. Darvo odpověděl máváním a velký světlovlasý Zelandonec ponořil pádlo do vody.

Oba bratři pádlovali do středu řeky a teprve pak se ohlédli na tísňící se lidi na molu: to byli jejich přátelé. Když pluli dolů po proudu, přemýšlel Jondalar o tom, jestli některého Saramudona nebo někoho z těch, které znal, ještě někdy uvidí. Cesta, která začínala jako dobrodružství, už nebyla tak vzrušující. Přesto věděl,

téměř proti své vůli, že cestuje stále dál od svého domova. Co doufá Thonolan najít na východě? Co mu ještě může východ poskytnout?

Velká říční úžina se ohlásila šedě potaženým nebem. Holé skály trčely z hloubky vody a sahaly po obou stranách k valům, vysokým jako věž. Na levém břehu vedla řada vyvýšenin z ostrých hranatých skal až k vrcholům pokrytým ledovci, zatímco zaoblené hory po pravé ruce působily klamným dojmem, že jde o nízké pahorky. Nicméně byla jejich výška z malého člunu děsivá. Větší skály a špice trčely z vody a dělily proud na bíle zpěněné toky.

Patřili k živlu, ve kterém pluli, hnáni dolů jako smetí, které plavalo na povrchu a klesalo do mlčenlivých hloubek. Nemohli ani určovat rychlost ani směr a jenom se vyhýbali překážkám, které se jim stavěly do cesty. Tam, kde se proud rozšiřoval a sotva se dalo dohlédnout na druhý břeh, zvedaly vlny malý člun a pohazovaly s ním nahoru dolů, jako by plul po opravdovém moři.

Když se břehy zúžily, cítili změnu energie: proud byl silnější, jak se stejné masы vod draly úzkou průrvou ve skalách.

Urazili o něco víc než čtvrtinu cesty – asi čtyřicet kilometrů – když se spustil liják a vybičoval vodu do vysokých vln, takže se báli, že malý dřevěný člun na něco narazí a potopí se. Ale nikde nebylo ani známky po pobřežním pásu, viděli jen příkré mokré skály.

„Mohl bych kormidlovat, když budeš čerpat vodu, Thonolane,“ řekl Jondalar. Moc toho spolu nenamluvili, avšak napětí trochu povolilo, když svorně veslovali, aby udrželi člun ve správném kursu.

Thonolan odložil pádlo a odčerpával vodu. „Teče to sem stejně rychle, jak to vylévám,“ volal přes rameno na bratra.

„Doufám, že tenhle liják dlouho nepotrvá. Jestli vydržíš, tak to dokážeme,“ odpověděl Jondalar a snažil se řídit člun rozbouřenou vodou.

Bouře náhle pominula, a i když mraky stále ještě vypadaly hrozivě, pokračovali bratři celou cestu úžinou bez dalších událostí.

Po úzkém úseku se dravá řeka na rovině znovu rozlila do širokého, a teď i bahnitého řečiště. Ramena řeky se vinula kolem ostrůvků rákosí a vrb, kde byla hnízdiště jeřábů a volavek, kachen, hus a nesčetných jiných tažných ptáků.

Pro první noc se utábořili v travnaté stepi na levém břehu řeky. Předhůří ustoupilo o pořádný kus od řeky, naopak zaoblené hory na pravém břehu se postaraly o to, aby velká Matka plynula nadále k východu.

Jondalar a Thonolan tak brzy upadli do cestovní rutiny, že to vypadalo, jak by ani nežili u Saramudonů. Přesto se něco změnilo. Zmizela bezstarostná touha po dobrodružství i čistě objevitelská radost ze všeho, co leželo za příštím ohybem řeky. Thonolanova posedlost dostat se dál měla v sobě něco zoufalého.

Jondalar se ještě jednou pokusil přimět bratra, aby se s ním vrátil domů, avšak vedlo to jenom k prudké hádce, a tak už nikdy znovu toto téma nenadhodil. Většinou mluvili jenom proto, aby si vyměnili nejn nutnější informace. Jondalar jenom doufal, že čas zmírní Thonolanův zármutek a že se jednou odhodlá k tomu, aby se vrátil domů a započal tam nový život. Do té doby byl odhodlán zůstat u Thonolana.

V malém člunu postupovali oba bratři mnohem rychleji kupředu, než kdyby šli pěšky po břehu. Byla to radost nechat se pohánět proudem. Jak Karlono předpověděl, obrátila se řeka k severu, když narazila na zátaras starého pohoří. Bylo mnohem starší než holé hory, které řeka obtékala. Jakoby obroušeno úctyhodným stářím postavilo se mezi řeku a moře, ke kterému chtěla řeka dospět.

Matka řek si neomylně hledala jinou cestu. Že uhnula k severu, přineslo žádaný úspěch teprve v okamžiku, když s konečnou platností uhnula k východu a poslední velký přítok posílil její masy vody. Protože se cesta před ní konečně uvolnila, nemusela se už držet jednoho jediného koryta. Dlouho před tím, než se vlila do moře, se rozdělila do mnoha ramen a vytvořila vějířovitou deltu.

Delta byla těžko sjízdná, plná bahnitých písků, slaných močálů a nejistých malých ostrůvků, které se vynořovaly nebo mizely, když je řeka zase odnesla. Ale některé z nich se udržely po mnoho let na jednom a témže místě, takže tu stromy mohly zapustit kořeny a zpevnit půdu, dokud je některá naprosto nevypočitatelná jarní záplava nevyvrátila a neodplavila.

Čtyři hlavní říční ramena vedla až k moři, avšak jejich tok nebyl vždycky stejný. Z nevysvětlitelného důvodu se voda najednou vylila z vymletého koryta a našla si novou cestu, vyrvala

stromy a keře a zanechala za sebou příkop měkkého mokrého písku.

Matka řek byla téměř tři tisíce kilometrů dlouhá a sváděla vody ze dvou ledem pokrytých horských hřebenů. Teď dosáhla svého cíle. Avšak delta se stovkami čtverečních kilometrů bahna, náplavů, písku a vody byla nejnebezpečnějším úsekem celé řeky.

Bratři sledovali hlubší z obou levých ramen a cestu celkem dobře zvládali. Proud nesl malý člun směrem na sever a dokonce i poslední přítok s nimi provedl jen to, že je zatlačil do středu řeky. Bratři však nepředpokládali, že se řeka znovu tak rychle rozvětví do tolika ramen. Než se nadáli, zahnilo je to do středního ramene.

Jondalar získal obratnost v ovládání malého člunu a i Thonolan to poměrně zvládal, avšak zdaleka nebyli tak schopní jako zkušený říční Ramudoni. Pokoušeli se člun obrátit a dostat se zase kus proti proudu, aby zajeli do správného ramene.

Ocitli se napříč v proudu a Jondalar pokřikoval na Thonolana, aby otočil příď, a Thonolan ztrácel pomalu trpělivost. Obrovský kmen stromu s rozvětvenými kořeny a nasáklý vodou se blížil po proudu a jeho kořeny smetaly stranou všechno, co se jim postavilo do cesty. Když si oba muži uvědomili, co jim hrozí, bylo už příliš pozdě.

S třeskotem narazil mohutný, bleskem rozražený a ohněm zčernalý kmen do tenkostěnného člunu. Voda vnikala dírou v boku, takže se malý člun rychle plnil. Dlouhý, nízko nad hladinou trčící kořen zasáhl Jondalara do prsou a povalil ho. Jiný kořen Thonolanovi odřel tvář a málem mu vypíchl oko.

Nečekaně vržení do studené vody se zachytili oba kmene stromu a zděšeně sledovali, jak na hladinu vystoupilo jenom pár bublin, když člun se všemi jejich věcmi klesal ke dnu.

Thonolan uslyšel potlačený výkřik bolesti. „Jsi v pořádku, Jondalare?“

„Kořen mě nabral. Trochu to bolí, ale myslím, že to nebude nic vážného.“

Thonolan se pokusil dostat kolem překážky, avšak proud byl tak silný, že je neustále tlačil na obrovský kmen jako všechno ostatní, co sebral cestou. Najednou uvízl kmen na mělčině těsně pod hladinou. Když se kořeny zachytily v písku, bránily vodě volně téct. Vytvořil se vír, který vynesl nahoru všechno, co proud

držel pod vodou, a tak se najednou na hladině před Jondalarem objevil celý nabobtnalý sob. Vrhł se stranou, aby mu uhnul z cesty, a ucítil prudkou bolest.

Když se jim podařilo odpoutat od kmene, plavali k malému úzkému ostrůvku uprostřed řeky. Tam sice rostlo pár mladých vrb, avšak ostrůvek nebyl jistý a usoudili, že ho voda při nejbližší příležitosti odplaví. Stromy na kraji už zčásti byly pod vodou. Na štíhlých větvích nebyly pupeny, a protože kořeny ztratily oporu, klonily se už po proudu. Půda byla bahnitá.

„Myslím, že bychom měli plavat dál a pokusit se najít sušší místo,“ řekl Jondalar.

„Ale máš bolesti. Neříkej, že ne.“

Jondalar připustil, že ho to trochu bolí. „Ale tady nemůžeme zůstat,“ dodal.

Přelezli ostrůvek a na druhé straně zase sklouzli do studené vody. Proud byl rychlejší, a tak je to zahnało mnohem níž, než předpokládali. Byla jim hrozná zima a byli naprosto vyčerpaní a zklamaní, když zjistili, že znovu přistáli na malém ostrůvku.

Byl širší, delší a byl taky trochu víc nad hladinou, avšak byl močálovitý a nikde nebylo suché dříví

„Tady si oheň nerozděláme,“ řekl Thonolan. „Takže musíme plavat dál. Kde říkal Karlono, že leží tábor Mamutonů?“

„Na severním konci delty, docela v blízkosti moře,“ odpověděl Jondalar a vrhl toužebný pohled tím směrem. Bolest v boku byla silnější a nebyl si jistý, jestli dokáže přeplavat rameno řeky. Neviděl nic jiného než zpěněnou vodu, v níž plavalo mnoho nejrůznějších věcí, a tu a tam pár stromů, které prozrazovaly náhodné ostrůvky. „Kdo ví, jak je to daleko k druhému břehu.“

Bahnem se pracovali až k severnímu konci úzkého ostrova a tam znovu skočili do studené vody. Jondalar uviděl skupinu stromů dál po proudu a směřoval k nim. Ztěžka dýchali, když se vypotáceli po šedém písku na břeh protilehlého ramene. Voda jim crčela proudem z vlasů a z úplně promočeného koženého oblečení.

Pozdní odpolední slunce se prodralo skulinou v jinak zataženém nebi, ale nijak je nezahřálo. Náhlý poryv větru ze severu přinesl chlad, který rychle pronikal jejich promočenými věcmi. Pokud se pohybovali, bylo jim dost teplo, avšak teď jim boj s

vodou spotřeboval poslední síly. Třásli se ve větru a potáceli se k malé skupince olší, kde hledali ochranu.

„Tady se utáboříme,“ řekl Jondalar.

„Ještě je světlo a já bych šel raději dál.“

„Ale bude tma, než uděláme zástěnu proti větru a pokusíme se rozdělat oheň.“

„Když půjdeme dál, najdeme pravděpodobně ještě před setměním tábor Mamutonů.“

„Thonolane, já myslím, že to nedokážu.“

„Je to tak zlé?“ zeptal se Thonolan.

Jondalar zvedl svůj přehoz. Kolem rány, která bezesporu krvácela, než se zavřela krevní sraženinou, nyní rozmáčenou až na živou tkáň, se vytvořil nepřírozeně bledý okraj.

Thonolan si všiml díry v přehozu a obával se, jestli nemá Jondalar zlomené žebro. „Nemám nic proti odpočinku a ohni,“ rychle souhlasil.

Rozhlédli se po daleké ploše bahnité vody, stále se pohybujících písčinách a spoustě spletné vegetace. Větve, které se zachytily na mrtvých kmenech, byly proudem unášeny k moři, uvízly ale pevně na všem, co je zarazilo na stále se měnícím dně. V dálce se na několika zřejmě pevnějších ostrovech uchytilo pár zelených křovin a stromů.

Rákosí a sítiny se uchytily všude, kde mohly zakořenit. Nablízku rostly velké chomáče ostřice, jejíž stvoly vypadaly silnější, než byly. Co do výšky se jim vyrovnaly rovné, kopinaté listy puškvice, zeleně se zvedající mezi plochami bahnitých sítin, které dosahovaly sotva stopu výšky. Vysoký rákos a orobinec v marastu na břehu vody způsobil, že si oba muži připadali jako trpaslíci. Nejvyšší traviny jim bránily v rozhledu a fialové laty na koncích vlály až čtyři metry nad zemí.

Oba muži teď neměli nic než to, co měli na sobě. Když člun klesl ke dnu, ztratili všechno, dokonce i krosny, které nesli na začátku své cesty. Thonolan přijal kroj Samudoronů a Jondalar nosil oblečení Ramudonů, avšak od té doby, co spadl do vody – tehdy, když se setkal s ploskolebci a ztratil nůž – nosil vždycky na opasku váček s náradím, a teď měl z toho velkou radost.

„Podívám se, jestli nenajdu něco dost suchého, abychom tím mohli rozdělat oheň,“ řekl Jondalar a snažil se prostě nebrat bolest na vědomí. „A ty se podívej, jestli nenajdeš trochu suchého dříví.“

Hradba olšových kmenů, propletená dlouhými listy, vytvořila ochranu proti větru, která pomohla trochu udržet teplo ohně. Zelené špičky a mladé kořeny, které se společně s jedlými hlízami puškvorce a pod vodou rostoucími částmi sítin dusily v žáru, poskytl něco jako jídlo. Štíhlým zašpičatělým kmínkem olše, který vrhli jako oštěp s přesností, kterou řídil jejich hlad, ulovili pár říčních kachen. Z dlouhých a ohebných sítin spleli měkké rohože, které použili, aby zvětšili přístřešek a taky se do nich zabalili, než jim uschly mokré šaty. Později na těchto rohožích usnuli.

Jondalar nespál dobře. Zraněný hrudník ho bolel a měl obavu, že utrpěl i vnitřní zranění. Přesto nechtěl uvažovat o tom, aby udělali přestávku, než se mu rána trochu zahojí. Museli především najít pevnou půdu pod nohama.

Ráno se jim podařilo ulovit pár ryb, když upletli měkké řídké koše z rákosí a olšových větví a z lýčí stočili šňůru. Sbalili pak veškerý materiál na rozdělání ohně a měkké rohože stočili, převázali je a hodili si je na záda. Vzali oštěpy a vydali se na cestu. Oštěpy nebyly nic jiného než zašpičatělé dlouhé hole, ale přece jenom si jimi opatřili jídlo. Vrše jim pomohly nachytat ryby k snídani. Jejich přežití záviselo stejně na výbavě jako na vynalézavosti. Bratři se nemohli shodnout, kterým směrem by se měli vydat. Thonolan se domníval, že už jsou z delty venku, a chtěl dál na východ, aby dorazil k moři. Jondalar naopak chtěl k severu. Byl přesvědčený, že mezi nimi a pevninou je ještě jedno rameno řeky. Měl dostat za pravdu, i když by mu bylo podstatně milejší, kdyby se mýlil. Kolem poledne dorazili k nejsevernějšímu rameni velké řeky.

„Tady zřejmě zase budeme muset plavat,“ řekl Thonolan. „Dokážeš to?“

„Mám snad jinou volbu?“

Už chtěli sejít dolů k vodě, když se Thonolan zastavil. „Proč neuvážeme šatstvo na nějaký kmen, jako jsme to dělávali dřív. Pak nebudeme muset zase všechno sušit.“

„Tak já nevím,“ řekl Jondalar. Oblečení, i když by bylo promočené, by je zahřálo, avšak Thonolan se snažil být milý, i když jeho hlas prozrazoval zklamání a rozmrzelost. „Ale jestli myslíš...“ Jondalar se s pokrčením ramen podřídil.

Třásli se zimou, když stáli nazí ve vlhkém a studeném vzduchu. Jondalar si znovu chtěl uvázat váček s nářadím kolem pasu, avšak Thonolan už ho zabalil do jeho přehozy a připevňoval teď všechno ke kmeni stromu, který našel. Voda se Jondalarovi zdála na nahém těle chladnější než minulého dne, když skočil do vody a pokoušel se plavat. Ale překvapilo ho, že mu ledová voda mírnila bolest ze zranění. Pokoušel se plavat co možná na druhém boku, ale přesto se opožďoval za svým bratrem, i když Thonolan ještě za sebou táhl kmen.

Když vylezli z vody a stáli na písčíně, byl jejich původní cíl – konec Matky řek – na obzoru. V dálce mohli poznat vody moře, avšak vzrušení okamžiku se nedostavilo. Cesta ztratila svůj smysl a konec řeky už nebyl jejich cílem. Taky ještě nestáli zcela na skutečně pevné zemi, protože stále ještě neměli deltu za sebou. Dříve byla písčina, na které nyní stáli, asi uprostřed bočního ramene, avšak to se časem posunulo. Bylo tedy ještě třeba přejít prázdné řečiště.

Na druhé straně opuštěného koryta viděli vysoký zalesněný břeh, z něhož visely odhalené kořeny, omyté od hlíny prudkým proudem. Ale nemohlo tomu být dlouho, kdy tohle koryto bylo plné vody. Stále ještě byly uprostřed kaluže a vegetace se tu téměř neuchytila. Zato hmyz našel stojaté vody a teď hejno komárů objevilo oba nahé muže.

Thonolan odvázal své oblečení z kmene. „Musíme pořád ještě přes tyhle kaluže a břeh vypadá hodně blátivý. Bude lepší, když se neoblékneme dřív, než dojdeme na druhou stranu.“

Jondalar přikývl. Měl příliš velké bolesti na to, aby se přel. Kromě toho se obával, že si při brodění něco vymkl, dělalo mu potíže rovně stát.

Thonolan se rozehnal po komáru, když sbíhali po mírném svahu, který kdysi vedl ke kraji vody.

Vštěpovali jim dost často: nikdy se neobracet k řece zády, nikdy nepodceňovat velkou Matku řek! I když dočasně opustila toto koryto, stále ještě patřilo jí, a teď připravila pro oba bratry

překvapení. Miliony tun bahna byly splaveny dolů k moři a tam se rok za rokem rozprostřely na tisících čtverečních kilometrech delty. Opuštěné řečiště bylo tak hluboké, že bylo každoročně při přílivu zaplavované. Tvořilo bahnitý slaný močál, který neměl žádné odvodnění. Ve vlhké půdě rostla nová zelená tráva a sítiny.

Oba muži klouzali a padali na jemně zrnitém mazlavém blátě, když slézali po svahu, a když dorazili dolů, rozežírala jim sůl nahé nohy. Thonolan pospíchal napřed a zapomněl, že Jondalar je zraněný a nemůže postupovat tak rázně jako jindy. Mohl sice jít, avšak neustálé podklouzávání mu působilo bolest. Opatrně hledal, kam by mohl stoupnout, a připadal si trochu hloupě, jak tak putoval nahý slaným močálem a nabízel hladovému hmyzu odhalenou pokožku.

Thonolan ho natolik předešel, že už ho chtěl Jondalar zavolat. Ve stejném okamžiku vzhlédl, protože zaslechl volání svého bratra o pomoc, a viděl, jak padá k zemi. Všechna bolest byla rázem zapomenuta, zmocnil se ho strach, když viděl klesat Thonolana do bahna.

„Thonolane! Velká Matko!“ křičel Jondalar a běžel k němu.

„Nechod' dál, jinak sem taky zapadneš!“ Thonolan, který se pokoušel vyhrabat z bahna, se však propadal stále hlouběji.

Jondalar se zoufale rozhlížel po něčem, co by mohl Thonolanovi podat. Jeho přehoz! Mohl bych mu hodit jeden konec, pomyslel si, avšak pak si uvědomil, že to není možné. Ranec s oblečením se ztratil. Zavrtěl hlavou, pak viděl v močále starý, spola v bahně zahrabaný strom a běžel k němu, aby se podíval, jestli by odlomil kořeny, avšak všechny, které se daly oddělit, se už dávno ulomily při hektické cestě po proudu.

„Thonolane, kde je uzel s oblečením? Potřebuju něco, abych _tě vytáhl!“

Zoufalství, které zaznívalo z Jondalarova hlasu, mělo nečekaný následek. Proniklo Thonolanovou panikou a připomnělo mu jeho zármutek. Najednou cítil klidnou odevzdanost ostudu. „Jondalare, jestli si mě Matka chce vzít, tak ať to udělá.“

„Ne! Thonolane, ne! Nesmíš to prostě vzdát. Nesmíš umřít. Ach, Matko, tohle nemůžeš připustit!“ Jondalar klesl na kolena, natáhl se, jak mohl nejdál, a podával Thonolanovi ruku. „Chytni se, Thonolane, prosím tě, chytni se!“ zapřísahal ho.

Thonolan byl překvapený, když viděl takovou bolest a utrpení ve tváři svého bratra – toto a pak ještě něco, čeho si všiml u něho jenom velmi zřídka. Avšak v tomto okamžiku věděl, co to bylo. Jeho bratr ho miloval, miloval ho tak, jako on miloval Tamiji. Sice to nebylo totéž, ale byla to láska, která byla stejně silná. Pochopil to instinktivně, a když se natáhl po napřažené ruce, věděl, že ji musí uchopit, i kdyby ho jeho bratr nemohl z močálu vytáhnout.

Thonolan to sice nevěděl, ale když se přestal bránit, už neklesal tak rychle. A když natáhl paži, aby uchopil ruku svého bratra, lehl si celou horní částí těla na písek. Ocítl se tak téměř ve vodorovné poloze a rozprostřel svou váhu na ploše vodou napitým, uvolněným tekutým písku, takže v něm téměř plaval. Natahoval se, až se jejich prsty dotkly. Jondalar se přisunoval stále blíž k němu, dokud ho pevně nedržel.

„Tak je to správné! Nepouštěj se! Už jdeme!“ řekl najednou hlas řečí Mamutonů.

Jondalar prudce vydechl, jeho napětí naráz povolilo. Zjistil, že se třese, držel ale pevně Thonolanovu ruku. Za několik okamžiků držel lano, které ovázal bratrovi kolem ruky.

„A teď se naprosto uvolni!“ dostal příkaz Thonolan. „Natáhni se, jako když plaveš. Umíš přece plavat?“

„Ano.“

„Dobře! Velmi dobře! Jenom žádnou křeč! Teď potáhneme.“

Ruce táhly Jondalara z kraje bažiny a brzy byl vytažen i Thonolan. Pak následovali všichni ženu, která dlouhou holí bodala do země kolem. Když zase měli pevnou půdu pod nohama, jako by si ostatní teprve všimli, že oba muži jsou naprosto cizí.

Žena, která řídila záchranu, odstoupila. Přeměřila si je. Byla to velká žena, ani ne tak vysoká nebo tlustá, ale spíš hranatá a silná. Kromě toho měla velitelské držení. „Proč nemáte nic na sobě?“ zeptala se nakonec. „Jak to, že jste na cestě úplně nazí?“

„Najeli jsme do nesprávného ramene řeky a pak nás porazil kmen stromu,“ začal Jondalar. Bylo mu nepříjemně a nedokázal stát vzpřímeně.

„Abychom nemuseli sušit své šaty, myslel jsem, že bychom si je na přeplavání ramene a k přebrodění koryta mohli vysvléct. Šel jsem napřed a nesl je, protože Jondalar je zraněný a...“

„Zraněný? Jeden z vás je zraněný?“ zeptala se žena.

„Můj bratr,“ řekl Thonolan, a když to bylo vysloveno, byl si Jondalar najednou tím silněji vědom škubavé bolesti na boku.

Žena viděla, jak zbledl. „Mamot se musí o něho postarat,“ řekla jednomu z ostatních. „Vy nejste Mamutoni. Kde jste se naučili naši řeč?“

„Od jedné ženy, která žije u Saramudonů, u mých příbuzných,“ řekl Thonolan.

„Tholie?“

„Ano. Znáš ji?“

„Je taky mou příbuznou. Dcera mé sestřenice. Jestli patříš k jejím příbuzným, pak jsi i můj příbuzný,“ řekla žena. „Já jsem Brecije z Mamutonů, velitelka Vrbového tábora. Buďte vítáni.“

„Já jsem Thonolan ze Saramudonů. A tohle je můj bratr, Jondalar ze Zelandonců.“

„Ze-lan-don-ců?“ opakovala Brecije neobvyklé slovo. „O takových lidech jsem ještě nikdy neslyšela. Ale když je tvůj bratr, tak mi pověz, proč ty jsi Saramudon a on... Zelandonec? Nevypadá dobře,“ řekla a přerušila tím rozmluvu, aby v ní pokračovala v příznivějším okamžiku. Pak řekla jednomu z ostatních. „Pomozte mu. Myslím, že nemůže jít.“

„Doufám, že to půjde,“ řekl Jondalar, s kterým se najednou všechno točilo. „Jestli to není příliš daleko.“

Jondalar byl vděčný, když ho jeden z Mamutonů vzal pod paží, zatímco ho Thonolan podpíral z druhé strany.

„Jondalare, už bych dávno odjel, kdybys na mně nevyhloudivl slib, že počkám tak dlouho, dokud zase nebudeš schopen cesty. Teď odcházím. Myslím si, že by ses měl vrátit domů, ale nechci se s tebou pít.“

„Proč chceš jít na východ, Thonolane? Dorazil jsi ke konci Matky řek. Moře je přímo před námi. Proč se teď nevrátit domů?“

„Já vůbec nepůjdu na východ, mnohem spíš směřem na sever. Brecije říká, že všichni brzy vyrazí na sever, na lov mamuta. Já jdu jenom napřed k druhému táboru Mamutonů. Já se domů nevrátím, Jondalare. Budu na cestách, dokud si mě Matka nevezme.“

„Tak nesmíš mluvit! To zní, jako bys chtěl umřít!“ zvolal Jondalar a hned toho litoval, protože se obával, že už jenom pouhý náznak této možnosti by se mohl proměnit ve skutečnost.

„A co jestli si to přeju?“ zvolal Thonolan hlasitě. „Pro co já vůbec ještě žiju... bez Tamije?“ Sotva dokázal vyslovit její jméno a pak tiše zavzlykal.

„Pro co jsi žil, dokud jsi ji nepoznal? Jsi mladý, Thonolane. Máš dlouhý život před sebou. Nová místa na poznávání, uvidíš nové věci. Nevylučuj možnost, že potkáš ženu, která bude jako Tamija.“

„Ty mě nechápeš. Ty nevíš, co je láska. Není žádná jiná žena jako Tamija.“

„Tak ji tedy následuj do světa duchů a stáhni mě tam za sebou!“ Nerad to říkal, ale pokud jediná možnost udržet bratra naživu spočívala v tom, že u něho probudí pocity viny – byl připraven ji využít.

„Nikdo se tě neprosil, abys šel se mnou! Proč prostě netáhneš domů a nenecháš mě na pokoji?“

„Thonolane, všichni truchlí, když ztratí člověka, kterého milují – ale proto ho ještě nenásledují až na onen svět.“

„Jednoho dne ti taky tak bude, Jondalare. Jednoho dne se natolik zamiluješ, že ji budeš raději následovat do světa duchů, než abys žil bez ní.“

„A kdybych byl teď na tvém místě – nechal bys mě pak táhnout samotného? Kdybych ztratil někoho, koho jsem tak velice miloval, že jsem chtěl umřít – nechal bys mě pak na holičkách? Řekni, co bys udělal ty, bratře. Řekni mi, ty bys prostě odtáhl domů, kdybych byl zármutkem na smrt nemocný?“

Thonolan sklopil oči. Pak viděl ustarané modré oči svého bratra. „Ne, asi bych tě neopustil, kdybych myslel, že jsi na smrt nemocný zármutkem. Ale ty víš, velký bratře,“ – pokusil se nasadit úšklebek, avšak byla z toho grimasa s bolestně staženou tváří – „nemusíš mě pořád doprovázet, když se rozhodnu být po zbytek svého života na cestách. Ty už máš cestování stejně až po krk. Někdy se musíš vrátit domů. Řekni mi: kdybych já chtěl domů, ty ale ne, pak bys přece taky chtěl, abych to udělal, nemám pravdu?“

„Ano, pak bych chtěl, aby ses vrátil domů. Chtěl bych i teď, aby ses vrátil domů. Ne proto, že bys to chtěl, ale protože bych to chtěl já. Ty potřebuješ vlastní jeskyni, Thonolane, svou rodinu, lidi, které jsi znal po celý život a kteří tě mají rádi.“

„Ty to nechápeš. V tom ohledu jsme rozdílní. Pro tebe je Devátá jeskyně Zelandonců tvůj domov a zůstane jím navždycky. Můj domov je tam, kde bych chtěl, aby byl. Já jsem stejně tak Saramudonem, jako jsem kdysi byl Zelandonec. Právě jsem opustil svou jeskyni – a lidi, které jsem miloval stejně jako svou zelandonskou rodinu. Jistě bych rád věděl, jestli teď Joharan má děti u svého ohniště nebo jestli se z Folary stala taková kráska, jak předpokládám. Rád bych vyprávěl Vilomarovi o naší cestě a dozvěděl se, kam se zamýšlí příště vydat on. Cítím ještě dnes, jak jsem byl rozrušený, když přišel z nějaké cesty domů. Vždycky jsem naslouchal jeho vyprávění a pak jsem snil o tom, že sám budu cestovat. Víš ještě, že vždycky pro každého něco přinesl? Mně a Folaře a tobě taky. A matce něco obzvlášť hezkého. Daruj jí taky něco pěkného, až se vrátíš domů, Jondalare!“

Když Thonolan vyslovil všechna tato důvěrná jména, probudilo to v Jondalarovi bolestné vzpomínky. „Proč jí ty nepřineseš něco hezkého, Thonolane? Nemyslíš, že by tě zase ráda viděla?“

„Matka věděla, že se už nevrátím. Řekla Šťastnou cestu, ne Vrat se. O tebe se jistě strachuje, že se nevracíš domů. Možná ještě víc než Marona.“

„Proč by měla být víc neklidná kvůli mně než kvůli tobě?“

„Já jsem syn od Vilomarova ohniště. Myslím, že věděla, že jsem cestovatel. Možná se jí to nelíbilo, ale chápala to. Proto se přece taky postarala o to, aby Joharan byl náčelníkem po ní. Ona ví, že Jondalar je Zelandonec. Kdybys šel sám na cestu, věděla by, že se vrátíš, ale ty jsi odešel se mnou a já se vrátit neměl. Zpočátku jsem to nevěděl, ale ona asi ano. Musela chtít, aby ses vrátil, ty jsi koneckonců syn Dalanarova ohniště.“

„A jaký je v tom rozdíl? Ti dva už dávno rozvázali uzel. Když se dnes vidí při letním setkání, jsou přátelé.“

„Možná že jsem dnes jenom přátelé, ale lidé pořád ještě mluví o Marthoně a Dalanarovi. Jejich láska musela být něco zcela zvláštního. A ty jsi jediný, kdo jí to připomínal, syn, který se narodil u jeho ohniště. Dítě jeho ducha. Každý to ví – jsi mu velmi podobný. Ty se prostě musíš vrátit. Ty patříš tam. Ona to věděla, a ty to taky víš. Slib mi, že se jednoho dne vrátíš, bratře.“

Tento požadavek uvedl Jondalara poněkud do rozpaků. Ať už bude dál doprovázet svého bratra nebo se rozhodne vrátit se domů

– v každém případě ztratí víc, než byl ochoten. Pokud se nerozhodne, zdálo se mu, že ještě může mít obojí. Avšak slíbit, že se vrátí, znamenalo, že jeho bratr nebude s ním.

„Slib mi to, Jondalare.“

Jakou rozumnou námitku by mohl vznést? „Slibuju,“ řekl Jondalar nakonec. „Vrátím se domů – jednoho dne.“

„Koneckonců jim musí někdo říct, že jsme dokázali dojít až ke konci Matky řek, velký bratře,“ zasmál se Thonolan. „A protože tam nebudu já, musíš to udělat ty.“

„Proč bys tam neměl být?“

„Myslím, že Matka by si mě vzala už na řece – kdybys ji o mě neprosil. Já vím, nedokážu ti to vysvětlit, ale cítím, že si pro mě brzy přijde. A já bych chtěl k ní.“

„Ty hledáš smrt, je to tak?“

„Ne, velký bratře.“ Thonolan se usmál. „To nemusím. Já prostě vím, že si pro mě Matka přijde. A chci, abys věděl, že jsem připravený.“

Jondalar cítil, jak se mu celé nitro stáhlo. Od příhody s tekutým pískem vyhlášoval Thonolan fatalisticky, že brzy zemře. Usmíval se, ale nebyl to jeho starý úšklebek. Jondalarovi by bylo milejší, kdyby vyletěl a rozčílil se, než aby to všechno tak klidně přijímal. Odložil veškerou bojovnost, už vůbec neměl chuť do života.

„Nemyslíš, že jsme Breciji a táboru něco dlužni? Dali nám jídlo, oblečení, zbraně, všechno. Chceš si to všechno vzít, a nic jim za to nenabídnout?“ Jondalar chtěl svého bratra rozzuřit a zažít, že se v něm přece jenom ještě něco hýbe. Měl pocit, že byl podvodně sveden k onomu slibu, který jeho bratra zbavoval posledních povinností. „Jsi tak pevně přesvědčený, že Matka má pro tebe připravený nějaký osud, takže už myslíš jenom na sebe. Jenom na Thonolana, nemám pravdu? Nikdo jiný jinak nic neznamená.“

Thonolan se usmíval. Chápal Jondalarův hněv. Jak by mu ho mohl mít za zlé? Co by se asi dělo v něm, kdyby Tamija věděla, že musí umřít – a řekla mu to?

„Jondalare, já bych ti chtěl něco říct. Jsme si blízcí...“

„Jsme si skutečně ještě blízcí?“

„Samozřejmě. Protože u mě můžeš být naprosto klidný. U mě nemusíš být neustále dokonalý. Vždycky ohleduplný...“

„Správně, já jsem tak dobrý, že Serenije ani nechtěla být mou ženou,“ řekl sarkasticky.

„Věděla, že odejdeš, a nechtěla tím trpět víc, než je nutné. Kdybys ji o to požádal dřív, určitě by tě přijala. Dokonce jsi měl jenom trochu víc naléhat, než jsi naléhal, a pak by určitě souhlasila... i když věděla, že ji nemiluješ. Ty jsi ji nechtěl, Jondalare.“

„Odkudpak ty víš, že jsem tak dokonalý? Velká Dono, Thonolane – já ji chtěl milovat.“

„To přece vím. Něco jsem se naučil od Tamije a chtěl bych, abys to věděl i ty. Jestli někoho chceš milovat, nesmíš nic zastírat. Musíš se zcela otevřít a podstoupit riziko, že všechno ztratíš. Můžeš být raněný, ale jestli to neriskuješ, nebudeš nikdy šťastný. Možná se ukáže, že ta, kterou najdeš, vůbec nebude tou ženou, kterou sis vysnil, ale na tom nezáleží. Budeš ji milovat takovou, jaká je.“

„Už jsem byla zvědavá, kde jste zůstali,“ řekla Brecije a blížila se k oběma bratrům. „Protože trváte na tom, že půjdete dál, připravila jsem pro vás malou slavnost na rozloučenou.“

„Jsem vaším dlužníkem, Brecije,“ řekl Jondalar. „Ujali jste se mě a dali nám všechno. Nepovažuji za správné vás opustit dřív, dokud nesplatím alespoň malou část.“

„Tvůj bratr udělal víc než dost. Chodil na lov každý den, když ses uzdravoval. Mám takový pocit, že je až příliš odvážný, ale jako lovec má štěstí. Nedlužíte nám nic.“

Jondalar se podíval na svého bratra. Thonolan se jenom usmíval.

19.

Jaro v údolí bylo planoucím opojením barev, v němž především převládala mladá čerstvá zeleň. Avšak tentokrát přišlo příliš brzy a nový vpád zimy byl děsivý.

Ajla byla rozladěná. Letošní zima nastala pozdě, a o to byla těžší. Přinesla víc sněhu než obvykle a ztížila jí život. Teď sníh tál a každoroční jarní záplavy se přihnaly s nepoznanou prudkostí. Ajla nedokázala být stejně nadšená jarem jako obvykle.

Voda se prudce valila korytem a vrhala se takovou silou na vyčnívající skálu, že se často celá jeskyně otřásla. Ajla si dělala starosti především o Víhu. Sama mohla v případě nutnosti vyšplhat nahoru do stepi, avšak pro koně to byla příliš srázná stezka, zvlášť pro březí klisnu. Ajla prožila pár dnů ve starosti, když viděla vířící proud stoupat výš a výš. Narážel do stěny, odrážel se a pak obtékal skálu. Dál po proudu bylo celé údolí zatopené a keře a stromy, které jinak lemovaly tok řeky, nebyly vůbec vidět.

Když jarní vody řádily nejhůř, probudila Ajlu jednou uprostřed noci temná rána a zvedla ji z lůžka. Znělo to jako vzdálené zahřmění, ale přicházelo to z místa odněkud pod ní. Byla jako ochrnutá. Teprve později, až hladina rozvodněné řeky klesla, se dozvěděla, co se stalo. Ránu způsobil obrovský balvan, který se přivalil s vodou, a narazil na skálu, v níž byla její jeskyně. Kus skalního zátarasu se při srážce odlomil a teď ležel napříč přes řeku.

Řeka byla donucena hledat si novou cestu a změnila svůj tok. Průlom ve skále tvořil vítanou zkratku, ale ještě víc zúžil už beztak

úzký kamenitý břeh. Velkou část kostí, naplaveného dříví a kamení, které se tam dole nashromáždilo, řeka odplavila. Velký balvan, který připlavila a který se srazil se skálou pod jeskyní, teď uvízl nedaleko od stěny.

Většina vytrvalých rostlin znovu vyrostla z kořenů, které pronikly hluboko do země, a nové výhonky zaplnily každý prázdný kout. Čerstvé jizvy v kamení a v zemi velmi rychle porostly novými rostlinami a brzy působila krajina, která před nedávnem prodělala takovou proměnu, úplně přirozeně.

Ajla se přizpůsobila změnám. Našla si náhradu za každý kousek naplaveného dříví, za každý kámen, který nějak využívala. Přesto v ní tato velká proměna zanechala stopy. Její jeskyně a její údolí jí už nepřípadaly tak bezpečné jako dosud. Každé jaro se znovu rozhodovala, má-li opustit údolí a vydat se hledat Druhé lidi. Potřebovala určitou dobu na cestování, současně ale musela i započítat čas, který bude nutný, aby si našla nový příbytek pro zimu, pokud by její hledání zůstalo neúspěšné.

Tohoto jara jí připadalo rozhodování obtížnější než jindy. Po dlouhé nemoci, kterou prodělala, měla strach, že ji někde zastihne pozdní podzim nebo začátek zimy bez dobrého obydlí, ale ani její jeskyně jí už nepřípadala tak bezpečná jako dosud.

Nemoc jí ozřejmila, jak nebezpečné je žít osaměle, bez lidské společnosti. Jistě, Víha se vrátila, ale už nevyplnila prázdnotu jako dřív. Jak Víha, tak Drobek byli dobří přátelé a projevovali jí náklonnost, ale dorozumět se s nimi dokázala jenom na nejprostší úrovni. Ajla jim nemohla sdělit, co jí právě prochází hlavou, nemohla jim vyprávět žádnou příhodu, ani povědět o svém úžasu nebo novém objevu, pochlubit se novou dovedností, nemohla očekávat jejich uznalý pohled. Neměla nikoho, kdo by mírnil její strachy nebo ji těšil, když jí bylo smutno. Avšak přesto nevěděla, kolik své nezávislosti a své svobody by byla ochotná vyměnit za bezpečí a společnost.

Jakým omezením byl její život vystaven, si uvědomila, teprve když ochutnala svobodu. Prostě se ráda rozhodovala sama. Nevěděla ale nic o lidech, jimž se narodila, neměla tušení, jaké to bylo, než ji k sobě přijala tlupa. Neměla tušení, co by ti Druzí od ní požadovali. Věděla jenom, že je několik věcí, kterých by se nebyla ochotná vzdát. Nevzdala by se Víhy a nebyla si zcela jistá, jestli by

se chtěla vzdát lovu. Ale co by se stalo, kdyby jí třeba zakázali smích?

Byl tu ještě jeden zásadní problém, a i když ho prostě nechtěla vzít na vědomí, všechno ostatní bylo nicotné. Co se stane, když najde Druhé a oni ji prostě nebudou chtít? Možná nebude tlupa Druhých ochotná přijmout k sobě ženu, která trvá na společnosti koně, chce chodit na lov nebo se chce smát. Co by se ale stalo, kdyby nechtěli ji samotnou, i kdyby byla ochotná toho všeho se vzdát? Do té doby, než je najde, směla doufat. Co když bude muset po celý život zůstat sama?

Takové myšlenky ji trápily od okamžiku, kdy roztál první sněh, a tak nebylo divu, že s úlevou vydechla, když okolnosti oddálily její rozhodnutí. Nechtěla odvést Víhu z důvěrně známého údolí, dokud se nenarodí hříbě. Věděla, že koně obvykle mají hříbata někdy na jaře. Léčitelka v ní, která byla přítomna tolika porodům v tlupě, věděla, že to propukne každým dnem, a nespouštěla klisnu z očí. Už s ní ani nepodnikala lovecké výpravy, ale vyjížděla s ní častěji, jenom aby měla trochu pohybu.

„Myslím, že jsme minuli tábor Mamutonů. Jsme už teď hodně daleko na východě,“ řekl Jondalar. Sledovali stopu stáda velkorohých jelenů, aby doplnili zásoby, které jim docházely.

„To si nemyslím... Podívej!“

Nečekaně narazili na jelena s lopatkovým parožím, které mělo přes tři metry v průměru. Thonolan ukázal na plaché zvíře. Jondalar předpokládal, že jelen zvětří nebezpečí, a očekával každým okamžikem jeho hluboké zatroubení, avšak než stačil jelen varovně zatroubit, prorazil křovím další jelen a řítil se přímo na ně. Thonolan vymrštil oštěp s pazourkovou špicí tak, jak se to naučil od Mamutonů: aby široká špice pronikla mezi žebra. Zasáhl cíl. Jelen se mu složil téměř před nohama.

Avšak než stačil sebrat kořist, objevili, proč byl jelen tak neklidný a proč jim ten druhý vběhl přímo do rány. Projelo to jimi jako blesk, když viděli, jak k nim běží lvice. Kočkovitá šelma vypadala trochu zmateně, že se jelen složil dřív, než na něho zaútočila. Avšak neváhala dlouho. Očmuchala svou kořist, aby se ujistila, že je skutečně mrtvá, postavila se nad ni, popadla ji do zubů a chystala se ji odvléct.

Thonolana to pobouřilo. „Ta lvice nám ukradla náš úlovek!“
„Ta lvice vystopovala jelena a teď si myslí, že je to její kořist. Nechtěl bych se s ní o tom přít.“
„To já ale ano.“
„Nezesměšňuj se,“ odfrkl si Jondalar. „Přece se nebudeš přít o jelena s lvicí.“
„Nevzdám to, dokud se o to alespoň nepokusím.“
„Nech jí ho, Thonolane. Najdeme si jiného jelena,“ řekl Jondalar, ale šel za bratrem, který se vydal ve stopách lvice.
„Chtěl bych jenom vidět, kam ho odnese. Nemyslím, že patří k nějaké smečce – jinak by tu ti ostatní už dávno byli a rvali by se o kořist. To bude samotářka, která teď jelena odtáhne, aby ho skryla před ostatními lvy. Dřív nebo později ho nechá samotného a pak si můžeme vzít pro sebe kus čerstvého masa.“
„Já nechci maso z kořisti jeskynního lva.“
„To není jeho kořist. Ten jelen patří mně. Dokonce v něm je ještě zabodnutý můj oštěp.“
Nemělo smyslu se hádat. Následovali lvici až k rokli, která neměla jiný východ a jejíž dno bylo poseto úlomky skal. Pozorně se dívali a čekali, a jak Thonolan předpověděl, lvice za krátkou dobu zase vyšla. Thonolan chtěl hned sestoupit do rokle.
„Thonolane, nechod tam. Nevíš, kdy se lvice vrátí.“
„Jenom si chci vzít svůj oštěp a možná trochu toho masa.“
Thonolan sestoupil přes okraj a sklouzl po kameni hlouběji do rokle. Jondalar ho váhavě následoval.

Ajla znala oblast východně od údolí zatím tak dobře, že se tam nudila – a to obzvlášť, když nelovila. Už celé dny bylo zataženo a deštivo, a když teplé slunce vysušilo ranní mlhu a když už byla připravená vyjet, nechtělo se jí najednou na stejná místa.

Pevně připevnila koše a tyče pro smyk, svedla koně po příkré stezce dolů a rozhodla se, že nepojede do stepi, ale raději se vydá podél řeky dál do dlouhého údolí.

Když došla tam, kde řeka zahýbala k jihu, všimla si příkrého, kameny posetého svahu, po kterém už jednou vystoupila nahoru, když se odtamtud chtěla podívat k západu. Teď ale usoudila, že štěrka je pro Víhu nebezpečný. Chtěla se ale rozhodně dostat na západ a tak pokračovala dál, aby se podívala, jestli nenajde nějaký

pro koně snadnější přístup. Jela dál k jihu a zvědavě se rozhlížela. Krajina byla pro ni nová a Ajla uvažovala, proč sem vlastně nezajela už dřív. Příkrá stěna údolí přešla do mírného svahu. Když objevila mělké místo v řece, kde bylo snadné dostat se na druhou stranu, obrátila Víhu a popoháněla ji, aby dorazila na druhý břeh.

Krajina měla charakter otevřené pastviny jako na druhé straně. Jen v jednotlivostech byla jiná, avšak právě proto byla zajímavá. Ajla jela dál, dokud nedorazila do trochu drsnější krajiny, kde byly rozeklané rokly a ploché tabulové hory. Dostala se dál od jeskyně, než zamýšlela, a když už se blížila k těsné rokli, pomyslela si, že by bylo vlastně načase se vrátit. Pak uslyšela něco, co způsobilo, že jí tuhla krev v žilách a srdce se jí rozbušilo: hřmící řev jeskynního lva – a lidský křik.

Ajla se zastavila. Krev jí bušila v uších. Jak dávno tomu bylo, kdy naposledy slyšela lidský hlas, a přesto věděla, že tento hlas pochází od člověka – a ještě něco. Věděla, že jde o člověka jejího druhu. Tak ji to překvapilo, že nebyla schopná myslet. Ten křik ji drásl – byl to křik o pomoc. Ale nemohla se postavit jeskynnímu lvovi nebo vystavit Víhu některé z těch obrovitých šelem.

Kůň cítil, v jak zoufalé situaci Ajla je, a obrátil se k rokli, i když signál, který mu zprostředkovala svým držením těla, byl v nejlepším případě váhavý. Rokle neměla žádný jiný východ, na druhém konci měla jenom šterkovou stěnu. Slyšela vrčení jeskynního lva a viděla červenavou hřívu. Pak si všimla, že Víha vůbec není neklidná, a najednou pochopila, proč.

„To je Drobek! Vího, to je přece Drobek!“

Vběhla do rokly, naprosto zapomněla, že by tam možná mohli být i další jeskynní lvi, ano, nemyslela ani na to, že Drobek už není její malý společník, ale vzrostlý lev. Byl to její Drobek a nic jiného nehrálo roli. Tohoto jeskynního lva se nebála. Vylezla za ním přes pár rozeklaných skal. Otočil se a prskal na ni.

„Přestaň, Drobku!“ poručila mu znamením ruky i hlasem. Jenom na okamžik se zarazil, avšak to už byla vedle něho a odstrčila ho, aby si prohlédla jeho kořist.

Znal tuto ženu příliš důvěrně, její držení těla nepripouštělo odpor. Drobek ustoupil, jak to udělal vždycky, když k němu přišla a hodnotila, co ulovil, a možná si chtěla vzít pro sebe kožešinu nebo kus masa. Kromě toho nebyl hladový. Nacpal si břicho

obrovským jelenem, kterého přivlekla jeho lvice. Zaútočil jenom proto, aby obhájil svůj revír, a i pak ještě váhal. Lidé nebyli pro něho kořist. Navíc příliš páchli jako žena, která ho vychovala. To byl pach matky a současně družky v lovu.

Jak Ajla viděla, byli dva. Poklekla, aby je prohlédla. V první chvíli jednala především jako ranhojička – ale byla i zvědavá a udivená současně. Věděla, že jsou to muži, i když to byli první muži Druhých, které kdy viděla. Neuměla si je sice představit, ale pochopila, proč Oda říkala, že muži Druhých vypadají jako ona.

Taky okamžitě věděla, že pro muže s tmavšími vlasy přišla každá pomoc příliš pozdě. Ležel v naprosto nepřírozené poloze – měl zlomený vaz. Znamky tesáků na jeho krku prozrazovaly příčinu smrti. I když ho nikdy předtím neviděla, zasáhla ji jeho smrt hluboce. Slzy jí vstoupily do očí. Podvědomě cítila, že ztratila něco vzácného dřív, než měla možnost to pochopit. Byla naprosto zdrcená, že první člověk, kterého mohla vidět ze svých lidí, byl mrtvý.

Měla potřebu uctít jeho lidství pohřbem, avšak když se pozorněji zadívala na druhého muže, poznala, že to nebude možné. Muž se světlými vlasy ještě dýchal: život mu trhavě odcházel ze zlého zranění na noze. Musela ho dopravit co nejrychleji do jeskyně, aby ho mohla ošetřit. Na pohřeb nebyl čas.

Drobek očichával tmavovlasého muže, zatímco se Ajla snažila zastavit krvácení z rány druhého muže stisknutím žíly, na což použila prozatím prak a hladký kámen. Odstrčila lva od mrtvol. Já vím, je mrtvý, Drobku, ale přesto není nic pro tebe!

Jeskynní lev skočil dolů z římsy a šel se ujistit, že jelen je stále ještě ve skalní rozsedině, kde ho zanechal. Důvěrně známé vrčení Ajle prozradilo, že se chystá žrát.

Když se krev, pulzující s každým úderem srdce, zastavila a už jen trochu prosakovala, pískla Ajla na Víhu a seběhla dolů, aby připravila nosítka. Víha teď byla mnohem neklidnější než předtím, načež si Ajla uvědomila, že Drobek má přece družku. Poklepávala a hladila koně, aby ho uklidnila, prohlédla silnou rohož, která byla natažená mezi tyčemi, a usoudila, že by měla muže se světlými vlasy unést. Nevěděla, co si počít s tím druhým, protože ho tam nemohla nechat napospas lvům.

Když znovu vylezla nahoru, připadlo jí, že suť na zadní straně rokle vypadá, že by se mohla každým okamžikem zřítit. Nahromadilo se jí hodně za větší skálou, která sama nevypadala, že by ležela příliš pevně. Najednou pomyslela na Izin pohřeb. Starou léčitelku opatrně položili do mělké prohlubeniny na dně jeskyně, pak na ni navršili kameny. To přivedlo Ajlu na nápad. Dovlekla mrtvého muže na konec rokle.

Opět se objevil Drobek, aby se podíval, co Ajla dělá. Tlamu měl ještě krvavou od jelena. Sledoval ji zpátky k druhému muži a očmuchal ho, zatímco ho Ajla vlekla na okraj skály, na jejímž úpatí čekala neklidná Víha s tažným zařízením.

„Teď jdi z cesty, Drobku!“

Když se snažila naložit muže na rohož nosítek, zachvěla se mu oční víčka a bolestí zasténal, avšak pak zase oči zavřel. Ajla byla ráda, že je v bezvědomí. Byl těžký a ona ho nesla a tahala a jistě mu i působila bolest. Když ho konečně dokázala dostat na rohož, vrátila se ozbrojená dlouhým silným oštěpem ještě jednou ke skalní římse a pak šla k zadní stěně rokle. Pozorovala mrtvého. Litovala, že je mrtvý. Pak položila oštěp na skálu a obrátila se tichou znakovou řečí klanu ke světu duchů.

Sledovala tehdy, jak Kreb, starý mog-ur, předal Izina ducha plynulými výmluvnými pohyby příštímu světu. Stejně pohyby provedla, když našla Krebovo tělo po zemětřesení v jeskyni, i když nikdy zcela nepochopila celý význam svatých gest. Avšak na tom nezáleželo – věděla, co tím bylo míněno. Přepadly ji vzpomínky a slzy jí vhrkly do očí, když prováděla krásný mlčenlivý obřad za neznámého cizince a doprovodila ho na cestě do světa duchů.

Pak použila oštěp jako páku, stejně jako by použila hrabací hůl, aby obrátila kmen stromu nebo vyhrabala kořen. Uvolnila velký kámen a uskočila z cesty, když se lavina kamení sesypala na mrtvého.

Ještě než se usadil prach, vyvedla Víhu z rokle ven. Pak si sedla na záda koně a vydala se na dlouhou zpáteční cestu k jeskyni. Cestou několikrát zastavila, aby se podívala na zraněného, a jednou taky, aby vyhrabala čerstvý kostival. Přitom ji všechno pohánělo, aby byla co nejdřív doma, ale musela taky trochu brát ohled na Víhu.

Oddechla si, když se jí podařilo dopravit zraněného přes řeku, a když konečně zahlédla v dálce před sebou vystupující skalní stěnu. Avšak teprve když zastavila, aby změnila polohu tyčí nosítek, než se Víha vydá po příkré cestě nahoru, uvěřila, že to přece jenom dokáže dorazit do jeskyně a uchovat muže naživu.

Zavedla Víhu i s nosítky dovnitř do jeskyně, rozdmychala oheň a připravila všechno k ohřátí vody. Pak odvázála bezvědomého muže a položila ho na své lůžko. Odstrojila koně, vděčně ho objala a pak prošla svou zásobu léčivých bylin. Zvolila tři, které chtěla použít. Než začala s přípravami, zhluboka se nadechla a sáhla po svém amuletu.

Nedokázala se obrátit na svůj totem se zcela přesnou prosbou. Byla příliš plná nevysvětlitelných strachů a zmatené naděje. Prosila prostě o pomoc. Šlo jí o to, aby jí síla jejího mocného totému pomohla muže léčit. Musela ho zachránit. Proč, to nevěděla přesně, a přesto pro ni nic v životě nebylo důležitější. I kdyby ji to mělo stát cokoliv, tenhle muž nesměl zemřít.

Přiložila dříví do ohně a zkusila teplotu vody v kožené nádobě, která visela nad ním. Když se voda začala vařit, nasypala dovnitř květy měsíčku a pak se konečně obrátila k muži, který byl nadále v bezvědomí. Když viděla díry v kůži, kterou měl na sobě, tušila, že má víc ran než tu na pravém lýtku. Musela ho svléknout, ale on neměl na sobě přehoz, který se stahoval u krku šňůrou.

Pozorněji se podívala, aby vypátrala, jak by ho mohla svléknout. Poznala, že kůže a kožešiny byly seřazené a spojené šlachami tak, že vznikla pouzdra na paže, nohy a ostatní tělo. Pečlivě prozkoumala švy. Nohavice mu rozřízla, aby se dostala ke stehnu, a usoudila, že to byl přece jenom nejlepší způsob. Ještě větší bylo její překvapení, když zjistila, že pod vrchní vrstvou oblečení je ještě druhá vrstva, která vypadala naprosto jinak než všechno, co kdy viděla. Podle určitého vzoru na ní byly upevněny mušličky, kosti, zvířecí zuby a pestrá ptačí pírka. Že by to byl nějaký druh amuletu? Uvažovala. Litovala, že to musí zničit, ale neviděla jinou možnost, když musela muže svléknout. Řezala opatrně, jak jen to šlo, a vyhýbala se vzoru, aby nadělala co nejméně škody.

Pod zdobným oblečením bylo ještě jedno, které zakrývalo spodní část těla. To obepínalo každou nohu zvlášť, bylo sešito

šňůrou a v pase bylo přepásáno jako pytel a vepředu se překrývalo. I tenhle kus šatstva rozstříhla, přičemž letmo vzala na vědomí, že jde skutečně o muže. Uvolnila obvaz a jemně zvedla krví prosáklou kůži z pohmožděné nohy. Už cestou několikrát zastavila, aby uvolnila obvaz. Stlačovala pak žílu rukou. Dbala na to, aby jednak neodteklo příliš mnoho krve, ale hlavně aby zcela nepřestal oběh krve v noze. Věděla, že když nohu příliš pevně stáhne, mohlo by to znamenat, že o ni muž přijde, když neučiní náležitá opatření.

Když se dostala k obutí, které opět napodobovalo tvar nohy a bylo sešito z několika dílů, znovu se zarazila. Pak odhodlaně rozřízla šněrování a řemeny a stáhla mu je.

Rána na noze znovu prosakovala krví, ale krev už neprýštila proudem. Rychle muže prohlédla, aby zjistila, jaký rozsah má jeho zranění. Ostatní šrámy a odřeniny byly povrchní. Ovšem bylo tu nebezpečí, že se zanítí. Rány, které pocházely od lvích drápů, se většinou podobávaly. To se jí častěji stalo dokonce u menších škrábnutí, která jí způsobil Drobek. Avšak na to zatím nemyslela. Nejdřív se musela postarat o mužovu nohu. Rána na noze byla v této chvíli nejvážnější. Přitom by málem přehlédla další zranění: velkou bouli na hlavě, kterou si zřejmě přivodil pádem, když ho Drobek napadl. Nebyla si jistá, jak vážná je tahle rána, teď se jí však nemohla věnovat. Velká rána na noze zase začala víc krváčet.

Stiskla mu slabinu, když vymývala ránu králičí kožkou, která byla čistě vydělaná a dobře sála krev. Namočila ji do teplého vývaru měsíčku, který působil na stažení ran a současně bránil zánětům. Mohla ho později taky použít, aby ošetřila další drobné povrchní rány. Důkladně vymyla ránu i její okolí. Pod hlubokou řeznou ránou viděla, že je roztržený sval. Posypala poraněné místo bohatě práškem z kořene kakostu a zjistila, že působí okamžitě: krev se rychle srážela.

Do vody ponořila kostival, aby ho opláchla. Pak ho rozzvýkala na kaši a vyplivla do horkého vývaru měsíčku: tak dostala kašovitý obklad, který mohla nanést přímo na otevřenou ránu. Stáhla ji silně a přitiskla roztržený sval zase tam, kam patřil, avšak když pak ránu pustila, znovu se otevřela a sval vyhřezl.

Opět ji stiskla, avšak věděla, že nebude držet, a taky věděla, že to nepomůže, ani když nohu pevně ováže. Nechtěla, aby se mužova noha špatně zahojila a byla pak trvale oslabená. Kdyby tu tak

mohla sedět a držel ránu tak dlouho, dokud se nezahojí, pomyslela si a připadala si naprosto bezmocná. A kdyby tu tak byla Iza! Byla přesvědčená, že stará ranhojička by přesně věděla, co je třeba udělat. Nemohla si vzpomenout na žádný pokyn, jak by měla postupovat v podobné situaci.

Avšak pak ji napadlo něco jiného. Něco, co jí Iza vyprávěla o ní samé, když se jí ptala, jestli ona, Ajla, vůbec může být její nástupkyní jako ranhojička. „Já přece nejsem tvoje skutečná dcera,“ říkala tehdy, „nemám tvé vzpomínky. Ano, já vlastně vůbec nechápu, co to ty vzpomínky jsou.“

Nato jí Iza vysvětlila, že její rodina požívá nejvyšší úctu, protože její členové jsou nejlepší. Každá matka předala dál své dceři, co znala a naučila se. V tom smyslu ji Iza rovněž vyučila. Iza jí předala všechno své vědění – možná ne všechno, co věděla, ale přece jenom dost, protože Ajla měla ještě něco jiného. Iza říkala, že má obzvláštní dar. „Ty sice nemáš naše vzpomínky, ale máš způsob myšlení a schopnost rozumět, jak to my neumíme... ty víš, jak můžeš pomoci.“

Kdyby mě jenom něco napadlo, jak bych mohla tomu muži pomoci, pomyslela si Ajla. Pak zavadila pohledem o kupu šatstva, kterou z něho svlékla, a přitom ji něco napadlo. Pustila jeho nohu a sáhla po onom kusu oděvu, který pokrýval spodní část jeho těla. Ty kusy byly přistřižené a sešité jemnou šňůrou – byla to šňůra stočená ze šlach. Pozorně si prohlédla, jak jsou jednotlivé části spojeny a roztáhla je. Šlacha probíhala dírou na jedné straně a vedla do díry na straně druhé, a pak stačilo ji stáhnout.

Podobně postupovala, když dělala nádobky z březové kůry: prorazila díry do kůry a konce šňůry uvázala na uzel. Uvažovala, jestli by nemohla udělat něco podobného, aby uzavřela mužovu ránu. Držet ránu tak dlouho zavřenou, dokud se neuzdraví?

Rychle se zvedla a donesla něco, co vypadalo jako tenká hnědá větvička a ve skutečnosti to byl suchý kus šlachy z jelena. Hladkým kulatým kamenem tak dlouho naklepávala suchou šlachou, dokud nezměkla a dlouhá bílá vlákna se nerozdělila. Roztrhla je a pak smotala na pevnou tenkou nit, kterou ponořila do vývaru měsíčku. Přesně jako kůže i šlachy změkly a zvláčněly, když se namočily, a byly tvrdé, když byly suché. Když si připravila několik kusů vlákna, prohlédla svou zásobu nožů a vrtáků a vyhledala

takový, o kterém si myslela, že by mohl prorazit nejmenší díry do mužova svalu. Pak si vzpomněla na třísky, které měla ze stromu, do kterého udeřil blesk. Iza používala takové třísky, aby jimi propichovala puchýře a aby odvedla vodu z opuchlin. Ty by mohly posloužit tomuto účelu.

Umyla krev, která z rány prosákla, ale najednou byla trochu nejistá a nevěděla, kde by měla začít. Když jednou třískou prorazila díрку do masa, muž sebou trhl a něco zamumlal. Bylo jí jasné, že si musí pospíšet. Provlékla kus šlachy proraženou dírkou a postupovala stejně na protějším círu masa. Pak oba kusy opatrně stáhla dohromady a zavázala na uzel.

Rozhodla se nedělat příliš mnoho uzlů, když si nebyla jistá, jestli se šlachy dají později vytáhnout. Zející ránu uzavřela čtyřmi uzly. Pak přibyly ještě další tři, aby udržela roztržený sval na správném místě. Když s tím skončila, usmála se na uzly, které stahovaly ránu. Přece jenom se jí to podařilo. Rána už tak nezela a sval zůstal tam, kam patřil. Když se dobře zahojí a nezanítí se, dalo se čekat, že muž bude zase nohu dobře používat. Přinejmenším měl k tomu mnohem lepší vyhlídky než předtím.

Z kostivalu připravila obklad a obalila nohu měkkou kůží. Pak opatrně umyla zbývající šrámy. Většinu šrámů měl muž na pravém rameni a na prsou. Boule na hlavě jí dělala starosti, ale kůže alespoň nepraskla, byl to jenom otok. Vzala čerstvou vodu, připravila vývar z květů arniky, namočila v něm pak kožesinu a koženým řemenem ji připevnila na otok.

Teprve potom si sedla a trochu si odpočinula. Až se muž probudí, mohla mu podat vývar z léčivých rostlin. Teď prozatím udělala všechno, co mohla. Uhladila mu drobný záhyb koženého obvazu na noze a pak si ho poprvé pořádně prohlédla.

Nebyl tak robustní jako muži klanu, ale byl svalnatý. Kromě toho měl neuvěřitelně dlouhé nohy. Světlé chlupy, které se mu na hrudi kroutily, byly na pažích jenom jako světlé chmýří. Měl světlou kůži. Vůbec všechno ochlupení na těle bylo světlejší a jemnější než to, jaké znala od mužů klanu. Jeho ochablé přirození odpočívalo na jemných světlých kudrnách. Natáhla ruku, aby zjistila, jaké je na dotek, pak to ale přece jenom neudělala. Všimla si čerstvé jizvy po ráně na jedné straně hrudníku. Musel se teprve před nedávnem vyléčit z jiného zranění.

Kdo ho asi ošetřoval? A odkud přišel?

Naklonila se nad něho, aby mu viděla do tváře. Ta byla plochá ve srovnání s tvářemi mužů klanu. Jeho naprosto uvolněná ústa měla plné rty, avšak jeho lícní kosti silně vystupovaly. Mohutná brada s dolíčkem uprostřed. Dotkla se své brady, přičemž ji napadlo, že i její syn má bradu, i když ji jinak nikdo v tlupě nemá.

Mužův nos se nijak podstatně nelišil od nosů lidí klanu – jenom byl menší. Jeho zavřené oči byly daleko od sebe a připadalo jí, že vystupují, ale pak si všimla, že nemá tak husté obočí, jaké stínilo oči členů klanu. Na čele byly drobné vrásky, ale jinak je měl hladké a vysoké. Jejím očím, které dosud viděly jen lidi klanu, připadalo, že je vypouklé. Položila mu ruku na čelo a pak ohmatala své vlastní. Bylo stejné. Jak divná se musela zdát lidem v tlupě!

Měl dlouhé světlé vlasy, zčásti v týle svázané řemínkem, jinak ale divoce rozcuchané. Jako její, pomyslela si, jenom ještě světlejší. Připadaly jí důvěrně známé. Pak si najednou vzpomněla a došlo jí proč. Její sen! Její sen o muži Druhých lidí. Jeho tvář nikdy neviděla, ale jeho vlasy byly světlé!

Přikryla muže a pospíchala ven na římsu. Překvapilo ji, že je venku pořád ještě jasný den, soudě podle slunce bylo časně odpoledne. Tolik se toho událo a vydala ze sebe takovou spoustu fyzických a psychických sil, že jí připadalo, že by mělo být vlastně mnohem později. Snažila se udělat si pořádek ve svých myšlenkách, avšak všechno se jí hlavě divoce honilo.

Proč se rozhodla právě dnes jet směrem na západ? Proč tam dorazila právě v okamžiku, když křičel? A proč ze všech jeskynních lvů ve stepi byl v rokli právě Drobek? Musel ji tam přivést její totem. A jak to bylo s jejím snem o muži se světlými vlasy? Kdo byl tenhle muž? Co ho přivedlo sem? Neměla tušení, jaký měl mít význam v jejím životě, věděla jenom jedno: už to nikdy nebude takové jako dřív. Viděla tvář Druhých lidí.

Víha jí zezadu strčila tlamu do ruky a Ajla se otočila. Víha se jí teď opřela hlavou o rameno a Ajla zvedla obě paže do výšky a vzala ji kolem ruky. Pak si o ni opřela hlavu. Tak tam stála, tiskla se ke zvířeti, jako by se držela svého obvyklého dobře známého života, a měla trochu strach z budoucnosti. Pak Víhu pohládila, poplácala ji a nahmatala mládě, které nosila.

„Už to nebude dlouho trvat, Vího. Ale musím ti říct, že jsem moc ráda, že jsi mi pomohla donést sem tohoto muže. Sama bych to nedokázala.“

Měla bych jít a podívat se, jestli je s ním všechno v pořádku, pomyslela si a byla najednou neklidná, že se mu mohlo něco stát, když ho nechala i jenom na okamžik samotného. Ale on se ani nepohnul. Přesto zůstala u něho, pozorovala, jak dýchá, a nemohla od něho odtrhnout oči. Pak si všimla něčeho velmi podivného: on neměl vousy! Všichni muži v klanu měli vousy, huňaté hnědé vousy. To muži Druhých lidí neměli vousy?

Dotkla se jeho brady a cítila drsné strniště. Takže měl vousy, byly jenom hodně krátké. Zmateně potřásla hlavou. Jak mladě vypadal! A přitom byl tak velký a svalnatý. Přesto jí najednou připadal spíš jako chlapec než jako muž.

Muž pohnul hlavou, zasténal a něco zamumlal. Jeho slovům nemohla rozumět, avšak bylo v nich něco, co jí dávalo pocit, že by jim vlastně rozumět měla. Položila mu ruku na čelo, pak na tvář a cítila, jak v něm stoupá horečka. Měla bych do něho dostat trochu vývaru z vrbové kůry, pomyslela si a zase vstala.

Šla pro vrbovou kůru a prohlédla přitom své zásoby léčivých bylin. Pořád si říkala, proč uchovává celou sbírku léčivých bylin, když nemá nikoho kromě sebe samé, o koho by pečovala. Zřejmě to dělala čistě ze zvyku. Ale teď tomu byla ráda. Mnoho rostlin, které nenašla ani v údolí, ani ve stepi, se častěji vyskytovalo v blízkosti jeskyně tlupy. To, co měla, stačilo. Kromě toho našla ještě nějaké další, které byly víc na jihu neznámé. Iza ji naučila zkoušet neznámé rostliny na sobě, aby zjistila, jestli jsou vhodné k léčivým účelům nebo k jídlu. Ostatně nebyla s žádnou nově získanou rostlinou plně spokojená – rozhodně jí ještě její zkušenosti nestačily na to, aby mohla tyto rostliny na muži vyzkoušet.

Kromě vrbové kůry vzala ještě jednu rostlinu, kterou uměla dobře používat. Chlupatý stvol neměl žádné listy, ale z jeho středu vyrůstaly širší do špičky vyběhající dvojité listy. Když je trhala, byly na nich klasy bílých květů, které teď uvadly a zhnědly. Rostlina byla tolik podobná řepíku, že ji pokládala za příbuznou této byliny – avšak jedna z ranhojiček na setkání klanu ji nazývala konopěnc a léčila jím zlomeniny. Ajla ji používala pro snížení

horečky. Ostatně musela rostlinnou šťávu svařit na hustý sirup, a na to bylo třeba hodně času. Sirup vyvolával pocení, byl však příliš silný, a pokud by to nebylo naprosto nutné, nechtěla ho vlastně použít u tohoto muže, který byl ztrátou krve tak zeslabený. Ale bylo dobré, aby byla připravena i na tuto možnost.

Vzpomněla si na vojtěšku. Čerstvé listy vojtěšky, namočené v horké vodě, pomáhaly při krvácivosti. Dole v údolí vojtěšku viděla. A důležité bylo, aby mu připravila taky silný masový vývar, musel znovu nabýt sil.

Ajla byla opět ranhojičkou a všechen zmatek, do kterého se předtím dostala, zmizel. Od začátku se upnula k jedné jediné myšlence a toto přesvědčení v ní bylo stále silnější: Tento muž musí přežít.

Položila ho tak, že měla jeho hlavu v klíně, a tak se jí podařilo do něho vlít trochu odvaru z vrbové kůry. Oční víčka se mu chvěla a taky něco mumlal, ale nadále zůstal v bezvědomí. Rány, které utrpěl, zarudly a byly horké, noha mu viditelně napuchala. Vyměňovala mu obklady a obvázala mu znovu i hlavu. Přinejmenším boule na hlavě se zmenšovala.

Jak pokročil večer, její starost narůstala a přála si, aby tu byl Kreb a vzýval duchy a požádal je o pomoc, jak by to udělal pro Izu.

Když nastala tma, muž na lůžku sebou házel a vyrážel slova. Jedno zvláště často opakoval, k tomu přidával zvuky, které zněly jako naléhavé varování. Myslela si, že by to mohlo být jméno, možná jméno toho druhého muže. Žebrem jelena, jehož konec trochu vyhloubila, mu někdy kolem půlnoci vlila do úst trochu vývaru z řepíku. Protože se muž bránil hořké chuti, otevřel na okamžik oči, avšak Ajla neviděla v jejich hloubce, že by něco poznával. Když mu pak chtěla vlít do úst čaj z durmanu, bylo to už snadnější, jako by měl muž potřebu vypláchnout si ústa od hořké chuti. Byla ráda, že našla v blízkosti durman, který mírnil bolesti a současně uspával.

Celou noc bděla vedle muže a doufala, že horečka klesne, avšak teprve k ránu přišel vrchol. Pak mu umyla potem zalité tělo studenou vodou a vyměnila kožešinovou podložku na lůžku. Když horečka klesla, muž usnul a ona podřimovala na kožešině vedle něho.

Najednou zírala do jasného slunečního světla, které pronikalo otvorem dovnitř, a uvažovala, proč je tak jasno. Obrátila se na druhý bok, uviděla muže a připomněla si události minulého dne. Muž vypadal ve spánku klidně a uvolněně. Tiše ležela a naslouchala, pak slyšela ztěžka dýchat Víhu. Rychle vstala a šla k ní.

„Vího!“ řekla vzrušeně, „nadešel tvůj čas?“

Víha nemusela odpovídat.

Ajla pomáhala předtím na svět dětem, a dokonce sama jedno porodila, avšak pomáhat klisně, to byla pro ni nová zkušenost. Víha věděla, co musí udělat, ale zřejmě byla ráda, že má vedle sebe Ajlu. Teprve ke konci, když už bylo hříbě zčásti venku, pomohla je Ajla vytáhnout. Radostně se usmívala, když Víha začala olizovat rozčeženou hnědou srst svého čerstvě narozeného hřebečka.

„To vidím poprvé ve svém životě, že někdo dělá porodní bábu koni,“ řekl Jondalar.

Ajla sebou trhla při zvuku hlasu a poznala, že ji muž, který se opřel o loket, delší dobu pozoroval.

20.

Ajla zírala na muže. Nemohla jinak, i když věděla, že to je neslušné. Pozorovat ho, když byl v bezvědomí nebo spal, byla jedna věc, avšak dívat se na něho teď, když byl vzhůru, bylo něco naprosto jiného. On měl modré oči!

Věděla, že její oči jsou modré: to byl jeden z rozdílů, který jí dali v tlupě pocítit dost často, a kromě toho se taky viděla ve vodní hladině. Ale lidé klanu měli hnědé oči. Nikdy neviděla nikoho s modrýma očima, a tenhle muž měl kromě toho oči tak modré, že tomu téměř nemohla uvěřit.

Jeho oči jí doslova učarovaly: připadalo jí, že se nemůže pohnout, nedokázala od nich odvrátit pohled. Pak si všimla, že se celá třese. Teprve tehdy si uvědomila, že civí přímo na muže, a do tváří jí vhrkla krev, když se v rozpacích odvrátila. Nejen že se neslušelo na něho civět, žena vůbec nesměla hledět na muže, a na cizího tím spíš ne.

Ajla sklopila oči a snažila se vzpamatovat. Co si musí o mně pomyslet! Jistěže, bylo tomu už tak dávno, kdy byla pohromadě s lidmi, a tentokrát to bylo vůbec poprvé, kdy byla s někým z Druhých lidí – přinejmenším pokud si to pamatovala. Tolik toužila po tom, aby na něho směla hledět. Prála si, aby se mohla dosyta nabažít pohledem na jiného člověka, který byl navíc tak neobvyklý. Současně pro ni ale bylo důležité, aby o ní měl dobré mínění. Nechtěla se kvůli své nepatřičné zvědavosti ocitnout ve špatném světle.

„To je mi líto, nechtěl jsem tě uvést do rozpaků,“ řekl muž a uvažoval, jestli se jí nějak dotkl nebo jestli je jenom tak plachá. Když mlčela, protáhl ústa k úsměšku a došlo mu, že mluvil zelandonsky. Přešel proto do řeči Mamutonů, a když ani to u ní nenašlo odezvu, zkusil to řečí Saramudonů.

S kradmým pohledem naslouchala, jak to dělaly ženy, když čekaly, až jim dá muž znamení, že se smějí přiblížit. Avšak on nedával žádné znamení, přinejmenším ne takové, jakému by rozuměla. Jenom říkal slova. Jenomže žádné z těch slov se ani v nejmenším nepodobalo zvukům, které vydávali lidé klanu. Nebyly to hrdelní, jasně od sebe oddělené slabiky – tyhle zvuky plynule přecházely jeden do druhého. Nedokázala ani poznat, kdy jeden přestal a druhý začínal. Jeho hlas měl příjemný hluboký zvuk, který ji ostatně uváděl v zoufalství. Podvědomě pochopila, že by mu měla rozumět, ovšem že toho není schopná.

Čekala stále ještě na znamení, že se smí přiblížit, až už bylo čekání trapné. Pak ji napadlo, že ji Kreb v první době u tlupy musel ze všeho nejdříve naučit mluvit. Říkal jí, že i ona zpočátku ze sebe vydávala zvuky, a domníval se, že se možná Druzí dorozumívají tímto způsobem. Co když tenhle muž neznal žádná znamení? Nakonec, když pochopila, že se ničeho takového od něho nedočká, věděla, že musí najít jiné prostředky a cesty, jak se s ním dorozumět – i kdyby to mělo být jenom proto, aby mu vysvětlila, že má polknout léky, které mu připravila.

Jondalar nevěděl, co má dělat. Žádné z jeho slov nevyvolalo u ní nějakou odezvu, nakonec začal uvažovat, jestli snad není hluchoněmá. Pak si ale připomněl, jak rychle otočila hlavu, když ji poprvé oslovil. Co je to za podivnou ženu, pomyslel si s nevolí. Kde je její rodina?

Rozhlédl se po malé jeskyni, viděl plavou klisnu s rezavě hnědým hříbětem a zarazil se. Co dělá klisna v jeskyni? A proč dovolila té ženě, aby jí pomáhala, když rodila? Nikdy předtím neviděl, jak se rodí hříbě, ani venku ve stepi. Ovládá snad tahle žena nějaké zvláštní síly?

Všechno kolem mu připadalo neskutečné, jako by to byl sen. Přitom přece vůbec nespál. Ale možná je to ještě horší. Možná je to donka, která přišla, aby si tě odvedla, pomyslel si a zamrazilo ho.

Možná to není dobrý duch... pokud je to vůbec duch. Ulevilo se mu, když žena – i když zřejmě jen nerada – přešla k ohni.

Měla v sobě něco plachého a pohybovala se, jako by nechtěla, aby ji viděl. Něco mu připomínala... ale co? A oblečená byla tak podivně. Zřejmě se jenom zabalila do zvířecí kožešiny a tu přepásala řemenem. Kde už něco takového viděl? Nemohl si vzpomenout.

S vlasy si taky udělala něco podivného. Rozdělila je po celé hlavě na malá políčka a spletl je do copů. Sice už předtím copy viděl, ale nikdo je nenosil tímhle způsobem. Nebylo to odpuzivé, jenom nezvyklé. Hned při prvním pohledu se mu zdálo, že je opravdu hezká. Vypadala mladě, v očích měla něco nevinného, a pokud mohl poznat na beztvarem oblečení, které měla na sobě, měla tělo zralé ženy. Připadalo mu, že se vyhýbá tázavým pohledům. Proč tomu tak je, ptal se. Zdálo se mu, že s ním chce mluvit – a byla přitom tak záhadná.

Neuvědomil si, jaký má hlad, dokud neucítil vůni silného vývaru, který mu přinesla. Pokusil se posadit, ale hluboká bolest v pravé noze mu připomněla, že si odnesl ještě další zranění. Bolelo ho všechno. Pak se poprvé ptal, kde je a jak se sem dostal.

Najednou si vzpomněl, že Thonolan sestoupil do rokle... a ten řev... a vybavil si nejmohutnějšího lva, jakého kdy viděl.

„Thonolane!“ zvolal a zděšeně se rozhlížel po jeskyni. „Kde je Thonolan?“ Ale v jeskyni nebyl kromě ženy nikdo. Žaludek se mu sevřel. Věděl to, ale nechtěl to vzít na vědomí. Možná byl Thonolan v nějaké jiné jeskyni někde nablízku. Možná se o něho staral někdo jiný. „Kde je můj bratr? Kde je Thonolan?“

To slovo připadalo Ajle povědomé. Mnohokrát je slyšela, když křičel ze sna. Uhádla, že mluví o svém společníkovi, a tak sklonila hlavu, aby vyjádřila úctu mladému muži, který zemřel v rokli.

„Kde je můj bratr, ženo?“ křičel Jondalar, popadl ji za paži a třásl jí. „Kde je Thonolan?“

Ajla byla otřesená tímto výbuchem. Síla jeho hlasu, strach, nezkrocené city, které vyrozuměla z jeho hlasu a z celého jeho chování – to všechno ji vyvádělo z míry. Muži v tlupě nikdy neukazovali své pocity tak otevřeně. Nebyli proto méně citliví, jenomže u lidí klanu se mužnost měřila schopností ovládat se.

Ale viděla v jeho očích zármutek, a podle způsobu, jak stiskl zuby, poznala, jak se brání pravdě, kterou znal, ale kterou nechce vzít na vědomí. Lidé, mezi nimiž vyrostla, se dorozumívali spíš prostými gesty. Držení těla a výraz tváře zprostředkovávaly významové odstíny, které patřily k jejich výrazovému bohatství.

Ajla byla zvyklá číst řeč těla a navíc ztráta milovaného člověka vyvolávala bolest všude. I její oči prozrazovaly její pocity, mluvily o jejím smutku a jejím soucitu. Potřásla hlavou a znovu ji sklonila.

Muž už se nemohl déle uzavírat před tím, co beztak věděl. Pustil ji a jeho ramena odevzdaně klesla.

„Thonolane... Thonolane... proč jsi vždycky musel jít dál? Ach, Dono, proč? Proč sis vzala mého bratra?“ volal a jeho hlas zněl stísněně a křečovitě. Pokoušel se vzdorovat svým citům, ale tak hluboké zoufalství ještě nikdy nezažil. „Proč jsi mi ho musela vzít a proč jsem zůstal naprosto sám? Ty přece víš, že je to jediný člověk, kterého jsem kdy... miloval. Velká Matko... Byl to můj bratr... Thonolane! Thonolane!“

Zármutek a bolest, to bylo něco, čemu Ajla rozuměla. Na vlastním těle zažila, jaké to bylo. Cítila s ním soucit a měla potřebu ho těšit. Aniž věděla, jak se to stalo, držela najednou muže v objetí a kolébala se s ním, zatímco on dál zoufale vykřikoval to jméno. Neznal tuto ženu, ale byla lidskou bytostí, soucítila s ním, poznala, co potřebuje, a jednala podle toho.

Protože se k ní přimknul, cítil, jak se ho zmocňuje něco, co ho přemáhalo, co se podobalo vulkánu. Když se ta síla jednou rozpoutala, už tu nebylo nic, co by ji zastavilo. Rozvzlykal se a pak se celé jeho tělo otřásalo. Křik vycházel z jeho nejhlubšího nitra a každý dech ho řezal v krku a stál ho velkou námahu.

Nikdy se tak zcela nepoddal svému zármutku, rozhodně ne od svého dětství. Neodpovídalo jeho povaze, aby odhaloval své nejniternější pocity. Avšak teď byly silnější než on. Záhy se naučil je ovládat, avšak Thonolanova smrt otevřela zábrany a uvolnila vzpomínky, které byly dlouho hluboko skryté.

Serenije měla pravdu. Pro většinu lidí byla jeho láska víc, než dokázali unést. A když se jednou rozpoutal jeho hněv, byl téměř bez hranic. Když vyrůstal, jednou ve vzteku způsobil takovou spoušť, že někoho málem zabil. Všechny jeho pocity byly příliš silné. Dokonce jeho matka cítila nutnost držet si ho od těla a s

mlčenlivým pochopením přihlížela, jak se přátelé odtahují, protože se k nim příliš bouřlivě upínal a příliš od nich očekával.

Podobné rysy znala od muže, který byl kdysi jejím druhem a u jehož ohniště se Jondalar narodil. Jenom jeho mladší bratr byl zřejmě schopen vydržet jeho lásku, bez dalšího ji přijímat a napětí, které tím vznikalo, odbývat smíchem.

Když si s ním už matka nevěděla rady a celá jeskyně se bouřila, poslala ho k Dalanarovi. To byl moudrý krok. Když se Jondalar vrátil, nejenže znal řemeslo, ale taky se naučil ovládat své city. Zatím dospěl ve velkého, svalnatého, pozoruhodného muže se zvláštním kouzlem. Zvlášť ženy cítily, že je v něm víc, než byl ochoten ukázat. Byl pro ně neodolatelný, ale žádná ho nedokázala získat. Ať sebevíc pátraly v jeho hlubinách, jeho nejtajnějších pocitů se nedobraly.

Rychle poznal, jak daleko s každou může zajít, avšak pro něho byly tyto vztahy povrchní a neuspokojivé. Jediná žena v jeho životě, s kterou se stýkal na stejné úrovni, vyhověla jinému volání. Věděl ale, že by rozhodně nebyla pro něho správnou ženou.

Jeho zármutek byl stejně silný jako ostatní jeho city, ale žena, která ho objímala, znala smutek, který byl neméně hluboký. Ona ztratila všechno – a to víc než jedenkrát. Znala chladný dech světa duchů. Cítila, že jeho vášnivý citový výbuch byl víc než jenom výraz obyčejného zármutku, a svým pochopením mu přinesla zmírnění bolesti.

Když přestal vzlykat a zklidnil se v její náruči, uvědomila si, že ho kolébá a tiše pro sebe pobrukuje. Takovým broukáním uspávala Ubu, Izinu dceru. Pamatovala si, jak i její syn při tom zavíral oči, a pak mírnila stejným zvukem vlastní zármutek a vlastní pocit opuštěnosti. Cítila, že je to tak správné.

Nakonec, už bez slz a vyčerpaný, se jí pustil. S hlavou odvrácenou zíral do zdi jeskyně. Když mu otočila hlavu, aby mu setřela slzy studenou vodou, zavřel oči. Nechtěl nebo se na ni nemohl dívat. Brzy se celé jeho tělo uvolnilo a to věděla, že usnul.

Šla se podívat, co udělala Víha se svým hříbětem. Pak vyšla ven. I ona si připadala naprosto prázdná, současně ale cítila i úlevu. Z nejzazšího konce římsy se dívala do údolí a myslela na to, jaký strach ji mučil, když sem toho muže dopravila – a na vroucí přání, aby zůstal naživu. Spěchala zpátky do jeskyně a honem se

přesvědčila, že stále ještě dýchá. Donesla studenou polévku zpátky k ohni – tentokrát potřeboval jinou posilu než jídlo – a přesvědčila se, jestli má všechny byliny připravené, aby mu je podala hned, až se probudí. Pak tiše ulehla na kožešinu vedle něho.

Nemohla se na něho dosyta vynadívat a pozorovala jeho tvář, jako by teď měla dohnat všechna ta léta touhy po společnosti druhého člověka. Teď, když už nebyl tak dočista cizí, se na jeho tvář dívala spíš jako na celek, a ne jenom na jednotlivé její rysy. Chtěla se jí dotýkat, objet mu prsty bradu a po lehce zahnutém obočí. Pak si najednou něco uvědomila. Z jeho očí přece tekla voda! Utřela mu ji z tváře a ramena měla od něho docela promočená. Takže nejenom já, pomyslela si. Kreb nemohl pochopit, proč mi do očí vstupuje voda, když jsem byla smutná – nikomu jinému se to nestávalo. Myslel, že s mýma očima něco není v pořádku. A teď i tomuhle muži zvlhly oči, když byl smutný. Možná tomu tak bylo se všemi Druhými lidmi.

Ajla brzy pocítila únavu po probdělé noci a taky ze všech silných prožitků. Usnula na kožešině vedle něho, i když ještě nebyl večer.

Jondalar se probudil, když se setmělo. Měl žízeň a hledal něco k pití. Ženu vedle sebe nechtěl budit. Slyšel frkání koně stejně jako novorozeného hříběte, mohl však rozeznat jenom plavou srst klisny, která se uložila na druhé straně jeskyně.

Pak pozoroval ženu. Ležela na zádech, otočená tváří druhým směrem. Viděl jenom linii týla a brady a tvar nosu. Připomněl si svůj výbuch citu a příčinu, která ho vyvolala. Bolest zahнала všechno ostatní. Cítil, jak se mu oči znovu zalily slzami a pevně je stiskl. Pokusil se nemyslet na Thonolana. Snažil se nemyslet vůbec na nic. Po nějaké době se mu to podařilo a probudil se zase až uprostřed noci. Jeho sténání Ajlu probudilo.

Byla tma. Oheň vyhasl. Ajla tápala k ohništi, donesla troudu a třísky zezadu, kde měla zásoby, a pak pazourek a pyrit.

Jondalarovi opět stoupla horečka, ale byl vzhůru. Přesto se domníval, že si asi musel na chvíli zdřímnout. Nedokázal pochopit, že by žena jinak tak rychle mohla rozdělat oheň. Když se probudil, neviděl přece nikde ani uhlík.

Donesla mu chladný čaj z vrbové kůry, který předtím uvařila. Opřel se o loket, aby přijal miskou, a vypil nápoj do dna, přestože

byl trpký, takovou měl žízeň. Tu chuť poznal –zřejmě každý znal léčivou sílu vrbové kůry. Ale tak rád by se napil čisté vody. Taky pocítil potřebu se vymočít, avšak nevěděl, jak by jí měl obě ty věci vysvětlit. Vzal prázdnou misku, obrátil ji dnem vzhůru, aby jí ukázal, že je prázdná, a pozvedl ji pak ke rtům.

Rozuměla okamžitě, přinesla vak s vodou, nalila mu vodu do misky a pak nechala vak ležet vedle něho. Voda utišila jeho žízeň, o to víc však zvětšila jeho druhou potřebu. Začal se neklidně kroutit. Žena pochopila. Vzala hořící větev z ohniště, šla do zadní části jeskyně a posvítla si na své zásoby. Hledala nějakou nádobu, a když tu už jednou byla, našla i jiné užitečné věci.

Vyrobila kamenné lampy tak, že vysekala ploché jamky do kamene. Do jamek dávala rozpuštěný tuk a mechový troud. Lampy však téměř nepoužívala. Obvykle jí stačilo světlo, které vycházelo od ohně. Teď jednu lampu vzala, našla mechový troud a hledala pak ještě měch s tukem. Když vedle naplněných měchů viděla i jeden prázdný, vzala s sebou i ten.

Plné měchy postavila do blízkosti ohně, aby tuk změkkl, a prázdný přinesla Jondalarovi – jenom mu nedokázala vysvětlit, jak by mu měl posloužit. Uvolnila otvor k nalévání a ukázala mu ho. Nevěděl, co si o tom má myslet. Neměla jinou možnost.

Odtáhla kožešinu a dala mu otevřený měch mezi nohy. To už to pochopil a měch si od ní vzal.

Připadalo mu směšné ležet na zádech a vypustit moč, místo aby vstal. Ajla si všimla, jak mu to je nepříjemné, a tak přistoupila k ohni a připravovala lampy. Musela se smát. Určitě ještě nikdy dřív nebyl zraněný, rozhodně ne tak vážně, že by sám nemohl chodit. On se usmíval trochu zaraženě, když od něho přijala plný měch, aby ho venku vyprázdnila. Přinesla mu ho zpátky, aby ho měl po ruce, až ho bude potřebovat, a pak zapálila lampičku a donesla ji k lůžku. Opět mu stáhla z nohy kožešinu.

Pokusil se posadit, aby něco viděl. Ale to ho bolelo. Nakonec mu žena něco nacpala pod záda. Když viděl stopy drápů na své hrudi a na paži, pochopil, proč to tak bolelo, když se opíral o pravý bok. Co mu však dělalo víc starostí, byla hluboká bolest v noze. Rád by věděl, jak dalece se ta žena vyznala v ranhojičství. Čaj z vrbové kůry z ní ještě léčitelku neudělal.

Když odstranila zakrvavený obklad, měl tím větší obavy. Světlo lampičky se nedalo srovnat s denním světlem, ale i tak neměl pochybnosti o vážnosti zranění. Noha mu napuchla, byla zhmožděná a citlivá na dotek. Když se na ni blíž podíval, viděl, že okraje rány byly stažené dohromady šlachami. Neměl o léčitelsví nejmenší tušení. Až donedávna se o to nezajímal o nic víc než většina zdravých mladých mužů. Ale přesto byl přesvědčený, že zelandon nikdy neléčil rány takovým způsobem. Ani nikdy neslyšel o tom, že by je sešíval šlachami a ty pak zauzloval.

Když mu žena připravila nový obklad, tentokrát z listů, ne z lodyh, dával dobrý pozor a rád by se zeptal, jaké to jsou listy. Rád by se jí vyptal na spoustu věcí, aby si udělal představu o tom, nakolik rozuměla léčitelsví. Ano, když teď o tom tak přemýšlel, tak mu připadalo, že ji ještě neslyšel mluvit. Avšak jak by mohla být ranhojičkou, kdyby nemohla mluvit? Přesto to však vypadalo, že ví, co dělá – a ať už to bylo cokoli, co mu přiložila na nohu, bolest to trochu zmírnilo.

Znovu si lehl a uvolnil se – co mu už taky zbývalo jiného – a sledoval, jak mu umývá hrud' a paže. Teprve když sundala řemen, který mu přidržoval obvaz na hlavě, zjistil, že i tam něco utržil. Sálh si na hlavu, ohmatal bouli a bolestivé místo, než mu přiložila nový obklad.

Vrátila se k ohništi, aby mu přihrála polévku. Pozoroval ji a stále ještě se pokoušel uhodnout, kdo asi může být. „Hezky to voní,“ řekl, když se k němu donesla vůně masového vývaru.

Zvuk jeho hlasu jako by se sem nehodil. Nebyl si jistý proč, ale šlo přitom o víc než jenom o vědomí, že mu ona nerozumí. Když narazili na Saramudony, nikdo neznal řeč druhého. Přesto se mluvilo – od prvního okamžiku, a to velmi hlasitě – protože každý se pokoušel najít slova, která by uvedla do chodu proces dorozumění. Tahle žena se však nijak nesnažila o výměnu slov a na jeho pokusy odpovídala vždycky jenom vyjeveným výrazem očí. Zřejmě nejen že neznala řeč, kterou mluvil on, ale vůbec neměla přání se s ním dorozumět.

Ne, to taky není tak docela pravda, řekl si. Koneckonců se přece dorozuměli. Ona mu přinesla vodu, když chtěl něco k pití, a podala mu měch, aby se do něho mohl vymočit, i když neměl tušení, odkud mohla vědět, co ho sužuje. Nepřemýšlel o tom dál,

jaké možnosti dorozumění využili, když podlehl svému zármutku, ale cítil její účast a pochopení, a to v něm probouzelo ještě větší zvědavost.

„Já vím, že mi nemůžeš rozumět,“ řekl opatrně. Nevěděl, co by jí vlastně měl říct, ale cítil potřebu to udělat. Když s tím jednou začal, přicházela mu další slova snadno. „Kdo jsi? Kde jsou další lidé, kteří sem patří?“ Nedokázal dohlédnout mimo okruh ohniště, ale neviděl jinak nikoho a taky neobjevil nic, co by dokazovalo, že by tu byli. „Proč nechceš mluvit?“

Ona se na něho dívala a neříkala nic.

Nato se mu vloudila zvláštní myšlenka. Připomněl si, že už jednou takhle seděl s léčítelem ve tmě. Při té příležitosti mu vyprávěl šamud o určitých zkouškách, jimiž se podrobují ti, kteří slouží Matce. Nemluvil taky o době osamění? O době mlčení, kdy se nesmí mluvit s jinými lidmi? O době zdrženlivosti a době půstu?

„Ty tu žiješ sama, vid’?“

Ajla se opět na něho podívala a všimla si jeho tázavého výrazu. Bylo to, jako by ji poprvé vzal na vědomí. Z nějakého důvodu jí to zase připomnělo nepatřičnost jejího chování, a tak sklonila oči a dívala se opět do misky s vývarem. Přesto se ale nezdálo, že by se ho její nevhodné chování nějak dotklo. Rozhlížel se po její jeskyni a dělал ústy zvuky.

Vzala misku, dřepa si pak před něho a sklonila hlavu, čímž mu chtěla dát příležitost, aby jí poklepal na rameno a potvrdil, že bere její přítomnost na vědomí. Nedočkala se žádného dotyku, a když pak přece jenom vzhlédla, setkala se s jeho tázavým pohledem a slyšela jeho slova.

On to neví! On nevidí, co se ho ptám. Vypadá to tak, že nezná vůbec žádná znamení a signály. Nečekaně ji něco napadlo: jak se máme dorozumět, když on nevidí mé signály a já nerozumím jeho slovům?

Vzpomínala, jaké to bylo, když se ji Kreb pokoušel naučit mluvit a ona nechápala, že to byla jeho znamení rukama, která byla důležitá. Tehdy nevěděla, že lidé mohou mluvit rukama. Ona se v té době dorozumívala jenom zvuky. A pak mluvila tak dlouho řečí klanu, že si už na žádná slova nepamatovala.

Ale já už nepatřím k tlupě. Já jsem mrtvá. Jsem prokletá a už se nesmím nikdy vrátit. Musím teď žít s Druhými lidmi a musím se

naučit mluvit tak, jak mluví oni. A musím se opět naučit chápat slova a musím se naučit je vyslovovat, jinak se s nimi nikdy nedorozumím. I kdybych narazila na celou tlupu Druhých lidí, nemohla bych se s nimi dorozumět. Nevěděli by, co chci říct. Je to onen důvod, proč můj totem chtěl, abych zůstala tady? Měla jsem počkat, dokud ke mně nepřijde tenhle muž? Aby mě mohl zase naučit mluvit?

Najednou jí bylo chladno a přitom se nehnul ani vánek a v jeskyni bylo teplo.

Jondalar prostě mluvil dál. Kladl otázky, na které už neočekával odpovědi. Hlavní, že ho slyšela mluvit. Od ženy nepřicházela žádná odezva a jemu připadalo, že ví proč. Byl přesvědčený, že buď slouží Matce, nebo se na to připravuje, aby jí sloužila. To mu dalo odpověď na mnohé otázky: jak to, že znala léčitelské umění, měla moc nad koněm, proč žila sama a nechtěla s ním mluvit. Možná to dokonce vysvětlovalo to, jak ho našla a dopravila do jeskyně. Uvažoval, kde asi je, ale to nebylo v této chvíli tak důležité. Mohl mluvit o štěstí, že vůbec ještě žije. Ale něco, co řekl šamud, mu nedalo pokoj a hlodalo to v něm.

Uvědomil si teď, že kdyby víc naslouchal bělovlasému šamudovi, pak by se dozvěděl, že Thonolan zemře. Ale neřekl mu šamud i to, že bude následovat svého bratra, protože ho Thonolan zavede tam, kam by se sám od sebe nikdy nedostal? Proč se dostal sem?

Ajla si lámala hlavu tím, jak by to měla zařídit, aby se dozvěděla význam jeho slov, a přitom si vzpomněla, jak to tehdy udělal Kreb. On začal nejdřív jmény. Sebrala tedy všechnu odvahu, podívala se mu otevřeně do očí, poklepala si na hrud' a řekla: „Ajla.“

Jondalar vykulil oči. „Takže ses tedy přece jenom rozhodla mluvit? Bylo to tvé jméno?“ Ukázal na ni. „Řekni to ještě jednou.“

„Ajla.“

Byl to divný způsob mluvení, který mu předvedla. Slovo jako by se lomilo na dvě části a střed vycházel z hloubky hrdla, jako by se zajíkala. Slyšel už spoustu řečí, ale žádná nezněla jako zvuky, které vycházely teď od ní. Taký to nedokázal docela správně opakovat, pokusil se však o to, aby ji co možná nejlíp napodobil. „Ajg-láh.“

Téměř své jméno nepoznala. Mnozí členové tlupy s tím měli velké potíže, ale nikdo nevyslovoval její jméno jako on. On spojoval jednotlivé zvuky dohromady, měnil výšku tónu, takže první část jejího jména vyslovil vysoko, zatímco druhá zvolna klesla. Nevzpomínala si, že by kdy slyšela vyslovit své jméno tímhle způsobem, a přesto se jí to zdálo správné. Ukázala na něho a zvědavě se předklonila.

„Jondalar,“ řekl. „Já jsem Jondalar ze Zelandonců.“

To na ni bylo moc. Nedokázala to všechno vnímat. Zavrtěla hlavou a ukázala znovu na něho. Pochopil, že je zmatená.

„Jondalar,“ řekl a pak zopakoval pomaleji ještě jednou: „Jonda-lar.“

Ajla dělala všechno, aby její rty vytvořily stejné zvuky, avšak „du-da“ bylo nejbližší, co stvořila.

Všiml si, že má potíže vytvořit správné hlásky, ale i toho, že se o to snaží a zkouší to. Nato se ptal, jestli třeba nemá v ústech nějaké znetvoření, které jí brání v řeči. Opakoval jí své jméno ještě jednou, pomalu, a přitom každou hlásku vyslovoval tak jasně, jak jen uměl, jako by se obracel na dítě nebo na někoho, kdo byl trochu nechápavý. „Jon-da-lar...“

„Don-dá-láh,“ pokusila se o to znovu.

„To už je mnohem lepší,“ řekl, spokojeně přikývl a usmál se. Tentokrát se skutečně obzvlášť snažila. Už si nebyl tak jistý, jestli měl pravdu se svým dohadem, že je ženou, která se připravuje na službu Matce. Na to se mu nezdála dost chytrá. Přesto se dál usmíval a přikyvoval.

Udělal šťastnou tvář! Nikdo v tlupě se nikdy tak neusmál, jenom Durk. A přesto to přišlo tak samozřejmě, a teď to udělal znovu.

Překvapení, které se jí zračilo ve tváři, působilo tak směšně, že se Jondalar neudržel a zasmál se. Jeho oči se dívaly pobaveně. Ten pocit byl nakažlivý a Ajle to začalo v koutích úst škubat, a když ji ještě povzbudil úšklebkem, kterým na to odpověděl, zasmála se rovněž čistým širokým a nadšeným smíchem.

„Ach, ženo,“ řekl Jondalar. „Ty možná moc nemluvíš, ale když se směješ, jsi okouzující.“

Muž v něm v ní začal vidět ženu, a to velmi přitažlivou ženu. A tak se na ni taky teď podíval.

Něco se změnilo. Úsměv tu pořád ještě byl, avšak jeho oči... Ajla si všimla, že jsou ve světle ohně tmavě fialové a že prozrazují víc než jen pobavení. Nevěděla, co se to stalo s jeho pohledem, ale její tělo to vědělo. Přijalo jeho výzvu a odpovědělo stejným způsobem. Projelo jí něco z toho podivného pocitu, jaký měla, když viděla pářit se Víhu a hřebce. Jeho oči byly tak naléhavé, že se musela přinutit dívat se jinam. Upravovala honem kožešiny na jeho lůžku, vzala jídelní misku a zvedla se, a po celou dobu dbala, aby se přitom na něho nedívala.

„Myslím, že jsi hodně plachá,“ řekl Jondalar a díval se na ni měkčeji. Připomínala mu mladou ženu, která ještě neprošla obřady První slasti. Cítil mírnou touhu, která ho vždycky přepadla, když spatřil mladou ženu při tomto obřadu. Ale současně jak cítil stoupat teplo ve slabínách, ozvala se bolest v pravé noze. „Ono je to vlastně dobře,“ řekl s trochu křivým úsměvem. „Já toho stejně nejsem schopen.“

Klesl zpátky na lůžko a odstrčil přitom kožešiny, které mu ona předtím nacpala za záda. Připadal si jako vylouhovaný. Tělo ho bolelo, a když si uvědomil proč, bolelo ho ještě víc. Nechtěl ani vzpomínat, ani přemýšlet. Chtěl prostě zavřít oči a zapomenout, nechat se ukolébat zapomněním, které by učinilo konec jeho bolestem.

Ucítil dotek na své paži, a když otevřel oči, stála před ním Ajla s miskou. Napil se vývaru a netrvalo dlouho a bolest polevila. Za chvíli pocítil ospalost. Vytušil, že mu podala něco, co ji způsobilo, a byl jí vděčný. Současně se podivil, jak je možné, že ví, co potřebuje, i když jí neřekl jediné slovo.

Ajla viděla jeho bolestí zkřivenou tvář a věděla, jak zlá jsou jeho zranění. Byla zkušenou léčitelkou a připravila vývar z durmanu dřív, než se probudil. Pozorovala, jak se mu vrásky na čele vyhlazují a jak se jeho tělo uvolňuje. Pak sfoukla lampu a přikryla oheň. Když pak ulehla na kožešinu, na níž chtěla spát, byla všechno jiné jenom ne ospalá.

Při svitu uhasínajícího ohně našla cestu k východu z jeskyně. Když pak slyšela tiše zafrkat Víhu, vrátila se k ní. Měla radost, když viděla, že si klisna lehla. Neznámý pach muže ji dráždil, zvláště teď, když měla hříbě. Ale když si lehla, znamenalo to, že se zřejmě s přítomností cizince smířila.

Ajla si jí dřepala před hrud', aby jí mohla hladit hlavu a drbat za ušima. Hříbě, které leželo vedle struků matky, bylo zvědavé a strkalo hlavu mezi ně. Ajla hladila a drbala i malého hřebečka a pak mu podala prsty. Hříbě sálo, avšak když zjistilo, že nic neteče, pustilo se Ajly. Už se stejně nasýtilo u matky.

Je to nádherný koník, Vího, a bude velký a silný, stejně jako ty. Teď tu máš někoho svého druhu, stejně jako já. To je k neuvěření, co? Po vši té době už nejsem sama!

Slzy jí nečekaně vhrkly do očí. Kolik měsíců uplynulo od té doby, co na mě uvalili kletbu? Od té doby jsem neviděla jediného člověka. A najednou tu někdo je. Muž, Vího. Muž Druhých lidí, a já myslím, že zůstane naživu. Hřbetem ruky si setřela slzy. A z jeho očí teče taky voda, jako z mých, Vího, a taky se na mě smál. A já se smála na něho.

Já jsem jedna z Druhých. Kreb měl pravdu. Iza mi říkala, abych šla hledat lidi svého druhu a našla si mezi nimi druha! Vího, myslíš, že je to můj druh? Dostal se sem z toho důvodu? Přivedl mi ho sem můj totem?

Drobek! To byl Drobek, kdo mi ho dal. Byl vyvolen stejným způsobem, jako jsem byla vyvolena já. Drobek ho zkoušel a označil ho stejným způsobem, jako i mě zkoušel a označil jeskynní lev! A teď je jeskynní lev i jeho totem. To znamená, že by mohl být mým druhem. Muž s totemem jeskynního lva by mohl být dost silný pro ženu s totemem jeskynního lva. Mohla bych dokonce dostat víc dětí.

Ajla se zamračila. Ale děti přece nedělají totemy. Já vím, že Broud byl původcem toho, že ve mně rostl Durk. On to byl, ne totem. Muži způsobují, že děti začínají růst. Don-da-lah je muž...

Najednou Ajla v duchu viděla před sebou jeho úd. Když měl potřebu k močení, byl mnohem větší, než když ho viděla poprvé a Don-da-lah byl v bezvědomí. Připomněla si jeho podmanivé modré oči a cítila v sobě podivné pulzování, které ji naprosto zneklidnilo. Proč měla tyhle podivné pocity? Začaly, když pozorovala Víhu a jejího hřebce...

Temně hnědý kůň! A teď má Víha temně hnědé hříbě. Ten hřebec způsobil, že v ní začalo růst hříbě. Don-da-lah by mohl způsobit, aby ve mně rostlo dítě. Mohl by být mým druhem...

A co když mě nebude chtít? Iza říkala, že muži uspokojují svou potřebu s ženou, která se jim líbí. Alespoň většina mužů. Broudovi jsem se nelíbila. Neměla bych nic proti tomu, kdyby Donda–lah... Najednou zrudla. Jsem tak velká a ošklivá! Proč by to měl dělat se mnou? Proč by mě měl chtít za družku? Možná už dokonce nějakou má. A co se stane, jestli bude chtít odejít?

Nesmí odejít. Musí mě naučit znovu mluvit slova. Zůstal by, kdybych se naučila jeho slova?

Budu se učit. Naučím se všechna jeho slova. Třeba pak zůstane, i když jsem tak velká a ošklivá. Nesmí odtud odejít.

Ajla vyskočila a vyběhla v náhlé panice z jeskyně. Černá tma přecházela sotva znatelně do temné modři: noc téměř končila. Sledovala, jak stromy a důvěrně známá krajina nabírají podobu. Chtěla jít dovnitř a ještě jednou si prohlédnout muže, avšak odolala pokušení. Pak uvažovala, že by bylo dobré přinést mu něco čerstvého k snídani, a chtěla si zajít pro prak.

Ale třeba nebude rád, že lovím? Pak si uvědomila, že se rozhodla, že si v tom nikým nenechá bránit. Přesto si nezašla pro prak. Místo toho sešla k břehu řeky, svlékla se a zaplavala si, jak to zrána ráda dělávala. Dnes jí to udělalo obzvlášť dobře a jako by to z ní smylo všechny citové zmatky.

Místo, kde tak ráda rybařila, zmizelo za jarních záplav, avšak výš proti proudu řeky objevila nové místo. Tím směrem se pak vydala.

Jondalar se probudil a ucítil vůni jídla. Teprve podle toho poznal, jak je vyhladovělý. Použil zvířecí měch, aby se vymočil. Pak se mu podařilo se posadit. Rozhlédl se. Žena byla pryč, stejně tak klisna s hříbětem. Místo, kde klisna spala, bylo v jeskyni jediné, které se vzdáleně podobalo lůžku, kromě místa, kde spal sám. Taky tu bylo jenom jedno ohniště. Ta žena tu žila sama, pokud nepočítal koně, a to byla jen zvířata.

Ale kde potom byli její lidé? Je snad někde nablízku jiná jeskyně? Nebo odešli všichni na dlouhý lov? Dál v jeskyni byly kožešiny a kůže a vybavení nejrůznějšího druhu. Visely tam sušené rostliny, maso a byly tam zásoby jídla, které by stačily pro celou velkou jeskyni. Nebo to všechno bylo určeno jenom pro ni samotnou? Pokud skutečně žila sama – sotva toho mohla tolik

potřebovat. A kdo ho sem dopravil? Možná ho sem její lidé donesli a pak jí ho tu nechali.

Tak tomu muselo být! Ona je jejich zelandon a oni mě přinesli k ní, aby mě ošetřovala. Byla na to sice mladá – přinejmenším působí tím dojmem – ale rozumí své věci. O tom už nepochyboval. Pravděpodobně se stáhla sem do ústraní, aby obstála v nějaké zkoušce a zdokonalila se v určitých schopnostech – možná se to nějak týká zvířat – a její lidé mě našli. Nebyl tu nikdo jiný, a tak ona dovolila, aby mě tu nechali. Musí být mocný zelandon, když má tak velkou moc nad zvířaty.

Ajla vešla do jeskyně s podnosem z kyčelní kosti velkého zvířete. Na něm ležel velký, čerstvě upečený pstruh. Byla překvapená, když viděla, že je vzhůru, a usmála se na něho. Odložila podnos s rybou a upravila mu kožešiny a kožený polštář vycpaný slámou tak, aby mohl pohodlněji sedět. Nejdřív mu podala čaj z vrbové kůry, aby mu srazila horečku a zmírnila bolesti. Pak mu položila podnos s pstruhem do klína. Ještě jednou vyšla a vrátila se s miskou vařeného zrní, čerstvě očištěnými stvoly bodláku a petržele. Kromě toho natrhala první zralé jahody.

Jondalar měl takový hlad, že by snědl cokoliv, avšak po prvních hltavých soustech žvýkal záměrně pomalu, aby všechno pořádně vychutnal. Ajla se naučila od Izy nevidět v bylinách jenom léčivé prostředky, ale i koření. Jak pstruh, tak i zrní měly zvláštní příchut'. Čerstvé stvoly bodláku byly křupavé a jemné a jahody – i když jich byla jenom hrstka – byly nádherně sladké a nepotřebovaly jinou úpravu, než jim dalo slunce. Ajla si Jondalara svým kuchařským uměním získala. Jeho matka byla považována za výbornou kuchařku, a i když byla tato chuť naprosto jiná, tak dokázal ocenit dobře připravené jídlo.

Ajle si líbilo, že si dopřál čas, aby jídlo vychutnal. Když dojedl, přinesla mu misku mátového čaje a připravila všechno, aby mu mohla vyměnit obvazy. Obklad na hlavě už neobnovila. Boule ustoupila, už to jenom trochu bolelo. Škrábance na hrudi a na paži se hojily. Možná mu po nich zůstane pár světlých jizev, ale nebudou mít žádné následky. Co bylo ošidné, to byla noha. Nebyla si jistá, že se dobře zahojí. Bude ji moci používat jako dřív, nebo jenom zčásti? Nebo zůstane zmrzačený?

Sundala kašovitý obklad a s úlevou zjistila, že zánět ustoupil, přesně jak doufala. Noha vypadala rozhodně líp, i když bylo ještě předčasné usuzovat, nakolik ji zase bude moci používat. Zdálo se, že bylo správné, když stáhla rozšklebenou ránu šlachou. Když uváží, jak velká to byla zranění, pak vypadala noha téměř jako předtím. Jenom mu zůstanou jizvy, možná taky jisté znetvoření – ale přesto byla spokojená.

Bylo to poprvé, kdy Jondalar skutečně viděl svou nohu, a neměl z toho žádnou radost. Vypadala hůř, než se obával. Zbledl, když to viděl, a musel několikrát polknout. Teď taky chápal, co se pokusila udělat šlachami a uzly. Možná že to pomohlo. Přesto se ptal, jestli vůbec kdy bude ještě chodit.

Mluvil na ni a ptal se, kde se naučila léčitelskému umění, ale už ani od ní neočekával odpověď. Ona znala jenom své jméno, jinak nic.

Ajla ho chtěla poprosit, aby jí vysvětlil význam jednotlivých slov, která používal, avšak nevěděla, jak by to měla zařídit. Vyšla ven pro dříví a cítila se zklamaná. Tak ráda by se naučila mluvit, avšak jak s tím začít?

Jondalar myslel na jídlo, které právě snědl. Ať už ji zásobil kdokoliv, musel uznat, že má všechno, co potřebuje. Ale zřejmě byla schopna opatřit si spoustu věcí sama. Bobule, bodláky a pstruh, všechno bylo výborné. Bobule musely ostatně pocházet už z minulého podzimu, zbyly jí tedy zřejmě ze zimních zásob. To opět prozrazovalo, že uměla hospodařit a rozdělit si své zásoby. Byla tedy vyzbrojená proti hladu v zimě nebo v časném předjaří. Taky to ale znamenalo, že krajinu dobře zná a bydlí tu už delší dobu. I mnohé jiné nasvědčovalo tomu, že je jeskyně používána dlouho: saze kolem kouřového otvoru, především ale udupaná podlaha.

Byla dobře zásobena nejrůznějšími předměty, ale když se podíval pozorněji, viděl, že na nich téměř úplně chybějí ornamenty a vyřezávání a vůbec že jsou velmi primitivní. Pozoroval dřevěnou misku, z níž pil čaj. Ne, nebyla primitivní, pomyslel si. Byla prostá, ale jemně vypracovaná. Soudě podle žilkování, byla vyrobena z jednoho sukovitého kusu dřeva. Když si ji pozorně prohlédl, viděl, že využívala přirozeného tvaru žilkování. Vypozoroval ve vnějších konturách zvířecí tvář. Bylo to záměrné?

Rozhodně to bylo uděláno velmi citlivě. Miska se mu líbila víc než mnohý jiný předmět se spoustou zdobení, jaké viděl na jiných místech.

Miska byla hluboká a měla zaoblenou hranu. Byla zcela symetrická a do hladká obroušená. Ani na vnitřní straně nebyly vidět stopy po dlátě. Věděl, jak je obtížné opracovat sukovité dřevo. Na zhotovení této misky musela strávit několik dní. Čím pozorněji ji prohlížel, tím víc mu docházelo, že je to hezká a ve své prostotě úžasná práce. Marthona by z ní měla radost, pomyslel si a vzpomínal na umění své matky dávat hezké tvary i nejprostším užitkovým předmětům. Měla zvláštní nadání vidět krásu v prostých věcech.

Vzhlédl, když dovnitř vešla Ajla s náručí plnou dříví, a potřásl hlavou nad jejím prostým přehozem. Pak si všiml polštáře, na kterém ležel. Stejně jako její přehoz byl i polštář jenom z kožešiny, zamotané kolem náruče čerstvého sena. Samotné lůžko bylo vyhrabané do země. Vytáhl jeden cíp kožešiny, aby si ji lépe prohlédl. Okraj byl trochu tuhý a bylo na něm ještě trochu jelení srsti, jinak byla ale kůže velmi vláčná a měkká. Jak vnitřní kůže, tak vnější kožešina se srstí byly dobře vydělané. Ale její kožky z drobné zvěře na něho udělaly větší dojem. Bylo umění správně napnout zvířecí kožky a odstranit mázdu, aby byly vláčné. Mnohem obtížnější to bylo s dlouhosrstými kožešinami, při nichž se směly odstranit jenom vnitřní vrstvy mázdry. Kožešiny bývaly zpravidla hrubší, ale ty, které pokrývaly jeho lůžko, byly velmi měkké.

Když se jich dotýkal, vyvolalo to v něm důvěrný pocit, ale nevěděl, čím to je.

Žádné vyřezávání nebo zdobení jiného druhu, pomyslel si, a přesto jsou všechny předměty vyrobené s velkou zručností. Kožešiny byly zpracované velmi pečlivě, a přesto neměla oblečení přizpůsobené tělu, ani nebylo sešívané nebo sešněrované. Nikde neviděl zdobení perlami, peříčky nebo jiné zkrášlení. Přesto mu zašila ránu na noze. To všechno ukazovalo velké nesrovnalosti. Ta žena byla plná tajemství.

Jondalar přihlížel Ajle při rozdělávání ohně, ale nijak pozorně nesledoval, co dělá. Příliš často vídal, jak se rozdělává oheň. Letmo uvažoval, proč si prostě nepřinesla uhlík z ohně, na kterém mu

uvažila jídlo, ale pak usoudil, že oheň asi vyhasl. Viděl, jak žena cupuje lehce hořlavý troud a pak bere pár kamenů a tluče jimi o sebe, ale neuvažoval o tom nijak zvlášť, dokud se najednou nerozhořel plamen. To se událo tak rychle a oheň tak rychle vzplál, že se snad musel jenom špatně dívat.

Ajla se na něho tázavě podívala.

„Jak jsi zapálila oheň?“ zeptal se ještě jednou a posadil se. „Ach, Dono! Ona nechápe ani slovo z toho, co říkám.“ Zoufale rozhodil rukama. „Víš alespoň, co jsi udělala? Pojd' sem, Ajlo!“ řekl a kývl na ni.

Okamžitě k němu přišla. Bylo to poprvé, kdy ho viděla dát znamení, kterým chtěl něčeho dosáhnout. Něco mu dělalo velkou starost, a tak mračila čelo a soustředila se na jeho slova. Kdyby mu tak mohla porozumět!

„Jak jsi udělala oheň?“ zeptal se ještě jednou a vyslovoval jednotlivá slova pomalu a velmi pečlivě, jako by mu tak mohla spíš porozumět – a ukázal napřaženou rukou na oheň.

„Oje...?“ Udělala váhavý pokus zopakovat poslední slovo, které řekl. Něco bylo velmi důležité. Celá se roztřásla, jak se snažila soustředit a pochopit ho.

„Oheň! Oheň! Ano, oheň!“ řekl a ukázal prstem směrem k ohništi. „Jak jsi to udělala?“

Vstala, šla k ohni a ukázala na něj. „O–heň?“ řekla.

S povzdechem vyfoukl vzduch a lehl si do kožešin. Najednou mu došlo, že se jí snaží vnutit slova, která nezná. „Je mi to líto, Ajlo. To bylo hloupé. Jak bys mi mohla něco říct, když ani nevíš, na co se tě ptám?“

Napětí pominulo. Jondalar zavřel oči a připadal si naprosto prázdný. Ajla byla naopak velmi vzrušená. Měla jedno slovo. Sice jenom jedno, ale byl to začátek. Jak ale teď u toho zůstat? Jak mu vysvětlit, aby ji učil dál, že se toho musí naučit víc?

„Don–da–lah...?“ Otevřel znovu oči. Ukázala znovu na ohniště a opakovala: „O–heň?“

„Ano, to je oheň,“ řekl a kývl hlavou. Pak zase zavřel oči. Byl unavený a připadal si trochu hloupě, že se tak rozčilil. Kromě toho měl bolesti, fyzické i psychické.

On tedy neměl zájem. Co by měla udělat, aby jí rozuměl? Bylo jí, jako by se všechno proti ní spiklo, a zlobilo ji, že ji nic

nenapadá, čím by mu mohla dát na srozuměnou, co chce. Zkusila to ještě jednou.

„Don–da–lah.“ Čekala, dokud zase neotevřel oči. „O–heň?“ řekla a čekala na jeho pochvalu.

Co jenom může chtít, pomyslel si Jondalar, jehož zvědavost se přece jenom probudila. „Co je s ohněm, Ajlo?“

Cítila, že se něco ptá, poznala to po způsobu, jak napjal ramena a na výrazu jeho tváře. Sledoval ji tedy. Rozhlédla se, snažila se, aby ji něco napadlo, co by mu mohla říct, a viděla dřevo vedle ohně. Vzala poleno, přinesla je k němu a zvedla je s nadějí do výše.

Zmateně zkrabatil čelo. Pak, když už myslel, že pochopil, co chce, čelo zase vyjasnil. „Chtěla bys vědět, jak se to řekne?“ zeptal se a divil se tomu, že tak najednou jeví takový zájem naučit se jeho řeč, když se zdálo, že předtím zájem vůbec neměla. Ona chce mluvit! Jí nešlo o to, aby vyměnila jednu řeč za druhou, ona se pokouší vůbec poprvé promluvit! Byl to snad důvod, proč až dosud jenom mlčela? Protože prostě mluvit neuměla?

Dotkl se polena v její ruce. „Poleno,“ řekl.

Nebyla si vědoma, že zadržela dech a pak to z ní vyletělo, jako by její dech explodoval. „Le–no...!“

„Poleno,“ řekl pomalu a s přehnanou výslovností.

„Phle–no,“ řekla a napodobila pohyb jeho rtů. „To už zní líp,“ řekl a přikývl.

Srdce jí bušilo. Pochopil ji? Jako šťvaná se znovu rozhlédla, hledala něco, aby ho přiměla pokračovat. Zavadila pohledem o miskou. Vzala ji a zvedla.

„Chceš, abych tě učil mluvit?“

Nerozuměla, vrtěla hlavou a ještě jednou zvedla miskou.

„Kdo jsi, Ajlo? Odkud přicházíš? Jak to, že jsi tohle všechno dokázala... a ještě neumíš mluvit? Ty jsi záhada, ale jestli mám jednou tuhle záhadu rozluštit, musím tě zřejmě naučit nejdřív mluvit.“

Sedla si na kožešinu vedle něho a žádostivě čekala, stále ještě s miskou v ruce. Obávala se, když říkal tolik slov, že by mohl zapomenout právě to, na které se ho ptala. A opět zvedla miskou do výše.

„Co chceš vědět: pít nebo miska? Ale na tom zřejmě nezáleží.“ Poklepal rukou na miskou a řekl: „Miska.“

„Is-ka.“

Jondalar sledoval myšlenku, která ho napadla, natáhl se po měchu s čerstvou vodou, kterou tu pro něho připravila, a nalil jí trochu doisky. „Voda,“ řekl.

„Ho-dah.“

„Zkus to ještě jednou: voda,“ povzbuzoval ji. „Vho-dah.“

Jondalar přikývl a pak dal misku ke rtům a napil se. „Pít,“ řekl.
„Pít vodu.“

„Phít,“ opakoala docela zřetelně. „Phít vho-dah.“

21.

„Ajlo, já už to prostě nevydržím jenom tady takhle sedět v jeskyni. Podívej, jak venku svítí slunce. Já vím, že se mi rána zahojila natolik, že už bych se mohl trochu pohybovat. Musím alespoň na chvíli ven.“

Ajla sice nerozuměla všemu, co Jondalar říkal, ale znala už zatím tolik slov, aby věděla, nač si stěžuje – a taky ho dobře chápala. „Uzel,“ řekla a dotkla se jedné šlachy. „Pryč uzel. Zítra podíváš noha.“

Jondalar se usmál, jako by vybojoval vítězství. „Zítra vytáhneš šlachy a já pak vyjdu ven z jeskyně.“

Ať byly problémy dorozumění jakékoliv, Ajla se nechtěla zavázat víc, než zamýšlela. „Podíváš, zítra podíváš,“ opakovala naléhavě. Dělal, co mohla, aby se se svými omezenými možnostmi dorozuměla. „Noha ne zdravá, Jondalar ne z jeskyně.“

Jondalar se opět usmál. Věděl, že řekl víc, než na co chtěla přistoupit. Potají doufal, že s tím bude souhlasit, avšak teď byl rád, že se nedala podvést a snažila se vyjádřit přesněji. Bylo docela možné, že ani zítra ještě nebude smět opustit jeskyni, ale taky to znamenalo, že se ona v poslední době rychleji učí.

Měl novou ctižádost naučit ji mluvit a její pokroky mu dělaly radost. Měla už obdivuhodnou slovní zásobu. Dokázala si zřejmě pamatovat slova, jak jí je jmenoval. Značnou část odpoledne věnoval tomu, že jí říkal názvy všeho, co ho jen napadlo, a když byli hotovi, opakovala Ajla slova a dávala je neomylně do

souvislostí s věcmi. Obtížná pro ni byla jenom výslovnost. Některé hlásky prostě nedokázala vyslovit, ať se snažila sebevíc – a ona se skutečně snažila.

Ale jemu se její způsob řeči líbil. Měla příjemně hluboký hlas a její podivná výslovnost dodávala všemu zvláštní kouzlo. Rozhodl se, že zatím nebude její výslovnost opravovat, k tomu se může dopracovat později. Vlastní obtíže nastaly, když se dostali ke slovům, která se nedala přiřadit věcem nebo činnostem. I nejjednodušší abstraktní pojmy byly pro ni problémem – chtěla slovo pro každý barevný odstín a měla potíže si srovnat v hlavě, že temně zelená barva jehličí a světlá zeleň vrbového listí měly být označeny stejným slovem: zelená. Pokud se jí pak nějaká abstrakce podařila, bylo to pro ni jako zjevení nebo jako vzpomínka na něco dávno zapomenutého.

Jednou se pochvalně zmínil o její neuvěřitelné paměti, avšak ona to zřejmě nepochopila nebo mu nevěřila.

„Ne, Don–da–lah. Ajla ne dobrá paměť. Ajla zkusíš, malá Ajla přát dobrá paměť. Zkusíš, zkusíš a pořád zkusíš.“

Jondalar vrtěl hlavou a přál si, aby jeho paměť byla tak dobrá jako její – nebo aby jeho přání učit ji bylo stejně vytrvalé a zarputilé jako její. I když viděl den za dnem její pokroky, Ajla nebyla nikdy spokojená. Avšak čím větší byla jejich schopnost se dorozumět, tím hlubší tajemství pro něho Ajla představovala. Čím víc se toho o ní dozvídal, tím naléhavější byly otázky, na které by chtěl znát od ní odpověď. V mnohém ohledu byla neuvěřitelně obratná a znala toho mnoho, v jiném byla naprosto prostoduchá a neznalá – a on si nikdy nebyl jist, v čem to spočívalo. Mnohé její znalosti, například rozdělování ohně, přesahovaly všechno, co dosud zažil. Jiné však byly tak primitivní, že to bylo k nevíře.

O jednom však ani na okamžik nepochyboval: ať už byli lidé jejího kmene nablízku nebo ne, Ajla byla naprosto schopná se sama o sebe postarat. A navíc o něho, pomyslel si, když odhrnul kožešinu, aby prohlédl svou zraněnou nohu.

Ajla připravila vývar proti zánětlivosti, avšak byla neklidná, když se chystala vytáhnout šlachy, které stahovaly ránu. Nemyslela si, že by se rána mohla znovu otevřít, ale ještě to nikdy nedělala a prostě byla nejistá. Už několik dní myslela na to, že by měla šlachy

vytáhnout, ale teprve když si Jondalar začal stěžovat, konečně se k tomu odhodlala.

Ajla se naklonila nad nohu a velmi pečlivě pozorovala šlachy. Opatrně zatahala za jeden uzel. Kůže k němu přirostla a zvedala se s ním. Uvažovala, jestli měla skutečně čekat tak dlouho, ale teď už bylo pozdě dělat si kvůli tomu starosti. Podržela uzel pevně v prstech a pak ostrým nožem – zatím ještě nepoužitým – uřízla šlachu co nejbliž uzlu. Když za šlachu na zkoušku zatahala, zjistila, že se přece jenom nedá tak snadno vytáhnout, jak si představovala. Nakonec vzala uzel do zubů a prudce ho vytrhla.

Jondalar sebou škubl. Bylo jí líto, že mu musí působit bolest, ale nesměla váhat. Trochu krve prosáklo, kde byla kůže roztržená, ale svaly a maso držely pohromadě, a za to musel trochu nepříjemné bolesti vydržet. Vytahala zbylé šlachy, jak uměla nejrychleji, a Jondalar pevně svíral zuby a zatínal ruce v pěst, aby nekřičel. Pak oba takřka srazili hlavy dohromady, aby posoudili výsledek.

Ajla usoudila, že pokud nedojde ke zhoršení, mohla by mu dovolit zatížit nohu a vyjít ven před jeskyni. Odložila nůž a misku s léčivým výtažkem a chtěla se zvednout. Ale Jondalar ji nepustil. „Ukážeš mi nůž?“ požádal ji a ukázal na něj. Podala mu ho a dívala se, když si ho pozorně prohlížel.

„Ale to je udělané z úštěpu! A nemá ani pořádný břit. Je udělaný s jistou obratností, ale tak primitivně. Ani není za co vzít. Jenom je prostě svrchu oklepaný, aby ses neřízla. Odkud ho máš, Ajlo? Kdo ti udělal tenhle nůž?“

„Ajla udělal.“

Věděla, že říkal něco o kvalitě a zpracování nože, a chtěla mu vysvětlit, že není tak šikovná jako Drug, ale že se přece jenom učila u nejopatrnějšího řemeslníka v tlupě. Jondalar pozoroval nůž ze všech stran a byl očividně překvapený. Tak ráda by mluvila o přednostech Druga a o kvalitě pazourku, ale neuměla to. Na to byla její slovní zásoba příliš omezená, ještě se nedokázala pořádně vyjadřovat. Byla to pro ni muka.

Tolik toužila, aby s ním mohla mluvit – o všem. Jak dávno tomu bylo, kdy měla někoho, s kým si mohla povídat. Vůbec nevěděla, jak hrozně jí to chybělo, dokud Jondalar nepřišel. Cítila

se jako vyhladovělý člověk před prostřeným stolem, chtěla by všechno sníst, a přesto mohla jenom trochu ochutnat.

Jondalar jí vrátil nůž a pak udiveně kroutil hlavou. Nůž byl ostrý a zcela jistě sloužil svému účelu, ale jenom probudil jeho zvědavost. Ajla byla tak dobře vzdělaná jako zelandon a používala pokročilou techniku – myslel na sešitou ránu na noze – a přitom měla tak primitivní nůž. Kdyby se jí tak mohl zeptat a porozumět se s ní! A kdyby mu dokázala odpovědět! Ano, proč neuměla mluvit? Učila se přece tak rychle. Proč se to nenaučila už dřív?

Ajla se chtěla co možná nejdřív naučit mluvit a o to se teď oba snažili ze všech sil.

Jondalar se probudil časně ráno. V jeskyni byla nadále tma, avšak ve vchodu a v díře ve stropě už byla vidět temná modř těsně před svítáním. Jak se tak díval, postupně se rozednívalo a on rozeznával všechny prolákliny na stěně jeskyně. Když zavřel oči, viděl je taky, natolik se mu vepsaly do paměti. Musel konečně ven a vidět něco jiného. Jeho vzrušení rostlo. Dnes k tomu určitě dojde. Už se nemohl dočkat a chtěl probudit ženu, která vedle něho spala. Avšak než se jí dotkl, zarazil se, rozmyslel si to a nechal ji spát.

Spala na boku, stočená do klubíčka, zabalená do kožešiny. Obvykle bylo místo, kde ležel, jejím místem na spaní, tím si byl jistý. Její kožešiny ležely na rohoži, kterou natáhla vedle jeho lůžka, ne v proláklině, vycpané polštáři sena. Spala ve svém přehozu, připravená každým okamžikem vyskočit. Převrátila se na záda. Pozoroval ji a hledal nějaký záchytný bod, který by mu prozradil něco o jejím původu.

Stavba kostí, tvar jejího obličeje a lícních kostí se trochu lišily od Zelandonců, ale byly to malé rozdíly. Byla neobvykle hezká. Ano, víc než jen hezká, k tomu závěru dospěl teď, když si ji pořádně prohlédl. Její rysy měly něco, co by snad každý označil za krásné.

Po stranách a vzadu na hlavě měla vlasy spletené do copů, zatímco vpředu je vyhrnula nahoru, něco takového ještě neviděl, ale v tomto ohledu se už na svých cestách setkal s mnohem podivnějšími účesy. Několik pramenů se jí uvolnilo. Buď si je zastrčila za ucho, nebo visely nepořádně kolem. Kromě toho měla na tváři skvrnu od sazí. Uvědomil si, že od chvíle, kdy přišel k

vědomí, nenechala ho ani okamžik samotného a předtím zřejmě taky ne. Její péči a starostlivosti se nedalo nic vytknout...

Byl vyrušen ze svých myšlenek, protože Ajla otevřela oči a překvapením vykřikla.

Nebyla zvyklá při probuzení vidět nad sebou tvář, navíc s tak zářivými modrými očima a dlouhým světlým vousem, ale brzy se zase vzchopila a hned se začala starat o oheň. Vyhasl, už zase ho zapomněla přihnout. Tak jí nezbývalo než shledat dohromady všechno, co potřebovala, aby rozdělala nový.

„Ukážeš mi, jak děláš oheň, Ajlo?“ požádal ji Jondalar, když vzala do ruky kameny. Tentokrát mu rozuměla.

„Ne těžké,“ řekla a přinesla kameny a troudu blíž k jeho lůžku. „Ajla ukážeš.“ Předvedla, jak tluče kameny o sebe. Pak navršila kůru a třísky a dala mu pazourek a pyrit.

Pazourek poznal okamžitě a připadlo mu, že viděl kameny, jako byl ten druhý, avšak ještě nikdy se nepokusil je k něčemu použít, zvláště ne k rozdělávání ohně. Udeřil jimi o sebe, jak mu ukázala. Byl to jen lehký úder, ale zdálo se mu, že viděl odletět jiskru. Znovu udeřil kameny o sebe, stále ještě ne dost přesvědčený, že by mohl vykřesat oheň, i když viděl, jak to Ajla dělala. Z chladných kamenů vyskočila velká jiskra. Velice ho to vzrušilo. Po několika dalších pokusech a s Ajlinou pomocí se mu podařilo rozdělát vedle svého lůžka ohniček. Pořád znovu prohlížel kameny.

„Kdo tě naučil dělat takhle oheň?“

Rozuměla, nač se ptá, ale nevěděla, jak mu to má říct. „Ajla naučil,“ řekla.

„Ano, já vím, že to děláš. Jenom chci vědět, kdo ti to ukázal?“

„Ajla... ukázal.“ Jak mu měla vyprávět o dni, kdy jí vyhasl oheň a zlomila se sekyrka a jak objevila pazourek? Na okamžik skryla tvář v dlaních, hledala možnost, jak by mu to vysvětlila, ale pak se na něho podívala a zavrtěla hlavou: „Ajla nemluvíš dobře.“

Poznal, že má pocit, že se musí smířit s porážkou. „Však to přijde, Ajlo. Můžeš mi to říct později. Nebude to dlouho trvat, ty jsi úžasná žena.“ Usmál se na ni. „Dnes půjdu ven, ano?“

„Ajla podíváš...“ Odhrnula kožešinu, kterou byl přikrytý, a prohlédla nohu. Na místech, kde byly uzle, se objevily strupy.

Zdalo se, že se rána dobře hojí. Bylo načase nechat ho vstát a vidět, nakolik mu to bude dělat potíže. „Ano, Don-da-lah, ven.“

Jeho nadšení bylo nakažlivé. Opětovala jeho úsměv, ale pokusila se ho přece jenom ještě zadržet. „Don-da-lah jíst.“

Netrvalo jí dlouho ohřát čaj a připravit jídlo z potravin, které si nachystala už večer předtím. Mezitím ještě donesla koni zrní. Strávila chvilku tím, že Víhu hřebelcovala a taky trochu přejela mladého hřebečka.

Jondalar ji přitom sledoval. Nebylo to poprvé, kdy ji pozoroval, ale tentokrát ji poprvé přistihl, když vyrazila drobný zvuk, který byl obdivuhodně podobný koňskému zaržání. K tomu přidala pár odsekávaných hrdelních zvuků. Její pohyby rukou mu nic neříkaly – vůbec je neviděl, nevěděl, že byly neoddělitelnou součástí řeči, s níž se dorozumívala s koněm. Věděl ale, že se nějakým podivným způsobem s koněm domlouvá. A měl neméně silný dojem, že jí kůň rozumí.

Zatímco Ajla hladila klisnu a hříbě, uvažoval, jaké kouzlo asi užila, aby zvířata zajala. Dokonce si sám připadal tak trochu v zajetí, avšak byl překvapený a nadšený, když přivedla koně a hříbě k němu. Nikdy předtím nehladil živého koně a ani hříběti s chundelatou srstí se nikdy nepřiblížil tak blízko, ale překvapilo ho, že nejevili nejmenší strach. Zvláště hříbě k němu přilnulo, když je po prvním pohlazení začal drbat, a to nepochybně na těch správných místech.

Napadlo ho, že jí ještě neřekl název pro tohle zvíře. Ukázal na klisnu a řekl: „Kůň.“

Ale Víha už měla jméno. Ajla zavrtěla hlavou. „Ne,“ řekla. „Víha.“

Pro něho tenhle zvuk neznamenal slovo, ale představoval dokonalé napodobení koňského ržání. Byl zaražený. Lidskou řečí nemluvila, ale uměla se snad dorozumívat s koněm? Dokázala mu něco říct? Okamžitě se ho zmocnila úcta. To bylo skutečně mocné kouzlo!

Vysvětlila si jeho zaražený výraz jako znamení toho, že jí nerozuměl. Nato se dotkla své hrudi, vyslovila své jméno, pokusila se vysvětlovat. Pak ukázala na něho a vyslovila jeho jméno. Pak ukázala na koně a opět tiše zaržala.

„Jmenuje se kůň takhle, Ajlo? To já nedokážu napodobit. Já neumím mluvit s koňmi.“

Po druhém, trochu netrpělivém vysvětlování se o to znovu pokusil, ale co z toho vyšlo, nebylo moc podařené. Avšak Ajla se zdála být spokojená a odvedla oba koně na jejich místo.

„On mě učí slova, Vího. Naučím se všechna jeho slova. Jenom jsem mu musela říct, jak se jmenuješ. A pro tvé hříbě taky vymyslíme jméno. Myslíš, že by mu udělalo radost, kdyby mu dal jméno on?“

Jondalar slyšel o některých Zelandoncích, kteří uměli lovcům přivolávat zvěř. Mnozí lovci dokonce dokázali napodobovat zvuky určitých zvířat, které jim pomáhaly dostat se k nim blíž. Avšak nikdy neslyšel o někom, kdo by dokázal se zvířetem mluvit nebo aby dokázal některé zvíře přimět s ním žít. Co se toho týkalo, tak klisna přímo před jeho očima porodila hříbě a dokonce mu dovolila, aby se toho hříběte dotkl. Najednou s úžasem a taky trochu se strachem uznal, co tato žena dokázala. Kdo je vlastně Ajla? A jaký druh magie ovládá? Avšak když se k němu blížila se šťastným úsměvem na tváři, nezdálo se, že by byla víc než docela obyčejná žena. Docela obyčejná žena, která mluví s koňmi, ale neumí mluvit s lidmi.

„Don-da-lah ven?“

Téměř na to zapomněl. Než stačila k němu přijít, pokusil se vstát. Jeho nadšení brzy zmizelo. Byl slabý a každý pohyb ho bolel. Udělalo se mu špatně, i když to brzy pominulo. Ajla viděla, jak úsměv v jeho tváři vystřídal bolestný výraz a jak najednou pobledl.

„Potřebuju přece jenom, abys mi trochu pomohla,“ řekl. Jeho úsměv byl vynucený, ale přece jenom upřímný. „Ajla pomohla,“ řekla a nastavila mu ramena, aby se opřel. Nejdřív na ni nechtěl přenést příliš mnoho váhy, ale když viděl, že má dost síly, aby ho zvedla, přijal její pomoc.

Když nakonec stál na zdravé noze a opíral se o kůl sušáku a Ajla k němu vzhledla, musela se zhluboka nadechnout. Sahala mu sotva po bradu. Věděla, že má Jondalar tělo delší, než měli muži v tlupě, ale nikdy si ho nepředstavovala takhle dlouhého. Ještě nikdy neviděla tak vysokého člověka.

Nepamatovala se, že by kdy od svého dětství k někomu vzhlížela. Ještě než dospěla, byla už větší než všichni v tlupě, muže nevyjímaje. Byla vždycky velká a ošklivá: příliš velká, příliš světlá a s příliš plochou tváří. Žádný muž ji nechtěl, ani potom ne, když byl její mocný totem přemožen a všichni by si rádi namlouvali, že to byl jejich totem, který zvítězil nad jejím jeskynním lvem a dal jí dítě. Nikdo si ji nevzal, ani když věděli, že její dítě bude pronásledováno neštěstím, když se narodí a ona nebude mít druhá. A Durk byl skutečně pronásledován neštěstím. Řekli, že je znetvořený. Avšak Brun ho uznal. Tím její syn překonal své neštěstí. Překoná i neštěstí, že ztratil matku. A vyroste, to jí bylo jasné už před tím, než odešla, ale nebude tak velký jako Jondalar.

Vedle tohoto muže si připadala skutečně malá. Její první dojem z něho byl, že je mladý, a mladý mělo pro ni stejný význam jako malý. Taký vypadal mladší, než zřejmě ve skutečnosti byl. Teď k němu vzhlížela a všimla si, že mu narostly vousy. Sice nevěděla, proč je předtím neměl, ale když teď viděla, že mu na bradě rostly huňaté vousy, věděla, že už není chlapec. Byl to muž, velký, silný a zralý muž.

Její obdiv a údiv ho rozesmál, i když nevěděl, co ji tak překvapilo. I ona byla větší, než předpokládal. Způsob, jakým se pohybovala, a její držení těla vlastně vzbuzovalo dojem, že je podstatně menší. Přitom byla dokonce velká, a on měl rád velké ženy. Upoutávaly ho především velké ženy, i když tahle žena určitě upoutá každého muže, pomyslel si.

„Když jsme tohle dokázali, tak teď pojďme ven,“ řekl.

Ajla si uvědomovala jeho blízkost a jeho nahotu. „Don-da-lah... potřebuje kožešinu,“ řekla a použila slovo pro svůj přehoz, i když minila oblečení pro muže. „Potřebuje... přikrýt...“ Ukázala na jeho pohlaví. Ani název pro to jí neřekl. Pak z nějakého nevysvětlitelného důvodu zrudla.

To nebyl stud. Viděla spoustu mužů a spoustu žen nahých, o to nešlo. Minila, že potřebuje ochranu, ne před živly, ale před zlými duchy. I když ženy byly vyloučeny z mužských obřadů, věděla, že muži tlupy neradi nechávali své pohlaví nezakryté, když vycházeli ven. Proč ji to pomyšlení tak zmátlo, nevěděla, ani proč měla najednou tak horkou tvář nebo proč se u ní zase ohlásil ten podivný pulzující pocit.

Jondalar na ni pohlédl. I on byl pověřivý, co se pohlaví týkalo, ale aby je chránil před zlými duchy, to ho nikdy nenapadlo. Když zlí nepřátelé seslali na některého Zelandonce zlo nebo ho některá žena ze spravedlivého důvodu proklela, bylo třeba víc než jenom kousek oděvu k tomu, aby své pohlaví chránil.

Jenom se naučil, že se cizinci na cestách sice promíjejí prohrašky proti obvyklému chování, ale že je přesto radno všímat si zvyků, jaké kde vládly, a řídit se jimi, aby se způsobilo co nejméně nepříjemností. Viděl, nač ukazovala, a její zrudnutí mu rovněž neušlo. Z obojího usoudil, že mínila, že by neměl chodit s odkrytým pohlavím ven. Navíc by mu stejně bylo nepříjemné, kdyby si měl sednout nahý na holou skálu.

Uvědomil si, jak tam stál na jedné noze, držel se kůlu sušáku a byl tak lačný toho, aby vyšel ven, že vůbec nepomyslel na to, že je naprosto nahý. Najednou mu to připadalo hrozně směšné a propukl v srdečný smích.

Jondalar nemohl tušit, jak jeho smích zapůsobí na Ajlu. Pro něho byl smích stejně přirozený jako dýchání, zatímco Ajla vyrůstala u bytostí, které se nesmály a které považovaly její smích za něco naprosto nepatřičného, takže se naučila ho potlačovat, jenom aby tím nebyla nápadná. To byla část ceny, kterou zaplatila za to, že mohla přežít. Teprve po narození syna opět objevila chuť se smát. Smích patřil k věcem, které na něho přešly z její poloviny dědictví. Sice věděla, že by to brala tlupa s nevolí, kdyby věděla, že ho v tom povzbuzuje, ale když byli sami, nedokázala odolat pokušení, aby ho nelechtala a tím nepřiměla ke smíchu.

Pro ni byl smích víc než jenom spontánní výraz, smích, to bylo zvláštní pouto, které ji spojovalo s jejím synem, s onou částí z něho, v které viděla sebe samu a kterou chápala jako výraz své vlastní bytosti. Smích v ní v poslední době vyvolávalo lvíče a její láska k němu jenom posílila chuť se smát a smála se častěji než dřív. Nebyla by ochotná se smíchu zříct, protože by tím oslabilo pouto se svým synem, a taky by to oslabilo její sebevědomí.

Jenom jí ani na mysl nepřišlo, že by se mohl smát i někdo jiný. Nepamatovala si, že by kdy slyšela jinou bytost se smát, kromě sebe a Durka. Zvláštní Jondalarův smích, bezstarostnost a srdečnost vybízely k odpovědi. Smál se bez zábran, a jak se tu tak smál sám sobě, zamilovala se do jeho smíchu od prvního

okamžiku, kdy ho slyšela. V protikladu k výčítkám, které jí dělali mužští členové tlupy, vyjadřoval Jondalarův smích už jenom svým zvukem výzvu. Smát se bylo nejenom správné, ale i lákavé. Bylo nemožné tomu odolat.

A Ajla taky neodolala. Počáteční překvapení se proměnilo v úsměv, který přerostl do pořádného smíchu. Vůbec nevěděla, co je vlastně tak směšné. Smála se prostě proto, že se smál Jondalar.

„Don-da-lah,“ řekla Ajla, když se dosyta nasmáli. „Jaké je slovo pro... ha-ha-ha?“

„Smát se? Smích?“

„Jaké je slovo... správné slovo?“

„Obojí je správné. Když to děláme, říkáme, že se smějeme. A když se o tom mluví, mluví se o smíchu,“ vysvětloval jí.

Ajla chvíli uvažovala. Vyjádřil víc než jenom označení. Mluvení bylo víc než jenom pouhé řazení slov. Už znala dost velké množství slov, ale vždycky si znovu zoufala, když se pokoušela vyjádřit nějakou myšlenku. Ta slova se tak zvláště k sobě řadila a byl v tom význam, který nemohla pochopit. I když Jondalarovi většinou rozuměla, dávala jí slova jenom určité záchytné body. Rozuměla stejně pomocí vysoce vyvinuté schopnosti vnímat nevědomou řeč těla. Co cítila, byl nedostatek přesnosti a hloubky rozhovoru. Ještě horší však byl pocit, že je to něco, co ví, pokud by se jenom dokázala pořádně rozpomenout. Byla to příčina nesnesitelného napětí, které v ní bylo jako tvrdý, bolestivý uzel, který by měl každou chvíli prasknout, a to cítila pokaždé, když měla pocit, že se už už rozpomene.

„Don-da-lah smát?“

„Ano, správně.“

„Ajla smát. Ajla ráda smát.“

„Teď by chtěl Jondalar jít ven,“ vzal jí slovo. „Kde jsou mé věci?“

Ajla donesla kožené oblečení, které mu odstříhala z těla. Zčásti byly jeho věci roztrhané drápy lva, zčásti potřísněné hnědými skvrnami. Perly a jiné ozdoby se na mnohých místech oddrolily.

Jondalar vystřízlivěl. „Musel jsem vypadat hrozně,“ řekl, když zvedl kalhoty, které ztuhly jeho vlastní krví. „Ty už nemůžu vzít na sebe.“

Ajla si myslela totéž. Šla do oné části jeskyně, kam ukládala zásoby, a přinesla nepoužitou kožešinu a dlouhé řemeny. Omotala mu je kolem boků způsobem, jak ji obvykle nosili muži v tlupě.

„Já už to udělám, Ajlo,“ řekl. Vzal měkkou kůži mezi nohy a vytáhl cípy vepředu a vzadu. „Ale trochu tvé pomoci bych přece jenom potřeboval,“ dodal, když se snažil omotat řemen kolem sebe tak, aby mu cípy nespadly.

Pomohla mu uvázat řemen. Pak ho podepřela pod paží a povzbuzovala ho, aby zatížil nohu. Vykročil a opatrně se na nohu nakláněl. Bolelo to víc, než očekával, a silně pochyboval, jestli se vůbec dokáže na nohu postavit. Pak sebral všechny síly a odhodlání, opřel se o Ajlu a udělal první a pak ještě jeden malý poskakující krůček vpřed. Když došli k východu z jeskyně, rozzářil se na ni a rozhlédl se přes římsu a velké smrky, které rostly na protější skalnaté stěně.

Nechala ho tam opřeného o pevnou stěnu jeskyně a vrátila se pro rohož z trávy a kožešinu a rozprostřela je dál na římse, tam, kde měl nejlepší rozhled do údolí. Pak šla zase k němu, aby mu pomohla dál. Byl vyčerpaný a měl bolesti, ale přece jenom byl spokojený sám se sebou, když usedl na rohož a konečně si vydechl.

Víha a hříbě se pásly dole na pastvině. Seběhly dolů krátce poté, když je Ajla zavedla k Jondalarovi. Samotné údolí bylo rájem, schovaným v suché stepi. Nikdy by nepovažoval za možné, že něco takového existuje. Díval se směrem k úzké rokli po proudu nahoru, pak k oné části břehu poseté kamením, která byla vidět seshora z římsy, avšak hned zase obrátil pozornost k údolí, které se táhlo až k onomu vzdálenému místu, kde se řeka zatáčela.

První závěr, ke kterému dospěl, byl, že tu Ajla žije sama. Nikde neviděl stopy osídlení lidmi. Ajla chvíli zůstala sedět u něho, pak se zvedla, zašla do jeskyně a vrátila se s hrstí zrní. Našpulila rty, vypravila ze sebe melodický trylek a rozsypala zrní kolem po římse. Jondalar nevěděl, co si má o tom myslet, dokud nepřiletěl první ptáček a nezobal zrní. Brzy cvrlikalo a poskakovalo kolem celé hejno pestře opeřených zpěváků.

Jejich štěbetání a ostrý křik naplňovaly vzduch, když se ptáci prali o zrní a vzájemně se odháněli. Jondalar se musel dvakrát podívat, než pochopil, že mnoho z ptačích hlasů, které slyšel, vyluzuje Ajla. Uměla napodobit celou jejich škálu, a když chvíli

opakovala určitý trylek, přihupkal k ní jeden z ptáčků, posadil se jí na prst, zůstal na něm sedět, když ho zvedla, a zpíval s ní o závod. Několikrát zvedla ptáčka tak blízko k Jondalarovi, že se ho mohl dotknout, než odletěl.

Většina ptáků odletěla, když bylo zrní sezobáno, avšak jeden kos zůstal, aby ještě chvíli zpíval s Ajlou. Dokázala obdivuhodně napodobit jeho příjemný zpěv.

Když kos odletěl, Jondalar se zhluboka nadechl. Dříve zadržoval dech a snažil se nerušit představení. „Kde ses to naučila?

To bylo vzrušující, Ajlo. Ještě nikdy jsem nebyl tak blízko živým ptákům.“

Nebyla si zrovna jistá, co říkal, ale usmívala se, protože vypadal, že to na něho udělalo dojem. Vyloudila ještě jeden ptačí trylek, protože doufala, že jí řekne jméno ptáka, ale on se jen uznale usmál jejímu umění. Zkusila to s jiným popěvkem a pak ještě s jedním, ale nakonec to vzdala. Nechápal, co chtěla, ale nějaká jiná myšlenka ho přiměla, že sraštil čelo.

Ajla dokázala napodobit ptačí hlasy líp než šamud se svou flétnou. Byla snad ve spojení s duchy Matky v ptačí podobě? Jeden pták se snesl a přistál jim u nohou. Nedůvěřivě si ho prohlížel.

Ale jeho neklid rychle zmizel a vystřídala ho radost z toho, že zase konečně sedí venku na slunci, cítí slabý vítr a může se dívat do údolí. I Ajla měla velkou radost a byla šťastná v jeho společnosti. Bylo těžké uvěřit, že sedí vedle ní na římse. Neodvažovala se zavřít oči ze strachu, že kdyby je znovu otevřela, mohl by být pryč. Když se konečně utvrdila v dojmu, že není přeludem, zavřela oči, aby zjistila, jak dlouho to dokáže nedívat se na něho, a tím víc vychutnala, když otevře oči a zase ho uvidí. Když náhodou něco řekl a ona měla zavřené oči, způsobil jí jeho hluboký hlas nečekanou radost.

Když slunce vystoupilo výš a teplo bylo citelné, zadívala se Ajla toužebně na třpytivý proud dole. Po celou dobu, kdy se obávala nechat Jondalara samotného, se odříkala potěšení z koupele. Teď se mu ale dařilo mnohem líp a mohl na ni přece zavolat, kdyby ji potřeboval.

„Ajla jít voda,“ řekla a napodobila tempa.

„Plavat,“ řekl a udělal podobný pohyb. „Tomu se říká plavat. Moc rád bych šel s tebou.“

„Plavat,“ řekla pomalu.

„Plavat,“ opravil ji.

„Plavat,“ zkusila to znovu, a když přikývl, zvedla se a pustila se dolů stezkou. Potrvá to ještě hodnou chvíli, než dokáže tudy taky sejít, pomyslela si. Donesu mu vodu nahoru. Ale noha se mu dobře hojí. Myslím, že ji bude zase používat. Bude možná trochu kulhat, ale snad ne tak moc, aby mu to vadilo.

Když stála dole na břehu řeky a rozvázala řemen přehození, rozhodla se umýt si vlasy. Hledala mydlici a šla proti proudu. Ohlédla se, viděla Jondalara a zamávala mu, než zašla zpátky k části břehu, kde ji nemohl vidět. Sedla si na kraj obrovské skály, která byla až do minulého jara částí skalní stěny, a začala si rozplétat vlasy. Tůň, která tu před zřícením skály nebyla, se stala jejím oblíbeným místem ke koupání. Řeka tu byla hlubší než na jiných místech, a ve skále nablízku byla prohlubenina, kde mohla tlouct mydlici, když se chtěla umýt.

Jondalar ji zase uviděl, když si spláchla vlasy a plavala proti proudu. Obdivoval její čistou a mohutnou tempa. Líně se pak nechala unášet zpátky ke skále, posadila se na ni a sušila se na slunci. Větvíčkou si vyčesávala chuchvalce z vlasů, pak je kartáčovala bodlákem. Když jí husté vlasy uschly, cítila se prohřátá a začala si dělat starosti o Jondalara, i když ji nevolal. Musí už být unavený, pomyslela si. Pohlédla na svůj přehoz a rozhodla se, že už potřebuje jiný. Už si ho ani neoblékla, přehodila si ho jen tak přes rameno a odnášela ho po stezce nahoru do jeskyně.

Jondalar cítil slunce mnohem víc než Ajla. Bylo jaro, když se s Thonolanem vydali na cestu, a trochu opálení, které získali, než opustili tábor Mamutonů, už v Ajlině jeskyni dávno vybledlo. Jeho kůže byla ještě pořád po zimě bledá, a teď si s nevolí uvědomil, že se spálil. Ajla tu nebyla. Pokoušel se nebrat to na vědomí. Nechtěl rušit ženu, když měla poprvé po dlouhé době péče o něho pár okamžiků pro sebe. Později už byl netrpělivý a ptal se, proč je tak dlouho pryč a přál si, aby si pospíšila. Díval se k ústí stezky a pak nahoru po řece, ale nikde ji neviděl. Domníval se, že si šla ještě jednou zaplavat.

Díval se právě opačným směrem, když se Ajla objevila nahoře na římse. Jeden pohled na jeho zarudlá záda stačil, aby jí vehnal

stud do tváře. Taková spálenina! Co jsem to za léčitelku, když ho nechám tak dlouho sedět na slunci. Pospíchala k němu.

Slyšel ji přicházet a vděčně se k ní obrátil. Byl už i trochu rozmrzlý, že nepřišla dřív. Ale když ji uviděl, spáleniny necítil. S otevřenou pusou hleděl na nahou ženu, která se k němu blížila v jasném slunečním světle.

Měla zlatohnědou pleť a svaly se jí rýsovaly pod kůží, když šla. Měla pěkně tvarované nohy a jediná věc, která rušila jejich dokonalost, byly čtyři souběžné jizvy na levém stehně. Viděl její pevný a krásně zaoblený zadek a nad tmavším chmýřím ohanbí jemně klenuté břicho s několika drobnými podélnými jizvami, které svědčily o tom, že porodila dítě. Porodila dítě? Velké, ale krásně tvarované poprsí bylo pevné jako poprsí dívky. Kruhy kolem trčících bradavek byly temně růžové. Měla dlouhé a štíhlé paže, které prozrazovaly, jak je silná a trénovaná.

Ajla vyrostla mezi lidmi, kteří byli od přírody silní. Život v tlupě vyžadoval od žen, aby dokázaly zvedat a nosit těžká břemena, zpracovávat kožešiny, sekat dříví. Její tělo neustále sílilo. Lov ji naučil vytrvalosti a dal jí pružnost. Osamělý život, jaký vedla, od ní požadoval všechny síly, pokud měla přežít.

Pravděpodobně je to nejsilnější žena, kterou jsem kdy viděl, pomyslel si Jondalar. Byla stavu ho zvednout a mohl se o ni opřít celou vahou. Věděl, že ještě nikdy neviděl ženu s tak nádherně rostlým tělem, ale její tělo nebylo to nejdůležitější. Od počátku ji považoval za hezkou, ale ještě nikdy ji neviděl takhle v plném denním světle.

Měla dlouhý krk s malou jizvou vepředu, pěkně vykrouženou bradu, plné rty, rovný úzký nos, vysoké lícní kosti a modrošedé oči posazené daleko od sebe. Její jemné rysy tvořily harmonický celek, dlouhé řasy a hezky klenuté obočí byly světle hnědé, jenom o trochu tmavší než rozpuštěné vlasy, zlatě zářící ve slunci.

„Velká žehnající Matko!“ vykřikl polohlasně.

Hledal slova, kterými by ji mohl popsat. Celkový dojem byl omračující. Byla okouzlující, strhující, úžasná. Nikdy neviděl tak krásnou ženu. Proč jenom skrývala tohle překrásné tělo pod tak bez tvarým přehozem? A on ji považoval jenom za hezkou! Jak to, že si toho hned nevšiml?

Teprve když přešla římsu a přišla blíž, cítil, jak je vzrušený, avšak od toho okamžiku to byla tak silná touha, jakou ještě nikdy předtím nepocítil. Ruce ho svrběly, aby se mohl dotýkat tohoto dokonalého těla a laskat je a objevovat a působit mu rozkoš. Když se k němu sklonila a on ucítil její teplou pleť, byl by si ji vzal bez ptaní. Ale nebyl toho schopen a cítil, že by s ní nic nezmohl proti její vůli.

„Don–da–lah! Záda... oheň...“, řekla Ajla a hledala správné slovo pro spáleninu. Pak zaváhala, zarazil ji jeho žádostivý pohled. Dívala se do jeho zářivě modrých očí a cítila se do nich hluboko vtahována. Srdce jí bušilo, kolena byla podivně slabá a vedro jí zalilo tvář. Tělo se jí chvělo a mezi nohama najednou cítila vlhko.

Nevěděla, co se s ní děje. Odtrhla se od jeho očí. Sklonila pohled a viděla, že jeho pohlaví zvedá bederní roušku a cítila neodolatelnou potřebu se ho dotknout. Zavřela oči, slyšitelně se nadechla a snažila se přemoci chvění. Když oči znovu otevřela, vyhnula se jeho pohledu.

„Ajla Don–da–lah pomůžeš do jeskyně“, řekla.

Kůže ho svědila a pobyt venku ho unavil, ale když se při krátkém úseku cesty o ni opíral, bylo její nahé tělo tak blízko, že jen tím víc podněcovalo jeho prudkou žádost. Pomohla mu na lůžko a pak rychle prohlédla zásoby bylin. Po chvíli rychle vyběhla z jeskyně.

Divil se, kam asi odešla, ale pochopil to, když se vrátila s rukama plnými velkých zelených listů lopuchu. Oddělila je od dužinatých středů a natrhala je do malé misky, přidala studenou vodu a roztloukla je kouskem kamene na kaši.

Spálenina už ho dost pálila, a když ucítil účinky chladivé kaše na zádech, byl znovu rád, že je léčitelka.

„To mi dělá dobře“, řekl s povzdechem.

Když rukama jemně roztírala kaši, uvědomoval si, že si ještě nestačila nic obléknout. Klečela vedle něho a on cítil její blízkost. Vůně její sluncem rozpálené kůže a další tajemné ženské pachy ho přiměly natáhnout ruku a dotknout se jí. Přejel rukou po jejím stehně od kolenní jamky až k zadku.

Ajla strnula pod jeho dotykem a přestala uprostřed pohybu. Silně si uvědomovala, že ji hladí. Neodvažovala se pohnout a nevěděla, co by měla udělat nebo co se od ní očekává. Věděla

jenom že nechce, aby přestal. Když zvedl ruku a dotkl se její bradavky, celým tělem jí projel neznámý pocit, a prudce se nadechla.

Jondalara překvapil úlek v jejím pohledu. Nebylo naprosto přirozené, že se muž dotýká krásné ženy? Navíc když byla tak blízko, že se beztak už téměř dotýkali?

Nevěděl, co si o tom má myslet, a tak odtáhl ruku. Chová se, jako by byla ještě nedotčená, pomyslel si. Ale je žena a už ne mladá dívka. A podle jizev na břicho už dokonce porodila dítě. Po dítěti ovšem nebylo v jeskyni ani známky. Nebyla by první ženou, která své dítě ztratila, rozhodně už ale musela projít obřady První slasti, jinak by nemohla dostat požehnání Matky.

Ajla stále ještě pociťovala jeho dotyk, i když ruku stáhl. Nevěděla, proč přestal, byla zmatená, zvedla se a odešla.

Možná mě nechce, pomyslel si Jondalar. Ale proč potom přišla ke mně tak blízko, navíc když musí zřetelně poznat mou touhu. Nemohla probudit jeho žádost vědomě, chtěla mu přece jenom ošetřit spáleninu. A její chování v sobě nemělo nic vyzývavého, ano, zdálo se, že nevnímá, jak na něho působí. Byla zvyklá, že se k ní všichni muži takhle chovají? Ostatně se nechovala chladně a vypočítavě. A přesto nedokázal pochopit, že by bylo možné, aby si žena, která je takhle krásná, neuvědomovala, jak působí na muže.

Jondalar zvedl rozmačkaný list, který mu spadl z ramene. Léčitel Saramudonů taky používal lopuch na spáleniny. Ona se v léčitelském umění vyzná. Ale samozřejmě! Jak jenom můžeš být tak hloupý, Jondalare, řekl si. Šamud ti přece říkal o zkouškách, kterými musí projít ti, kteří slouží Matce. Musí se zřejmě zříkat i slasti. To proto nosí tyhle beztvaré kožešiny, aby skryla svou krásu. Kdyby ses nespálil, nikdy by se ti takhle nepřiblížila. A ty jsi hned po ní sáhl jako chlapec, který se ještě nedokáže ovládat.

V noze mu škubalo, a i když mu kašovitý obklad pomohl, spálenina pořád ještě svrběla. Opatrně se položil, lehl si na bok a zavřel oči. Měl žízeň, ale nechtěl se obrátit, aby dosáhl na měch s vodou, když se mu právě podařilo najít poněkud snesitelnou polohu. Necítil se dobře, a to ne kvůli bolestem a spálenině, ale proto, že si myslel, že byl k ženě neomalený. Bylo mu to trapné.

Už se mu dávno nestalo, aby se choval tak nevhodně – snad od chlapeckých let. Cvičil se v sebeovládání, až se vyvinulo v umění.

Ted' opět zašel příliš daleko a byl odmítnut. A právě touto překrásnou ženou. Tou, po které toužil víc než po kterékoliv jiné ženě, a zrovna ona ho odmítne. Věděl, jak to bude pokračovat. Bude se tvářit, jako by se nic nestalo, ale půjde mu z cesty, pokud to jen bude možné. A když to nepůjde, přesto zachová odstup. Bude chladná a nepřístupná. I když se její ústa budou usmívat, její oči mu prozradí pravdu. Nebude v nich teplo. Nebo ještě hůř, budou vyzařovat soucit.

Ajla si oblékla čistý přehoz, upletla si vlasy do copů a styděla se, že byla tak neopatrná a nezabránila tomu, aby se Jondalar spálil. Oddala se svým požitekům, plavala a myla si vlasy. Přitom na něho měla dávat lepší pozor. A já si říkám léčitelka! Léčitelka z Izina rodu. Těhle tradice si v tlupě váží víc než čehokoliv jiného – co by asi řekla Iza takové neopatrnosti? Takovému nedostatku citu pro někoho, kdo byl svěřen do její péče? Ajla byla zkroušená. Utrpěl tak těžké zranění, měl bolesti a ona mu teď způsobila ještě další.

Avšak bídne se necítila jenom kvůli tomu. On se jí dotkl. Ještě teď cítila jeho teplou ruku na svém stehně. Věděla přesně, kde se jí dotkl a kam se nedostal, bylo to, jako by tam teď i ona měla spáleninu. Proč se dotkl jejích bradavek? Ještě teď je cítila. Byl tak plný svého mužství a ona věděla, co to znamená. Kolikrát viděla muže v tlupě dávat ženám znamení, když chtěli uspokojit svou potřebu. Broud jí je dával, až ji zamrazilo, když si na to vzpomněla. Tenkrát nenáviděla pohled na jeho ztopořený pyj.

Tak se teď ale necítila. Ano, dokonce by viděla ráda, kdyby jí Jondalar dal znamení...

Směšná myšlenka. Jak by mohl, se svou nohou. Zahojila se mu sotva tak, aby ji mohl zatížit.

Avšak přesto byl vzrušený, když se vrátila od řeky, a jeho oči... Horko jí projelo po zádech, když pomyslela na jeho oči. Jak byly modré, tak plné žádosti, a tak...

Nevěděla, jak by to vyjádřila, ani sama pro sebe, avšak přestala si kartáčovat vlasy, zavřela oči a ještě jednou se odevzdala pocitu, kterým na ni působil. On se jí dotkl...

Ale pak přestal. Narovnála se. Dal jí nějaké znamení? Přestal, protože neodpověděla? Žena přece musí vždycky být připravená přijmout muže a uspokojit jeho žádost. To věděla každá žena v tlupě od prvního okamžiku, kdy její duch bojoval a ona krvácela.

Musela se také naučit opatrná gesta a postavení, jimiž mohla v muži probudit touhu, aby s ní uspokojil svou potřebu. Dřív nikdy nechápala, jak by žena mohla pocítit přání nějak v tom muže povzbuzovat. Teď to však pocítila na vlastní kůži.

Přála si, aby tenhle muž s ní uspokojil svou potřebu, neznala však jeho znamení. A když neznám jeho znamení, neví ani on, jak je to se mnou. A jestli jsem mu v něčem zabránila, aniž jsem to věděla, možná se už o to nikdy nepokusí. Ale chtěl mě skutečně? Jsem přece tak velká a ošklivá.

Ajla si zapletla poslední cop, pak šla rozhrábnout oheň, aby připravila Jondalarovi lék tisící bolest. Když mu ho přinesla, ležel na boku a spal. Nesla mu lék, aby mohl spát, a tak ho teď nechtěla rušit. Dřepla si se zkříženýma nohama vedle jeho lůžka a čekala, jestli otevře oči. Jeho dech byl nepravidelný a čelo měl nespokojené. Tak nevypadal, když tvrdě spal.

Jondalar ji slyšel přicházet, zavřel oči a tvářil se, že spí. Ležel strnule a bojoval s přáním otevřít oči a podívat se, jestli tam skutečně je. Proč byla tak zticha? Proč zase neodešla? Paže, na které ležel, ho začala brnět. Pokud jí teď hned nepohne, za chvíli ji neucítí. V noze mu škubalo. Všechno v něm si žádalo, aby si našel lepší polohu. Potřeboval se podrbat, měl tvář zarostlou, vousy ho svrběly a taky záda ho páčila. Třeba tu vůbec Ajla není? Třeba odešla a on ji jenom neslyšel. Nebo tam prostě sedí a zírá na něho?

Pozorovala ho upřeně. Pozorovala ho zpříma déle, než kteréhokoliv jiného muže. Pro ženy klanu bylo nepatřičné dívat se na muže, ale ona už se dopustila mnoha věcí, které se nesměly. Nejenže byla nedbalá v péči o něho, ale navíc zapomněla, že se má chovat, jak ji Iza naučila. Dívala se na své ruce a na miskou s vývarem durmanu. Jak se má žena přiblížit muži? Má dřepět na zemi s hlavou skloněnou – tak dlouho, dokud jí nepoklepe na rameno a tím jí nedá na srozuměnou, že bere její přítomnost na vědomí. Možná je načase, aby si připomněla, co se dřív naučila.

Jondalar pootevřel oči. Chtěl zjistit, jestli tam je, ale tak, aby neviděla, že je vzhůru. Viděl nohu a rychle zase oči zavřel. Proč neodešla a nenechala ho s jeho bídou a pokořením samotného? Ještě jednou se opatrně podíval pootevřenýma očima. Její noha se nepohnula. Seděla na patách. Měla v ruce miskou s nějakou tekutinou. Ach, Dono! Jakou měl žízeň! Bylo to pro něho? Seděla

tam snad a čekala, až se probudí, aby mu dala lék? Mohla by jím přece zatřást, nemusela tam čekat.

Otevřel oči. Ajla tam seděla se skloněnou hlavou a dívala se před sebe. Oblečená byla zase do toho beztvareho přehoze a vlasy měla spletené do spousty malých copánků. Jak byla čistě vydrhnutá! Skvrna na tváři zmizela, přehoz byl čistý, byl z nenošené kožešiny. Bylo v tom cosi nevinného, jak tam tak seděla se skloněnou hlavou. Nic nepřirozeného, žádné vyumělkované chování a mnohoznačné pohledy.

Že si tak pevně spletla vlasy, posílilo jenom ještě víc jeho předchozí dojem – přesně jako přehoz s tolika záhyby, který ji tak dobře skrýval. To bylo ono: chtěla skrýt zralé ženské tělo a husté zářivé vlasy. Nemohla sice skrýt svou tvář, ale její zvyk dívat se do země nebo stranou odváděl pozornost. Proč se skrývala? To muselo patřit ke zkoušce, které se podrobovala. Většina žen, které znal, by hrdě ukazovala tak krásné tělo, tu zlatou nádheru vlasů by nechaly skvít ve světle a daly by nevímcu za tak krásnou tvář.

Nehnutě ji pozoroval. Zapomněl na všechny nelibé pocity. Proč se nepohnula? Třeba se na mě nerada dívá, pomyslel si, a to mu zase připomnělo jeho rozpaky a jeho bolest. Už to nemohl vydržet, musel se pohnout.

Když zvedl hlavu z paže, Ajla vzhlédla. Nemohl jí poklepat na rameno, aby jí dal najevo, že bere na vědomí její přítomnost, byť se chovala sebelíp. Neznal to znamení.

Jondalar byl překvapený. Viděl v její tváři tolik sklíčenosti a bolesti a v očích upřímnou a otevřenou prosbu. Nic ze ztracení, odmítání nebo soucitu. Naopak, vypadalo to, jako by se styděla. Co jí jenom asi mohlo být tak trapné?

Podala mu misku. Napil se a zašklebil se, tak byl nápoj hořký. Avšak statečně polkl a vypil zbytek. Natáhl se po měchu s vodou, zapil hořkou chutí a zase ho odložil. Nějak nemohl najít správnou polohu. Dala mu posunky na srozuměnou, aby se posadil. Pak narovнала kožešiny a jinak je rozložila. Hned se na ně zase natáhl.

„Ajlo, je toho tolik, co o tobě nevím, a přesto bych to rád věděl. Nevím, kde ses naučila své léčitelské umění, ano, ani nevím, jak jsem se vůbec k tobě dostal. Já jenom vím, že jsem ti vděčný. Zachránila jsi mi život, a co je ještě důležitější, zachránila jsi mi

nohu. Kdybych nemohl používat nohu, nikdy bych nedokázal dojít zpátky domů, i kdybych zůstal naživu.

Je mi líto, že jsem se choval jako blázen, ale ty jsi tak krásná, Ajlo. Neměl jsem o tom tušení, ty to dovedeš tak skrývat. Sice nevím, proč to děláš, ale asi pro to budeš mít své důvody. Učíš se rychle. Možná mi to vysvětlíš později, až budeš mluvit ještě líp. Pokud smíš. Jestli ne, tak se s tím spokojím. Já vím, že nerozumíš tomu, co ti říkám, ale přesto bych ti to chtěl říct. Už tě nebudu obtěžovat, Ajlo. To ti slibuju.“

22.

„Řekni správně: Don–da–lah.“

„Říkáš mé jméno opravdu dobře.“

„Ne. Ajla špatně vyslovuje.“ Prudce zavrtěla hlavou. „Řekni správně.“

„Jondalar. Jon–da–lar.“

„Son...“

„Jjj...“ ukazoval jí. „Jondalar.“

„Džžž... Džžž...“ Bojovala s neznámou hláskou.

„Džon–da–larr.“

„Moc dobře. Dokonce velmi dobře,“ řekl.

Ajla se usmívala svému úspěchu. Pak se z jejího úsměvu stal jen úšklebek. „Džon–da–larr Zel–an–donců!“ Často použil jméno svého lidu a ona je potají cvičila.

„Ano, to je správné!“ Jondalar byl upřímně překvapený. Sice to nevyslovovala zcela správně, ale jenom rozený Zelandonec by slyšel rozdíl. Jeho radost a překvapení byly pro ni nejlepší odměnou za její námahu a Ajlin úsměv byl překrásný.

„Co znamená Zelandonců?“

„Zelandonci jsou lidé. Děti Matky, kteří žijí na jihozápadě. Dona je Velká Matka. Myslím, že by se mohlo říct, že to znamená Děti země. Ale všichni lidé se ve své řeči nazývají Děti země. Znamená to prostě – lidi.“

Stáli proti sobě, opírali se o dva kmeny břízky, které vyrůstaly ze stejných kořenů. Jondalar se sice opíral o hůl a znatelně za

sebou nohu tahal, ale byl šťastný a vděčný, že stojí na zelené louce v údolí. Po prvních váhavých krocích se donutil pokaždé dojít o kus dál. Když poprvé šel po příkré stezce dolů, pocíťoval to jako těžkou zkoušku – ale pak se z toho stalo vítězství. Cesta nahoru byla snadnější než sestup.

Přesto stále ještě nevěděl, kdo ho dopravil nahoru do jeskyně. Pokud Ajle pomohli ostatní, kde tedy byli? Ta otázka ho zaměstnávala už dřív, avšak nejdřív mu nerozuměla a pak se mu zdálo nepatřičné, aby vyhrkl prostě s takovou otázkou jenom proto, že byl zvědavý. Čekal na vhodný okamžik, a ten zřejmě nastal teď.

„Kdo jsou tví lidé, Ajlo? A kde jsou?“

Úsměv jí zmizel z tváře. Téměř zalitoval, že se zeptal. Po delším mlčení si všiml, že mu snad nerozuměla.

„Žádní lidé. Ajla ne z lidí,“ prohlásila nakonec, odrazila se od stromu a ustoupila z jeho stínu.

Jondalar vzal svou hůl a kulhal za ní.

„Ale musíš přece odněkud pocházet. Měla jsi matku. Kdo tě vychoval? Kdo tě naučil léčitelské umění? Kde jsou tví lidé teď, Ajlo? Proč žiješ sama?“

Ajla šla pomalu kupředu. Zírala do země. Ne že by se pokoušela jeho otázkám vyhnout, musela mu odpovědět. Žádná žena klanu nemohla odmítnout odpověď na přímou otázku muže, ano, všichni lidé v tlupě, muži jako ženy, odpovídali na přímé otázky. Jenom tomu bylo tak, že ženy nekladly mužům žádné osobní otázky a muži mužům téměř taky ne. Obvykle to byly ženy, které dostávaly otázky. Jondalarovy otázky v ní teď vyvolaly mnoho vzpomínek. Na mnohé otázky prostě nemohla odpovědět, a u jiných nevěděla, jak by měla odpovědět.

„Jestli mi to teď nechceš říct...“

„Ne.“ Dívala se na něho a potřásala hlavou. „Ajla řekneš.“ Její oči měly zkroušený výraz. „Nevíš slova.“

Jondalar ještě jednou zapochyboval, jestli bylo dobré, aby se jí na to ptal. Avšak byl zvědavý a zdálo se, že ona je naprosto ochotná odpovědět.

Znovu se zastavili, když došli k obrovské skále, která kdysi patřila k vysoké skalní stěně, než se zřítila dolů do údolí. Jondalar se posadil na pohodlné místo na okraji, kde se skála tak příhodně

vylomila, že právě ve správné výšce pro Jondalara vzniklo sedátko s nakloněným opěradlem.

„Jak se jmenují tví lidé?“ zeptal se.

Ajla chvíli přemýšlela. „Lidé. Muž... žena... dítě.“ Opět zavrtěla hlavou. Nevěděla, jak by to měla vysvětlit. „Klan.“ Současně provedla gesto, které mělo ten význam.

„Jako rodina? Rodina, to je muž, žena a jejich děti, kteří žijí u jejich ohniště... obyčejně.“

Přikývla. „Rodina... víc.“

„Malá skupina? Víc rodin, které spolu žijí, tvoří jeskyni,“ řekl, „i potom, když vůbec nežijí v jeskyni.“

„Ano,“ řekla. „Tlupa malá. A víc. Klan znamená všechny lidi.“

Poprvé jí dobře nerozuměl a nevšímal si gest, kterými doprovázela slova. Bylo to těžko vyslovitelné, hrdelní slovo, a kromě toho měla zvláštní sklon polykat střed slova. Vlastně by to ani neoznačil za slovo. Nepoužívala žádná slova kromě těch, která měla od něho, a to probudilo jeho zájem.

„Klan?“ zeptal se a pokusil se napodobit slovo.

Nebylo to docela správné, ale blížilo se to správné výslovnosti. „Ajla neřekneš dobře Jondalarova slova. Jondalar neřekneš dobře Ajlina slova. Jondalar řekneš dobře.“

„Já myslel, že neznáš vůbec žádná slova, Ajlo. Nikdy jsem tě neslyšel mluvit tvou řečí.“

„Neznáme moc slova. Klan nemluví slova.“

Jondalar nechápal. „A jak mluví, když ne slovy?“

„Mluví... ruce,“ řekla, i když dobře věděla, že to není tak docela pravda.

Uvědomila si, že ve snaze se vyjádřit bezděky prováděla gesta. Když viděla nechápavý Jondalarův pohled, vzala jeho ruce, prováděla jimi správné pohyby a současně opakovala svá slova.

„Klan ne moc slov. Klan mluví... ruce.“

Když začal tušit, co mínila, vyhladilo se jeho udiveně svraštělé čelo. „Chceš tím říct, že tví lidé mluví rukama? Ukaž mi to! Řekni něco ve své řeči.“

Ajla chvíli přemýšlela a pak začala ukazovat: „Chtěla bych ti toho tolik říct, ale musím se naučit vyjadřovat se v tvé řeči. To je jediná možnost, která mi zbývá. Jak bych ti mohla vysvětlit, kdo jsou mí lidé? Já už nejsem žena klanu. Jak ti mám vysvětlit, že

jsem mrtvá? Nemám už nikoho. Pro klan se pohybuju ve světě duchů, jako člověk, s kterým jsi společně cestoval. Je to druhý syn tvé matky, jak si myslím.

Tak ráda bych ti řekla, že jsem udělala nad jeho hrobem znamení, abych mu pomohla najít cestu a aby tvůj zármutek v srdci byl trochu menší. Kromě toho ti chci říct, že jsem kvůli němu truchlila, i když jsem ho vůbec neznala.

Neznám lidi, kterým jsem se narodila. Musela jsem mít matku a rodinu, a ti lidé vypadali jako já... a jako ty. Ale já je znám jenom pod jménem: ti Druzí. Iza je jediná matka, na kterou si vzpomínám. Naučila mě kouzlo léčitelského umění a udělala ze mě léčitelku. Avšak ona je teď mrtvá. I Kreb je mrtvý.

Jondalare, jak ráda bych ti vyprávěla o Ize, Krebovi a Durkovi...“ Zarazila se a nadechla se. „I mého syna mi vzali, ale on žije. Tolik mi tedy ještě zůstalo. A teď tě jeskynní lev přivedl ke mně. Měla jsem strach, že muži Druhých jsou jako Broud, ale ty jsi spíš jako Kreb, opatrný a trpělivý. Ráda bych si představovala, že budeš mým druhem. Když jsi sem přišel, myslela jsem, že tě to sem přivedlo právě proto. Jsi první muž Druhých, kterého jsem kdy viděla... alespoň pokud se pamatuju. Zpočátku mi bylo jedno, kdo jsi. Chtěla jsem tě za druha, jenom abych nějakého druha měla.

Teď už to ale tak není. Každým dnem je můj cit k tobě silnější. Já vím, že Druzí nejsou příliš daleko, a našel by se možná mezi nimi někdo, kdo by mohl být mým druhem. Ale já bych jiného nechtěla. Mám jenom strach, že tu nebudeš chtít zůstat, až se jednou uzdravíš. Bojím se, abych tě neztratila. Chtěla bych ti říct, že já... že jsem tak strašně ráda, že tu jsi, že to někdy nemůžu ani unést.“

Nebyla schopna mluvit dál, odmlčela se, ale měla stejně neurčitý pocit, že ještě neřekla všechno.

Její myšlenky nebyly zcela skryty muži, který ji sledoval. Její gesta, nejenom pohyby rukou, ale i měnící se výraz tváře, očí, celého těla, to všechno bylo tak plné výrazu, že ho to hluboce dojalo. Připomínala mu mlčícího tanečníka – jenom do vláčných pohybů občas vyřážela syrové zvuky, které se k tomu podivuhodně hodily. Vnímal ji jenom pocitově a nemohl uvěřit, že skutečně zprostředkovala to, co cítil. Pochopil, že její znaková řeč není jenom rozšíření pohybů, jaké občas použila, aby podtrhla význam

některých slov, jak se původně domníval. Mnohem spíš se mu zdálo, že zvuky, které vyřážela, sloužily k tomu, aby podtrhovaly její gesta.

Chvíli tam zamyšleně stála. Pak půvabně klesla k jeho nohám na zem a sklonila hlavu. Čekal, ale když se nehýbala, měl nepříjemný pocit. Čekala na něco a jemu to dávalo pocit, jako by ho uctívala. Vůči Velké Matce by takový projev úcty byl přiměřený, ale bylo mu taky známo, že Matka je žárlivá a nevidí ráda, když se přisuzuje jejím dětem úcta, která vlastně patří jí.

Nakonec se sklonil a dotkl se její paže. „Vstaň, Ajlo. Co to tu děláš?“

Dotek na paži nebylo přesně vzato poklepání na rameno, ale podle jejího chápání se to blížilo znaku klanu natolik, jak jen bylo možné. Vzhledla k sedícímu Jondalarovi.

„Žena klanu sedíš, když chceš mluvit. Ajla chceš mluvit Jondalar.“

„Nemusíš ale sedět na zemi, když se mnou chceš mluvit.“ Natáhl ruku a pokusil se ji zvednout.

Ona však trvala na tom, že zůstane sedět. „Tak děláš v klanu.“ Když ale chtěla, aby si přece jenom rozuměli, pohlédla na něho. „Ajla chceš říct...“ Do očí jí vhrkly slzy zoufalství. Začala ještě jednou od začátku. „Ajla nemluvíš dobře. Ajla chceš říct, Jondalar dát Ajle řeč, chceš říct...“

„Chceš mi snad poděkovat?“

„Co poděkovat?“

Zarazil se. Po chvíli řekl: „Zachránila jsi mi život, Ajlo. Ujala ses mě, ošetřila jsi mé rány. A za to bych ti chtěl poděkovat. Dokonce víc než jen poděkovat, kdybys mi jen rozuměla.“

Ajla svraštila čelo. „Ne stejné. Muž zraněný. Ajla pomůže každý muž. Jondalar dáš Ajla řeč. Je víc. Je víc poděkovat.“

„Možná nemluvíš dobře, ale dokážeš to vyjádřit srozumitelně. Vstaň, Ajlo, nebo si budu muset dřepnout k tobě. Já vím, že jsi léčitelka a že je to tvé povolání ujímat se každého, kdo potřebuje pomoc. V tvých očích to není nic zvláštního, že jsi mi zachránila život, ale já ti nejsem proto míň vděčný. Pro mě je to maličkost učit tě mou řeč, vůbec tě učit mluvit, ale postupně chápu, že je to pro tebe velmi důležité a že jsi vděčná. Vyjádřit vděčnost je v

každé řeči moc těžké. Já to dělám tím, že říkám Děkuji. Tvůj způsob je podle mě ostatně hezčí. Ale teď, prosím, vstaň.“

Cítila, že jí rozumí. V jejím úsměvu bylo víc vděčnosti, než sama tušila. Pro ni bylo obtížné to vyjádřit, ale bylo to velmi důležité. Vstala a byla ráda, že se jí to podařilo. Potřebovala svou jásavou radost proměnit v nějakou činnost, a když viděla Víhu a hříbě, hlasitě pískla. Klisna zastříhala ušima a přibíhala. Už když se blížila, Ajla se rozeběhla a bez námahy přistála na jejím hřbetě.

Malý hřebeček je sledoval těsně v patách, když dalekým obloukem objely pastvinu. Ajla se v posledním čase zdržovala pořád kolem Jondalara, takže se k ježdění na koni vůbec nedostala. Teď vychutnávala nádherný pocit svobody.

Když se Ajla s Víhou vrátily ke skále, Jondalar tam stál a čekal na ně. Byl pořád zaražený, ale už neměl tak vykulené oči a otevřenou pusou jako zpočátku. V prvním okamžiku, když ji tak viděl, mu přejel mráz po zádech a ptal se, jestli tahle žena nemá nadpřirozené síly, ano, jestli snad dokonce není donka. Neurčitě si vzpomněl na sen o jednom z matčiných duchů v podobě mladé ženy, která odstrčila stranou lva, který stál nad ním.

Avšak pak si připomněl, jak byla Ajla zoufalá z toho, že se nedokáže vyjádřit, jak by chtěla. Takové problémy by ztělesněný duch určitě neměl. Přesto způsob, jakým jednala se zvířaty, měl v sobě něco tajemného. Ptáci přilétali na její zavolání a zobali jí z ruky, a teď dokonce na její písknutí přiběhla klisna a dovolila, aby jí nasedla na záda. A jak to bylo s lidmi, kteří mluvili beze slov, ale pomocí posunků? Ajla mu dnes dala spoustu podnětů k úvahám. Drbal malého hřebečka a nešlo mu to do hlavy. Čím víc o Ajle přemýšlel, tím větší záhadou pro něho byla.

Dokázal pochopit, že nemluvila. Bylo jasné, že nemluvila, když její lidé nedokázali mluvit. Ale kdo byli tito lidé, kteří nedokázali mluvit? Kde teď žili? Říkala, že nemá žádné příbuzné a že v tomhle údolí žila naprosto sama. Ale kdo ji vyučil v léčitelském umění a kdo ji naučil tomuhle tajemnému zacházení se zvířaty? Kde vzala pazourek? Byla vlastně příliš mladá na nadanou zelandonu. Obvykle bylo zapotřebí spousty let, aby se dospělo k takovému znalostem, a takoví lidé se obvykle stáhli do ústraní...

Byli to snad její lidé? Věděl o zvláštních skupinách těch, kteří sloužili Matce a snažili se proniknout do hloubky velkých

tajemství. Skupiny těchto lidí se těšily velké vážnosti: jejich zelandona strávila u takové skupiny mnoho let. Šamud mluvil o zkouškách, které si sami ukládají, aby dospěli k poznání a dovednostem. Bylo by možné, že Ajla žila mezi takovou skupinou, která se dorozumívala jenom posunky? A teď žije sama, aby zdokonalila své schopnosti?

A ty jsi myslel na to, že bys s ní vychutnával slasti, Jondalare! Není divu, že se tak zachovala. Ale jaká je to smůla! Být tak krásná a zříct se slasti. Ať už je krásná nebo ne – rozhodně budeš ctít její přání, Jondalare.

Hnědé hříbě strčilo tlamičkou do muže a otřelo se o něho, očekávalo pozorné drbání citlivými prsty, které vždycky našly ta správná místa, která nejvíc svědila. Jondalar byl nadšený, že k němu hříbě přišlo. Až dosud pro něho nebyli koně ničím jiným než pramenem obživy. Nikdy mu ani na mysl nepřišlo, že by to mohla být citlivá stvoření, která by tak vděčně vychutnávala jeho hlazení.

Ajla se usmívala. Měla radost, když viděla, jaké pouto se vytváří mezi mužem a malým hřebečkem. Napadlo ji, nač už jednou myslela, a pak se o tom zmínila.

„Jondalar dáš jméno hříbě?“

„Jestli dám jméno hříběti? Ty bys chtěla, aby hříbě mělo jméno?“ Byl nejistý, i když potěšený. „Já nevím, Ajlo. Nikdy jsem nemyslel na to, že bych měl dát někomu jméno, natož pak koni. Jak se dává jméno koni?“

Ajla měla pochopení pro jeho rozpaky. Ani ona si na tu myšlenku hned nepřivykla. Jména, to bylo něco významného. Vyjadřují uznání. Pojmenovat Víhu a udělat z ní jedinečnou bytost a nenechat ji jenom koněm, mělo jisté důsledky. Přestala být libovolným zvířetem ze stáda, které se svými druhy táhne stepí. Víha se stýkala s lidmi, u nich nacházela jistotu a dávala jim svou důvěru. Představovala ve svém druhu něco zvláštního. Měla jméno.

To ale také ženě ukládalo jisté povinnosti. Aby se koni dobře dařilo, věnovala mu hodně námahy a péče. Ajla musela neustále na Víhu myslet. Život obou byl nerozlučně spjatý.

Ajla to zvláštní v jejich vztahu poznala a uznala, zvlášť když se k ní Víha vrátila. Nebylo to plánované nebo vypočítavé, ale přála si, aby Jondalar pojmenoval hřebečka. Záleželo jí na tom, aby u ní

zůstal. Když si zamiluje mladého hřebečka, bude mít i dostatečný důvod zůstat tam, kde musí zůstat i hřebeček – přinejmenším dočasně. V údolí u Víhy – a u ní.

Nebylo nutné, aby spěchala a muže nutila. Zatím stejně nikam neodejde, rozhodně ne dřív, dokud se mu neuzdraví noha.

Ajla sebou trhla. V jeskyni byla tma. Ležela na zádech, dívala se do neproniknutelné tmy a pokoušela se zase usnout. Nakonec tiše vyklouzla ze svého lůžka – vyhrabala si prohlubeninu vedle lůžka, na němž nyní spal Jondalar – a tápala k východu jeskyně. Víha jí dala tichým frknutím najevo, že si všimla, kam jde.

Už zase jsem nechala vyhořet oheň, pomyslela si, když šla podél zdi až k okraji římsy. Jondalar se ještě tolik v jeskyni nevyzná jako já. Kdyby musel někdy v noci ven, měl by mít víc světla.

Venku zůstala chvíli stát. Srpek měsíce, který se nakláněl k západu, stál nad okrajem skály na protější straně. Brzy za ní zmizí. Bylo blíž k ránu než k půlnoci. Dole v údolí byla tma, až na stříbrný svit hvězd, které se tu a tam odrážely v šumící vodě.

Na nočním nebi proběhla viditelná změna od černi k temné modři, ale Ajla to vnímala jen nevědomky. Aniž věděla proč, rozhodla se, že už si lehnout nepůjde.

Připadalo jí, jako by se měsíc ještě jednou rozzářil, než zmizel za okrajem skály. Jako v předtuše něčeho zlého přejel jí mráz po zádech, když jeho světlo zmizelo, jako by vyhaslo.

Pozvolna se nebe jasnilo a hvězdy ustupovaly zářivé modři. Daleko vzadu na konci údolí se zbarvilo do fialova. Dívala se, jak se nad zemí zvedá oblouk krvavě rudého slunce a vysílá nad údolí mdlé světlo.

„To na východě musí být stepní oheň,“ řekl Jondalar.

Ajla sebou trhla. Jondalar stál v živoucí záři ohnivé koule, která proměnila barvu jeho očí do levandulového tónu, jakou při světle ohně ještě nikdy neviděla. „Ano, velký oheň, hodně kouře. Já nevíš, ty taky.“

„Už jsem delší dobu vzhůru a doufal jsem, že zase přijdeš. Když jsi nepřišla, myslel jsem, že bych mohl taky vstát. Oheň vyhasl.“

„Já vím. Já neopatrná. Ne dobře uděláš, nehoříš celou noc.“

„Nezahrnulas ho, aby nedohořel.“

„Nezahrnulas ho,“ zopakovala po něm. „Já uděláš oheň.“

Šel za ní dovnitř do jeskyně a sklonil se, aby prošel vchodem. To spíš z opatrnosti, než z nutnosti. Vchod jeskyně byl pro něho dost vysoký, i když nechybělo mnoho, aby si narazil hlavu.

Ajla donesla pyřit a pazourek a hledala troudu a třísky.

„Neříkala jsi, že jsi našla pazourek dole na břehu? Je jich tam ještě víc?“

„Ano. Ne víc. Voda všechno pryč.“

„Záplava? Přišla velká voda a některé kameny odnesla? Možná bychom měli jít dolů a posbírat, co zbylo?“

Ajla nepřítomně přikývla. Měla pro ten den jiné plány, chtěla však, aby jí Jondalar pomohl, a nevěděla, jak by měla začít. Zásoby masa jí docházely a nevěděla, jestli by něco nenamítal, kdyby šla na lov. Sice občas vyšla s prakem a on se jí neptal, odkud má myši, králíky a obrovské křečky. Dokonce i muži v tlupě jí dovolili, aby střílela drobnou zvěř z praku. Teď však šlo o to, aby ulovila větší zvíře, a to znamenalo vzít Víhu a vyhrabat jámu.

Nijak zvlášť se na to netěšila. Mnohem raději by šla lovit s Drobkem, ale ten byl pryč. Chyběl jí druh v lovu, ale to ji tak netěžilo. Mnohem víc jí ležel na srdci Jondalar. Věděla, že by jí v tom nedokázal zabránit, i kdyby něco namítal. Koneckonců nepatřila k jeho klanu a byla to její jeskyně. Taký nebyl ještě úplně zdrav. Ale zdálo se, že se mu v údolí líbí a že má rád Víhu a hřebečka. Proto by neměla raději nic měnit. Až dosud měla zkušenost, že muži jsou proti tomu, aby ženy lovily, ale neměla teď jinou volbu.

Záleželo jí na tom, aby s ní nejen souhlasil, ale také ji podpořil a pomohl jí. Nechtěla brát hřebečka s sebou, protože měla strach, aby se mu něco nestalo, kdyby stádo v panice prchalo. Když ale Jondalar hřebečka zabaví, zůstane s ním v jeskyni, až s Víhou odjedou, o tom byla přesvědčena. Kromě toho nebudou pryč dlouho. Mohla by vypátrat stádo, vyhrabat jámu a pak příštího dne začít s vlastním lovem. Avšak jak požádat Jondalara, aby hlídal hříbě, zatímco bude na lovu?

Když dala na oheň kaši pro snídani, přesvědčil ji pohled na mizející zásoby, že musí konečně něco podniknout. Rozhodla se nejdříve, že Jondalarovi ukáže, jak umí zacházet se svou nejmilejší

zbraní. Podle toho, jak se zatváří na její lov s prakem, bude vědět, jestli se vyplatí žádat ho o pomoc.

Stalo se jim zvykem, že každé dopoledne prošli podél křoví a stromů, které lemovaly řeku. Pro Jondalara to bylo dobré posilování a Ajla to měla ráda. Tohoto rána si strčila za řemen prak. Teď potřebovala už jenom zvíře, které by se objevilo na dostřel.

Její naděje se splnila dřív, než očekávala. Když se trochu vzdálili od řeky, vyletěl před nimi pár sněžných kurů. Jakmile je Ajla uviděla, sáhla po praku. Když sundala prvního kura, vzlétl druhý, kterého složila druhým kamenem. Než je donesla, pohlédla rychle na Jondalara. Co viděla, byl obdiv a – mnohem víc – úsměv.

„Ale to je úžasné, Ajlo! Ulovila jsi zvířata tímhle způsobem? A já myslel, že kladeš pasti. Co je to za zbraň?“

Podala mu kožený řemen s širším středním pruhem a pak šla pro ptáky.

„Myslím, že se tomu říká prak,“ řekl, když se vrátila. „Vilomar mi vyprávěl o takové zbraní. Jenom jsem si neuměl představit, co vlastně myslel, ale to musí být tohle. Jsi s tím moc dobrá, Ajlo. Musela jsi hodně cvičit, i když jsi pro to od přírody nadaná.“

„Tobě líbíš, já lovíš?“

„Kdybys nelovila, kdo by to jinak dělal?“

„Muži klanu zle, žena lovit.“

Jondalar se na ni zkoumavě zadíval. Něco ji zneklidňovalo, byla plna očekávání. Muži možná neviděli rádi, když ženy chodily na lov, ale jak bylo zřejmé, nezabránili jí v tom, aby se to naučila. Proč zvolila tenhle den, aby mu předvedla své umění? A proč měl tak silný pocit, že se na něho dívá, jako by se chtěla ujistit, že s tím souhlasí?

„Většina žen Zelandonců chodí na lov, přinejmenším pokud jsou mladé. Moje matka byla proslavená v sledování stop. Nevidím důvod, proč by ženy neměly lovit, když chtějí. Mně se líbí ženy, které loví, Ajlo.“

Viděl, že napětí v její tváři povolilo. Zřejmě chtěla slyšet od něho právě tohle. A on taky říkal pravdu. Přesto se ptal, proč asi to pro ni mělo být tak důležité.

„Já musíš lovit,“ řekla. „Potřebuješ pomoc.“

„Šel bych s tebou rád, ale myslím, že to ještě nepůjde.“

„Ne pomoc lovit. Já vezmeš Víha, ty necháš hříbě?“

„Ach, o to tedy jde,“ řekl. „Chtěla bys, abych se staral o hřebečka, když budeš s klisnou na lovu?“ Zasmál se. „To je pro mě skutečně něco nového. Obvykle je to tak, že doma zůstává žena, zvláště když má jedno nebo dvě děti. Je úkolem muže, aby pro ni lovil. Ano, zůstanu u hřebečka. Někdo přece musí jít na lov, a já bych nechtěl, aby se tomu malému chlapíkovi něco stalo.“

S úlevou roztáhla tvář k úsměvu. Neměl nic proti tomu, zřejmě skutečně nic proti tomu neměl!

„Ale než naplánuješ lov, měla by sis prohlídnout oheň tam na východě. Oheň, který je tak velký, může způsobit, že je lov zbytečný.“

„Oheň loví?“ zeptala se.

„Už se stalo, že jenom z kouře zahynula celá stáda. Často najdeš maso, které je už uzené! Slyšel jsem vyprávět veselou historku o muži, který po ohni ve stepi našel pečené maso a měl problém přesvědčit ostatní ve své jeskyni, aby je ochutnali. Ale to je starý příběh.“

Chápavý úsměv se rozprostřel po její tváři. Rychle se šířící oheň by mohl dohnat celé stádo. Možná by ani nemusela hloubit jámu!

Když Ajla vytáhla koše, postroj a smyk pro Víhu, nevěděl Jondalar zprvu, nač to složité zařízení je.

„Víha neseš maso do jeskyně,“ vysvětlovala mu, když napínala popruhy. „Víha i tebe neseš do jeskyně,“ dodala pak.

„Tak jsem se sem tedy dostal! Já si tím lámal hlavu celou dobu. Neuměl jsem si představit, že bys mě sem donesla sama. Už jsem si myslel, že mě našli jiní lidé a donesli mě k tobě.“

„Žádní... jiní lidé. Já najdeš... tebe... druhého muže.“

Jondalarova tvář zvažněla a všechna radost z ní naráz zmizela. Na zmínku o Thonolanovi nebyl připravený a pocítil znovu bolest nad jeho ztrátou.

„Musela jsi ho tam nechat? Nemohla jsi ho taky dopravit sem?“ zeptal se vyčítavým tónem.

„Muž mrtvý, Jondalare. Ty zraněný. Moc zraněný,“ řekla a zoufale hledala slova. Chtěla mu říct, že muže pohřbila, že pro něho truchlila, ale jak mu to měla vysvětlit? Mohli si sice vyměňovat informace, ale nedokázala mu sdělit své myšlenky.

Chtěla s ním mluvit o myšlenkách, o nichž ještě ani nevěděla, jak by je vůbec dokázala vysvětlit slovy – a cítila se bezmocná. Nedokázala mu ani teď sdělit, že s ním soucítí.

Toužila po tom, aby mohla zacházet se slovy tak snadno jako on, naprosto lehce je dávat do správného pořádku za sebe, záviděla mu jeho volnost ve vyjadřování. Někde byla neurčitá překážka, přes kterou se nemohla dostat. Cítila ji jako nedostatek, o němž občas měla pocit, že by ho mohla vyplnit, a pak toho přece jenom nebyla schopná. Její intuice jí říkala, že to musí znát, že to vědění je uzavřené v ní a že jenom musí najít klíč.

„Je mi líto, Ajlo. Neměl jsem na tebe tak vyjet, ale Thonolan byl můj bratr...“ To slovo bylo téměř jako výkřik.

„Bratr. Ty a druhý muž... stejná matka?“

„Ano, měli jsme stejnou matku.“

Přikývla a obrátila se opět ke koni. Kdyby mu tak mohla říct, že chápe zvláštní vztahy, které jsou mezi lidmi, kteří se narodili téže matce. Kreb a Brun byli bratři.

Byla hotová s balením košů a sáhla po oštěpech, aby je upevnila do úchytů, jakmile projdou nízkým vchodem jeskyně ven.

Když Jondalar přihlížel posledním přípravám, došlo mu, že kůň byl pro Ajlu víc než jenom zvláštní společník. Zvíře jí přinášelo podstatné výhody. Dřív ho ani nenapadlo, jak užitečný by mohl být takový kůň. Mátl ho však ještě jiný protiklad. Ajla používala koně, aby jí pomáhal při lovu a přitáhl maso – o něčem tak neobvyklém ještě nikdy neslyšel – a přesto používala oštěpy, které byly primitivnější než všechno, co kdy viděl.

Už vyšel na lov s ledasčím, a každá skupina lidí používala zvláštní druh loveckých oštěpů, které se však od sebe nijak podstatně nelišily. Ale její oštěp byl úplně jiný. Měl ostrou špici tvrzenou ohněm a rovný a hladký úchop, i když byl tak nevhodný tvarem. Pravděpodobně se jím mělo házet. Byl dokonce větší než ten, který používal při lovu na nosorožce. Jak se mohla dostat dost blízko, aby ho mohla použít? Až se vrátí, musí se jí zeptat, jak to s tím je. Teď by to příliš dlouho trvalo. Ajla sice dělala velké pokroky v mluvení, ale dorozumět se bylo stále ještě moc obtížné.

Než se Ajla a Víha vydaly na cestu, zavedl Jondalar hřebečka do jeskyně. Tam ho drbal a hladil a tak dlouho na něho mluvil, až byl přesvědčený, že už je Ajla s klisnou hodně daleko.

Byl to podivný pocit být sám v jeskyni a vědět, že žena zůstane delší část dne pryč. Použil hůl, aby se zvedl. Pak zvítězila jeho zvědavost, našel lampu a zapálil ji. Hůl nechal ležet, v jeskyni ji už nepotřeboval. Držel vyhloubenou kamennou lampu v ruce a šel podél stěn jeskyně, aby se podíval, jak je vlastně velká a kam vede.

Co se velikosti týče, nezažil žádné překvapení – byla asi tak velká, jak předpokládal, a až na malý výklenek vzadu neměla žádné postranní východy. Ale ve výklenku na něho čekalo překvapení: všechno svědčilo to tom, že tu v poslední době bydlel velký jeskynní lev, nechyběly tam ani stopy tlap.

Když si prohlédl zbytek jeskyně, nabyl přesvědčení, že tu Ajla žila celá léta. Co se týkalo stop lva, tak se jistě musel mýlit. Když tam však ještě jednou zašel, byl znovu pevně přesvědčený, že tu někdy během minulého roku bydlel jeskynní lev.

Ještě jedno tajemství? Zdalipak dostane odpověď na všechny tyto matoucí otázky?

Vzal jeden z Ajliných košů – nepoužitý, pokud mohl vidět – a rozhodl se, že dole na břehu bude hledat pazourky. Proč by neměl dělat něco užitečného? Zatímco hříbě poskakovalo napřed, Jondalar se opíral o hůl a s její pomocí pomalu sešel dolů po příkré stezce. Blízko hromady kostí opřel hůl o skalní stěnu. Kéž už by ji nepotřeboval!

Jondalar se zastavil, aby pohladil a podrbal hřebečka, který mu tlamičku strkal do ruky, a pak se smál, když se koník radostí válel v kalužině, kterou jinak používal s Víhou. Nadšeně frkal a kopal nohama do vzduchu a válel se v měkkém blátě. Když pak vstal, otřásl se, takže špína stříkala na všechny strany, a nakonec se uložil na svém oblíbeném místě ve stínu vrby, aby si odpočinul.

Jondalar kráčel pomalu po břehu, posetém kamením, skláněl se a prohlížel každý kámen jednotlivě. „Mám ho!“ zvolal po chvíli vzrušeně, až se hříbě uleklo. Připadal si trochu hloupě. „A tady je ještě jeden!“ řekl a usmíval se trochu rozpačitě. Ale když už se chystal zvednout šedý kámen, zastavil se. Uviděl další, mnohem větší kámen. „Tady na břehu je spousta pazourků!“

Nosí si pazourky odtud a taky hned na místě si vyrábí nástroje! Kdybys měl otloukač, mohl bys vyrobit pár nástrojů, Jondalare. Čepele s dobrým ostrým břitem a ostrá rydla. Narovnal se a pohledem odhadoval hromadu kostí a naplaveného dřeva, které

vyvrhla voda u skalní stěny. Vypadala tak, že by se tam dala najít rozumná kost. A rohy a paroží. Mohl by dokonce udělat pořádný oštěp.

Ale možná ani nestojí o „pořádný“ oštěp, pomyslel si. Možná má dobrý důvod, proč používá ten svůj. Ale to ještě zdaleka neznamená, že by sis nemohl udělat oštěp. Rozhodně by to bylo lepší, než tu celý den nečinně posedávat. Mohl bys taky něco vyřezat. Dříve, než jsi toho nechal, jsi měl docela dobrou ruku na řezání.

Přebral hromadu a píchal do ní, pak obešel skálu, prohledával odpadky Ajly a našel jednotlivé kosti, lebky a paroží. Kromě toho, když hledal vhodný otloukač, našel celé hrsti pazourků. Když otloukl kůru prvního pazourkového jádra, tvář se mu rozzářila. Vůbec si neuvědomoval, jak velice postrádal to, že už tak dlouho nedělal své řemeslo.

Myslel na všechny věci, které by mohl udělat, teď, když měl pazourky. Potřeboval dobrý nůž a sekerku, obojí s úchopem. A pak měl chuť udělat oštěpy a taky by mohl několika dobrými šídly vyspravit své oblečení. Třeba by se Ajle jeho nástroje líbily. Přinejmenším by se mohl něčím pochlubit.

Neměl dlouhou chvíli, jak se obával, a už nastalo šero, když konečně sbalil svou novou kamenickou výbavu a nově vyrobené nástroje z pazourku do kožešiny, kterou si vypůjčil od Ajly.

Když byl zase v jeskyni, strčilo do něho hříbě a dožadovalo se pozornosti. Očividně mělo hlad. Ajla mu tu nechala řídkou kaši, kterou hříbě nejdříve odmítlo, ale později přece jenom sežralo. Avšak to bylo v poledne. Uvažoval, kde může Ajla být tak dlouho.

Když nastala tma, začal si dělat vážné starosti. Hříbě potřebovalo Víhu a Ajla by tu už taky měla být. Z kraje římsy ji vyhlížel a rozhodl se pak rozdělat oheň. Třeba ho uvidí, kdyby zabloudila. Ne, samozřejmě nezabloudí, řekl si, ale stejně rozdělal oheň.

Bylo pozdě, když se konečně vrátila. Slyšel Víhu a chtěl sejít po stezce dolů jim naproti, avšak musel pustit napřed hříbě. Ajla seskočila na břehu z koně, sundala z nosítek mrtvá zvířata a přizpůsobila kůly tak, aby se s nimi Víha dostala po úzké stezce nahoru. Právě když Jondalar scházel dolů, vedla klisnu nahoru s jedním mrtvým zvířetem na vleku, a on musel ustoupit stranou.

Pak si donesla z ohně hořící větev, která jí sloužila jako pochodeň. Jondalar ji podržel, když Ajla nakládala na vlek druhé zvíře. Přikulhal k ní, aby jí pomohl, ale ona to už zatím dokázala sama. Když viděl, jak zachází s těžkým mrtvým jelenem, viděl poprvé, jak velkou má sílu a jakým způsobem ji získala. Kuň a vlek jí pomáhali, možná by se bez nich neobešla, ale přesto byla na všechno jenom sama.

Hříbě hladově hledalo struky matky, avšak Ajla je zahнала, dokud nedošli do jeskyně.

„Ty měl pravdu, Jondalare,“ řekla, když dorazili nahoru na římsu. „Velký, velký oheň. Ajla nikdy dřív nevidíš velký velký oheň. Moc daleko. Moc moc zvíře.“

Něco v jejím hlase ho přimělo, aby zpozorněl. Byla naprosto vyčerpána a pohroma, které musela přihlížet, přispěla k tomu, že její oči zapadly ještě víc do důlků. Ruce měla černé a tvář a přehoz plný sazí a krve. Odepnula klisně tažné zařízení, pak ji vzala kolem krku a úplně vyčerpaná si o ni opřela čelo.

Klisna sklonila hlavu a stála s roztaženými předními nohama, zatímco hříbě hladově sálo a trochu odpomohlo napětí ve strucích napnutých k prasknutí. Klisna vypadala neméně vyčerpaně.

„Ten oheň byl určitě hodně daleko. Je pozdě. Jela jsi celý den?“ zeptal se Jondalar.

Ajla s námahou zvedla hlavu a podívala se na něho. Na okamžik zapomněla, kde je. „Ano, celý den,“ řekla a pak si povzddechla. Nemohla se poddat své únavě, ještě ne, na to ji čekalo příliš mnoho práce. „Moc zvířat mrtvá. Moc zvířat pro maso. Vlk. Hyena. Lev. Taky nikdy nevidíš. Velké zuby.“ Otevřela ústa dokořán jako tlamu a nechala oba ukazováčky viset jako dva převislé řezáky.

„Ty jsi snad viděla šavlozubého tygra! Nikdy jsem nevěděl, že skutečně existují. Jeden starý muž nám při letním setkání vždycky vyprávěl o tom, jak ve svém mládí jednoho viděl, ale nikdo mu nevěřil. Ty jsi ho skutečně viděla?“ Přál si, aby byl při tom.

Přikývla a chvěla se, narovнала se v zádech a zavřela oči. „Udělat strach Víhu. Přikrást se. Prak zaženeš. Víha a já pryč.“

Jondalar nevěřícně zíral, když sledoval váhavé vyprávění o tomto střetnutí. „Ty jsi zahнала prakem šavlozubého tygra? Velká Matko, Ajlo!“

„Moc masa. Tygr... nemít hlad. Prak zaženeš.“ Chtěla říct ještě víc, všechno přesně popsat a vylíčit svůj strach, aby si o tom udělal představu, ale prostě nevěděla, jak by to měla udělat. Byla příliš unavená, aby předváděla pohyby a rozvážila si pro to vhodná slova.

Není divu, že je tak vyčerpaná, pomyslel si Jondalar. Možná jsem jí neměl radit, aby se podívala na oheň. Ale přece jenom dostala dva jeleny. A k tomu patří hodně odvahy postavit se šavlozubému tygrovi. Ajla je skutečně obdivuhodná žena!

Ajla se podívala na své ruce a sešla dolů na břeh, aby se umyla. Vzala louč, kterou Jondalar zabodl do země, a nesla ji po břehu, aby dobře viděla. Ulomila tolíci, která rostla blízko vody, a v ruce rozmělnila listí i stonek. Pak rozmělněné listí namočila a přidala trochu písku. Tím si vydrhla ruce a pak i obličej, aby ze sebe smyla všechnu únavu dne. Nakonec se vrátila nahoru do jeskyně.

Jondalar vložil do ohně kameny na vaření a za to mu byla vděčná. Miska horkého čaje bylo právě to, co potřebovala. Nechala mu tu jídlo a doufala, že od ní nebude čekat, že ještě uvaří. Na to v této chvíli skutečně neměla ani pomyšlení. Měla dva jeleny, které bylo třeba stáhnout z kůže a rozřezat na plátky k sušení.

Hledala zvířata, která nebyla moc spálená, protože chtěla taky kůži. Avšak když teď začala pracovat, napadlo ji, že měla v úmyslu vyrobít si pár nových nožů. Nože se časem otupily – drobné úštěpky se odlupovaly z břitu. Obvykle bylo snadnější zhotovit si nové a staré si ponechat k jiným účelům, například jako škrabadla.

Tupý nůž bylo víc, než dokázala snést. Slzy únavy a porážky jí vstoupily do očí. Když zápasila s kůží, sekala do ní, místo aby ji řezala.

„Ajlo, co ti je?“ zeptal se Jondalar.

Načež jen tím zuřivěji sekala do kůže. Nedokázala mu to vysvětlit. Nato jí vzal tupý nůž z ruky a zvedl ho. „Jsi unavená. Proč si nelehneš a chvíli neodpočineš?“

Zavrtěla hlavou, i když by strašně ráda udělala přesně to, co jí říkal. „Jelen stáhneš kůži, maso sušit. Nečekat, hyeny přijít.“

Už se jí ani nesnažil navrhnout, aby zatáhli zvířata dovnitř do jeskyně. Nedokázala jasně myslet, když byla takhle unavená. „Já budu dávat pozor,“ řekl. „Musíš si odpočinout. Jdi dovnitř a lehni si Ajlo!“

Pocítila velkou vděčnost. On bude bdít u masa! Ani na mysl jí nepřišlo, že by ho o to mohla požádat. Prostě nebyla zvyklá mít někoho, kdo by jí mohl pomoci. Dopotácela se do jeskyně a třásla se po celém těle. Padla na lůžko. Chtěla Jondalarovi říct, jak mu je vděčná, a cítila, že se jí znovu hrnou do očí slzy, a to už věděla, že každý pokus by byl marný. Vždyť neuměla mluvit!

Jondalar přišel v průběhu noci častěji do jeskyně a zase vyšel. Několikrát se zastavil a pozoroval spící ženu. Ustaraně krabatil čelo. Byla neklidná, tloukla rukama kolem sebe a něco nesrozumitelného ve spánku mumlala.

Ajla procházela mlhou a volala o pomoc. Velká, oparem zahalená žena, jejíž tvář byla jenom nezřetelná, měla rozevřenou náruč. „Slíbila jsem, že budu opatrná, mami, ale kde jsi byla?“ mumlala Ajla. „Proč jsi nepřišla, když jsem tě volala? Volala jsem a volala, ale ty jsi nešla. Kde jsi byla? Mami! Mami! Neodcházej! Zůstaň u mě, mami, počkej na mě. Nenechávej mě tady samotnou!“

Obraz velké ženy se rozplynul a mlha zmizela. Na její místo přišla jiná žena, malá a podsaditá. Její silné svalnaté nohy byly křivé, avšak šla rovně a vzpřímeně. Měla velký orlí nos, vystupující dolní čelist téměř neměla bradu. Ustupující čelo měla nízké, hlavu však velkou a týl krátký a silný. Mohutné obočí stínilo velké chytré hnědé oči, které se na ni dívaly s láskou a s obavami.

Volala ji znamením. „Izo!“ křičela na ni Ajla. „Izo, pomoz mi!“ Avšak Iza se na ni jen tázavě dívala. „Copak mě neslyšíš, Izo? Proč mi nerozumíš?“

„Nikdo ti nemůže rozumět, když nemluvíš, jak se patří,“ ozval se jiný hlas. Viděla muže, který se pohyboval vpřed s pomocí hole. Byl starý a chromý. Jedna paže mu končila v lokti. Levou pěstí tváře měl strašně zjizvenou a chybělo mu levé oko. Pravé oko prozrazovalo sílu, moudrost a soucit. „Musíš se naučit mluvit, Ajlo,“ řekl Kreb svou jednorukou posunkovou řečí. Přitom ho slyšela. Mluvil Jondalarovým hlasem.

„Jak mám mluvit? Nedokážu se rozpomenout. Pomoz mi, Krebe!“

„Tvůj totem je jeskynní lev, Ajlo,“ řekl starý mog–ur.

Šelma se mihla jako žlutý blesk a skočila na rudohnědého tura, srazila k zemi obrovskou krávu řvoucí děsem. Ajla zalapala po dechu, když na ni šavlozubý tygr zavrčel. Z huby a z dlouhých řezáků mu crčela krev. Blížil se k ní a jeho zuby byly stále delší a delší. Hledala úkryt v maličké jeskyni a tiskla se na pevnou skálu v zádech. Najednou zařval jeskynní lev.

„Ne! Ne!“ křičela.

Obrovská šelma s roztaženými drápy ji napadla a rozdrápla jí čtyři souběžné šrámy na stehně.

„Ne! Ne!“ křičela Ajla. „Já nemůžu! Já nemůžu!“ Mlha kolem ní vířila. „Nemůžu si vzpomenout.“

Velká žena rozevřela náruč. „Pomůžu ti...“

Na okamžik mlha zmizela a Ajla zahlédla tvář podobnou své. Bolest se jí znovu zmocnila, zase jí bylo špatně a cítila kyselý vlhký pach trouchniviny, který stoupal ze škvíry v zemi.

„Mami! Máámí!“

„Ajlo! Ajlo! Co je s tebou?“ Jondalar jí zatřásl. Byl venku na římse, když ji slyšel křičet cizí řečí, a přikulhal k ní rychleji, než by považoval za možné.

Seděla vzpřímeně a on ji vzal do náruče.

„Jondalare! To byl můj sen, můj děsivý sen!“ vzlykala.

„Už je dobře, Ajlo. Ted' už je zase všechno v pořádku.“

„Bylo zemětřesení. To bylo to, co se stalo. A ona zahynula při zemětřesení.“

„Kdo zahynul při zemětřesení?“

„Moje matka. A později taky Kreb. Ach, Jondalare, já nenávidím zemětřesení!“ Otřásla se v jeho náruči.

Jondalar ji držel za ramena a pak ji od sebe odstrčil, aby na ni mohl pohlédnout. „Vyprávěj mi svůj sen, Ajlo,“ řekl.

„Ty sny mám, co si jen vzpomínám. Vždycky znovu se mi vrátí. V jednom jsem v malé jeskyni a pracka s drápy se po mně natahuje. Myslím, že tak mě označil můj totem. Na druhý sen jsem se nikdy nedokázala rozpomenout, ale pokaždé, když jsem se z něho probudila, tak jsem se třásla a bylo mi špatně. Jenom tentokrát ne. Já ji viděla, Jondalare. Já viděla svou matku!“

„Ajlo, slyšíš se vlastně?“

„Jak to myslíš?“

„Ty mluvíš, Ajlo. Ty mluvíš!“

Kdysi uměla Ajla mluvit. I když to nebyla stejná řeč, přece jenom se naučila používat mluvenou řeč. Zapomněla, jaké to je domlouvat se slovy, protože její přežití záviselo na jiném způsobu dorozumívání – a protože chtěla zapomenout na tragédii, která ji zanechala na světě samotnou. Ajla v podvědomí slyšela z Jondalarovy řeči víc a víc si vstúpila, než pouhá slova.

Přesně jako dítě, které se učí mluvit, narodila se s touto schopností a přáním. Potřebovala být jenom vystavena stálému mluvení. Její motivace byla silnější než u dítěte, paměť měla vyvinutější, a proto se učila rychleji. I když některé hlásky a způsob, jak je Jondalar vyslovoval, nedokázala přesně napodobit, naprosto podvědomě se naučila mluvit jeho řečí.

„Ano, mluvím. Umím mluvit, Jondalare. Já umím myslet ve slovech!“

Vtom oběma došlo, že ji drží v náručí, a oba byli rozpačití. Jondalar spustil paže.

„Už je ráno?“ zeptala se Ajla, když si všimla slabého svitu ve vchodu jeskyně a u kouřové díry. Odhodila kožešiny, pod nimiž ležela. „Nevěděla jsem, že budu spát tak dlouho. Velká Matko! Musím honem začít sušit maso.“

I jeho výkřiky se naučila. Usmíval se. Bylo v tom něco, co probouzel strach i úctu zároveň, když ji slyšel tak najednou mluvit. Ale slyšet ještě, jak jeho zvolání přecházejí přes její rty a ještě k tomu s její podivnou výslovností, to bylo skutečně směšné.

Běžela ke vchodu a tam se zastavila jako přimražená. Protřela si oči a ještě jednou se podívala, jestli se jí to nezdá. Před jeskyní visely na šňůrách jazyky tence nařezaného masa z jednoho konce plošiny na druhý. Dole na zemi doutnalo několik ohňů. Zdá se mi to snad? Přišly snad všechny ženy z tlupy, aby jí pomohly?

„U ohniště je upečený kousek masa, kdybys měla hlad,“ řekl Jondalar s hranou ledabylostí a se širokým samolibým úšklebkem.

„Ty? Ty jsi to udělal?“

„Ano, já.“ Jeho úšklebek byl ještě širší. Byla překvapená ještě víc, než předpokládal. I když se ještě neuzdravil natolik, aby mohl jít na lov, mohl alespoň stahovat zvěř, kterou přitáhla domů, a začít sušit maso, zvláště když si právě udělal pár nových nožů.

„Ale... ty jsi přece muž!“ řekla nechápavě.

Jondalarovi se jeho překvapení podařilo mnohem líp, než tušil. Jenom proto, že se spoléhali na své vzpomínky, získali příslušníci klanu vědění a dovednosti, které jim pomáhaly přežít. U nich se vytvořila instinktivní schopnost rozpomenout se na znalosti a dovednosti svých předků a ty – uložené v mozkových závitech – předávali svým potomkům. Úkoly, které vykonávali muži a ženy, byly po tolik generací tak rozdílné, že příslušníci klanu měli rozlišenou schopnost rozpomenout se podle pohlaví. Muži nebyli schopní převzít úkoly žen a obráceně, nebyli pro to vybaveni nutnými vzpomínkami.

Muž klanu by dokázal ulovit nebo najít jelena, který přišel o život, a taky ho přinést. Dokonce by ze své kořisti stáhl kůži, i když s menší obratností než žena. A pod tlakem nutnosti by taky uměl uříznout si pár kusů masa. Nikdy by ho však ani nenapadlo, aby rozřezal maso a nasušil je. A i kdyby přišel na tu myšlenku, nevěděl by, jak si má počínat. Rozhodně by nedokázal rozřezat maso na pravidelné tenké plátky, které krásně rovnoměrně schly, takové, jaké teď měla Ajla před očima.

„Nesmí snad muž rozřezat někdy kus masa?“ zeptal se Jondalar. Věděl, že mnohé národy mají ohledně mužských a ženských prací rozdílné zvyky. On jí však chtěl jenom pomoci. Nepředpokládal, že by se jí to mohlo dotknout.

„V klanu nesmí žena lovit a muž ne... jídlo dělat,“ pokusila se mu vysvětlit.

„Ale ty přece lovíš.“

Toto tvrzení ji překvapivě polekalo. Zapomněla, že s ním sdílí rozdíly mezi klanem a Druhými lidmi.

„Já... nejsem žena klanu,“ řekla nejistě. „Já...“ Nevěděla, jak by mu to měla vysvětlit. „Já jsem jako ty, Jondalare. Jedna z Druhých.“

23.

Ajla zajela k Jondalarovi, sklouzla z Víhy a podala mu měch, z něhož crčela voda. Přijal ho a žádostivě se napil. Dostali se téměř až ke stepi a byli hodně daleko od řeky.

Zlatá tráva se vlnila ve větru. Sbírali tu zrní z lat a paliček, jakož i žitné klasy, nacházeli ječmen a pšenici. Dostat tvrdá zrna z jednotlivých stvolů vyžadovalo hodně času. Malé kulaté proso dávali do jedné části dvoudílného sběračského koše, který měli pověšený na šňůře kolem krku, aby měli ruce volné. Proso se dalo snadno odlamovat, ale muselo se ještě dodatečně oddrolit. Žito, které přišlo do druhé části, se naproti tomu vylupovalo z klasů čisté.

Ajla si po chvílce odpočinku znovu přehodila šňůru koše kolem krku a pustila se opět do práce. Jondalar se taky přidal. Pracovali bok po boku, když se jí zeptal: „Jaké to vlastně je jezdit na koni, Ajlo?“

„To se dá těžko vysvětlit,“ řekla a uvažovala. „Když rychle letíš, je to vzrušující. Ale i pomalá jízda je hezká. Mám takový dobrý pocit, když sedím koni na hřbetě.“ Utrhla další klas, pak se zastavila a řekla: „Chtěl bys to zkusit?“

„Co zkusit?“

„Jezdit na koni.“

Podíval se na ni a pokoušel se zjistit, co ji k tomu skutečně přimělo. Už delší dobu ho lákala představa, že by se na koni svezl,

ale Ajla měla zřejmě k Víze takový vztah, že nevěděl, jak by ji o to měl požádat. „Ano, to bych rád. Ale dovolila by to Víha?“

„To nevím.“ Podívala se do slunce, aby viděla, jak čas pokročil. Pak si přehodila koš na záda. „To uvidíme.“

„Ted’?“ zeptal se.

Přikývla a hned se chystala na zpáteční cestu. „Myslel jsem, že jsi donesla vodu, abychom mohli ještě sbírat zrní.“

„Taky že ano. Jenom jsem zapomněla, že sklízet dvěma páry rukou je rychlejší, než když jsem na to byla sama. Dívala jsem se jenom do svého koše – nejsem zvyklá, že mi někdo pomáhá.“

Co všechno tenhle muž uměl a chtěl umět, ji stále znovu překvapovalo. Nebyl jenom ochotný, ale byl schopný udělat všechno, co uměla i ona, nebo se to naučil. Zajímal se o všechno. Zvlášť rád zkoušel něco nového. Viděla v něm sebe samu, a teprve teď pochopila, jak se odlišovala od tlupy. A přesto se jí ujali a pokusili se ji přizpůsobit jejich způsobu života.

Jondalar si přesunul sběračský koš na záda a přidal se k ní. „Nejsem proti tomu, abychom pro dnešek skončili. Stejně už máš spoustu zrní, a ječmen a pšenice ještě neuzrály. Nechápu, proč toho zrní chceš mít tolik.“

„To je pro Víhu a její hříbě. Ti dva potřebují taky ještě trávu. Víha se pase v zimě sice venku, ale když je sníh hluboký, hodně koní zahyne.“

To vysvětlení stačilo. Šli vysokou trávou zpátky a s chutí se vystavovali slunci, když už nemuseli stát sehnutí a ve vedru pracovat. Jondalar měl na sobě jenom bederní roušku a už byl stejně opálený jako ona. Ajla teď nosila svůj krátký letní přehoz, který jí šel od boků po kolena. Měl tolik záhybů a kapes, že v nich mohla nosit nářadí, prak a jiné potřebné věci. Jinak měla na sobě jenom malý váček, který měla uvázaný na řemínku na krku. Jondalar obdivoval její pevné pružné tělo, chránil se však, aby se vyjádřil otevřeně a ona nenaznačovala nic, co by se dalo považovat za výzvu.

Těšil se na jízdu na koni a byl zvědavý, jak se asi Víha zachová. Kdyby bylo nutné, mohl by jí rychle jít z cesty. Nohu měl dobrou, téměř uzdravenou. Nadále ještě trochu kulhal, ale doufal, že i to časem pomine. Ajla ho ošetřila skutečně přímo zázračným způsobem. Byl jí za mnohé vděčný.

V poslední době pomýšlel na to, že odejde. Neměl už důvod, aby zůstal. Avšak ona nenaléhala, aby odešel, a tak to neustále odsouval. Chtěl jí pomoci připravit se na nadcházející zimu. Alespoň tím jí byl povinován.

Kromě toho musela Ajla myslet na koně. To ho vlastně vůbec nenapadlo. „Dá ti hodně práce nasbírat ještě krmivo pro koně, že?“

„Není to zase tak zlé,“ řekla.

„Právě jsem uvažoval o tom, že jsi říkala, že potřebují taky trávu. Nemohla bys odřezávat celé stvoly a nosit je do jeskyně? Pak bys mohla místo sbírání zrní vytřást zrní až v jeskyni a měla bys kromě toho i seno pro koně.“

Zastavila se a uvažovala o tom, co řekl. „Možná... Kdybychom stvoly po uříznutí usušili, dalo by se třeba zrní vyklepat. Některé líp, některé hůř. Ale uzraje přece ještě pšenice a ječmen ...za pokus to stojí.“ Široký úsměv se jí objevil na tváři. „Jondalare, já myslím, že by to mohlo jít!“

Byla naráz tak vzrušená, že se musel smát. Z očí se mu dalo vyčíst, že ho přitahovala a že byl rád v její společnosti. Její odpověď byla otevřená a spontánní.

„Jondalare, já mám tak ráda, když ty... když se na mě směješ ústy a očima.“

Zasmál se svým překvapivým bujným smíchem. Ona je tak upřímná a otevřená, pomyslel si. Myslím, že nebyla nikdy jiná. Jak neobvyklá je to žena!

Ajla se nechala strhnout výbuchem jeho veselí. Bylo to nakažlivé. Její úsměv se prohloubil, zabublal a uvolnil se strhujícím osvobozujícím smíchem bez všech zábran.

Oba se smáli, sotva dechu popadali. Znovu a znovu vybuchovali novými záchvaty smíchu a utírali si z koutku očí slzy. Nikdo z nich by nedokázal říct, co bylo vlastně tak hrozně směšné. Jejich smích se živil sám sebou, současně ale uvolnil napětí, které se mezi nimi nahromadilo.

Když zase šli dál, vzal Jondalar Ajlu kolem boků. Bylo to bezděčné gesto, které ještě patřilo ke společnému smíchu. Cítil, jak ztuhla, a okamžitě ji pustil. Slíbil si – a současně i jí, i když by to v tomto okamžiku asi nechápala – že se jí nebude vnucovat. Jestli slíbila zdrženlivost ve slastech, nechtěl ji uvést do situace, která by

ji nutila ho odmítnout. Dával si zvlášť záležet, aby jí projevoval úctu.

Ale cítil její ženský pach, sluncem rozpálenou pleť, vnímal její plné poprsí. Najednou si uvědomil, jak dlouho už neležel s ženou, a bederní rouška nedokázala zakrýt jeho pocity. Pokusil se skrýt své vzrušení a odvrátil se. Musel se ovládat, aby z ní rovnou nestrl přehoz.

„Dono! Jak já toužím po té ženě!“ řekl polohlasem.

Ajle vhrkly slzy do očí, když se musela dívat, jak se od ní odvrátil. Co jsem udělala špatně. Proč se ode mě odtrhl? Proč mi nechce dát znamení? Přece vidím jeho žádost, proč ji nechce uspokojit se mnou?

Jsem tak ošklivá? Chvěla se, když pomyslela na to, jak ji vzal kolem boků. Nos měla ještě plný jeho mužského pachu. Zpomalila kroky, nechtěla stát proti němu a připadala si jako malé dítě, když provede něco, o čem ví, že je to nesprávné.

Jondalar dorazil do chladného stínu křovin, které lemovaly řeku. Touha v něm byla tak velká, že už se nedokázal ovládnout. Za malou chvíli, když zmizel z jejího dohledu, vystříklo to z něho bíle na zem. Projela jím křeč, když dosáhl uvolnění. Opřel se čelem o strom. Byla to fyzická úleva, nic víc, ale teď mohl alespoň znovu přistoupit k ženě bez obav, že ji rovnou povalí a vezme si ji násilím.

Našel klacek, aby jím rozhrábl zemi a přikryl bílou tekutinu hlínou Matky. Podle Zelandonců bylo mrhání prostě se takhle zbavit daru Matky, ale když se tomu nedalo zabránit, bylo třeba vrátit Matce, co jí patří.

Bylo mu trapně vyjít znovu na světlo a předstoupit před ni, a tak šel dál podél řeky. Viděl ji, jak čeká s paží položenou kolem hřiběte a s čelem opřeným o Víhu vedle velké skály. Vypadala tak křehce a zranitelně, jak tam tak stála a hledala u zvířat útěchu a pomoc. Přitom by se měla opřít o něho, pomyslel si, on by ji měl utěšovat! Byl přesvědčen, že ji zarmoutil, a styděl se, jako by učinil něco zavrženíhodného.

„Přijde chvíle, kdy muž nemůže počkat a musí vypustit svou vodu,“ řekl s váhavým úsměvem.

Ajla byla překvapená. Proč říká slova, která nejsou pravdivá? Věděla, co udělal.

Muž z tlupy by spíš požádal družku náčelníka, než by si ulehčil tímhle způsobem. Kdyby se nedokázal ovládnout, dal by znamení dokonce i jí, i když byla tak ošklivá, pokud by nebyla jiná žena nablízku. Žádný dospělý muž by neulehčil sám sobě. Jenom dospívající chlapci, kteří byli tělesně zralí, ale ještě nesložili svou první kořist, by uvažovali o takové možnosti. Jondalar však tomu dal přednost, místo aby jí dal znamení. Byla víc než zraněná. Byla pokořená.

Přešla jeho slova mlčením a snažila se mu nedívat do očí. „Jestli se chceš svézt, podržím Víhu. Vylez na kámen a přehoď jí nohu přes záda. Řeknu Vize, že se chceš svézt. Třeba to dovolí.“

Proto přece přestali sbírat zrní, připomněl si Jondalar. Kde zůstalo jeho nadšení? Jak se mohlo tolik změnit za tak krátkou dobu? Jondalar se velice snažil předstírat, že je všechno, jak má být, a vylezl na schod ve skále, zatímco Ajla přivedla blíž koně. Vyhýbal se tomu, aby jí pohlédl do očí.

„Jak ji přiměješ, aby šla tam, kam chceš?“ zeptal se.

Ajla přemýšlela o jeho otázce. „Já ji nijak nenutím, ona chce tam, kam chci i já.“

„Ale jak ví, kam chceš?“

„To nevím...“ Skutečně to nevěděla. Nikdy o tom nepřemýšlela.

Jondalar si pomyslel, že je to vlastně jedno. Byl připravený jet tam, kam se koni zachce, pokud ho vůbec na sobě strpí. Položil mu ruku na záda, aby se přidržel, pak se na něho opatrně obkročmo posadil.

Víha svěsila uši. Věděla, že to není Ajla, protože tíha byla větší a taky necítila stisk stehen, který by ji řídil. Ale Ajla byla vedle ní, držela jí hlavu, a muže už taky znala. Klisna chvíli nejistě tančila a pak se uklidnila.

„A co mám udělat teď?“ zeptal se Jondalar. Dlouhé nohy mu visely po stranách malého koně a taky nevěděl, co by si měl počít s rukama.

Ajla konejšivě poklepala Víhu po krku a pak se k ní obrátila svou řečí, která sestávala z posunků a zpola polykaných slov tlupy, a taky už z řeči Zelandonců. „Jondalar by se na tobě chtěl projet, Vího.“

Její slova zněla pobízivě a ruce mírně zatlačily – to byl dostatečný příkaz pro zvíře, které bylo na Ajlu zvyklé. Víha se dala do pohybu.

„Pokud se chceš držet, vezmi ji kolem krku,“ radila Ajla Jondalarovi.

Víha byla zvyklá nést člověka na zádech. Neskákala a nejančila, ale protože jí chyběly příkazy, pohybovala se jen váhavě. Jondalar se předklonil, aby ji poklepal po krku, chtěl sebe i koně uklidnit. Tento pohyb byl podobný Ajlinu příkazu, aby zrychlila. Víha nečekaně vystřelila kupředu a Jondalarovi nezbylo než dát na Ajlinu radu a pevně se držet klisny kolem krku a ještě víc se předklonit. Pro klisnu to byl jenom signál, aby ještě zrychlila krok.

Ve vypjatém trysku kůň pádil a Jondalar se vší silou držel. Jeho dlouhé vlasy vlály za ním. Cítil vítr ve tváři, a když se konečně odvážil trochu otevřít oči, viděl, jak kolem něho míjí krajina hrozivou rychlostí. Bylo to děsivé a současně nádherné! Pochopil, že mu Ajla nemohla popsat ten pocit. Bylo to, jako by se klouzal v zimě ze svahu. Takhle rychle se neřítíl od té doby, kdy ho velký jeseter vlekl po řece – bylo to ještě nekonečně vzrušivější. Koutkem očí zahlédl vedle sebe pohyb. Hříbě běželo vedle své matky a nijak za ní nezaostávalo.

Zaslechl vzdálené písknutí, ostré a pronikavé, načež se kůň prudce otočil a běžel zpět.

„Narovnej se!“ volala Ajla na Jondalara, když se blížili. Víha zpomalila, když se skutečně narovnal. Z klusu přešla do chůze, až se zastavila vedle skály.

Jondalar měl trochu roztřesená kolena, když sesedl, ale oči mu vzrušením hořely. Ajla poklepala klisnu na zpocených bocích a pomalu se za ní vydala, když se rozeběhla ke břehu v blízkosti jeskyně.

„Víš, že se ten malý hřebeček držel po celou dobu vedle nás? To bude vítěz!“

Ze způsobu, jakým Jondalar slovo vyslovil, Ajla usoudila, že je významné. „Co je vítěz?“ zeptala se.

„Při letních slavnostech se konají soutěže – nejružnější hry – ale nejvzrušivější je běh o závod,“ vysvětloval Jondalar. „Tomu, kdo je první, říkáme vítěz... je to někdo, kdo vloží všechny síly do

toho, aby dosáhl nějakého cíle. Už to slovo znamená uznání a povzbuzení – a chválu.“

„Hřebeček už je vítěz, běhá moc rád.“

„Mlčky šli dál a mlčení bylo každým krokem bolestivější.“

„Proč jsi na mě volala, abych se narovnal?“ zeptal se Jondalar nakonec, aby přerušil mlčení. „Říkala jsi, že nevíš, jak dáváš klisně na srozuměnou, co chceš. A přesto zpomalila, když jsem se narovnal.“

„Nikdy jsem o tom nepřemýšlela, ale když jsem tě viděla přijíždět, pomyslela jsem si najednou: Narovnej se! Nejdřív jsem taky nevěděla, jak bych ti to měla vysvětlit, ale najednou jsem to věděla.“

„Pak dáváš koni přece jenom nějaká znamení. Rád bych věděl, jestli by se hřebeček ta znamení naučil,“ uvažoval.

Došli ke skalní stěně, která sahala až do vody, a když ji obešli, viděli Víhu, jak se s frkáním rozvaluje na kraji řeky v bahně. Hned vedle ní kopal hřebeček nohama do vzduchu. Jondalar se s úsměvem zastavil a pozoroval je, avšak Ajla šla se svěřenou hlavou dál. Dohonil ji, když se právě chystala vyjít po stezce nahoru.

„Ajlo...“ Obrátila se a on nevěděl, co říct. „Já... já... ehm... chtěl bych ti poděkovat.“

Pochopit smysl tohoto slova jí připadalo pořád ještě obtížné. V řeči klanu tomu přímo nic neodpovídalo. Členové každé tlupy na sobě tak velice záviseli, aby přežili, že vzájemná pomoc byla naprosto samozřejmá. Neděkovalo se, tak jako neděkuje dítě matce za její péči a jako to ani matka neočekává. Zvláštní důkazy přízně, laskavosti nebo dárky zavazovaly příjemce, aby je opětoval, a nebyly proto vždycky přijímány s radostí.

Nejblíže se v tlupě dospělo k vděčnosti, když někdo výše postavený něco povolil. Ajle teď připadalo, že se Jondalar pokouší jí sdělit, že se rád projel na koni.

„Jondalare, Víha ti dovolila, abys jí seděl na zádech. Proč tedy děkuješ mně?“

„Ty jsi mi pomohla, abych na ní jel, Ajlo. A kromě toho je toho tolik, zač jsem ti vděčný. Udělala jsi toho pro mě hodně, ujala ses mě.“

„Děkovalo by hříbě matce, že se ho ujala? Byl jsi v nouzi, a tak jsem se o tebe starala. Proč... děkovat?“

„Ale ty jsi mi zachránila život.“

„Já jsem žena, která léčí, Jondalare.“

Uvažovala, jak by mu vysvětlila, že když někdo někomu zachrání život, má zachránce nárok na část ducha zachráněného a je tedy povinován ho ochraňovat. Oba si jsou tudíž nadále bližší než sourozenci. Ona však dostala malý kousek ducha všech, když se stala léčitelkou, a dostala svůj amulet. Nikdo není povinován jí dávat víc. „Děkovat není nutné,“ řekla.

„Já vím, že to není nutné. A taky vím, že jsi žena, která léčí. Pro mě je prostě důležité, abys věděla, jak mi je. Lidé si děkují vzájemně za pomoc. To vyžaduje zdvořilost a odpovídá mravům.“

Stoupali za sebou nahoru po stezce. Neodpověděla mu, avšak co řekl, jí připomnělo, jak se jí Kreb pokoušel vysvětlit, že je nezdvořilé dívat se, co se odehrává u ohnišť jiných rodin, i když všichni bydleli v jedné jeskyni. Pochopit zvyky a obyčeje tlupy jí připadalo těžší než naučit se jeho řeč. Jondalar jí řekl, že mezi jeho lidmi je obvyklé vyjadřovat vděčnost. To ji uvedlo ještě do většího zmatku.

Proč ji chtěl ujistit svou vděčností, když ji právě ponížil. Kdyby se k ní zachoval muž z tlupy s takovým opovržením, přestala by pro něho existovat. Naučit se Jondalarovy zvyky a obyčeje bylo těžké. Avšak proto se necítila teď méně pokořená.

Jondalar se pokusil překonat zábranu, která se mezi nimi najednou vytvořila, a tak ji přiměl, aby se zastavila, právě když chtěla vejít do jeskyně. „Ajlo, je mi líto, jestli jsem tě nějak urazil.“

„Urazil? Nerozumím tomu slovu.“

„Myslím, jestli jsem tě rozzlobil, způsobil, že jsi smutná.“

„Rozzlobil ne, ale způsobil jsi, že jsem smutná.“

Vyděsilo ho, že to připustila. „Je mi to líto,“ řekl.

„Líto. To je zdvořilost, že? Další zvyk, ano? Jondalare, k čemu jsou taková slova jako: je mi to líto? Tím se nic nezmění, a taky to nezpůsobí, že je mi líp.“

Prohrábl si rukou vlasy. Měla pravdu. Ať už udělal cokoli, nic se nevyjasnilo. Málo pomohlo, že uhnul problému z cesty, nepostavil se mu přímo ze strachu, že by ji mohl přivést do ještě větších rozpaků.

Ajla zašla do jeskyně, sundala ze zad sběračský koš a rozhrábla oheň, aby mohla přiložit dříví a připravit jídlo k večeři. Šel za ní, postavil svůj koš vedle jejího, přitáhl si k ohništi rohož, aby si sedl a pozoroval ji.

Používala některé z nástrojů, které jí daroval, když rozřezal oba jeleny, avšak pro některé úkoly stále ještě dávala přednost noži bez úchopu, na který byla zvyklá. Viděl, že s tímto těžkým nožem zachází stejně obratně, jako by zacházel někdo s mnohem jemnějším a lehčím nástrojem. Svým rozumem roztloukače pazourku posuzoval, hodnotil a srovnával přednosti každého způsobu. Ani tak nezáleží na tom, že jeden nůž se používá snadněji než druhý, pomyslel si. Každý ostrý nůž se hodí na řezání. Jde o to, kolik pazourku se potřebuje na jeho výrobu. Opatřit dostatek pazourků na nože pro celou jeskyni je pořádná práce.

Ajlu znervózňovalo, když seděl blízko ní a pozoroval ji. Nakonec vstala, aby donesla trochu heřmánku pro čaj. Doufala, že ho tím rozptýlí a sama sebe uklidní. On si však uvědomil, že jenom odsunul řešení problému. A tak sebral všechnu odvalu a rozhodl se jít na věc přímo.

„Máš pravdu, Ajlo. Říct: je mi líto, mnoho neznamená. Já nevím, čím jsem tě urazil. Prosím, řekni mi to, proč jsi tak smutná?“

Zase říká slova, která nejsou pravda, pomyslela si. Jistěže to ví! Přesto vypadá upřímně zkroušený. Sklonila pohled a přála si, aby se neptal. Bylo dost zlé snést takové ponížení – ale ještě o tom muset mluvit... Ale položil jí přímou otázku.

„Já jsem smutná, protože... protože nejsem k ničemu.“

„Co tím myslíš, že nejsi k ničemu? To nechápu.“

Proč se jí takhle ptá? Chce, aby jí bylo ještě hůř? Ajla na něho pohlédla. Předklonil se a ona z jeho držení těla a z jeho očí vyčetla upřímnost a obavu.

„Žádný muž tlupy by neuspokojil svou potřebu sám, kdyby byla nablízku přijatelná žena.“ Zrudla, když mluvila o své neschopnosti, a znovu sklonila pohled na ruce. „Tvá potřeba byla tak velká, a přesto jsi ode mě utekl. Jak bych neměla být smutná, když jsi dal najevo, že jsem k ničemu?“

„Chceš tím říct, že se cítíš uražená, protože jsem s tebou ...?“ Narovnal se a vzhlédl. „Ach, Dono! Jak jen jsi mohl být tak hloupý, Jondalare?“

Podívala se na něho zmateně.

„A já si celou dobu myslel, že nechceš, abych tě obtěžoval, Ajlo. Jenom jsem se pokoušel vyhovět tvému přání. Tak strašně jsem tě chtěl, že už jsem to nemohl vydržet, ale pokaždé, když jsem se tě dotkl, celá jsi ztuhla. Jak tě napadlo, že by se našel muž, který by po tobě netoužil?“

Najednou pochopila a bolestivá křeč jejího srdce se uvolnila. On po ní toužil! Myslel si, že je to ona, která ho nechce! Zase ty rozdílné zvyky a obyčeje!

„Ale přece stačilo, abys mi dal znamení, Jondalare. Co už záleží na tom, co já bych chtěla?“

„Samozřejmě že na tom záleží, co chceš. Chceš...“ Najednou byla jeho tvář úplně rudá. „Ty mě nechceš?“ Jeho oči měly v sobě něco váhavého a prozrazovaly strach z odmítnutí. Ten pocit znala. Překvapilo ji, že ho vidí u muže, ale rozpustily se v něm poslední pochyby, které by ještě mohla mít, a co v ní rozkvetlo, byla náklonnost a něžnost.

„Já tě chci, Jondalare, toužila jsem po tobě od prvního okamžiku, kdy jsem tě viděla. Když jsi byl tak těžce zraněný, nebyla jsem si jistá, jestli přežiješ, a tak jsem si tě prohlížela a cítila... Tehdy ve mně vznikl ten pocit. Ale vždycky jsem marně čekala na znamení...“ Opět sklonila pohled. Řekla víc, než měla v úmyslu. Ženy v tlupě postupovaly jemněji, když dávaly muži posunky najevo, že po něm touží.

„A já po celou dobu myslel... Jaké je to znamení, o kterém pořád mluvíš?“

„Když muž v klanu chce ženu, udělá znamení.“

„Ukaž mi je!“

Předvedla mu je a zrudla. Byl to pohyb, který žena obvykle nedělá.

„A to je všechno? Stačí udělat jenom tohle? A co pak uděláš ty?“ Připadal si, jako by dostal ránu do hlavy, když se zvedla, poklekla a nabídla se mu.

„Má to znamenat, že muž udělá tohle, žena zase tohle, a tím to končí? Pak jsou připraveni?“

„Muž neudělá to znamení, dokud není připraven. Copak jsi dnes nebyl připraven?“

Ted' bylo na něm, aby zrudl. Zapomněl, jak velice byl připraven a co udělal, aby ji neobtěžoval. Dal by v tomto okamžiku všechno za to, aby znal to znamení dřív.

„A co se stane, když žena není ochotná? Nebo není připravená?“

„Když dá muž znamení, musí být žena ochotná.“ Myslela na Brouda a její čelo se zachmuřilo, když myslela na tu bolest a ponížení.

„Vždycky, Ajlo?“ Viděl její bolest a ptal se, co se asi stalo. „I poprvé?“

Jenom přikývla.

„Tobě se to tak stalo? Že ti prostě nějaký muž dal znamení?“ Zavřela oči, polkla a opět přikývla.

Jondalar byl zaražený a pobouřený. „Chceš tím říct, že jsi neprošla obřadem První slasti? Že tu nebyl nikdo, kdo dával pozor a zaručil, aby ti muž příliš neublížil? Co je to za lidi? Dovolí jen tak muži, aby si vzal ženu, prostě když má chuť? A ji k tomu donutí, ať je připravená nebo ne? Ať to bolí nebo ne?“ Vstal a rozzlobeně pobíhal kolem. „To je hrozné! To je nelidské! Jak je možné něco takového dovolit? To nemají vůbec soucit? To je jim to naprosto lhostejné?“

Jeho výbuch přišel tak nečekaně, že ho Ajla stačila sledovat jenom udivenýma očima. Když však byla jeho slova stále urážlivější a hanlivější, zavrtěla hlavou a popřela to, co tvrdil.

„Ne!“ řekla nakonec. „To není pravda, Jondalare. Oni znají soucit! Iza mě našla – a ujala se mě. Přijali mě jako dítě, přijali mě do tlupy, i když jsem byla dítě Druhých lidí. Nemuseli se mě ujímat.“

Kreb nechápal, že mi Broud ublížil. Nikdy neměl družku. Nevěděl v tom ohledu o ženách nic, a bylo to Broudovo právo. Když jsem otěhotněla, znovu se mě Iza ujala. Udělala všechno, ale skutečně všechno, co bylo v její moci, aby mi opatřila správný lék, abych neztratila své dítě. Bez ní bych zemřela, když se Durk narodil. A Brun ho uznal, i když si všichni mysleli, že je znetvořený. Ale on nebyl znetvořený. Je zdravý, silný...“ Ajla se odmlčela, když viděla, jak na ni Jondalar podivně zírá.

„Ty máš syna? Kde je?“

Ajla ještě nikdy nemluvila o svém synovi. I po tak dlouhé době to stále ještě bolelo. Věděla, že když se o něm zmíní, bude se jí Jondalar vyptávat, ale jednou k tomu muselo dojít.

„Ano, já mám syna. Je ještě u tlupy. Když mě Broud donutil odejít, dala jsem ho Ubě.“

„Donutil tě odejít?“ Jondalar se posadil. Má tedy syna. Měl pravdu, když předpokládal, že už musela být těhotná. „Jak vůbec může někoho napadnout oddělit matku od dítěte? Kdo je ten... Broud?“

Jak mu to měla vysvětlit? Na okamžik zavřela oči. „Je náčelníkem tlupy. Když mě našli, byl náčelníkem Brun. On dovolil Krebovi, aby ze mě udělal člena tlupy, ale zestárl, a tak udělal náčelníkem Brouda. Broud mě vždycky nenáviděl, už když jsem byla malá.“

„To je ten, kdo ti ublížil, že ano?“

„Když jsem se stala ženou, Iza mi všechno objasnila. Ostatně mi řekla, že muži uspokojují svou potřebu se ženami, které mají rádi. Broud to udělal jenom proto, že mu dělalo dobře, když věděl, že mi tím může provést něco, co nenávidím. Ale myslím, že ho k tomu přiměl můj totem. Duch jeskynního lva věděl, jak velice chci mít dítě.“

„Co má ten Broud společného s tvým dítětem? Velká Matka požehná, komu se jí zlíbí. Je tvůj syn synem jeho ducha?“

„Kreb říkal, že duchové dělají děti. Říkal, že žena spolkně ducha totemu muže. Když je dost silný, přemůže ducha jejího totemu, vezme jeho životní sílu a postará se o to, aby v ní rostl nový život.“

„To je podivný názor. Je to Matka Země, která vyvolí ducha muže, který se smísí s duchem ženy, když ona ženě požehná.“

„Já si myslím, že duchové nedělají děti. Ani totemoví duchové, ani duchové, které smísí tvá Matka Země. Já myslím, že život začíná, když mužův úd je plný a on ho strčí do ženy. To je důvod, proč mají muži tak silnou potřebu a proč ženy tolik touží po mužích.“

„Tak tomu nemůže být, Ajlo. Víš, kolikrát může muž strčit úd do ženy? Tolik dětí by žena vůbec nemohla mít. Muž k tomu přivede ženu darem slasti, který pochází od Matky. On ji otevře,

aby do ní mohl duch vstoupit. Ale nejsvětější dar života je dán jenom ženám. Ony přijímají duchy, tvoří život a stávají se matkami, jako Velká Matka. Když muž uctívá Matku, váží si jejích darů a zaváže se starat se o ženu a dítě, může Dona zvolit jeho ducha pro děti jeho ohniště.“

„Co je to dar slasti?“

„Dobře, že se ptáš. Ty jsi nikdy nezažila slast, že?“ řekl. Byl zaražený, když o tom přemýšlel. „Není divu, že jsi neměla tušení, že jsem... Ty jsi žena, která byla požehnaná dítětem, aniž prožila obřad První slasti. Tvá tlupa musí být velmi divná. Všichni, s kterými jsem se na svých cestách setkal, znali Matku a její dary. Dar slasti je, když muž a žena mají pocit, že se vzájemně chtějí, a taky se pak vzájemně sobě odevzdají.“

„Je to tehdy, když je muž plný a musí uspokojit svou potřebu se ženou?“ zeptala se Ajla. „Je to tehdy, když dává svůj úd tam, odkud vyjdou děti? To je dar slasti?“

„Ano, to a ještě mnohem víc.“

„Možná. Každý mi říkal, že nikdy nebudu mít dítě, protože je můj totem tak silný. Všechny to pak překvapilo. Durk nebyl znetvořený, ale jenom vypadal trochu jako já a trochu jako oni. Ostatně dítě ve mně začalo růst teprve potom, když mi Broud začal dávat znamení. Jinak mě nikdo nechtěl – jsem tak velká a ošklivá. Dokonce ani na setkání klanu se nenašel muž, který by si mě chtěl vzít. Přitom jsem se okamžikem, kdy mě přijali k sobě, stala Izinou dcerou, a měla jsem proto velkou vážnost.“

Něco v jejím vyprávění Jondalara zarazilo a nemohl na to přijít.

„Říkáš, že tě našla léčitelka. Jakže se jmenovala – Iza? Kde tě našla? Odkud jsi přišla?“

„To nevím. Iza říkala, že pocházím od Druhých lidí, takových, kteří jsou jako já. Jako ty, Jondalare. Na to, co bylo předtím, než jsem byla u tlupy, si už nevzpomínám. Nedokázala jsem si ani vybavit tvář své matky. Ty jsi jediný muž, kterého jsem kdy viděla a který vypadá stejně jako já.“

Jondalar naslouchal, a jak ji sledoval, bylo mu čím dál nepříjemněji.

„Na setkání klanu byla žena, která vyprávěla o jednom muži Druhých lidí. Proto jsem z nich měla strach, dokud jsem tě

nepotkala. Ona měla dítě, holčičku, která byla Durkovi tak podobná, že by mohla být moje. Oda chtěla, aby její dcera a můj syn jednou žili spolu. Tvrdila, že její dítě je znetvořené. Já si ale myslím, že v ní začalo růst, když ji ten muž Druhých lidí donutil, aby s ní uspokojil svou potřebu.“

„Ten muž ji donutil?“

„A taky přitom ještě zabil její první dceru. Oda byla s dvěma dalšími ženami, když přišlo hodně Druhých mužů, ale nedali jim znamení. Když ji jeden z nich popadl, tak její první dítě vypadlo a rozbilo si hlavu o skálu.“

Jondalar se celý rozpálil, když si vzpomněl na bandu mladých mužů z jedné jeskyně daleko na západě. Nechtěl si připustit úvahy, ke kterým už dospěl. Když toho byla schopna jedna banda mladých mužů, proč ne i jiná?

„Ajlo, ty vždycky říkáš, že nejsi jako lidé klanu. Čím jsou tak jim?“

„Nejsou tak velcí, proto jsem taky byla tak překvapená, když jsi vstal. Já byla vždycky větší než všichni ostatní, větší než všichni muži. Proto mě taky žádný nechtěl. Jsem příliš velká a příliš ošklivá.“

„A dál?“ nechtěl se ptát, ale už nedokázal odolat. Musel to vědět.

„Mají hnědé oči. Iza myslela, že se s mýma očima muselo něco stát, protože mají barvu nebe. Durk má jejich oči a... já nevím, jak to mám vyjádřit: velké obočí. Ale čelo má jako já. Jejich hlavy jsou ploché...“

„Ploskolebci!“ S odporem vycenil zuby. „Dobrá Matko, Ajlo! Ty jsi žila mezi těmi zvířaty? Ty jsi připustila, aby tě jeden z jejich samců...“ Otřásl se odporem. „Ty jsi přivedla na svět zrůdu, směsici duchů, napůl člověka a napůl zvíře!“ Jako by se dotkl něčeho odporného, Jondalar sebou trhl a zvedl se. Jeho reakce spočívala na iracionálních předsudcích, na vžitých představách, a byl to postoj většiny lidí, které znal.

Ajla nejdřív vůbec nechápala, dívala se zmateně a vraštila čelo. Ale jeho výraz prozrazoval odpor, podobný tomu, který pociťovala ona, když myslela na hyenu. A pak jeho slova dostala význam.

Zvířata! On nazýval lidi, které milovala, zvířaty! Byli pro něho smradlavé hyeny! Chápavý a láskyplný Kreb, který byl

nejváženějším a nejmocnějším mužem celého klanu – Kreb a zvíře? Iza, která ji vychovala a byla k ní jako matka, která jídala všechno své vědění a naučila ji léčit – Iza smradlavá hyena? A Durk! Její syn!

„Co tím chceš říct – zvíře?“ zvolala Ajla, která zatím taky vyskočila a zírala na něho. Nikdy předtím nezvýšila v hněvu hlas, a teď to překvapilo ji samotnou, jak hlasitě dokázala křičet a jak z ní sršel jed. „Kreb a Iza že jsou zvířata? Můj syn – zrůda? Lidé klanu nejsou přece žádné smradlavé hyeny!

Ujala by se snad zvířata malého dítěte? Uznala by je snad za sobě rovné? Pečovala by o ně a vychovávala je? Kde myslíš, že jsem se naučila hledat potravu? Nebo ji připravovat? A kde myslíš, že jsem se naučila léčit? Kdyby nebylo těchhle zvířat, nebyla bych dnes naživu – a ty taky ne, Jondalare!

Ty tvrdíš, že lidé klanu jsou zvířata, a jsou snad jenom Druzí lidmi? Jenom nezapomeň: klan zachránil dítě Druhých lidí a Druzí zabili jedno z jejich dětí. Kdybych měla volit mezi takovými lidmi a zvířaty, rozhodla bych se pro smradlavé hyeny.“

S tím se vyřítila z jeskyně a seběhla dolů po stezce. Když dorazila dolů, pískla na Víhu.

24.

Do Jondalara jako by udeřil blesk. Běžel za ní a díval se za ní z římsy. Naučeným skokem nasedla a řítila se údolím dolů. Ajla byla vždycky vstřícná. Nikdy neukázala zlobu. Tím víc ho teď její výbuch ohromil.

Co se ploskolebců týče, tak se vždycky pokládal za spravedlivého a otevřeného. Byl toho mínění, že se mají nechat na pokoji, ani je neobtěžovat, ani dráždit, a úmyslně by taky nikdy nikoho z nich nezabil. Představa, že nějaký muž jenom pro potěšení použil ženu ploskolebců, zraňovala jeho city. Že však jejich samec mohl stejně použít jejich ženu, to ho hluboce zasáhlo. Takovým způsobem zneužitá žena musí být strašně pošpiněná!

Přitom ho tolik přitahovala. Myslel na odporné vtipy, které si vyprávěli chichotající se výrostci a mladí muži, a měl bezděčně pocit, jako by se mezi jeho nohama něco stáhlo, jako by se už nakazil, jeho úd se scvrkl a měl mu brzy upadnout. Díky prozívatelnosti Velké Matky ještě jednou vyvázl.

Avšak ještě hůř. Přivedla na svět zrůdu, míšence zlých duchů, o němž se ve slušné společnosti ani nesmí mluvit. Mnozí prudce popírali, že by něco tak hrůzného vůbec bylo možné. Přesto se o tom stále znovu mluvilo. Ajla to nepopřela. Přiznala to otevřeně, hájila své dítě a postavila se za ně... neméně zuřivě jako každá jiná matka, jejíž dítě je uráženo. Byla pobouřená a zuřila, že o nich mluvil tak pohrdavým způsobem. Vychovala ji snad skutečně smečka ploskolebců?

Několik ploskolebců potkal na své cestě a už taky sám pochyboval, jestli jsou to skutečně zvířata. Vzpomněl si na příhodu s mladým samcem a starší samicí. Ted', když o tom přemýšlel – nepoužíval ten samec na rozdělení ryby přesně takový nůž odštíplý z velkého pazourku, jaký používala Ajla? A ta samice měla přehoz obtočený kolem těla stejně, jako to dělá Ajla. Ajla měla dokonce stejně nepřírozené zvláštnosti, zvláště' zpočátku: dívala se do země a co možná nejméně na sebe upozorňovala. Kožešiny na jejím lůžku byly stejně měkké jako vlčí kožešina, kterou mu dali. A její oštěp! Tenhle těžký primitivní oštěp – nebyl přesně takový, jaké měla smečka ploskolebců, kterou potkali s Thonolanem krátce poté, když slezli z ledovce?

Měl to celou dobu před očima, ale musel jenom prohlédnout. K čemu si vymyslel svůj příběh, že je jednou z těch, které slouží Matce a podrobuje se zkouškám, aby zdokonalila své umění? Ona své umění znala jako každý léčitel, pokud ne lépe. Zná Ajla své umění skutečně od ploskolebců?

Díval se za ní, jak mizí v dáli. Byla nádherná ve svém hněvu. Znal mnoho žen, které při sebemenší příčině zvedaly hlas. Marona dokázala být haštěřivá, hádává a špatně naložená, pomyslel si, když si připomněl ženu, kterou si kdysi chtěl vzít. Jemu se líbily silné ženy. Byly pro něho výzvou, měly vlastní vůli a nedaly se tak snadno přemoci jeho vlastní vášní při těch zřídkavých příležitostech, kdy ji projevil. Vždycky tušil v Ajle jádro tvrdé jako skála, přestože se chovala tak pokorně. Jen se na ni podívej, jak sedí na koni, pomyslel si. Ona je skutečně pozoruhodná, překrásná žena!

Najednou mu došlo, co udělal. Bylo to, jako by ho polil ledovou vodou. Všechna krev mu zmizela z tváře. Zachránila mu život a on od ní ucukl jako před něčím špinavým a odporným! Zahrnula ho péčí a on jí to splatil odporem! Nazval její dítě zrůdou! Dítě, které očividně milovala. Ted' se zhrozil, že mohl být tak necitlivý.

Běžel zpátky do jeskyně a vrhl se na lůžko. Její lůžko! Spal na lůžku ženy, před kterou právě s odporem ucukl.

„Ach, Dono!“ zvolal. „Jak jsi mohla připustit, abych to udělal? Proč jsi mi nepomohla? Proč jsi mi v tom nezabránila?“

Skryl hlavu v kožešinách. Od mládí mu nebylo tak zle na duši.

Myslel si, že už něco takového má za sebou. I tehdy měl sklon k neuváženému jednání. Copak se nikdy nepoučí? Proč neprokázal alespoň trochu jemnocitu? Chtěl přece stejně brzy odejít. Nohu už má zdravou. Proč se neovládl, dokud neodejde?

Vůbec – co tu ještě dělá? Proč jí nepoděkoval a nešel svou cestou? Nic ho tu nedrželo. Proč tu přesto zůstal a hledal odpovědi na otázky, do kterých mu nic nebylo? Byl by si ji ponechal ve vzpomínce jako krásnou tajemnou ženu, která žije zcela osaměle v údolí, očarovala zvířata a zachránila mu život.

Protože jsi té krásné tajemné ženě prostě nedokázal jen tak ukázat záda, tak je to, Jondalare, a ty to taky moc dobře víš.

Proč tě to teď tak trýzní? Co už na tom záleží, že... že žila u ploskolebců?

Protože jsi ji chtěl. A pak sis myslel, že pro tebe není dost dobrá, protože... protože připustila, aby...

Ty blázne! Copak jsi neposlouchal? Ona to nepřipustila, on ji donutil! Bez obřadů První slasti! A ty to vyčítáš jí! Když ti to pověděla, otevřela ti své srdce, svěřila se ti a mluvila o své bolesti – a ty, co jsi udělal? Utěšil jsi ji?

Jsi horší než on, Jondalare. U něho přinejmenším věděla, na čem s ním je. On ji nenáviděl a chtěl ji zranit. A ty? Tobě důvěřovala. Řekla ti, co k tobě cítí. Ty jsi po ní tolik toužil, Jondalare, a mohl jsi ji kdykoliv mít. A měl jsi strach, že by mohla zranit tvou hrdost...

Kdyby ses o ni trochu víc zajímal, místo abys pořád myslel jenom sám na sebe, možná by sis všiml, že se nechová jako zkušená žena. Je spíš ustrašená mladá dívka. Neměl jsi jich už dost, že sis ani nevšiml rozdílu?

Nu ano, nevypadá jako ustrašená mladá dívka. Ne, ona je prostě nejkrásnější žena, jakou jsi kdy viděl. Je tak krásná, tak chápavá a znalá a sebejistá, že jsi měl z ní strach. Strach z toho, že by tě mohla odmítnout. Tebe, velkého Jondalara! Muže, za nímž běhají všechny ženy. Teď si můžeš být jistý, že už tě nebude chtít.

Považoval jsi ji za sebejistou – přitom ona ani neví, že je krásná.

Ona se skutečně považuje za příliš velkou a ošklivou. Jak by ji mohl kdy někdo pokládat za ošklivou?

Vyrostla mezi ploskolebci, nezapomeň na to! Kdo by si myslel, že oni o něčem takovém přemýšlejí? Ale na druhé straně: kdo by předpokládal, že se ujmou cizí malé holčičky? Přijali bychom snad my někoho z nich mezi nás? Jak velká tenkrát asi byla? Moc velká ještě nemohla být – ty jizvy po drápech jsou staré. Muselo to být strašné: být naprosto sama, nevědět, kde je a být zraněná drápy lva!

A pak ji ošetřila samice ploskolebců! Odkud ta může vědět, co je léčitelské umění? Přitom se to od ní naučila a je v tom velmi dobrá. Tak dobrá, že jsi dokonce věřil, že je jednou z těch, které slouží Matce. Mohl by ses vzdát práce s kamenem a stát se vypravěčem historek. Prostě jsi nechtěl vidět pravdu! A teď, když ji znáš – udělalo ti to něco? Jsi snad méně živý, protože zná své umění léčit od ploskolebců? Je snad méně krásná, protože... protože porodila tu zrůdu? Co dělá z dítěte zrůdu?

Ty ji pořád ještě chceš, Jondalare.

Je příliš pozdě. Už nikdy ti nebude důvěřovat. A znovu se zastyděl. Sbalil ruce v pěst a bušil jimi do kožešin. Ty blázne! Ty hlupáku! Všechno sis pokazil sám. Proč neodejdeš?

Nedokážeš odejít. Musíš s ní promluvit. Nemáš oblečení, zbraně, potravu – nemůžeš se bez toho všeho vydat na cestu!

Kde chceš vzít něco k jídlu? A ostatní? Tohle je Ajlina jeskyně – musíš si to vzít od ní. Budeš ji muset poprosit, přinejmenším o pár pazourků. S nástroji si můžeš zhotovit oštěpy a pak si můžeš ulovit něco k jídlu, opatříš si kožešiny a pytel na spaní a krosnu. Potřebuješ čas na přípravu. Kromě toho bude cesta zpátky trvat nejméně rok. A bez Thonolana to bude velmi, velmi osamělé putování.

Jondalar se zabořil hlouběji do kožešin. Proč jenom musel Thonolan umřít? Proč ten lev neroztrhal místo něho raději mě? Slzy mu vhrkly do očí. Thonolan by něco tak hloupého nikdy neudělal! Kdybych jenom věděl, kde je ta rokle, malý bratře! Doufám jen, že ti zelandon pomohl najít cestu do příštího světa.

Myšlenka, že tvé kosti jsou rozházené od mrchožroutů, je pro mě děsná.

Slyšel klapot koňských kopyt po úzké stezce od břehu a myslel, že se vrací Ajla. Přitom to bylo jenom hříbě. Jondalar vstal, vyšel na římsu a díval se dolů do údolí. Ajlu nebylo nikde vidět.

„Copak máš, malý chlapíčku? Nechaly tě úplně samotného? To je moje vina, ale ony se vrátí... a i kdyby to bylo jenom kvůli tobě. Kromě toho Ajla žije tady... sama. Jak dlouho tu už asi žila? Sama. Dokázal bych to já?“

Stojíš tu a proléváš slzy nad tím, jak ses hloupě zachoval – uvažuj přece, co všechno prodělala ona. A brečí snad kvůli tomu? Ona je skutečně úžasná žena. Krásná, velkolepá! A ty sis všechno pokazil, Jondalare, ty blázne! Ach, Dono! Kdybych to jen mohl napravit!

Jondalar se mýlil. Ajla se přímo koupala v slzách. Plakala jako ještě nikdy předtím. Slzy ji nijak neposílily. Pomohly jí jenom všechno snést. Poháněla Víhu, dokud nenechaly údolí za sebou, pak zastavila u úzké smyčky řeky, která se vlévala do „její“ řeky. Kus země, kterou uzavíral tenhle ohyb řeky, byl často pod vodou, a zbyl tu úrodný nános, na němž rostly bujné rostliny. Tady ulovila celou řadu zvířat, od sviště až po obrovského jelena, který nedokázal odolat tak bujné zeleni.

Sesedla z Víhy, napila se vody a umyla si uplakanou zašpiněnou tvář. Bylo jí, jako by prožila zlý sen. Celý den byl naplněn řadou závrtných pocitů a trpkých zklamání, prožívala stále nové výšky a nové hlubiny. Ještě nikdy nemusela snášet tak prudké změny pocitů. Nevěřila, že by ještě mohla snést víc.

Ráno začalo tak dobře. Jondalar jí pomáhal při sbírání obilí a znovu ji překvapil rychlostí, s jakou se učil. Byla si jistá, že ještě nikdy předtím nesklízel zrní, ale když mu to jednou ukázala, šlo mu to dobře od ruky. Důležité nebylo jenom to, že jí pomáhaly další dvě ruce. Byla to především jeho společnost. Ať už mluvili nebo ne – tím, že měla někoho nablízku, teprve si uvědomila, jak velice jí předtím chyběla lidská společnost.

Pak došlo k menší neshodě. Nic vážného. Ona chtěla sbírat dál, i když voda došla, on naproti tomu chtěl přestat. Když se však vrátila od řeky a pochopila, že by se rád svezl na koni, myslela si, že by to snad byla možnost, jak ho k sobě připoutat. Cítil náklonnost k hřebečkovi, a pokud by se mu jízda na koni líbila, třeba by zůstal, dokud by hřebeček nedorostl. Když projevila ochotu k pokusu s Víhou, okamžitě tím byl nadšený.

Jak šťastnou náladu to vytvořilo! Smáli se. Tak se otřásali smíchy, jak už se nesmála od té doby, co odešel Drobek. Milovala Jondalarův smích – jenom ten slyšet, to už zahřálo srdce.

A pak se mě dotkl, pomyslela si. Nikdo v tlupě se tak nedotýkal druhého jako on, přinejmenším ne mimo oblast ohniště. Kdo ví, co všechno prováděli muž a jeho družka v noci pod kožešinami! Možná ji taky bral takovým způsobem, jako se dotkl on mě. Dělají to tak všichni Druzí lidé, že se dotýkají tím způsobem mimo oblast ohniště? Mně se to líbilo, jak se mě dotkl. Jenom, proč utekl?

Ajla by nejraději studem umřela, když ulevil sám sobě – musela být nejošklivější ženou na světě. Pak, v jeskyni, když jí řekl, že po ní toužil a jenom si myslel, že ho ona nechce, byla by se blažeností téměř rozplakala. Díval se na ni – cítila, jak v ní stoupá teplo, pocit žádosti. Tak se rozzlobil, když mu vyprávěla o Broudovi, že byla přesvědčená: má ji rád. Možná, kdyby byl příště připravený...

Ale nikdy nezapomene, jak na ni pohlédl – jako by byla kus hniječím masa! Celý se otřásl!

Iza a Kreb nejsou zvířata. Jsou to lidé. Lidé, kteří se mě ujali a milovali mě. Proč je tak nenáviděl? Byli první, kdo na této zemi žili. Jeho lidé – naši lidé – přišli teprve později. Je tohle způsob mých lidí?

Jsem ráda, že Durk zůstal u tlupy. Možná že ho považují za znetvořeného a Broud ho asi nenávidí, protože je můj syn, ale mé dítě není zvíře, žádná... zrůda. To je přece to slovo, které použil. To mi nemusí vysvětlovat.

Opět jí vhrkly slzy do očí. Mé dítě, můj syn... On není znetvořený – je zdravý a silný. A taky není zvíře, není zrůda.

Odkud se jenom vzala ta prudká změna? Seděl tam a díval se na mě svýma modrýma očima, díval se na mě... A v příštím okamžiku uškubl, jako by se o mě mohl spálit, jako bych byla zlý duch, jehož jméno znají jenom mog-urové. To bylo horší než smrtelná kletba. Lidé klanu se jenom odvrátili a neviděli mě. Pro ně jsem byla mrtvá a patřila jsem do příštího světa. Přinejmenším se na mě nedívali, jako bych byla... jako bych byla zrůda!

Zapadající slunce přineslo večerní chlad. Dokonce i v nejteplejším létě byly noci ve stepi chladné. Měla na sobě jednom

letní přehoz a třásla se. Kdybych jenom myslela na to, abych si vzala stan a kožešiny. Ne, Víha stejně musí zpátky k hřiběti, a to musí dostat napít.

Když Ajla vstala ze břehu, zvedla Víha hlavu z bujné trávy, přiběhla k ní a vyplašila přitom pár bahenních kurů. Ajla jednala téměř instinktivně. Vytrhnout prak od pasu a sehnout se po kamenech byl jeden jediný pohyb. Ptáci se sotva zvedli do vzduchu a už padl k zemi první a hned potom druhý. Ajla je donesla, našla jejich hnízdo a pak se zastavila.

Proč hledám vejce? Chci udělat Jondalarovi Krebovu oblíbenou pochoutku? Jak jsem vůbec připadla na to něco mu vařit, nemluvě už o Krebově pochoutce? Avšak když objevila hnízdo – které bylo sotva víc než plochou prohlubeninou v zemi, v níž leželo sedm vajec – pokrčila rameny a opatrně vejce posbírala.

Dole u řeky položila vejce vedle ulovených ptáků a našla si pak dlouhé rákosí, které rostlo na kraji vody. Uplést košík z volných ok byla otázka chvilky. Zhotovila ho jenom proto, aby dopravila vejce domů, a pak ho zahodí. Potřebovala pak najít jenom pár stvolů rákosí, aby svázala nohy kurům, kteří už ztratili husté zimní peří.

Zimní peří! Ajle přeběhl mráz po zádech. Nechtěla myslet na studenou a bezútěšně šedou zimu. Nemohla však na ni nikdy zapomenout. Léto byla jenom doba, kdy se musela připravovat na zimu.

Jondalar ji opustil! To věděla. Bylo bláhové si namlouvat, že by mohl zůstat dál tady v údolí. Proč taky? Zdalipak by zůstal, kdyby byla sama? Až bude pryč, bude to ještě horší... zvláště když se na ni tak díval!

„Proč jenom musel přijít?“

Zvuk vlastního hlasu ji vyděsil. Nebyla zvyklá slyšet svůj hlas, když byla sama. „Ale umím mluvit. Alespoň toho Jondalar dosáhl. Rozhodně teď můžu mluvit s lidmi, kdybych nějaké potkala. A já vím, že dál na západ nějakí lidé žijí. Iza měla pravdu, musí tam být spousta lidí, hodně Druhých lidí.“

Přehodila klisně kury přes záda a košík s vejci držela v klíně. Narodila jsem se Druhým... Najdi si druha, řekla mi Iza. Myslela jsem, že mi Jondalara seslal můj totem, ale poslal by mi můj totem někoho, kdo se na mě dívá takovým pohledem?

„Jak jenom se na mě mohl tak dívat?“ zvolala a otřásala se pláčem. „Ach, jeskynní lve, já už nechci být sama!“ Ajla se schoulila a poddala se zase slzám. Víha si všimla, že jí neudala žádný směr, ale to nevadilo. Cestu znala. Po chvíli se Ajla zase narovnala. Nikdo mě nepřiměje, abych tady zůstala. Už jsem se měla porozhlédnout dřív. Umím teď mluvit...

„... a můžu všem říct, že Víha není kůň, kterého by mohli zabít,“ pokračovala hlasitě, když si tuto okolnost uvědomila. „Všechno připravím a příští jaro pak vyrazím.“ Věděla, že to zase odsune.

Jondalar hned neodejde. Potřebuje oblečení a zbraně. Možná ho poslal můj jeskynní lev, aby mě něco naučil. Než odejde, musím se od něho naučit všechno, co je možné. Budu ho pozorovat a klást mu otázky, a bude mi jedno, jak se na mě dívá. Broud mě nenáviděl po všechna ta léta, kdy jsem žila u tlupy. Takže to taky vydržím, když Jondalar... když mě... nenávidí. Stiskla oči, aby zapudila slzy.

Sáhla na svůj amulet a připomněla si, co jí kdysi řekl Kreb: když najdeš znamení, které pro tebe zanechal tvůj totem, dej ho do svého váčku s amulety. Přinese ti to štěstí. Ajla dala všechny ty věci do váčku. Jeskynní lve, žila jsem už tak dlouho sama – teď mi musí můj amulet přinést štěstí.

Když sjížděla dolů k řece, slunce už dávno zmizelo za skalami výš proti proudu, mezi nimiž řeka protékala. Tma pak přicházela vždycky velmi rychle. Jondalar ji viděl přijíždět a seběhl dolů k řece.

Ajla popohnala Víhu ke klusu, a když teď objížděla skalní stěnu, téměř by se s ním srazila. Kůň se splašil a málem by ji shodil. Jondalar natáhl ruku nahoru, aby ji zadržel, ale když ucítil její nahé tělo, odtrhl ruku – v přesvědčení, že jím opovrhuje.

Nenávidí mě, pomyslela si Ajla. Ani nesnese, aby mě podržel. Spolkla vzlyk a dala klisně znamení, aby šla dál. Víha přešla po břehu posetém kamením a pak vystoupala – s Ajlou na zádech – po příkré stezce nahoru k jeskyni. U vchodu Ajla seskočila a hned šla dovnitř. Kdyby tak měla místo, kam by se mohla schovat! Položila košík s vejci vedle ohniště, popadla náruč kožešin a vynesla je tam, kde ukládala své zásoby. Tam za sušákem a mezi nepoužitými

koši, rohožemi a miskami si lehla na zem, vklouzla dovnitř a jednu kožešinu si přetáhla přes hlavu.

Hned nato slyšela klapot kopyt Víhy, vzápětí hřebečka. Otřásala se pláčem, bojovala se slzami a celou dobu si byla vědoma muže, který se pohyboval po její jeskyni. Kdyby jenom odešel, aby se alespoň mohla vyplakat!

Neslyšela jeho bosá chodidla na kamenné podlaze, věděla však, že tam je, a pokoušela se uklidnit.

„Ajlo?“ řekl. Neodpověděla. „Ajlo, přinesl jsem ti čaj.“ Celá ztuhla. „Ajlo, nemusíš zůstávat tady vzadu. Já se přestěhuju. Položím se na druhou stranu ohniště.“

Nenávidí mě! Nesnese mou blízkost, pomyslela si a potlačila vzlyk. Ať odejde! Ať už odejde!

„Já vím, že ti to nepomůže, ale musím to přesto říct. Je mi to líto, Ajlo. Je mi to víc líto, než dokážu říct. To se nemělo stát. Nemusíš mi odpovídat, ale já s tebou musím mluvit. Byla jsi ke mně vždycky upřímná, je načase, abych byl i já k tobě naprosto upřímný.“

Od té chvíle, co jsi odjela, jsem nedělal nic jiného, než že jsem přemýšlel o nás. Já nevím, proč jsem... proč jsem to udělal, ale chci se pokusit ti to vysvětlit. Když mě napadl ten lev a já se probral k vědomí, nevěděl jsem, kde jsem a především jsem nechápal, proč jsi se mnou nechtěla mluvit. Byla jsi tajemství. Proč jsi tu žila tak naprosto sama? Vymyslel jsem si o tobě příběh, že jsi zelandona, která se podrobuje zkouškám, žena, která poslechla volání Matky, aby jí sloužila. Když jsi neodpověděla na mé neohrabané pokusy, abys se mnou sdílela slasti, myslel jsem, že to patří ke zkouškám, které sis uložila. A já myslel, že klan, u kterého jsi žila, byla podivná skupina zelandonů.“

Ajla přestala vzlykat a naslouchala jeho slovům, ale nadále nehybně ležela.

„Myslel jsem jenom na sebe, Ajlo.“ Dřepl si před ní. „Já nevím, jestli mi věříš, ale já... hm... vždycky jsem byl považován za přitažlivého muže. Většině žen záleželo na tom, aby získaly mou pozornost. Mohl jsem si vybírat. Myslel jsem, že mě odmítáš. Na to jsem nebyl zvyklý a zranilo to mou hrdost, ale nechtěl jsem si to přiznat. Předpokládám, že to je vlastní důvod, proč jsem si

vymyslel ten příběh o tobě – abych si zdůvodnil, proč mě zřejmě nechceš.

Kdybych se díval pozorněji, musel bych si všimnout, že nejsi zkušená žena, která by mě odmítala, ale že jsi mnohem spíš mladá žena před obřady První slasti – nejistá a trochu bázlivá, a přesto toužící se zalíbit. Jestli měl být někdo schopen si toho všimnout, pak já – já... ale nechme toho. Na tom nezáleží.“

Ajla odhrnula kožešinu a naslouchala tak napjatě, že slyšela, jak jí krev buší v uších.

„Všechno, co jsem mohl vidět, byla Ajla, žena. A věř mi, ty skutečně nevypadáš jako dívka. Myslel jsem, že se mnou jenom žertuješ, když jsi mi říkala, že jsi příliš dlouhá a ošklivá. Přitom jsi to nechtěla, že ne? Ty si skutečně myslíš, že jsi ošklivá, je to tak? Možná jsi byla pro pl... pro ty lidi, u nichž jsi vyrostla, příliš vysoká a jiná, Ajlo – ale měla bys vědět, že nejsi příliš dlouhá ani ošklivá. Ty jsi krásná. Ty jsi nejkrásnější žena, jakou jsem kdy viděl.“

Přetočila se a posadila se. „Krásná? Já?“ řekla – a pak, neschopná tomu uvěřit, zase zmizela pod svými kožešinami. Nechtěla, aby ji ještě jednou zranil. „Ty se mi posmíváš.“

Natáhl ruku, aby se jí dotkl, zaváhal však a opět ji odtáhl. „Nemůžu ti mít za zlé, že mi nevěříš. Ne po tom, co... co se stalo dnes. Možná bych se tomu měl podívat zpříma do očí a pokusit se ti to vysvětlit.“

Není snadné uvěřit, co jsi všechno prodělala, osiřelá a vychovaná ... lidmi, kteří jsou tak rozdílní. Mít dítě, které ti odebrali. Muset opustit domov, vyrovnat se s cizím světem a žít tu tak naprosto sama. To je tvrdší zkouška, než by kdy připadla některé svaté ženě. Ale je možné, že budeš muset být ještě mnohem silnější.

Musíš vědět, jak lidé smýšlejí o těch, které ty nazýváš klanem. Já jsem si to taky dřív myslel – lidé je považují za zvířata ...“

„Nejsou to zvířata.“

„Ale to jsem nevěděl, Ajlo. Mnozí lidé dokonce tvůj klan nenávidí. Proč, to nevím. Když o tom přemýšlím, je mi jasné, že člověk ke zvířatům – opravdovým zvířatům, která loví – necítí nenávisť. Možná je to tak, že lidé v hloubi srdce vědí, že ploskolebci – protože tak se jim říká, Ajlo – že ploskolebci jsou

lidé. Jenom jsou prostě tak naprosto jiní. A to se člověk lekne nebo se cítí ohrožený. Přesto nutí mnozí muži ženy ploskolebců, aby... no vlastně se to tak nedá říct, ale prostě aby s nimi sdíleli slasti. Možná by se měl spíš použít tvůj výraz: uspokojit potřebu. Já sice nechápu proč, ale mluví o nich jako o zvířatech. Já nevím, jestli jsou zvířata, když se duchové mohou smísit a rodí se děti...”

„Jsi o tom přesvědčený, že jsou to skutečně duchové?“ zeptala se. Zdál se být svou věcí tak jistý, že byla nakloněna mu uvěřit.

„Ať je to cokoliv, rozhodně nejsi ty, Ajlo, jediná, která má dítě, které je směsí mezi člověkem a ploskolebcem, i když o tom lidé nemluví...”

„Oni jsou klan a jsou lidé,“ vpadla mu do řeči.

„Uslyšíš to označení ještě často, Ajlo. Musím ti to prostě říct. Kromě toho musíš vědět, že když muž učiní násilí ženě klanu, tak se to sice neschvaluje, ale přehlíží se to. Avšak když žena sdílí slasti s mužem ploskolebců – pak je to pro mnohé lidi neomluvitelné.“

„Zrůdné?“

Jondalar zbledl, avšak neucukl před tím. „Ano, zrůdné.“

„Já nejsem zrůdná!“ bránila se. „A Durk taky není zrůda! Já to nesnášela, co mi Broud dělal, ale zrůdné to nebylo. Kdyby to byl některý jiný muž, který by jenom se mnou uspokojoval potřebu a necítil přitom ke mně nenávisť, tak bych to přijala jako každá jiná žena v tlupě. To není ostuda být ženou v tlupě. Zůstala bych u nich, dokonce jako Broudova druhá žena, kdyby mě nechali. Jenom abych byla nablízku svému synovi. Je mi lhostejné, kolik lidí se nad tím pohoršuje.“

Musel ji obdivovat. Přesto – nebude to pro ni snadné. „Ajlo, já přece vůbec neříkám, že by ses měla stydět. Říkám ti jen, nač se musíš připravit, co tě čeká. Možná bys mohla prostě říkat, že pocházíš z jiného lidu.“

„Jondalare, proč mi radíš, abych říkala slova, která nejsou pravdivá? To já nemůžu. V klanu nikdo nemluví nepravdu – na to by se hned přišlo. Bylo by to vidět. Dokonce i když si člověk dá pozor, aby něco neřekl – stejně to vyjde najevo. Mnohdy je to dovoleno – ze zdvořilosti. Přesto každý zná pravdu. Já to vidím, když říkáš slova, která nejsou pravdivá. Tvá tvář mi to prozradí, tvá ramena, tvé ruce...”

Krev mu stoupla do tváře. Byly jeho lži tak průhledné? Jak byl rád, že se rozhodl být vůči ní otevřený a upřímný. Možná se od ní mohl něčemu přiučit. Její upřímnost a přímost byly součástí její vnitřní síly.

„Ajlo, ty se nemusíš učit lhát. Ale já myslel, že bych ti měl tyhle věci říct, než odejdu.“

Ajla cítila, jak se jí sevřel žaludek a krk sešněroval. Chce odejít. Chtěla se zase zahrabat do kožešin a skrýt hlavu.

„Myslela jsem si, že budeš chtít odejít,“ řekla. „Ale nemáš nic na cestu. Co potřebuješ?“

„Kdybych mohl mít pár tvých pazourků – vyrobil bych nástroje a několik oštěpů. A kdybys mi řekla, kde je mé oblečení, které jsem měl na sobě, když jsem přišel, rád bych je zase spravil. Pytel se zásobami by vlastně mohl být docela v pořádku, když jsi ho přinesla z rokle.“

„Co je pytel?“

„Stejně jako krosna slouží k přenášení věcí. Jenom se nosí přes jedno rameno. My Zelandonci pro to nemáme slovo. Používají ho Mamutoni a říkají tomu tak. Co jsem nesl, bylo oblečení Mamutonů ...“

Ajla zavrtěla hlavou. „Proč je to jiné slovo?“

„Mamutoni mají jinou řeč.“

„Jinou řeč? Jakou řeč jsi mě vlastně naučil?“

Jondalar měl pocit, jako by mu podklesla kolena. „Mou řeč – zelandonsky. Já si myslel...“

„A Zelandonci – ti žijí na západě?“

„Ano, ovšem – hodně daleko na západě. Mamutoni žijí blíž.“

„Jondalare, ty jsi mě naučil řeč, kterou mluví lidé, kteří žijí odtud hodně daleko a kterou nemluví lidé, kteří jsou blíž. Proč?“

„Já... o tom jsem nepřemýšlel. Prostě jsem tě naučil mou řeč,“ řekl. Najednou mu bylo mizerně. Vůbec nic neudělal pořádně! „A ty jsi jediný, kdo jí mluví?“ Přikývl.

Najednou se jí obrátil žaludek. Myslela si, že sem byl poslán, aby ji naučil řeč, a teď mohla mluvit jenom s ním. „Jondalare, proč jsi mě nenaučil řeč, kterou mluví všichni?“

„Taková řeč prostě není.“

„Já myslím řeč, kterou používáš, když mluvíš se svými duchy nebo třeba i s tvou Velkou Matkou.“

„My nemáme řeč, která by byla určená jenom jí.“

„A jak mluvíš tedy s lidmi, kteří neznají tvou řeč?“

„Učíme se řeč druhých lidí. Já umím tři řeči a pár slov z několika dalších.“

Ajla se roztřásla. Myslela si, že může opustit své údolí a mluvit s lidmi, které potká. Co teď? Zvedla se. I on vstal. „Chtěla bych znát všechna tvá slova, Jondalare. Musím se naučit mluvit. Musíš mě to naučit. Musíš, to je nutné.“

„Ajlo, nemůžu tě naučit ještě dvě další řeči. Na to je potřeba čas. Taky je neznám dokonale – nestačí jenom znát slova.“

„Ale můžeme slovy začít. Musíme začít úplně od začátku. Jak se řekne oheň řečí Mamutonů?“

Řekl jí to a chtěl něco namítnout, ale ona se nenechala mýlit a ptala se dál slovo za slovem, přesně ve stejném pořádku, jak se naučila řeč Zelandonců. Když už se jich dozvěděla celou řadu, znovu ji přerušil.

„Ajlo, k čemu ti to je, když ti takhle odříkám tolik slov? Přece si je nedokážeš jen tak zapamatovat.“

„Já vím, moje paměť by mohla být lepší. Řekni mi, která slova jsou špatná.“

Vrátila se znovu ke slovu oheň a opakovala pak veškerá slova v obou řečech. Když byla konečně hotová, dokázal se na ni pouze obdivně dívat. Vzpomněl si, že si snadno pamatovala slova, když se učila zelandonsky, ale potíže jí dělala stavba řeči a abstraktní pojmy.

„Jak to děláš?“

„Vynechala jsem něco?“

„Ne, ani jedno jediné slovo.“

Oddechla si a usmívala se. „Když jsem byla malá, bylo to mnohem horší. Musela jsem všechno víckrát opakovat. Já nechápu, jakou měli Iza a Kreb se mnou trpělivost. Samozřejmě si někdy mysleli, že nejsem zrovna chytrá. Teď mi to už jde líp, ale k tomu je třeba cviku, a přesto má každý v tlupě stále ještě lepší paměť než já.“

„Každý v tvé tlupě je při učení z paměti lepší než ty – tak jak jsi mi to právě ukázala?“

„Oni nikdy nic nezapomenou. Vlastně se narodí téměř se vším věděním, které musejí znát. Proto se nemusejí moc učit. Stačí jim,

aby se rozpomněli. Oni mají... paměť... vzpomínky – já nevím, jak to mám jinak nazvat. Když dítě vyroste, stačí mu něco říct jenom jednou – je třeba mu to jenom říct, aby se rozpomnělo. Dospělí se už nemusejí rozpomínat, to se děje samo. Ale já nemám paměť klanu. Proto mi Iza musela všechno opakovat, dokud jsem to bez chyby nepodržela v hlavě, abych se na to dokázala rozpomenout.“

Jondalar nestačil žasnout. Taková paměť byla neuvěřitelná. Měl ostatně obtíže si představit, jak paměť klanu vypadala.

„Mnozí se domnívali, že se nemůžu stát léčitelkou bez Iziny paměti, ale Iza řekla, že jsem naprosto dobrá, i když se nedokážu rozpomínat tak dobře. Řekla, že mám jiné dary, které ona nechápe, třeba schopnost poznat, co se děje, a najít nejlepší způsob léčby. Naučila mě, jak se zkoušejí nové byliny, abych našla prostředky a cesty pro jejich použití, když nemám přímou schopnost rozpomenout se na byliny.“

Taky mají starou řeč. V ní nejsou žádná slova, jenom posunky. Každý zná starou řeč, používají ji při obřadech a k vzývání duchů a taky, když nerozumějí obvyklou řeč někoho druhého. I tu jsem se naučila. Protože jsem se musela všemu učit, navykla jsem si vždycky dávat dobrý pozor a soustředit se, abych se pak rozpomněla, aby mi to nemusel říkat někdo jiný a aby se mnou lidé proto neztráceli trpělivost.“

„Rozumím ti dobře? Lidé klanu mají všichni svou vlastní řeč a kromě toho ještě něco jako starou řeč, která je všeobecně srozumitelná? Každý se může bavit s každým – tedy: dorozumět se?“

„Na setkání klanu to alespoň každý uměl.“

„Mluvíme o stejných lidech? O ploskolebcích?“

„Když tak nazýváš lidi klanu? Já ti přece řekla, jak vypadají,“ prohlásila Ajla a sklonila pohled k zemi. „A ty jsi řekl, že jsem zrůdná.“

Pamatovala si velmi dobře ledový pohled, který z jeho očí vypudil všechno teplé, opovržení, s nímž se od ní odtrhl. To se stalo právě v tom okamžiku, když mu vyprávěla o klanu, a ona si myslela, že si rozumějí obzvlášť dobře. Zdálo se, že nedokáže pochopit to, co říkala. Najednou se jí zmocnil nepříjemný pocit: mluvila příliš důvěřivě. Rychle přešla naproti k ohni, prohlédla

kury, které Jondalar položil vedle vajec, a začala je škusbat, jenom aby něco dělala.

Jondalar pozoroval, jak její rozmrzelost roste. Příliš ji ranil a nikdy nezíská zpátky její důvěru, i když v to nějakou dobu věřil. Jediné opovržení, které teď cítil, bylo opovržení k sobě samému.

Popadl její kožešiny a odnesl je zpátky na její lůžko. Tam vzal pak ty, které sám používal, a přenesl je na druhou stranu ohniště.

Ajla odložila ptáky – neměla chuť je dál škusbat – a pospíchala na lůžko. Nechtěla, aby viděl slzy, které jí vhrkly do očí.

Jondalar se pokusil rozprostřít kolem sebe kožešiny co možná nejpohodlněji. Vzpomínky, říkala. Ploskolebci mají zvláštní schopnost se rozpomínat a znají řeč znaků, kterou se dorozumí se všemi. Bylo to možné? Těžko uvěřit – až na jedno. Ajla nikdy nemluvila nepravdu.

Ajla si v posledních letech zvykla na ticho a samotu. I když vychutnávala do jisté míry jeho přítomnost, tak požadovala přesto jistou přizpůsobivost a určitou míru vstřícnosti, avšak citová vzpoura a prudké střídání pocitů ji dnes naprosto vyčerpaly. Už prostě nechtěla nic víc cítit, o ničem přemýšlet nebo odpovídat na něco, co řekl muž, který s ní sdílel její jeskyni. Chtěla už mít jenom svůj klid.

Ale spánek se nechtěl dostavit. Byla si tak jistá svou schopností mluvit! Byla veškerá její námaha a celé její soustředění nadarmo? Teď si připadala podvedená. Proč ji naučil řeč, s kterou vyrostl? Chtěl pryč. Už ho nikdy neuvidí. Jí nezbývá nic jiného než na jaře odtáhnout odtud a vydat se hledat lidi, kteří žijí blíž k ní – a možná najít jiného muže.

Ale ona nechtěla jiného muže. Chtěla Jondalara s jeho očima a jeho způsobem se jí dotýkat. Znovu si připomněla, jaké to bylo s ním zpočátku. Byl první muž jejích lidí, kterého kdy viděla, a zcela všeobecně je všechny zastupoval. Nevěděla, kdy přestal být příkladem za všechny a kdy se stal – jedinečným – Jondalarem. Věděla jenom, že postrádá vedle sebe jeho dech a jeho teplo. Prázdnota lůžka, kde až dosud ležel, odpovídala bolestivě prázdnotě v ní samé.

Ani Jondalar nemohl usnout. Bylo to, jako by nemohl najít žádnou pohodlnou polohu. Bok, u kterého lehávala ona, ho studil, a hlodal v něm pocit viny. Nedokázal se rozpomenout, že by zažil

horší den. Teď ji dokonce ani nenaučil správnou řeč. Kdy by asi tak měla mít příležitost mluvit zelandonsky? Jeho lidé žili rok cesty od jejího údolí, a to jenom tehdy, když se cestou nikde příliš dlouho nezastavovalo.

Přemýšlel o cestě, kterou podnikl se svým bratrem. Všechno mu připadalo tak nesmyslné. Jak dlouho to bylo, co vyrazili? Tři roky? To znamenalo přinejmenším čtyři roky, než se vrátí.

Čtyři ztracené roky života. Nesmyslně ztracené. Jeho bratr mrtvý. Tamija mrtvá a dítě Thonolanova ducha taky. Co mu ještě zbývalo?

Jondalar se naučil ovládat své city, ale i on si setřel slzy z očí. Neoplakával jenom svého bratra, ale i sebe. Ztrátu, kterou utrpěl, a zmařenou šanci, která mohla být tak nádherná.

25.

Jondalar otevřel oči. Tak živě snil o domově, že mu hrubé stěny jeskyně připadaly důvěrně známé, jako by byl sen skutečnost a Ajlina jeskyně součástí snu.

Poslední zbytky spánku vyprchaly, stěny se pozměnily. Pak se docela probudil a poznal, že všechno jenom viděl z jiné perspektivy než předtím – ležel na druhé straně ohniště.

Ajla byla pryč. Dva oškubaní ptáci a koš, v němž uchovávala peří, byli vedle ohniště. Musela být vzhůru už hodnou dobu. Miska, kterou obvykle používal – ta, jejíž žilkování vyvolávalo dojem malého zvířete – stála před ním. Vedle byl hustě upletený koš, v němž nechala louhovat jeho ranní čaj, a čerstvě oloupaná březová větvička. Věděla, že rád žvýkal větev, dokud neměla roztřepaný konec, který použil, aby si jím očistil zuby, a navykla si mu vždycky ráno jednu připravit.

Vstal a protáhl se. Jeho lůžko bylo neobvykle tvrdé, takže se cítil rozlámaný. Sice už dříve spával na tvrdé zemi, ale nyní na polštářích slámy to bylo něco docela jiného a taky to vonělo čistotou. Ajla pravidelně slámu vyměňovala, takže nikdy necítil žádnou zatuchlinu.

Čaj v koši na vaření byl horký – nemohla být tedy ještě tak dlouho pryč. Nalil si a upíjel teplou tekutinu s jemnou vůní máty. Vždycky rád hádal, které byliny k přípravě použila. Napil se a usoudil, že dnes cítí chuť rybízu a možná taky vojtěšky. Pak si vzal misku a březovou větvičku ven.

Stál na kraji římsy, z níž mohl přehlédnout téměř celé údolí, žvýkal větvičku a sledoval, jak se dole vine voda v dalekém oblouku. Stále ještě se zcela neprobudil. Co dělal, dělal čistě ze zvyku. Když byl hotov, vydrhl si zuby roztřepaným kusem větvičky a vypláchl si pak ústa čajem. To už se stalo obřadem a vždycky ho to osvěžilo. A obvykle hned potom zvažoval své plány pro nadcházející den.

Teprve když vypil poslední doušek čaje, uvědomil si všechno naprosto jasně a ztratil naráz všechno sebevědomí. Dnešní den nebyl jako každý jiný. O to se postaral tím, co provedl včera. Už chtěl zahodit větvičku, točil jí mezi palcem a ukazovákem a přemýšlel o tom, co všechno znamenala.

Jak snadno si navykl, že se o něho Ajla starala. Dělal to tak nevťiravě a s takovým půvabem. Nestačil ji ani o něco požádat, všechna jeho přání prostě předcházela. Malá březová větvička byla jenom příkladem. Očividně se probudila před ním, vyšla ven, aby donesla větvičku, oloupala ji z kůry a připravila ji pro něho. Kdy s tím začala? Vzpomínal si: když dokázal poprvé sejít dolů, sám si jednu ulomil. Příštího dne ležela větvička vedle jeho misky a on jí za to byl velmi vděčný. Tehdy mu ještě dělalo potíže sejít po příkré stezce dolů.

A horký čaj. Bylo jedno, v kterou dobu se probudil, čaj byl vždycky připravený. Odkud věděla, kdy má postavit vodu na oheň? Když mu ráno poprvé přinesla čaj, poznala na něm zřejmě, jak velice to hodnotí. Avšak kdy jí naposledy poděkoval? A kolik jiných laskavostí mu prokazovala tímto nevťiravým způsobem? Nikdy s tím nenadělala žádné okolky. Marthona je taková, pomyslel si. Ta umí dávat své dary a svůj čas tak půvabně, že se nikdo necítí zavázán. Kdykoliv se nabídl, že Ajle pomůže, zdála se být překvapená, ale byla současně tak vděčná – jako by skutečně nečekala nic na oplátku za všechno to, co mu prokazovala.

„Dal jsem jí méně než nic,“ řekl nahlas. „A dokonce i potom, co se stalo včera...“ Zvedl malou větvičku, roztočil ji mezi prsty a pustil ji dolů přes okraj římsy.

Viděl na pastvině Víhu a hřebečka, jak se prohánějí dalekým obloukem. Byli dovádíví a on pocítil určité vzrušení při pohledu na pádící koně. „Jenom se podívej, jaké má nohy. Tohle hříbě umí

opravdu dobře utíkat! Myslím, že na krátké tratě už by své matce utekl.“

„To mladí hřebci často, ale jenom na krátkých tratích. Dlouhé tratě ještě nevydrží,“ řekla Ajla, která se právě objevila nahoře na stezce. Jondalar sebou trhl. Oči měl rozzářené a úsměv byl plný hrdosti na hřebečka. Jeho nadšení se nedalo odolat, a tak se Ajla přes všechny obavy usmívala. Doufala, že muž pojme náklonnost k mladému hřebečkovi – ale na tom už teď nezáleželo.

„Už jsem se divil, kde jsi,“ řekl. Její přítomnost mu způsobovala rozpaky a jeho úsměv zmizel.

„Udělal jsem venku v jámě oheň na kury a zašla jsem se tam podívat.“ Nezdá se právě šťastný, že mě vidí, pomyslela si a odvrátila se, aby zašla do jeskyně. I její úsměv zmizel.

„Ajlo!“ zvolal a pospíchal za ní. Když se obrátila, nevěděl, co by měl říct. „Já... hm... jenom jsem chtěl vědět... hm... rád bych udělal nějaké nástroje. Kdybys neměla nic proti tomu, samozřejmě. Nechtěl bych spotřebovat celou tvou zásobu pazourků.“

„Nemám nic proti tomu. Povodeň každý rok nějaké odnese, ale přinese nové,“ řekla.

„Pak je asi vyplaví z vrstvy vápna víc nahoře proti proudu. Kdybych věděl, že to není daleko, šel bych tam a donesl nějaké přímo od pramene. Kámen je mnohem lepší, když je právě vylomený. Dá se mnohem lépe opracovat. Dalanar si nosí své pazourky z vrstvy v blízkosti jeskyně a kvalita zelandonských pazourků je vyhlášená.“

Nadšení se mu vrátilo do očí – jako vždycky, když mluvil o svém řemesle.

Drug byl stejný, pomyslela si Ajla. Miloval výrobu nástrojů a náradí a všechno, co s tím souviselo. Usmála se, když myslela na to, jak Drug objevil, že malý syn Agy – ten, který se narodil, když se stali druhem a družkou – s chutí tluče o sebe kameny. Drug byl tak hrdý, že mu dokonce daroval otloukač. Nedělal nic raději, než že předával své umění dál. Neměl dokonce ani nic proti tomu, aby zasvětil mě, i když jsem byla jenom děvče.

Jondalar si všiml, jak se pohroužila do sebe, stejně jako náznaku úsměvu, který jí pohrával kolem rtů. „Nač myslíš, Ajlo?“ zeptal se.

„Na Druga. Byl výrobcem nástrojů a dovolil mi, abych se na něho dívala, když pracoval, pokud jsem byla naprosto zticha a nerušila ho v jeho soustředění.“

„Na mě se můžeš dívat, kdybys chtěla,“ řekl Jondalar. „Ano, doufal jsem, že mi někdy ukážeš, jak ty děláš své nástroje.“

„Já se v tom nijak zvlášť nevyznám. Sice si umím vyrobit nástroje, které potřebuju, ale Drugovy jsou mnohem lepší než moje.“

„Tvé nástroje naprosto splňují všechny požadavky. Rád bych viděl, jak je děláš.“

Ajla přikývla a šla do jeskyně. Jondalar čekal, a když se hned neobjevila, ptal se, jestli minula, že to udělá teď, nebo snad později. Už chtěl jít za ní, když se objevila u vchodu, načež on tak prudce odskočil, že by téměř zakopl. Nechtěl ji urazit nezamýšleným dotykem.

Ajla se nadechla, narovnala ramena a vystrčila bradu. Možná špatně snáší její blízkost. Od ní se však nedozví, jak velice ji to zraňuje. Však už beztak brzy odejde. Chystala se sejít dolů po stezce s oběma kury, vajíčky a se svazkem kožešin nahore zavázaným.

„Dovol mi, ať ti něco pomůžu nést,“ řekl Jondalar a pospíchal za ní. Zastavila se jen natolik, aby mu předala koš s vajíčky.

„Nejdřív musím dát péct kury,“ řekla, když odložila uzel na břehu řeky. Nebylo to nic jiného než konstatování, avšak Jondalar měl pocit, jako by očekávala jeho souhlas. Přes dlouholetou nezávislost bylo ještě mnohé z toho, co dělala, určováno zvyky klanu. Byla zvyklá dělat to, co jí některý muž přikázal nebo oč ji požádal.

„Ale samozřejmě, jenom do toho. Já si stejně musím nejdřív donést své nástroje, než se pustím do pazourku,“ řekl.

Zanesla tučné kury za skalní stěnu k jámě, kterou vyhrabala a vyložila kamením. Oheň dole v jámě sice vyhasl, ale zasyčelo to, když cákla několik kapek vody na kameny. Všude v údolí hledala správnou směsici koření a bylin a donesla je k těmto kamenným kamnům. Kvůli lehce slané chuti vzala devětsil. Jako příloha posloužily kopřivy. Ke zvláštní chuti přispěly cibule, česnek, šalvěj, bazalka a tymián. I kouř a lehce slaný popel udělaly své.

Do kurů dala nádivku z vajec na zelenině – tři do jednoho a čtyři do druhého ptáka. Dříve sice vždycky balila kury do vinných listů, než je spustila do jámy, ale víno tady v údolí nerostlo. Tak si vzpomněla, že se často připravovala ryba tak, že se zabalila do čerstvého sena. Proč by to nemělo jít i s kury? Když ptáci leželi dole v jámě, položila na ně ještě trávu a obložila je kamením a zasypala hlínou.

Jondalar zatím rozložil kolem sebe celou řadu náradí z jeleních parohů, kostí a kamení. Ajla už celou řadu jeho náradí znala, avšak mnohé bylo pro ni naprosto neznámé. Teď rozvázala uzel a rozložila své náčiní na dosah vedle sebe, pak si sedla a rozprostřela na klíně koženou zástěrku. To byla dobrá ochrana, protože pazourek se dokázal rozštípnout na úštěpy ostré jako jehly. Pohlédla na Jondalara, který velmi pozorně prohlížel všechny její kousky z kostí a kamene.

Přisunul k ní několik kamenů. Jí se líbily dva, které ležely přímo vedle ní, a musela myslet na Druga. Dobrý výrobce nástrojů prokázal své umění už při výběru, napadlo ji. Chtěla jemně zrnitý pazourek. Proto je prohlédla a pak se rozhodla pro jeden menší. Jondalar souhlasně přikývl, aniž si to uvědomil.

Myslela na malého chlapce, který svou zálibu pro rozbíjení kamenů a vyrábění nástrojů projevoval už tehdy, když ještě sotva dokázal chodit. „Vždycky jsi věděl, že budeš opracovávat kameny?“ zeptala se.

„Nějakou dobu jsem myslel, že budu řezbář a možná dokonce že budu sloužit Matce nebo spolupracovat s těmi, kteří jí slouží.“ Tvář se mu bolestně a toužebně protáhla. „Pak mě poslali k Dalanarovi a místo toho jsem se vyučil umění roztloukače. To bylo dobré rozhodnutí – mně se to řemeslo líbí a nejsem v něm nešikovný. Velkým řezbářem bych se nikdy nestal.“

„Co je to řezbář, Jondalare?“

„Ano, to je to! Přesně to tu chybí!“ Zaraženě a překvapeně pohlédl na Ajlu. „Tady nejsou žádné sochy, žádné malůvky, žádné perly, vůbec žádné zdobení. Dokonce ani barva tu není.“

„Já nechápu...“

„Je mi líto, Ajlo. Odkud bys mohla vědět, o čem mluvím? Řezbář je někdo, kdo dělá zvířata ze dřeva. Může pracovat i s kamenem.“

Ajla svraštila čelo. „Jak může někdo dělat zvířata ze dřeva nebo z kamene? Zvíře je z masa a krve. Žije a dýchá.“

„Já nemyslím opravdová zvířata. Já myslím jejich podoby, představu zvířat. Řezbář vyřeže ze dřeva podobu zvířete – nebo ji vytesá z kamene. Udělá to tak, že dřevo nebo kámen vypadá jako zvíře. Mnozí řezbáři dělají i podoby Velké Matky, když ji spatřili ve své představě.“

„Podobu? Z kamene?“

„I z jiného materiálu. Z klů mamuta například, z kostí, jeleních parohů. Dokonce jsem slyšel o lidech, kteří dělají obrazy z bláta. Ano, co se toho týče: dokonce jsem viděl moc hezkých soch ze sněhu.“

Jak se Ajla snažila pochopit, potřásala hlavou – dokud neřekl: ze sněhu. Tehdy si vzpomněla na onen zimní den, kdy navrstvila na sebe spoustu misek sněhu. Nepředstavovala si nějakou dobu, že vidí v té hromadě sněhu Bruna?

„Socha ze sněhu? Ano.“ Přikývla. „Myslím, že ti rozumím.“

Nebyl si sice jistý, jestli skutečně rozumí, ale nevěděl, jak by jí bez nějaké sochy nebo vyřezávání mohl ukázat, oč jde. Jak musel být její život temný a bez radosti, když vyrůstala mezi ploskolebci. Dokonce její oblečení není ani trochu ozdobné, je jenom účelné. Copak neznali nic jiného než lov, jídlo a spánek? Když neuměli ani ocenit dary Matky! Žádná krása, nic tajemného, žádná fantazie. Chtěl bych vědět, jestli by pochopila, o co všechno přišla.

Ajla vzala menší pazourek do ruky a pozorně ho prohlížela ze všech stran. Snažila si objasnit, kde by měla začít. Rozhodla se, že nebude dělat pěstní klín – to bylo dokonce i v Drugových očích příliš jednoduché, i když to byl nepostradatelný nástroj. Ale nepředpokládala, že by zhotovení pěstního klínu bylo právě to, co chtěl Jondalar vidět. Natáhla se po nástroji, který chyběl v Jondalarově sbírce: mamutí kost, na níž při opracovávání ležel její pazourek a byla dostatečně pružná, aby kámen prostě nepraskl nebo se neroztříštil.

Pak se natáhla po svém otloukači. Rozdíl mezi jeho a jejím kamenným kladivem nebyl vlastně nijak velký, její kladivo bylo jenom menší, a tím jí líp sedělo v ruce. Přidržela pazourek na mamutí podložce a jednou silně udeřila. Kousek vnější kůry se odlomil a ukázalo se temně šedé jádro. Kousek, který se odštípl,

měl tam, kde ho zasáhl otloukač, zřetelný důlek, jizvu po úderu, a na konci vybíhal do tenkého okraje. Mohl by sloužit jako řezací nástroj, a první nože, které kdy byly vyrobeny, nebyly nic jiného než právě tyhle úštěpy s ostrými kraji. Avšak nástroje, které chtěla vyrobit Ajla, vyžadovaly pokročilejší a složitější techniku.

Ajla pozorně prohlížela hlubší jizvu, která zůstala na jádru kamene: vyhloubení, které zanechala štěpina. Barva souhlasila a kámen byl velmi hladký, ano, dokonce měl v sobě něco voskovitého. Do jádra se nedostala žádná cizí tělíska, proto by se z něho mohly vyrobit dobré nástroje.

Protože pokračovala v otloukání kůry, mohl Jondalar vidět, jak obnažuje vlastní jádro pazourku z křídové schránky. Když ji otloukla, ještě jednou oklepala tu menší výčnělek, tam hrbolek, který si tam nepřála mít, dokud jádro pazourku nevypadalo jako trochu sploštělé vejce. Pak si vyměnila kamenný otloukač za mohutný kostěný. Položila pazourek na bok a propracovávala se od kraje ke středu, otloukala tímto kostěným kladivem kousky z obvodu jádra. Kost byla pružnější než kamenný otloukač předtím, a odskakující štěpiny byly delší a tenčí a měly na sobě menší jizvy po úderu. Když byla hotová, mělo dost velké jádro kamene opravdu plochou horní stranu, jako by bylo nahoře seříznuté.

Pak na chvíli přestala, sáhla na svůj amulet na krku, zavřela oči a obrátila němě své myšlenky k duchovi jeskynního lva. Drug si vždycky před dalším krokem ve své práci vyžádal pomoc svého totemu. Nebylo zapotřebí jenom řemeslné dovednosti, patřilo k tomu taky štěstí, a dnes, kdy ji Jondalar tak pozorně sledoval, byla Ajla obzvlášť neklidná. Chtěla to udělat dobře a cítila, že výroba těchto nástrojů je důležitější než nástroje samy. Když zkazí kámen, padne tím jistě stín pochyb na Druga a na schopnosti celého klanu, i kdyby sebevíc opakovala, že přece není vyučeným výrobcem nástrojů.

Jondalar si už dřív všiml jejího amuletu, ale teprve teď, když viděl, jak ho uchopila oběma rukama a přitom zavřela oči, uvažoval, jak to s ním asi je. Vypadalo to, že s tím váčkem zachází s největší úctou, asi tak, jako on by bral do ruky donku. Ale donka byla pečlivě vyrobená figurka z kamene nebo jiného materiálu, se všemi atributy mateřské plnosti, symbol Velké Matky a překrásné

mystérium tvoření. Tlustý kožený váček nemohl mít srovnatelný význam.

Ajla znovu uchopila kostěný otloukač. Aby odsekla větší úštěp, který by byl asi tak velký jako zploštělá oválná horní část s ostrými rovnými hranami, musela připravit údernou plošku, která zanechala na okraji hladkého povrchu zářez, který probíhal kolmo k vrstvení, o které jí vlastně šlo.

Uchopila pevně kámen, aby zůstal klidně ležet, a pak velmi pečlivě namířila. Musela stejně dobře vypočítat sílu svého úderu, jako místo, kam měla zasáhnout. Kdyby byl úder příliš slabý, měl by úštěp nesprávný úhel, kdyby byl silný, roztříštil by se pečlivě vypracovaný okraj. Nadechla se, zadržela dech a pak udeřila kostěným otloukačem. První úder byl vždycky nejdůležitější. Když se povedl, špelo všechno ke zdárnému konci. Malá štěpina odletěla, a když Ajla viděla jizvu, úlevou si oddechla.

Změnila úhel, pod kterým držela jádro pazourku, ještě jednou udeřila, tentokrát s mnohem větší silou. Kostěný otloukač dopadl přesně na jizvu a z opracovaného jádra se odštípl další kus. Tento úštěp měl tvar protáhlého oválu. Přední strana sestávala z plochého povrchu, který vyrobila. Zadní strana byla dovnitř klenutá a na konci, na který udeřila, byla hladší a tlustší a stále se zužovala.

Jondalar vzal úštěp do ruky. „Tohle je velmi obtížný způsob. Potřebuješ sílu a současně přesnost. Podívej se na to ostří! To je skutečně použitelný nástroj.“

Ajla si zhluboka oddechla. Její tvář vyzařovala radost z toho, čeho dosáhla – a ještě něco jiného. Nezostudila klan, ano, bylo tomu dokonce tak, že ho zastupovala líp právě proto, že k němu nepatřila od narození. Tento muž, který sám tak dobře ovládal roztloukání kamene, by nedokázal sledovat výrobce nástrojů z klanu bez předsudků a vidět jenom to, co předvádí.

Ajla ho sledovala, jak opracovaný kámen prohlíží ze všech stran, avšak pak – najednou – prožila podivné vnitřní vytržení. Pocítila tajemné mrazení. Najednou jí připadalo, jako by vystoupila ze své osoby a pozorovala je oba z dálky.

Vybavila si živou vzpomínku z doby, kdy zažila něco podobného. Šla za blikajícími kamennými lampičkami hluboko do nitra jeskyně a viděla, jak tápe podél vlhkých stěn, když byla

neodolatelně přitahována malou osvětlenou jeskyní, která byla hluboko v hoře zastíněna tlustými stalaktity.

Deset mog–urů sedělo v kruhu kolem ohně. Pak ji spatřil Kreb, Nejvyšší mog–ur, jehož mocný duch byl ještě posílený nápojem pro kouzelníky, který připravila Ajla podle Izina návodu. I ona se – neúmyslně – napila mocného nápoje a přestala ovládat své smysly. Byl to mog–ur, který ji vytáhl z temné propasti v jejím nitru a vzal ji na úděsnou a současně úchvatnou cestu do pradávného světa paměti k počátkům života na zemi.

V průběhu tohoto dění tento největší ze všech mog–urů klanu prorazil nové cesty v jejím mozku, kde předtím byly jenom v náznaku. Jeho mozek byl mezi jemu rovnými neobyčejný, ale přesto nebyl takový jako její. Mohla se společně s ním a s jeho vzpomínkami vrátit ke společnému počátku a přitom proběhnout prvopočátky vývoje na Zemi, avšak on ji nemohl dost rychle sledovat, když se zase vracela sama k sobě do přítomnosti – zašel o krok dále a pohlédl do budoucnosti.

Ajla nikdy nepochopila, co Kreba tak hluboce zranilo. Věděla jenom, že ho ten zážitek změnil a změnil i jejich vzájemný vztah. Ale ani teď nechápala změny, které v ní vyvolal, avšak pocítila v letmém jasnozřivém okamžiku s velkou jistotou, že byla poslána do tohoto údolí ze zcela určitého důvodu, k němuž patřil i tento velký světlovlasý muž.

Když z odstupu viděla sebe a Jondalara sedět na břehu pokrytém kamením v tomto odlehlém údolí daleko od všech lidí, obtékalo je podivné světlo a podivné proudění, které vycházelo ze třpytivého zhuštění vzduchu a mizelo v prázdnu. Neurčitě vytušila svůj osud jako rozhodující křižovatku mnoha proudů, která spojovala minulost, přítomnost a budoucnost. Otřásla se chladem, který jí projel až do morku kostí. Zalapala po dechu, a když vzhlédla, dívala se do ustarané tváře, na jejímž čele byly hluboké vrásky. Mráz jí přešel po zádech a otřásla se, aby zapudila tajemný pocit neskutečna.

„Jsi v pořádku, Ajlo?“

„Ano. Naprosto.“

Nevysvětlitelný chlad způsobil, že Jondalarovi naskočila husí kůže a vlasy se mu v týle zježily. Měl silnou potřebu ji chránit, ale

nevěděl, co jí hrozí. Trvalo to jen okamžik a pokusil se to odehnat pokrčením ramen. Avšak nepříjemný pocit v něm přetrvával.

„Myslím, že se chystá změna počasí,“ řekl. „Ucítil jsem chladný vítr.“ Oba zvedli oči k jasnému modrému nebi, na němž nebyl jediný mráček.

„Touto roční dobou často propukají bouřky, můžou se přihnat velmi rychle,“ řekla Ajla.

Přikývl, a aby měl něco pevného, čeho by se mohl zachytit, vrátil se k výrobě nástrojů.

„A co přijde na řadu dál, Ajlo?“

Ajla se znovu vrátila k úkolu, který měla před sebou. Soustředila se zcela na práci, odštípla ještě dalších pět ostrých úštěpů, a když naposled pečlivě prohlédla zbytek kamene, jestli by se nedal odštípnout ještě další použitelný úštěp, kámen odhodila.

Pak se věnovala těm šesti šedým úštěpům a vzala nejtenčí z nich do ruky. Hladkým, zploštělým kamenem vylepšila dlouhé ostří, otupila druhou stranu, takže vznikl hrot, a zašpičatila jeden bod právě proti důlku, který vznikl úderem otloukače. Když byla spokojená, podala v otevřené dlani nástroj Jondalarovi.

Vzal jej a pozorně prohlížel. V průměru byl úštěp docela silný, avšak vybíhal do tenkého ostří. Byl dost široký, aby se dal pohodlně držet v ruce, a druhá hrana byla dostatečně otupená, aby se uživatel neporezal. V mnohém ohledu se podobal tento nástroj na řezání hrotům, jaké dělali pro své oštěpy Mamutoni, pomyslel si, ale nepočítalo se s tím, že by se k němu přidělala rukojeť nebo násada. Šlo o ruční nůž, a protože viděl, jak podobný nůž používala, věděl, jak mnohostranné měl využití a jak dobře řezal.

Jondalar ho položil a povzbudil ji přikývnutím v další práci. Vzala další tlustý úštěp a použila tentokrát špičák divoké šelmy, aby odrazila jemné úštěpky na kraji oválu. Tímto způsobem sice už bylo ostří trochu otupené, současně však v takové míře zesílené, že se od ostrého a zakulaceného okraje nic neodlomilo, když jím někdo škrabal srst z kůží. Ajla odložila škrabák a vzala do ruky ještě jeden kousek pazourku.

Položila velký hladký úštěp na mamutí kost. Potom zatlačila ostrým špičákem do kamene a vylomila ze středu dlouhé ostré řezné hrany zářez, který byl dost velký, aby naostřil konec úštěpu. Z jedné delší oválné destičky vytvořila s použitím podobné

techniky nástroj, kterým mohla dělat díry do kůže nebo do dřeva, vrtat do paroží nebo kostí.

Ajla nevěděla, jaké další nástroje by snad ještě mohla potřebovat, a rozhodla se oba poslední kamenné úštěpy nechat neopracované na pozdější dobu. Odsunula mamutí kost, vzala cípy kůže dohromady a všechno odnesla na hromadu odpadků za skalní stěnou. Úlomky pazourku byly tak ostré, že by prořízly i zrohovatělé chodidlo.

Jondalar neřekl o jejích nástrojích ani slovo, avšak všimla si, že je neustále obracel a držel v ruce, jako by je chtěl vyzkoušet.

„Smím si půjčit tvou zástěrku?“ zeptal se.

Dala mu ji a byla ráda, že její předvádění končí a že se teď může dívat na to, co předvede on.

Jondalar si rozprostřel koženou zástěrku přes klín, zavřel oči a přemýšlel o kamenech a o tom, co by se z nich dalo udělat. Pak vzal jeden z pazourků, které s sebou přinesl dolů, a dobře ho prohlédl.

Tvrdý kámen byl vyloupnutý z křídové vrstvy, která se vytvořila v dávných dobách zemských dějin. Křídová vnější vrstva stále ještě svědčila o jeho původu, i když prudký proud vymlel kámen z ložiska výše proti proudu řeky a pak ho vyhodil na břeh. Pazourek byl pro výrobu nástrojů nejúčelnější surovinou, jakou mohla příroda poskytnout. Je tvrdý, ale má tak jemnou krystalickou strukturu, že se dá dobře opracovávat. Jaké tvary se daly získat, to určovalo jedině umění výrobce.

Jondalar se rozhlížel, zda nenajde podle neklamných známek chalcedonový pazourek, který je nejčistší a nejjasnější. Kameny s trhlinami nebo vlásečnicovými prasklinami vytřídil jako nepoužitelné, stejně tak takové pazourky, které při poklepu o jiný kámen měly jiný zvuk a jeho uchu prozradily, že mají chybu. Nakonec si jeden vybral.

Opřel pazourek o stehno a držel ho pevně levou rukou, pravou sáhl po otloukači a několikrát ho přetočil, dokud mu neseděl dobře v ruce. Byl nový a musel se s ním seznámit, protože každý otloukač měl své zvláštní vlastnosti. Když se zdálo, že mu dobře sedí v ruce, stiskl pevně pazourek, který chtěl opracovat, a udeřil. Velký kus šedobílé kůry odletěl. Tento kámen měl uvnitř světlejší strukturu než ty, s nimiž pracovala Ajla. Kromě toho měl

nazelenalý nádech. To prozrazovalo obzvlášť jemné zrnění. Dobrý kámen. Dobré znamení.

Znovu udeřil a pak dál a dál. Ajla natolik znala tuto práci, že v něm okamžitě poznala odborníka, s kterým se v žádném směru nemohla měřit. Jediný, koho kdy viděla opracovávat kámen s takovou jistotou, byl Drug. Ale tvar, který dával Jondalar svému kameni, neukazoval žádnou podobnost s těmi, které řemeslník tlupy kdy vytvořil. Předklonila se, aby lépe viděla.

Jádro Jondalarova kamene nezískávalo tvar vejce, ale spíš ne zcela přesného válce. Tím, že usekával úštěpy po obou koncích, vznikly hrany probíhající po celé délce válce. Když Jondalar zcela odstranil povlak, válec byl ještě hrubý a vlnitý, a tak odložil otloukač a vzal nástroj vyrobený ze silného paroží, které bylo odříznuté pod první výsadou, aby žádné rozvětvení nerušilo.

Tímto otloukačem z jeleního paroží odsekával menší kousky, aby získal rovný hřeben. I Jondalar se nejdřív zaobíral zpracováním jádra, avšak neměl v úmyslu odštípat tlusté úštěpy z předurčeného tvaru, to bylo Ajle hned jasné. Když byl s válcem konečně spokojený, vzal do ruky další nástroj – na ten už byla zvědavá. I ten byl z velkého výřezu paroží, ale byl delší než první nástroj a na rozdíl od něho měl dvě výsady, které se odpojovaly z vedoucího rohu, dole zašpičatělého.

Jondalar vstal a přidržel kámen pevně nohou. Pak nasadil špici rozdvojení bezprostředně nad pečlivě otlučенý válec. Vrchní výsadu držel tak, že nižší vedla dopředu. Pak poklepal dlouhou kostí na vybíhající výsadu.

Odštípla se tenká čepelka. Byla stejně dlouhá jako kamenný válec, ale jenom asi šestinu tak široká jako dlouhá. Podržel čepelku proti slunci a pak ji ukázal Ajle. Světlo prosvítalo. Hrana, kterou předem tak pečlivě připravil, teď probíhala po celé délce střední části a kousek měl teď i dvě boční ostří.

Kde se špice paroží přímo dotýkala pazourku, nemusel už tak pečlivě mířit nebo odměřovat vzdálenost. Síla úderu vedla přesně tam, kde ji chtěl mít, a protože se celá síla rozdělila mezi dva pružné mezičlánky – kostěný otloukač a dláto z paroží – nezůstala téměř žádná stopa po úderu. Ostří bylo dlouhé a úzké a všude stejně slabé. Aniž odměřoval přesně sílu svého úderu, mohl mnohem přesněji určit výsledek.

Jondalarova technika opracování kamene představovala převratné zlepšení, avšak neméně důležitá než tímto způsobem vyrobené ostří byla jizva, která zůstala na jádru kamene. Hřeben, který vytvořil, zmizel. Na jednom místě ukazoval teď kámen dlouhý žlábek s dvěma hřebeny po každé straně. Přesně k tomu chtěl Jondalar dospět svou pečlivou přípravou. Posunul trochu špici dláta, aby ležela na jednom novém hřebeni a znovu udeřil kostěným otloukačem. Druhá podélná čepel odskočila a opět zanechala dva hřebeny. Znovu posunul dláto, nasadil na druhém hrbolku a oddělil ještě jeden ústěp.

Když mu konečně došel použitelný materiál, neleželo vedle sebe šest, ale pětadvacet čepelí – víc než čtyřikrát víc užitečných řezacích nástrojů, které udělal z jednoho kamene. Dlouhé a úzké čepel s dokonalým ostrím představovaly už tak, jak byly, použitelné řezací nástroje – přitom ještě zdaleka nebyly hotovým výrobkem. Daly se ještě dál opracovat k různým účelům, především k výrobě dalších nástrojů. Podle tvaru a kvality pazourkového jádra se dal docílit šesti nebo sedminásobek čepelí ze stejně velkého kamene. Nový způsob úpravy ulehčil výrobcům výrazně práci. Velkou jeho předností bylo především to, že už nemuseli vláčet domů těžké kameny ve velkém množství.

Jondalar teď zvedl jednu čepel a podal ji Ajle. Ozkoušela ostří břitů lehce palcem a přitlačila na čepel, aby viděla, jak je křehká, a pak ji otočila. Ke koncům se břit lehce klenul. To sice vyplývalo z podstaty materiálu, avšak zvlášť zřetelně to vyniklo při tenkosti čepel. Přitiskla čepel na dlaň a sledovala, jak se houpe na klenuté ploše. Tvar však nijak nezhoršoval způsob použití.

„Jondalare, to je... Já nevím to slovo. Je to výborné... důležité. Udělal jsi jich tolik... Přitom ještě s nimi nejsi hotov, že ne?“

Usmál se. „Ne, nejsou ještě hotové.“

„Jsou tak tenké a jemné – skutečně překrásné. Možná, že se snadno zlomí, ale myslím, že když se ještě konce trochu opracují, můžou z toho být silná škrabadla.“ Byla prakticky založená a hned si představovala, co všechno by se dalo ze základních tvarů udělat.

„Ano, a dobrý nůž, jako je tenhle – i když bych na něm chtěl ještě udělat řap, aby se dalo nasadit držadlo.“

„Já nevím, co je řap.“

Vzal jednu čepel, aby jí to vysvětlil. „U téhle stačí, když jenom trochu otupím hřbet a špici trochu zakulatím, pak bych měl nůž. Když tlakem vyjmu ještě úštěpy z vnitřního klenutí, dalo by se to dokonce ještě zmenšit. Když však trochu pod středem část břitů uštipnu a nechám jenom trochu vyčnívající výstupek, mám řap, na který můžu nasadit držadlo.“

Vzal malé paroží. „Když strčím tenhle řap do kusu kosti, dřeva nebo paroží, jako je tohle, má nůž držadlo. S držadlem se dá snadněji pracovat. Když paroží chvíli vaříš, nabobtná a změkne. Když pak znovu vyschne, stáhne se a pevně stiskne řap. Často pak drží dlouho a vůbec se nevíklá.“

Ajla se nadchla pro tento nový způsob a ráda by si to sama vyzkoušela, jako vždycky dělala všechno, když sledovala Druga. Jenom si nebyla jistá, jestli tím neporuší zvyky a tradice Jondalarových lidí. Čím víc se dozvídala o způsobu života jeho lidí, tím méně smyslu jí to dávalo. Zdálo se, že Jondalar nic nenamítá proti tomu, že loví, ale kdo ví, třeba by byl proti tomu, kdyby vyráběla jeho druh nástrojů.

„Ráda bych zkusila... Je to zakázná... aby ženy dělaly nástroje?“

Její otázka se mu líbila. Vyrábět její druh nástrojů vyžadovalo určitou obratnost. Byl přesvědčený, že i nejlepší řemeslník měl rozdílné výsledky, i když i ti nejhorší mohli stále ještě vyrobit poněkud použitelné nástroje. I když se neúmyslně rozbil velký pazourek, odpadlo obvykle ještě pár kusů, které byly k upotřebení. Chápal by, kdyby hájila svou metodu. Místo toho se zdálo, že poznala, jaký obrovský pokrok představuje jeho metoda – a chtěla si ji vyzkoušet. Jak by se asi zachoval on, kdyby mu někdo ukázal tak radikální zlepšení?

Pak bych se to asi taky chtěl naučit, pomyslel si s úšklebkem.

„Ženy můžou být v tomhle řemesle dobré. Joplaja, moje sestřenice, je jedna z nejlepších. Ale protože je strašně protivná, tak jsem jí to nikdy neřekl. Nikdy by mi to nezapomněla.“ Usmál se při vzpomínce na ni.

„V klanu smějí ženy vyrábět nástroje, ale žádné zbraně,“ řekla Ajla.

„Ženy Zelandonců smějí vyrábět zbraně. Když mají děti, tak už jen zřídka chodí na lov. Ale když se to naučily v mládí, vědí, jak

mají být zbraně vyrobeny. Na lovu se ztratí nebo zničí hodně nástrojů a zbraní. Muž, jehož družka ví, jak se dělají nové, má vždycky dobrou zásobu. Kromě toho jsou ženy blíž Matce. Proto jsou mnozí muži přesvědčeni, že zbraně zhotovené ženami, přinášejí víc štěstí. Když má ale muž smůlu – nebo je nešikovný – pak se dává vina vždycky výrobcí nástrojů, zvlášť, když to byla žena.“

„Mohla bych se to naučit?“

„Každý, kdo umí vyrábět nástroje jako ty, se může naučit dělat je i mým způsobem.“

Tím zodpověděl její otázku trochu jinak, než ji mínila. Že se dokáže naučit umění štípat kámen, to věděla – jenom chtěla vědět, jestli je to dovolené. Avšak nad jeho odpovědí se zamyslela.

„Ne... to nemyslím.“

„Jistěže se to můžeš naučit.“

„Já vím, že můžu, Jondalare, ale ne každý, kdo dělá nástroje způsobem obvyklým v klanu, se může naučit je dělat tvým způsobem. Mnozí by to uměli. Myslím, že Drug by to dokázal. Ale všechno nové je pro ně velmi obtížné. Oni se učí ze svých vzpomínek.“

V prvním okamžiku se domníval, že žertuje, ale pak poznal, že to mínila naprosto vážně. Mohla by mít pravdu? Mělo se snad prokázat, že by plosko... výrobce nástrojů v klanu, kdyby se mu dala možnost, nebyl schopen se to naučit?

Najednou mu došlo, že je ještě před nedávnou dobou považoval za naprosto neschopné dělat nástroje. A oni nástroje vyrábějí, dorozumívají se mezi sebou a ujímají se cizích sirotek. Dozvěděl se v posledních pár dnech o ploskolebcích víc, než kdokoliv jiný – s výjimkou Ajly. Možná se mu to jednou bude hodit, když se o nich dozví ještě víc. Zdá se, že je víc lidí jejich druhu, než si myslel.

Při vzpomínce na ploskolebce si najednou vybavil včerejší den, a to ho uvedlo do velkých rozpaků. Protože se oba soustředili na výrobu nástrojů, úplně na to zapomněl. Podíval se na Ajlu, viděl, jak její copy září ve slunečním světle a tvoří nápadný protiklad k její temně opálené pleti, a její oči měly modrošedou barvu, jako jemný pazourek.

Ach, Matko, jak je krásná! Najednou si uvědomil, jak blízko sedí u něho, a cítil, jak se mu slabiny ozývají. Nedokázal by potlačit náhlou změnu svého zájmu, i kdyby se o to sebevíc snažil. Vyzařovala mu z očí. A ani se to nesnažil skrýt.

Ajla vycítila změnu nálady. Přešla z něho na ni a zasáhla ji zcela nepřipravenou. Jak jenom může mít někdo oči tak modré? Ani nebe, ani hořec, který kvetl v blízkosti jeskyně tlupy, neměl tak syté odstíny. Cítila, že... že se jí zase zmocňuje onen pocit.

Celé tělo jí nějak vibrovalo, najednou bolestně toužila po jeho doteku. Seděla předkloněná a cítila se k němu tak přitahována, že se musela velice přemáhat. Zavřela oči a snažila se vzchopit.

Proč se na mě takhle dívá, když jsem přece... odporná? Když se mě nedokáže dotknout, aby sebou netrhl, jako by se spálil? Srdce jí bušilo, dýchala ztěžka, jako by běžela, a snažila se zpomalit dech.

Než otevřela oči, slyšela, že Jondalar vstává. Koženou zástěrku odhodil, pečlivě odštípané čepele byly kolem roztroušené. Viděla ho odcházet. Ramena stáhl, dokud nezmizel za skalní stěnou. Zdálo se, že je mu bídne, stejně bídne jako jí.

Když měl stěnu za sebou, Jondalar se rozběhl. Běžel, dokud ho nebolely nohy a sotva popadal dech. Ztěžka dýchal, hrudní koš se mu zvedal a klesal.

Ty blázne, co je ještě potřeba, aby tě přesvědčilo? Jenom proto, že je tak hodná a dá ti nějaké zásoby, zdaleka ještě neznamená, že chce něco z tebe... obzvlášť ne to! Včera se jí dotklo, že jsi to neudělal... Ale to bylo předtím, než jsi všechno zničil!

Nemyslel na to rád. Věděl, co cítil a co ona musela pochopit z jeho odporu a zhnusení. A co se dnes změnilo? Žila celé roky mezi ploskolebci, nezapomeň na to! Celé roky. Stala se jednou z nich. A jeden z jejich samců...

Záměrně si vyvolával všechno, co v jeho životním okruhu bylo považováno za nečisté a odporné. To všechno představovala Ajla! Když se jako chlapec s ostatními chlapci schoval v křoví a vzájemně si říkali nejspínavější slova, která znali, tak samice ploskolebců bylo jedno z nejošklivějších. Když byl starší – ne o mnoho let, ale rozhodně dost starý, aby věděl, co se dělá se ženami – setkávali se stejní chlapci v tmavých koutech jeskyně, aby polohlasně mluvili o dívkách, spřádali s potouchlým smíchem

plány na loupež samice ploskolebců a vzájemně se děsili následky, které by to mohlo mít.

Už tehdy bylo nemyslitelné mluvit o samci ploskolebců a ženě jejich vlastního lidu. To byly věci, o kterých se mluvilo, když byl člověk mladý a nezkušený. Když si později mladí muži vyprávěli nejhrubší příběhy, které si dokázali vymyslet, aby na sebe navzájem udělali dojem, pak šlo vždycky o samce ploskolebců a lidské ženy a o to, co očekávalo muže, který potom s takovou ženou sdílel slasti. To se prostě vyprávělo pro pobavení.

Ale o zrůdách se nežertovalo, ani o ženách, které je přivedly na svět. To byly špinavé směsice duchů, zlo, kterého se děsila dokonce Matka, stvořitelka všeho života. A ženy, které tyto zrůdy přivedly na svět, byly zavrženíhodné, pošpiněné a nedotknutelné.

Mohla by Ajla být takovou ženou? Bylo možné, že byla nečistá? Pošpiněná? Právě takhle upřímná, otevřená Ajla? Která znala léčitelské umění? Která byla tak chytrá a neohrožená a přitom mírná a krásná? Mohl někdo, kdo byl tak krásný jako ona, být nečistý?

Myslím, že by ani nepochopila, co to znamená. Co by si ale pomyslel někdo, kdo by ji neznal? Co by se stalo, kdyby ji potkali a ona jim důvěřivě vyprávěla, kdo ji vychoval? Vyprávěla jim o... svém dítěti? Co by si o tom mysleli Zelandonci? Nebo Marthona? Samozřejmě by jim to Ajla vysvětlila. Vyprávěla by jim o svém synovi a hájila ho. Myslím, že by se dokázala postavit každému, dokonce zelandonovi. Při zkušenostech, s nimiž léčila, a způsobu, s jakým zacházela se zvířaty, by bylo možné dokonce i ji považovat za zelandonu.

Ale jestli Ajla není nečistá, pak není pravda to, co se tvrdilo o ploskolebcích. A nikdo by neuvěřil, že tomu tak není.

Jondalar nemyslel na to, kam jde, a trhl sebou, když najednou ucítil měkký čumák ve své dlani. Neviděl koně. Zastavil se a podrbl mladého hřebečka. Víha pomalu odcházela směrem k jeskyni a cestou se pásla. Když Jondalar naposledy plesknul hřebečka, odběhl ke klisně, pobíhal kolem ní a nakonec běžel napřed. Jondalar nespěchal, aby předstoupil znovu před Ajlu.

Ale Ajla nebyla v jeskyni. Následovala ho za skalní stěnu a dívala se za ním, jak proběhl polovinu údolí. Často sama zatoužila

po běhu, ale ptala se, co ho asi tak najednou přimělo k tomu, aby běžel tak tvrdě. Byla to ona?

Jondalar byl opět pohroužený v myšlenkách, a proto ho překvapilo, když vzhlédl a viděl ji mezi oběma koni.

„Promiň... je mi to líto, Ajlo. Neměl jsem takhle utíkat.“

„I já musím často utíkat. Včera za mě běžela Víha. Ta se dostane dál.“

„I to je mi líto.“

Přikývla. Zase zdvořilost, pomyslela si, zvyk a obyčej. Co to ve skutečnosti znamená? Mlčky se opřela o Víhu a ta jí svěsila hlavu přes rameno. Jondalar je už dřív viděl v tomto postoji, když byla Ajla zmatená. Zřejmě si pak byly vzájemně oporou. Jemu taky přinášelo určité uspokojení, když hladil hřebečka.

Ale hřebeček byl příliš netrpělivý, aby vydržel nečinně stát delší dobu, i když měl velmi rád, když se jím Jondalar zaobíral. Pohodil hlavou, zvedl oháňku a odběhl. Pak se prudce zarazil, obrátil se a šťouchl do muže, jako by ho vyzýval ke hře. Ajlu a Jondalara to rozesmálo, a tím bylo napětí prolomeno.

„Chtěl jsi mu dát jméno,“ řekla. Nebylo to nic víc než oznámení a nebylo to taky řečeno naléhavým tónem. Pokud teď nedá hřebečkovi jméno, udělá to zřejmě ona.

„Já nevím, jak bych mu měl říkat. Ještě nikdy jsem nemusel vymýšlet jméno.“

„Na tom jsem byla stejně, dokud nepřišla Víha.“

„A jak to bylo s tvým... synem? To jsi mu nedala jméno?“

„To udělal Kreb. Durk bylo jméno mladého muže v jedné legendě. Vždycky jsem ji měla ze všech legend nejraději, a to Kreb věděl. Myslím, že proto zvolil jméno Durk, aby mi udělal radost.“

„Vůbec jsem nevěděl, že tvůj klan měl legendy. Jak se vyprávějí legendy, když se nemluví?“

„Stejně jako ty dokážeš vyprávět slovy, jenom je v mnohém ohledu snadnější něco ukázat než to říct.“

„To máš možná pravdu,“ řekl a uvažoval, jaké si asi vyprávěli nebo spíš ukazovali legendy. Kdo by si pomyslel, že ploskolebci byli schopni vymýšlet příběhy!

Oba sledovali, jak mladý hřebeček s hlavou vytaženou a zvednutou oháňkou vychutnával rychlý běh. Jaký je to běžec, pomyslel si Jondalar, ten jednou bude nejlepší ze všech.

„Vítěz!“ řekl. „Co bys řekla tomu, kdybychom mu říkali Vítěz?“

Použil to slovo tak často v souvislosti s hřebečkem, že se mu zdálo vhodné.

„Mně se to líbí. Je to dobré jméno. Ale když se tak má jmenovat, musí se to udělat pořádně.“

„A jak se to dělá?“

„Nejsem si jistá, jestli je to to pravé pro koně, ale Víha dostala jméno stejně, jako je dostávaly děti v tlupě. Já ti to ukážu.“

S koňmi za sebou, zavedla ho na místo ve stepi, které bylo kdysi řečištěm. Bylo už tak dlouho vyschlé, že bylo zčásti zasypané. Na jedné straně byla půda vymytá a byly vidět vodorovné půdní vrstvy. K Jondalarově údivu píchala holí do vrstvy okru a pak zvedla oběma rukama do výšky temnou hnědočervenou hlínu. Došla s ní k řece a tam ji smísila s vodou na blátivou kaši.

„Kreb míchal červenou barvu s tukem jeskynního medvěda, ale to já nemám, a taky si myslím, že obyčejné bláto je pro koně vhodnější. Uschne a dá se zase snadno vykartáčovat. Na čem záleží, to je přece pojmenování. Musíš mu teď podržet hlavu.“

Jondalar přivolal hřebečka. Pobíhal kolem, ale porozuměl Jondalarově gestu a přiběhl k nim. Ted' stál tiše a Jondalar ho objal kolem krku a drbal ho. Ajla provedla pár gest starou řečí, jíž prosila o přízeň duchů. Nechtěla to provádět příliš vážně, protože si stále ještě nebyla zcela jistá, jestli jí to duchové nemají za zlé, když dá jméno zvířeti. Ale v případě Víhy to nemělo žádné špatné následky. Pak vzala hrst bahnité kaše.

„Jméno tohoto mladého hřebečka je Vítěz,“ řekla a prováděla současně odpovídající gesta. Pak mu vlhkým červeným blátem pomazala tvář, od bílé lysinky na čele až po nozdry.

Šlo to rychle a skončilo to dřív, než se hřebeček dokázal vymanit z Jondalarova objetí. Odskočil, trhnul hlavou a chtěl se zbavit nezvyklé vlhkosti. Pak strčil do Jondalara a zanechal mu červenou skvrnu na holé hrudi.

„Myslím, že teď dal jméno on mně,“ řekl Jondalar s úsměvem. Hned nato Vítěz odběhl rychlým cvalet. Jondalar si setřel červené bahno z hrudi. „Proč jsi použila tohle. Tu červenou hlínu?“

„Je to něco zvláštního... posvátného... pro duchy,“ řekla.

„Něco posvátného? Pro nás je to taky tak. My to nazýváme Matčina krev.“

„Barva krve, ano. Kreb... náš mog–ur, natřel Izino tělo mastí z červené hlíny a sádla jeskynního medvěda, když ji její duch opustil. On tomu říkal krev zrození, aby se Iza mohla narodit v příštím světě.“ Vzpomínka ji stále ještě bolela.

Jondalar vyvalil oči. „Ploskolebci... chci říct, tvá tlupa používá posvátnou hlínu, aby poslala nějakého ducha na onen svět? Jsi si tím jistá?“

„Bez ní nebyl nikdo pohřben.“

„Ajlo, my používáme červenou hlínu. To je Matčina krev. Nanáší se na tělo a na hrob, aby Matka mohla vzít ducha zpátky do svého klína a on aby se mohl narodit znovu.“ V očích se mu objevil bolestný výraz. „Thonolan nedostal posvátnou hlínu.“

„Žádnou jsem pro něho neměla, Jondalare, a neměla jsem taky čas, abych si ji obstarala. Musela jsem zpátky sem, jinak bych musela udělat ještě jeden hrob. Prosila jsem svůj totem a ducha Ursuse, velkého jeskynního medvěda, aby mu pomohl najít cestu.“

„Ty jsi ho pohřbila? Jeho tělo nezůstalo napospas mrchožroutům?“

„Položila jsem jeho tělo pod skalní stěnu a uvolnila balvan, aby ho suť a kamení pohřbily pod sebou. Ale červenou hlínu jsem neměla.“

Pro Jondalara byla představa, že ploskolebci pohřbívají své mrtvé tímto způsobem, nejhůře stravitelná. Zvířata své mrtvé nepohřbívají. Jenom lidé myslí na to, odkud pocházejí a kam půjdou po tomto životě. Mohli by duchové jejího klanu doprovodit Thonolana na správnou cestu?

„To je víc, než by se mému bratrovi dostalo, kdybys tu nebyla, Ajlo. A já mám ještě mnohem víc, zač ti vděčím. Jen díky tobě dnes žiju.“

26.

„Ajlo, víš, že si nevzpomínám, kdy jsem jedl naposledy něco tak dobrého? Kde ses naučila tak dobře vařit?“ řekl Jondalar a natáhl se ještě pro kousek šťavnatého jemně kořeněného kura.

„Iza mě to naučila. Kde bych se to jinak mohla naučit? Tohle bývalo Krebovo oblíbené jídlo.“ Ajla nevěděla proč, ale jeho otázka ji trochu rozladila. Proč by neměla umět vařit? „Léčitelka se musí vyznat v koření, Jondalare. Ví, které uzdravuje a které dává jídlu zvláštní chuť.“

Slyšel lehké podráždění v jejím hlase a ptal se, čím to asi je. Chtěl ji jenom potěšit. Jídlo bylo dobré. Dokonce výborné. Když tak o tom přemýšlel, bylo všechno, co mu předkládala, chutně připravené. Mnohé z toho, co u ní jedl, neznal, ale nové zkušenosti byly přece taky jedním z důvodů, proč se cestovalo. A i když některá jídla ještě neokusil, okamžitě poznal, že byla výtečně připravená.

A to všechno stihne. Jako při horkém čaji ráno, počíná si tak nenápadně, že je snadné zapomenout, kolik toho dělá. Chodí na lov, sbírá jedlé rostliny, vaří. Postarala se o všechno. Neudělal jsi nic jiného, než jedl, Jondalare. Vůbec ničím jsi nepřispěl. Prostě jsi bral a nic za to nedával...

A teď jí skládáš poklony, mluvená slova. Můžeš jí mít za zlé, že je rozmrzelá? Bude ráda, až odejdeš, jenom jí přiděláváš práci.

Mohl bys jít na lov a vrátit trochu masa, které jsi tu snědl. Pomohl bys jí alespoň trochu, po všem tom, co pro tebe udělala!

Ale měl by sis vymyslet něco... trvalejšího? Ona sama je přece výborná lovkyně. Co už jí bude platné, když zajde taky na lov?

Ostatně jak to vlastně dokáže s tím neovladatelným oštěpem, který je spíš kopí? To bych rád věděl... Měla by pocít, že chci urazit její klan, kdybych...

„Ajlo... já, hm... já bych chtěl něco říct, ale nechtěl bych tě urazit.“

„Proč máš strach, že mě urazíš? Když máš co říct, tak to řekni.“

Bylo na ní znát, že v ní pořád ještě hluboko sedí osten bolesti, a tak by si to téměř rozmyslel.

„Máš pravdu. Je trochu pozdě. Ale já se ptám... hm... jak lovíš tímhle oštěpem?“

Nevěděla, co by si měla myslet o jeho otázce. „Vyhrabu jámu a zaženu do ní stádo, spláším je, snažím se způsobit paniku. Ale minulou zimu...“

„Jámu! Samozřejmě, aby ses dostala dost blízko a vrhla tenhle oštěp. Ajlo, ty jsi toho pro mě udělala tolik, a teď bych chtěl já udělat něco pro tebe, než odejdu: něco, co se vyplatí. Jenom bych nechtěl, abys mi měla můj návrh za zlé. Když se ti nebude líbit, prostě zapomeň, že jsem něco řekl, ano?“

Přikývla, trochu stísněná, ale zvědavá.

„Ty jsi... jsi dobrý lovec, zvláště když se uváží, jakou zbraní lovíš. Ale myslím, že ti můžu ukázat možnost, jak ti lov ulehčit a udělat z toho lepší zbraň, když dovolíš.“

Její nedůvěra se rozplynula. „Chceš mi ukázat lepší zbraň?“

„A snadnější způsob lovu, pokud ovšem chceš. Je k tomu zapotřebí trochu cvičení...“

Nevěřicně zavrtěla hlavou. „Ženy klanu neloví a žádný muž nechtěl, abych chodila lovit, dokonce ani s prakem ne. Brun a Kreb to dovolili jenom proto, aby upokojili můj totem. Jeskynní lev je mocný mužský totem, který jim objasnil, že to byla jeho vůle, abych chodila na lov. Neodvážili se mu protivit.“

Najednou jí celá scéna vyvstala znovu před očima. „Konali kvůli tomu zvláštní obřad.“ Sáhla si na malou jizvu na krku. „Kreb mi odebral krev, jako oběť pro předky, abych se mohla stát ženou, která loví.“

Když jsem objevila tohle údolí, byl můj prak jedinou zbraní, kterou jsem znala. Ale prak nestačí, a tak jsem si udělala oštěpy, takové, jaké jsou ty, s kterými lovili muži, a naučila jsem se jimi lovit, jak jsem uměla nejlépe. Nikdy bych si nepomyslela, že nějaký muž bude mít přání ukázat mi lepší způsob lovu.“ Přestala mluvit a sklonila, náhle úplně přemožená, pohled do klína. „Byla bych ti velmi vděčná, Jondalare.“

Starostlivé vrásky na čele muže se vyhladily. Zdálo se mu, že viděl zalesknout se slzu. Že by to pro ni mělo takový význam? A on se bál, že by mu to mohla mít za zlé. Jestlipak se mu podaří ji někdy pochopit? Čím víc se o ní dozvídal, tím méně mu připadalo, že ji zná. Ona se to naučila sama?

„Budu muset udělat pár jiných nástrojů. A potřebuju několik kostí. Jelení kosti, které jsem našel, jsou přesně ty správné, musím je předtím jenom změkčit. Nemáš nádobu, kde bych mohl namočit kosti?“

„Jak velká musí být? Já mám mnoho nádob,“ řekla a zvedla se. „To nespěchá. Nejdřív se najez, Ajlo.“

Ale Ajla v tu chvíli neměla chuť jíst, na to byla příliš rozrušená. Ale on ještě neskončil. Posadila se znovu a bez chuti trochu ujíдалa ze své misky, dokud si nakonec nevšiml, že vůbec nejí.

„Chtěla by ses teď podívat po té nádobě?“ zeptal se.

Vyskočila, vzala kamennou lampičku a šla dozadu, kde uchovávala své věci. Vzadu v jeskyni byla tma. Nechala Jondalarovi podržet lampu, zatímco zvedala koše, misky a nádoby z březové kůry, z nichž mnohé byly zastrkané do sebe. Držel lampičku vysoko, aby se světelný kruh zvětšil, a rozhlédl se kolem. Bylo toho tady tolik, mnohem víc, než mohla potřebovat.

„Tohle všechno jsi udělala ty?“

„Ano,“ přisvědčila a prohlížela zásoby.

„To muselo trvat dny... měsíce... celé roky. Jak dlouho jsi na tom pracovala?“

Ajla uvažovala, ale nenapadlo ji nic, jak by to mohla vysvětlit. „Hodně, hodně ročních dob. Většinu věcí jsem udělala v zimě. Jinak jsem přece neměla co na práci. Jsou některé dost velké, abys je mohl použít?“

Prohlédl nádoby, které před ním rozprostřela, několik jich zvedl, spíš aby viděl, jak jsou udělané, než aby si jednu vybral. Bylo to přímo k nevíře. I kdyby byla sebeobratnější a seberychnější, zhotovit všechny ty jemně pletené koše a hlazené misky a poháry, to si vyžádalo hodně času. Jak dlouho tu byla? Sama.

„Tahle je vhodná,“ řekl a zvolil jednu velkou dřevěnou nádobu s vysokými bočními stěnami.

Ajla všechno ostatní zase pečlivě zastrkala, zatímco on držel lampu.

Musela být sotva starší než dívka, když sem přišla, uvažoval. Ještě přece není tak stará – nebo ano? Těžko posoudit. Měla v sobě něco nadčasového a současně důvěřivého, co nebylo tak docela v souladu s jejím plným a zralým tělem. Porodila dítě, byla tedy v každém ohledu ženou. Chtěl bych vědět, kolik jí je let, pomyslel si.

Sešli po stezce dolů. Jondalar naplnil nádobu vodou a prohlédl znovu stehenní kosti, které našel na hromadě odpadků. „Tahle má prasklinu, které jsem si předtím nevšiml,“ řekl a ukázal jí kost, než ji zahodil. Ostatní vložil do vody. Když se vraceli do jeskyně, pokoušel se odhadnout Ajlin věk.

„Ajlo, jak dlouho už tady jsi?“ zeptal se, když se chystali zase zajít do jeskyně. Nedokázal svou zvědavost zkrotit.

Zastavila se a nevěděla, jak na to odpovědět – nebo jak by mu to měla sdělit. Vzpomněla si na své hůlky, ale když ji Kreb naučil dělat zářezy, taky jí připomněl, že by vlastně vůbec neměla vědět, jak se měří čas. Možná má Jondalar něco proti tomu. Ale vždyť stejně odejde, pomyslela si.

Vytáhla svazek hůlek, které den za dnem opatrovala zářezem. Rozvázala ho a rozložila hůlky před sebe.

„Co je to?“ zeptal se.

„Chtěl jsi vědět, jak dlouho tu jsem. Já nevím, jak ti to mám říct, ale od toho dne, kdy jsem našla tohle údolí, jsem každý den vyřezala jeden zářez. Jsem tady tolik dní, kolik je zářezů na mých hůlkách.“

„A víš, kolik je to zářezů?“

Věděla ještě přesně, jak trýznivé to bylo, když se už jednou pokusila vnést jistý pořádek do svých zářezů a hůlek. „Tolik, kolik jich je tady,“ řekla.

Jondalar vzal se zájmem hůlky do ruky. Sice neznala číslice, ale měla pro ně jistý cit. Ne každý v jeho jeskyni byl schopen pochopit mocné kouzlo, které se v nich skrývalo. Něco z toho mu vysvětlila zelandona. Sice neznal všechna kouzla, která obsahovaly, ale věděl toho víc než většina těch, kteří nebyli povolání. Kde se Ajla naučila dělat zářezy do holí? Jak mohl někdo, kdo vyrostl mezi ploskolebci, chápat číslovky a počty?

„Jak ses to naučila?“

„To mě naučil Kreb. Už před dlouhou dobou. Když jsem byla ještě malá.“

„Kreb – ten muž, u jehož ohniště jsi žila? On věděl, co znamenají? Nedělal prostě jenom zářezy?“

„Kreb byl... mog–ur... kouzelník. Tlupa od něho očekávala, že bude znát správnou dobu pro určité obřady, jako třeba obřad dávání jména nebo pro setkání klanu. Tak to dělal. Myslím, že si myslel, že tomu nerozumím – protože dokonce pro mog–ura to bylo těžké. Jenom mi to řekl, abych se už dál nevyptávala. A potom mi zakázal, abych se ještě někdy o tom zmínila. Jednou mě přistihl, ale to už jsem byla starší, když jsem dělala zářezy, abych zjistila, jak dlouho to trvá, než dostane měsíc zase stejnou podobu – a to se moc zlobil.“

„Tenhle... mog–ur,“ Jondalar měl obtíže s výslovností. „Tenhle mog–ur byl svatý muž, zasvěcený... jako zelandon?“

„Já nevím. Ty říkáš zelandon, když myslíš léčitele. Mog–ur nebyl léčitel. Iza se vyznala v rostlinách a koření – ona byla léčitelka. Mog–ur znal duchy. Pomohl mi s nimi mluvit.“

„Zelandon může být léčitel, ale může mít i jiné dary. Zelandon je někdo, kdo vyslyšel volání Matky a slouží jí. Mnozí nemají nijak zvláštní dary, jenom přání vstoupit do služby Matce. Dokážou mluvit s Matkou.“

„Kreb měl další dary. Byl největší a nejmocnější. On dokázal ... on... já nevím, jak bych ti to měla vysvětlit.“

Jondalar přikývl. Taký nebylo lehké vysvětlit dary zelandonů.

Rozhodně byli i uchovateli zvláštního vědění. Pohlédl ještě jednou na hůlky. „Co znamená tohle?“ řekl a ukázal na silnější zářezy.

Ajla zrudla. „To je... to je... protože jsem žena,“ odpověděla ve snaze mu to vysvětlit.

Od žen klanu se očekávalo, že během menstruace půjdou mužům z cesty a muži je v těchto dnech naprosto přehlíželi. Na ženy v té době byla uvalena částečná kletba, protože muži měli strach z tajemné životní síly, která dávala ženám schopnost zrodit nový život. To ženy propůjčovaly duchu svého totemu mimořádnou sílu, která bojovala proti oplodňující síle totemových duchů mužů. Když žena krvácela, znamenalo to, že její totem zvítězil a způsobil v boji ránu mužskému totemu – a vyhodil ho. Žádný muž nechtěl, aby byl v této době duch jeho totemu zatažen do boje.

Ajla se dostala tím, že přinesla muže do své jeskyně, do určitých potíží. Nemohla se zcela odloučit, když začala krváčet – rozhodně ne tehdy, když jeho život ještě visel na vlásku a ona se o něho musela neustále starat. Nemohla si to prostě dovolit. Později se pak pokoušela v těch dnech omezit styk s ním jenom na nejnutnější míru. Ale zcela se tomu nedalo zabránit, když přece oba sdíleli stejnou jeskyni. A taky se nemohla zabývat pouze ženskými pracemi, jako tomu bylo v tlupě. Nebyly tu žádné jiné ženy, aby zaujaly její místo. Musela pro muže lovit a vařit pro něho, a kromě toho přece chtěl, aby s ním jedla.

Jediné, co mohla dělat, aby alespoň trochu zachovala zdání ženského odstupu, bylo, že se tomu tématu co možná nejvíc vyhýbala a vyměňovala si kožešinové vložky, když byla sama, a vůbec kolem celé věci nadělala co možná nejméně rozruchu. Jak teď ale odpovědět na jeho otázku?

On však přijal její odpověď bez trapné dotčenosti nebo zlého tušení. Neobjevila nejmenší známku, že by mu to vůbec nějak vadilo.

„Většina žen se proto pokouší počítat dny. Naučil tě to Kreb nebo Iza?“ zeptal se.

Ajla sklonila hlavu, aby skryla svůj zmatek. „Ne, to jsem udělala sama, abych to věděla. Nechtěla jsem tím být zaskočena daleko od jeskyně.“

Jeho chápavé přikývnutí ji překvapilo. „Ženy si vyprávějí příběh o číslech,“ pokračoval. „Říkají, že měsíc – Lumi – je milenec velké Matky. Ve dnech, kdy Dona krvácí, s ním nechce sdílet slasti. Tak se Lumi zlobí a uráží to jeho hrdost. Odvrací se od ní a skrývá světlo. Ale dlouho to bez ní nevydrží. Cítí se osamělý,

postrádá její plné teplé tělo a potají se dívá zpátky, aby ji viděl. Avšak Dona se zlobí a nechce ho vidět. Když se Lumi obrátí a ukáže jí své světlo v celé kráse, nedokáže mu Dona odolat. Opět se mu otevře a oba jsou šťastni.

To je důvod, proč se mnoho slavností na počest Matky koná při úplňku. Ženy říkají, že jejich dny odpovídají dnům Matky – nazývají čas krvácení měsíční dobou a dokážou pozorováním měsíce určit, kdy zase nastane. Říkají, že jim Dona dala číslovky, aby to věděly i pak, když se měsíc schovává za mraky. Dnes se čísla používají i v mnoha jiných důležitých oblastech.“

Jakkoliv ji zneklidnilo, že slyší muže takhle nenuceně mluvit o intimních ženských záležitostech, Ajlu ten příběh zaujal. „Někdy i já upozoruju měsíc,“ řekla, „ale já taky dělám zářezy. Co jsou to – čísla?“

„To jsou... jména pro zářezy na tvých hůlkách, ale taky pro jiné věci. Používají se, aby se mohlo říct, kolik čeho je... všeho možného. S pomocí čísel může sdělit každý, kdo sleduje stopu nebo číhá na zvěř, kolik jelenů viděl nebo kolik dnů jsou ještě vzdáleni. Když jde o velké stádo, jako například na podzim u buvolů, pak musí stádo vypátrat zelandon, někdo, kdo má zvláštní schopnosti pro počítání.“

Ajla pocítila podivné rozčilení: téměř rozuměla a chápala, co říkal. Bylo jí, jako by už brzy měla najít odpověď na otázku, kterou jí až dosud nikdo nedokázal zodpovědět.

Pohled vysokého světlovlasého muže padl na hromadu kulatých kamenů na vaření. Vzal jich pár do každé ruky a řekl: „Já ti to ukážu.“ S těmi slovy srovnal kameny do řady za sebou, ukázal na jeden po druhém a přitom počítal: „Jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm...“

Ajla ho sledovala a byla čím dál vzrušenější.

Když byl hotový, rozhlížel se po něčem jiném a vzal některé z Ajlin hůlek. „Jedna,“ řekl a položil první na zem, „dvě,“ a položil ji vedle, „tři, čtyři, pět.“

Ajla si ještě živě vzpomínala, jak jí Kreb říkal: „Rok narození, rok prvních kroků, rok odvykání...“ a přitom ukazoval na její roztažené prsty. Ted' zvedla ruku do výšky, podívala se na Jondalara a ukazovala na jeden prst po druhém: „Jeden, dva, tři, čtyři, pět,“ řekla.

„Správně! Já věděl, že jsi tomu blízko, když jsem viděl tvé hůlky.“

Její rozzářený úsměv byl šťastný a vítězný. Vzala jednu hůlku a počítala zářezy. Jondalar jí nadále předříkával číslovky, které už znala, a naučil ji další, ale brzy po silnějším zářezu přestal. Zamračil se. „A tak dlouho jsi tady?“ zeptal se a ukázal na drobné hůlky, které vynesla.

„Ne,“ řekla a donesla zbytek. Rozvázala všechny svazky a rozprostřela hůlky před ním.

Jondalar se rozhlédl a zbledl. Žaludek se mu stáhl. Roky! Ty zářezy představovaly celé roky! Položil hůlky vedle sebe, aby mohl vidět veškeré zářezy, a pak se na ně zadíval. I když mu zelandon vysvětlil, jak se počítá velké množství, musel uvažovat.

Pak se usmál. Místo aby počítal jednotlivé dny, mohl počítat jenom silnější zářezy, ty, které představovaly dokončený cyklus měsíce a současně začátek jejího krvácení. Pokaždé, když ukázal na takový silnější zářez, udělal čáru na zemi a řekl k tomu číslo. Po třinácti čarách začal druhou řadu, vynechal ale první čáru, jak mu zelandon vysvětlil, a udělal tedy jenom dvanáct čar. Měsíční cykly neodpovídaly ročním dobám přesně. Na konci třetí řady dospěl na konec jejích zářezů a podíval se na ni nejistě a současně uctivě.

„Tři roky! Jsi tady tři roky! Přesně tak dlouho, jako já jsem teď na své cestě. To jsi byla celou tu dobu sama?“

„Měla jsem Víhu a až do...“

„Ale lidi jsi neviděla žádné?“

„Ne, od té doby, co jsem odešla od tlupy, tak ne.“

V myšlenkách se jí vybavily roky, každý s nějakou zvláštností. První rok – kdy odešla z tlupy, našla údolí a přijala k sobě hříbě – ten nazývala rokem Víhy. Následujícího jara – při počátku nového rašení – našla lvíče. Ten rok nazývala rokem Drobka. Od roku Víhy do roku Drobka bylo Jondalarovo číslo jedna. Pak přišel rok hřebečka – to bylo číslo dvě. A číslo tři byl rok Jondalara a hříběte. Ona si pamatovala roky líp svým způsobem. Přesto se jí čísla líbila. Jondalar přiměl její zářezy, aby mu prozradily, jak dlouho byla v údolí, a teď se taky chtěla naučit, jak se to dělá.

„Víš, kolik ti je let, Ajlo? Kolik let jsi teď naživu?“ zeptal se najednou Jondalar.

„Nech mě přemýšlet,“ řekla a držela ruku s roztaženými prsty do výšky. „Kreb říkal, že podle Izina mínění mi bylo asi tolik let ... pět let, když mě našli.“ Jondalar namaloval na zemi pět čar. „Durk se narodil na jaře toho roku, když jsme šli na setkání klanu. Vzala jsem ho s sebou. Kreb říkal, že mezi setkáním klanu je vždycky tolik let.“ A zvedla k celé ruce ještě dva prsty z druhé ruky.

„To je sedm,“ řekl Jondalar.

„V létě, než mě našli, se konalo setkání klanu.“

„Tedy o jeden mín – nech mě přemýšlet,“ řekl a udělal ještě dvě čáry na zem. Pak zavrtěl hlavou. „Jsi si tím jistá? To znamená, že tvůj syn se narodil, když ti bylo jedenáct.“

„Jsem si jistá, Jondalare.“

„Slyšel jsem, že některé ženy můžou mít děti tak brzy. Zpravidla je mívají ve třinácti nebo čtrnácti, a mnozí považují i to za příliš brzo. Pak jsi byla přece sama sotva víc než dítě.“

„Ne, nebyla jsem dítě. Už několik let jsem nebyla dítě. Byla jsem příliš vysoká, abych byla dítě, větší než všechny ženy a všichni muži. A byla jsem už starší než většina dívek v tlupě, když se stávají ženami.“ Protáhla ústa k úsměšku. „Myslím, že už bych nemohla déle čekat. Mnozí si mysleli, že se nikdy nestanu ženou, protože mám tak silný mužský totem. Iza byla tak ráda, když jsem... když začaly mé měsíční doby. A já taky, dokud...“ Její úsměv zmizel. „To byl Broudův rok. A ten následující byl Durkův rok.“

„Rok narození tvého syna – deset. Bylo ti teprve deset, když tě k tomu přinutil? Jak to mohl udělat?“

„Byla jsem žena, větší než všechny ostatní. Větší než on.“

„Ale ne tak silná jako on! Viděl jsem pár těchhle ploskolebců. Možná nejsou velcí, ale jsou silní. Nechtěl bych s nimi bojovat.“

„Jsou to muži, Jondalare,“ opravila ho mírně. „To nejsou ploskolebci, jsou to muži klanu.“

To ho vzpamatovalo. Přes její mírný tón – bradu měla svéhlavě vystrčenou.

„I po tom, co ti udělal, pořád ještě trváš na tom, že není zvíře?“

„Můžeš třeba říct, že se choval jako zvíře, když mě k tomu donutil, ale jak se chovají muži Druhých, kteří k tomu nutí ženy klanu?“

Takhle se na to vlastně ještě nikdy nedíval.

„Ne všichni muži byli jako Broud, Jondalare. Jenom pár takových. Kreb byl mírný a hodný, i když byl mocný mog-ur. Brun takový nebyl, a přitom to byl náš náčelník. Měl silnou vůli, ale byl spravedlivý. Přijal mě do své tlupy. Něco udělat musel – takový už je prostě v klanu zvyk – ale poctil mě svým vděkem. Muži klanu neprojevují ženám často vděčnost, především ne na veřejnosti. On mě nechal chodit na lov, uznal Durka. Když jsem odcházela, slíbil mi dokonce, že ho ochrání.“

„Kdy jsi vlastně odešla?“

Zarazila se a přemýšlela. Rok narození, rok, kdy se učil chodit, rok odvykání. „Durkovi byly tři roky, když jsem odešla,“ řekla.

Jondalar přidal ještě tři čáry. „Bylo ti čtrnáct? Teprve čtrnáct? A od té doby jsi žila naprosto opuštěná? Po tři roky?“ Spočítal všechny čáry. „Je ti sedmnáct let, Ajlo. A za tu dobu jsi prožila víc než ostatní za celý život,“ řekl.

„Mlčky a zamyšleně chvíli seděla – pak promluvila. „Durkovi je teď šest let. To už ho berou muži s sebou na cvičiště. Grod mu udělá oštěp, který bude odpovídat jeho velikosti, a Brun ho naučí s ním zacházet. Pokud ještě žije, tak mu starý Zoug ukáže, jak se zachází s prakem. Durk se v tom bude cvičit, bude chodit se svým přítelem Grevem na lov malých ptáků – Durk je mladší než Grev, ale je větší. Byl vždycky velký na svůj věk, to má po mně. Umí rychle utíkat, nikdo ho nedohoní. A s prakem je dobrý. A Uba ho má ráda. Má ho stejně ráda jako já.“

Ajla si vůbec nevšimla, že se jí kutálejí slzy po tvářích, dokud se zhluboka nenadechla. Nevěděla, jak se najednou ocitla v Jondalarově náruči, s hlavou skrytou na jeho rameni.

„To přejde, Ajlo,“ řekl a měkce ji pohladil. V jedenácti matkou, ve čtrnácti odloučena od syna, bylo jí zapovězeno vidět ho dorůstat, ano, ani si nemohla být jistá, že je ještě naživu. Ale je si jistá, že ho někdo miluje a stará se o něho a učí ho lovit... že žije jako každé jiné dítě.

Ajla si připadala prázdná a unavená, když konečně zvedla hlavu z mužova ramene, ale bylo jí lehčeji u srdce, jako by její zármutek už na ni tak ztěžka nedoléhal. Od té doby, co odešla od tlupy, to bylo poprvé, kdy svůj zármutek sdílela s jiným člověkem. Vděčně se na Jondalara usmála.

Něžně a soucitně na to odpověděl a najednou se provalilo ještě něco jiného z nevědomého pramene jeho nitra a ukázalo se v hluboké modři jeho očí. To rozeznělo stejně naladěnou strunu v ženě. Vroucně se dívali do očí a říkali si beze slov, co se neodvažovali říct nahlas.

Intenzita tohoto zážitku byla na Ajlu příliš. Stále ještě měla obtíže dívat se na člověka přímo. Odtrhla od něho pohled a začala sbírat hůlky. Jondalar potřeboval chvíli, než se vzchopil, aby jí pomohl svázat hůlky do svazků. Když teď pracoval po jejím boku, uvědomoval si její nádherné tělo a její příjemné ženské vůně víc než dřív, když ji utěšoval ve svém náručí. Ajla naopak cítila žár tam, kde se jejich těla dotkla a kde ji uchopily jeho jemné ruce, a sůl jeho kůže se smísila s jejími slzami.

Oba pochopili, že se vzájemně dotkli a že to nikoho z nich neurazilo. Přesto se pečlivě chránili podívat se na sebe přímo nebo se k sobě jenom příliš přiblížit, ze strachu, že by to mohlo zničit tento nečekaný okamžik něžnosti.

Ajla vzala svazky hůlek a obrátila se pak k Jondalarovi. „Kolik let je tobě, Jondalare?“

„Bylo mi osmnáct, když jsem se vydal na cestu, Thonolanovi bylo patnáct... a osmnáct, když umřel. Tak mladý.“ Jeho tvář prozrazovala bolest. Pak pokračoval: „Mně je teď jednadvacet... a pořád ještě nemám družku. Jsem už starý pro mládenecký život. Většina mužů v tomhle věku našla nějakou ženu, ano, založili dokonce v mnohem mladším věku vlastní ohniště. Dokonce Thonolan. Bylo mu šestnáct, když se ženil.“

„Já našla ale jenom dva muže. Kde je jeho družka?“

„Umřela. Při porodu a její syn taky umřel.“

V Ajliných očích se objevil soucit.

„Proto jsme taky pokračovali v cestě. Nechtěl tam zůstat. Byla to ale hned od počátku spíš jeho cesta než moje. Byl to vždycky on, kdo šel za dobrodružstvím a neznal strach. Prostě se odvážil všeho, a přesto byl každý jeho přítelem. Já jsem jenom cestoval s ním. Thonolan byl můj bratr a nejlepší přítel, kterého jsem kdy měl. Když Tamija umřela, chtěl jsem ho přimět, aby se se mnou vrátil domů, ale on nechtěl. Tak hrozně truchlil, že ji chtěl následovat až na druhý svět.“

Ajla si připomněla, jak nekonečně byl Jondalar zoufalý, když pochopil, že je jeho bratr mrtvý. Teď poznala, že jeho bolest stále ještě neodezněla. „Možná je teď šťastnější, když je tam, kde chtěl být. Je těžké žít dál, když člověk ztratí někoho, koho velmi miluje,“ řekla mírně.

Jondalar myslel na to, jak neutěšitelný byl jeho bratr a pochopil to teď líp. Možná měla Ajla pravdu. Ona to musí vědět. Ona prožila zármutku a bídy dost. Byla však rozhodnutá žít dál. Thonolan měl odvahu, byl smělý a nerozvážný. Ajlina odvaha byla odvaha vydržet.

Ajla nespala dobře a převalování na druhé straně ohniště jí prozradilo, že zřejmě i Jondalar bdí. Pocítila přání vstát a jít k němu, ale pak jí připadlo, že pocit náklonnosti, který vyplýval ze sdíleného zármutku, je přece jenom příliš křehký, a nechtěla ho zničit tím, že by chtěla víc, než by on byl ochoten dát.

V šerém světle zakrytého ohně poznala pod kožešinami na spaní jeho obrysy stejně jako do hněda opálenou paži, i svalnaté lýtko s patou na zemi. Viděla ho před sebou zřetelněji, když zavřela oči, než když je otevřela a zaměřila pohled na dýchající hromadu na druhé straně ohniště: hladce sčesané a řemínkem v týle svázané vlasy, temnější a kudrnatý vous, jemné ruce s dlouhými prsty – to všechno bylo víc než představa. On vždycky věděl, co má dělat s rukama, ať už držel kousek pazourku nebo našel přesně správné místo, kde má podrbat hřebečka. Vítěz! Dobré jméno. Jondalar mu dal jméno.

Jak mohl muž, který je tak vysoký a tak silný, být tak jemný? Cítila jeho tvrdé svaly, cítila, jak se pohybují, když se pokusil ji těšit. On... on se nestyděl dávat najevo náklonnost nebo zármutek. Muži v klanu byli uzavřenější. Dokonce Kreb, o němž velmi dobře věděla, že ji miloval, nedával své pocity nikdy najevo.

Co si jenom počne, až už tu Jondalar nebude? Nechtěla o tom přemýšlet. Přesto se na to musela připravit: on odejde. Řekl, že jí chce něco dát, než odejde – řekl, že odejde.

Ajla se převalovala po celou noc z místa na místo, kradmo pozorovala jeho odhalené, opálené tělo. Viděla mu na zátylek a široká ramena, a – jednou – na pravé stehno a na jizvu. Proč sem byl poslán? Naučila se nová slova – bylo to proto, aby ji naučil

mluvit? Chtěl jí ukázat nový, lepší způsob lovu. Kdy by si pomyslela, že bude nějaký muž ochoten ji učit něco nového v lovu? A v tom ohledu byl Jondalar jiný než muži v tlupě. Možná se mi podaří udělat pro něho něco zvláštního, aby na mě nezapomněl.

Ajla nakonec usnula s myšlenkou, jak velice touží po tom, aby ji zase držel v náručí, jak velice by chtěla cítit jeho teplo a jeho kůži. Krátce před svítáním se probudila ze sna, v kterém Jondalar kráčel zimní stepí, a hned už věděla, co by ráda udělala. Chtěla pro něho zhotovit něco, co by měl neustále blízko na kůži a co by ho zahřívalo.

Tiše vstala a vyhledala oblečení, které mu první noci odřezala z těla, a přinesla je blíž k ohništi. Bylo stále ještě tuhé uschlou krví, ale když je namočila, zjistila, jak bylo udělané. Halena s těmi krásnými vzory se podle jejího mínění dala ještě zachránit, pokud nahradí rukávy. Kalhoty musela udělat úplně nové. Obutí bylo nepoškozené a potřebovalo jenom nové řemeny.

Sklonila se těsně nad červený žár a prohlížela švy. Po celém okraji byly do kůže propíchané malé dírký a ty byly stažené šlachami a tenkými koženými řemínky. Jednou to už viděla – v noci, když mu oblečení rozřezala. Nebyla si jistá, jestli to všechno dokáže napodobit, ale mohla to přece alespoň zkusit.

Jondalar se pohnul a ona chvíli zadržela dech. Nechtěla, aby ji přistihl se svým oblečením. O tom se měl dozvědět teprve tehdy, až bude hotová. On se zase uklidnil a slyšela těžký dech hlubokého spánku. Umínila si, že později probere zásoby vydělaných kůží a kožešin, aby našla takové, které by se daly použít.

Slabé světlo proniklo vchodem jeskyně a kouřovým vývodem a sotva znatelná změna jeho pohybů a jeho dechu Ajle prozradily, že už se brzy probudí. Přiložila dříví na oheň a dala kameny do uhlíků, pak postavila nad oheň koš na vaření. Vak na vodu byl téměř prázdný a čaj chutnal nelíp z čerstvé vody. Víha a hříbě stály na svém místě v jeskyni a Ajla se cestou ven u nich na chvíli zastavila, když klisna tiše zafrkala.

„Mám obrovský nápad,“ sdělila jí s úsměvem nehluchou řečí posunků. „Udělám Jondalarovi oblečení, takové, jaké nosí. Myslíš, že se mu to bude líbit?“ Avšak pak jí zmizel úsměv z tváře. Objala jednou rukou kolem krku Víhu, druhou hříbě a opřela si o klisnu

čelo. Pak mě opustí, pomyslela si. Nemohla ho nutit, aby zůstal. Mohla mu jenom pomoci odejít.

V prvním ranním světle sešla po stezce dolů a snažila se už nemyslet na chmurnou budoucnost bez Jondalara, ale hledala trochu útěchy v myšlence, že oblečení, které mu udělá, mu bude velmi blízké. Stáhla si přehoz přes hlavu a zaplavala si jako každé ráno v chladné vodě, pak našla větvičku správné velikosti a naplnila vak vodou.

Dnes ráno vyzkouším něco jiného, pomyslela si: heřmánek a nějakou sladší bylinu. Oloupala větvičku, položila ji vedle misky a pak nechala louhovat čaj. Maliny dozrály. Myslím, že jich pár natrhám.

Připravila Jondalarovi čaj, našla si sběrací košík a vyšla ven. Víha a Vítěz ji následovali a pásli se poblíž maliní. Kromě toho vyhrabala řepu, malou a bledě žlutou, a našla taky pár bílých výživných podzemnic, které dobře chutnaly za syrova, i když je raději jedla vařené.

Když se opět blížila k řece, stál Jondalar venku na prosluněné římse. Zamávala na něho, umyla řepy, přinesla je pak nahoru a přidala je do vývaru, který postavila na oheň se sušeným masem. Ochutnala vývar, přidala trochu sušeného koření a pak rozdělila maliny na dvě části. Teprve potom si nalila misku chladného čaje.

„Heřmánek,“ řekl Jondalar, „a já nevím, co ještě...“

„Já nevím, jak se to jmenuje – je to tráva, jenom sladká. Někdy ti tu rostlinu ukážu.“ Všimla si, že si připravil nářadí k výrobě nástrojů a několik nových úštěpů.

„Myslel jsem, že začnu brzy ráno,“ řekl, když si všiml jejího zájmu. „Je pár věcí, které předtím musím udělat.“

„Je načase jít na lov. Sušené maso je tak hubené. Zvířata už zatím nabrala trochu tuku. Mám obrovskou chuť na čerstvé tučné maso.“

Usmíval se. „Zní to báječně, už jen když o tom mluvíš. Já to ostatně myslel naprosto vážně. Ajlo. Ty jsi úžasná kuchařka.“

Zrudla a sklonila hlavu. Bylo to hezké, že si to myslel, ale bylo zvláštní, že ho napadlo něco, co se vlastně dalo očekávat.

„Nechtěl jsem tě přivést do rozpaků.“

„Iza vždycky říkala, že duchové žárlí na lichotky. Udělat nějaký úkol dobře, to už by mělo stačit.“

„Myslím, že tvoje Iza by se Marthoně líbila. Ani ona nestála o lichotky. Všechny matky si musejí být podobné.“

„Marthona je tvá matka?“

„Ano, ještě jsem ti to neřekl?“

„Sice jsem se to domnívala, ale nebyla jsem si jistá. Máš sourozence? Kromě bratra, kterého jsi ztratil?“

„Ano, jednoho staršího bratra, Joharana. Ten je dnes náčelníkem deváté jeskyně. Narodil se u Jokonanova ohniště. Pak Mathona a Dalanar rozvázali uzel a ona si vzala Vilomara. Thonolan je syn a Folar je dcera jeho ohniště.“

„Ty jsi ale žil u Dalanara, že?“

„Ano, celé tři roky. Naučil mě mé řemeslo – učil jsem tedy u toho nejlepšího. Bylo mi dvanáct, když jsem k němu přišel, a to jsem byl už přes rok mužem. Vypěl jsem brzy a taky jsem byl na svůj věk velký.“ Na jeho tváři se na chvíli objevil podivný, těžko vysvětlitelný výraz. „Bylo dobře, že jsem odešel.“

Pak se usmál. „To tam jsem poznal svou sestřenku, Joplaju. Ona je dcerou Jeryky a narodila se u Dalanarova ohniště, když spolu uvázali uzel. Dalanar nás učil současně opracovávat pazourek. Pořád jsme spolu soutěžili – to je důvod, proč jsem jí nikdy nechtěl říct, jak je dobrá. Ona to ale ví. Má dobré oko a jistou ruku – jednou bude stejně dobrá jako Dalanar.“

Ajla chvíli mlčela. „Něčemu nerozumím, Jondalare. Folar má stejnou matku jako ty, pak je to přece tvoje sestra, ne?“

„Ano.“

„Ty ses narodil u Dalanarova ohniště a Joplaja taky. Přesto je ona tvoje sestřenice. Jaký je rozdíl mezi sestrou a sestřenicí?“

„Sestry a bratři pocházejí od stejné matky. Bratřenci a sestřenice si nejsou tak blízcí. Já se narodil u Dalanarova ohniště, a zřejmě jsem dítětem jeho ducha. Lidé říkají, že si jsme velmi podobní. A já myslím, že i Joplaja je dítětem jeho ducha. Její matka je podsaditá, avšak ona je vysoká, stejně jako Dalanar. Ne úplně tak vysoká, ale trochu větší než ty, myslím.“

Nikdo přesně neví, kterého ducha velká Matka vyvolí, aby se smísil s duchem ženy. Proto můžeme být Joplaja a já Dalanarova ducha, ale kdo ví? Proto jsme bratranec a sestřenice.“

Ajla přikývla. „Možná by Uba měla být mou sestřenicí, ale pro mě byla sestrou.“

„Sestrou?“

„My nejsme skuteční sourozenci. Uba je Izinou dcerou a narodila se, když mě našli. Iza říkala, že jsme obě její dcery.“ Ajla se v myšlenkách pohroužila do sebe. „Ubu spojili s mužem, ale ne s tím, kterého by si vyvolila sama. Jenomže ten jiný muž by si pak musel vzít za družku vlastní sestru, a v klanu se sourozenci nesmějí stát druhem a družkou.“

„My si taky nebereme bratry a sestry,“ řekl Jondalar. „Všeobecně si nebereme ani bratrance a sestřenice, i když to není přímo zakázáno. Jenom se to nerado vidí. Mnozí bratrance a sestřenice jsou spíš přijatelní než druží.“

„A jací jsou to bratrance a sestřenice?“

„Mnoho druhů, někteří jsou spolu víc příbuzní než druží. Děti sestry tvé matky jsou tví bratrance a sestřenice. Děti družky bratra tvé matky, děti od...“

Ajla zavrtěla hlavou. „To je mi moc zamotané. Jak chceš vědět, kdo je bratranec a sestřenice, a kdo ne? Téměř každý by mohl být bratrancem nebo sestřenicí každého... Kdo pak ještě ve vaší jeskyni zbude, s nímž by ses mohl spojit?“

„Většina lidí si nebere za druha nikoho z vlastní jeskyně. Obvykle je to někdo, s kým se setká na některém letním setkání. Myslím, že svatba mezi bratrancem a sestřenicí je často dovolena proto, že se vůbec neví, že ten, koho si chceš vzít, je bratranec nebo sestřenice, dokud se nedá svazek ve známost... myslím příbuzenské svazky. Lidé většinou znají své blízké příbuzné, i když žijí v jiné jeskyni.“

„Jako Joplaja?“

Jondalar přikývl. Měl ústa plná malin.

„Jondalare, a co když to vůbec nejsou duchové, kteří dělají děti? Co jestli je to muž? Znamenalo by to pak, že děti stejně tak pocházejí od muže jako od ženy?“

„Dítě ale roste v ženě, Ajlo. Pochází od ní.“

„Proč se páří tedy muž a žena tak rádi?“

„K čemu nám dala Matka dar slasti? To je otázka, s kterou je třeba obrátit se na zelandona.“

„Proč vždycky říkáš dar slasti? Je spousta věcí, které člověka obšťastňují a připravují mu slast. Cítí muž slast, když strká svůj úd do ženy?“

„Nejenom muž, žena taky... ale to ty nevíš, že? Ty jsi nezažila obřady První slasti. Muž tě otevřel a udělal z tebe ženu, ale to není totéž. To bylo hnusné. Jak to jen mohli ti lidé připustit?“

„Nechápali to. Jenom viděli, co Broud dělá. A co dělal, nebylo hnusné, jenom způsob, jak to dělal. Nedělal to kvůli slasti, Broud to dělal z nenávisti. Já cítila bolest a hněv, ale ne hnus. Slast samozřejmě taky ne. Já nevím, Jondalare, jestli ve mně Broud probudil mé dítě k životu, nebo jestli mě udělal ženou, abych mohla dítě mít, ale můj syn, ten mě udělal šťastnou. Durk je celá moje slast.“

„Dar života od Matky je radost. Ale na tom, když se muž a žena spojí, je víc, než jenom slast. I to je dar, a jí na počest by se to mělo dít s radostí.“

Možná je na tom taky víc, než víš, pomyslela si. Avšak připadal si svou věcí tak jistý. Mohl by mít pravdu? Ajla tomu příliš nevěřila. Ta otázka ji i nadále zaměstnávala.

Po jídle se Jondalar posadil na širokou rovnou část římsy, kde si připravil pracovní nářadí. Ajla šla za ním a sedla si k němu. Jondalar rozložil čepele, které zhotovil, vedle sebe, aby je mohl srovnávat. Drobné rozdíly způsobovaly, že některé čepele se hodily lépe pro určité nástroje než jiné. Vybral jednu čepel, podržel ji proti slunci a pak ji ukázal Ajle.

Čepel byla přes deset centimetrů dlouhá, asi dva centimetry široká a uprostřed v příčném průřezu silnější. Když se čepel podržela proti slunci, mohly se spatřit jemné praskliny, které vycházely z místa úderu. Obě dlouhá boční ostří byla rovná a ostrá. Jondalar natáhl jeden vous a vyzkoušel ostří. Řezalo a necítil žádný odpor. Dokonalejší čepel byla sotva možná.

„Tu si nechám na holení,“ řekl.

Ajla nevěděla, co tím mínil, ale naučila se u Druga přijímat prostě jeho vysvětlování a neklást otázky, protože by ho tím mohla rušit v soustředění.

Jondalar odložil čepel na druhou stranu a vzal do ruky jinou.

Obě ostří této čepele se pozvolna sbíhala, takže byla čepel na jednom konci užší než na druhém. Jondalar vzal hladký kámen, který si přinesl ze břehu a který byl asi tak dvakrát větší než pěst, a položil úzký konec na něj. Pomocí otupeného konce paroží vyklepal konec čepele do trojúhelníkového tvaru. Pak, když okraje

trojúhelníku přitiskl proti kamenné podložce, odštípal z něho malé úlomky, takže čepel získala úzkou ostrou špičku.

Vytáhl konec kožené bederní roušky a provrtal do něho díru. „Tohle je šídlo,“ řekl a ukázal je Ajle. „Tím se dělají malé dírky, aby se daly protáhnout šlachy a sešít oblečení.“

Musel vidět, jak prohlížela jeho oblečení, pomyslela si Ajla. Určitě ví, co má v úmyslu.

„A teď ještě udělám vrták. Nevypadá podstatně jinak než šídlo, jenom je větší a silnější. Tím se dělají díry do dřeva, kostí nebo paroží.“

Spadl jí kámen ze srdce. Prostě jenom mluvil o nástrojích.

„Já používala... šídlo, když jsem dělala vaky, jenom jsem neměla tak jemné, jako je tohle.“

„Chtěla bys je?“ Ušklíbl se. „Já si můžu udělat jiné.“

Nato je vzala, sklonila hlavu, aby po způsobu klanu vyjádřila svou vděčnost, ale pak se vzpamatovala. „Děkuju,“ řekla.

Věnoval jí rychlý, potěšený úsměv. Pak vzal třetí čepel a položil ji na kámen. Otupeným kostěným otloukačem zúžil úzkou stranu šikmo dolů k dlouhému řeznému ostří. Pak podržel konec tak, že byl v pravém úhlu k ostří, a krátce, ale silně udeřil. Dlouhý kus se odštípl a úzký kámen měl silnou ostrou špici.

„Víš, co to je?“ zeptal se a podal jí nástroj.

Prohlížela ho a pak zavrtěla hlavou.

„To je rydlo,“ řekl. „Řezbáři a sochaři ho používají – jenom trochu jinačí. Tenhle potřebuji pro zbraň, o které jsem ti vyprávěl.“

„Rydlo, rydlo,“ řekla a snažila se zapamatovat nové slovo.

Když zhotovil ještě několik nástrojů podobných těm, které už znala, vyklepal zástěrku, kterou si vypůjčil od Ajly, přes okraj římsy a přitáhl nádobu, kterou mu předtím dala. Vytáhl z ní dlouhou kost, utřel ji a otáčel ji v ruce. Kde by měl začít? Posadil se, vzepřel kost proti noze, vzal ostré rydlo a vyryl podélně čáru. Pak vyryl druhou čáru, která probíhala k první čáře v ostrém úhlu, a nakonec třetí, která tvořila základnu podlouhlého trojúhelníku.

Pak obtáhl první čáru, odloupl dlouhou hoblinu, pokračoval, pokaždé zajížděl špicí rydla hlouběji do kosti, až se nakonec dostal k dutému středu kosti. Ještě jednou všechno naposledy zopakoval, aby se ujistil, že je všechno skutečně volné, a pak zatlačil na kost. Dlouhá špice trojúhelníku se vyloupila a on zvedl uvolněný kus.

Když ho odložil stranou, vrátil se ještě jednou ke kosti a vyryl do ní novou čáru, která probíhala v ostrém úhlu k čáře, kterou vyryl předtím.

Ajla mu přihlížela jako uhranutá, nechtěla si nic nechat ujít. Avšak pak už to bylo pouhé opakování, a tak se v myšlenkách nevědomky vrátila zase k rozmluvě u snídaně. Uvědomila si, že se Jondalarův postoj změnil. To nevycházelo z nějaké určité poznámky, ale spíš to bylo základním tónem toho všeho, co říkal.

Napadlo ji, že řekl: „Tvá Iza by se Marthoně líbila,“ a něco o tom, že si všechny matky jsou podobné. Jeho matka by měla ráda ploskolebce? Podobaly se vzájemně? Později dokonce mluvil o Broudovi jako o muži a byl přitom rozhořčený – o muži, který ji otevřel, aby dostala dítě. Kromě toho řekl, že nechápe, jak to „ti lidé“ mohli dopustit. On sám si to vůbec neuvědomil, a to ji nejvíc potěšilo. Když teď myslel na klan, myslel na lidi. A ne na zvířata, ploskolebce nebo zrůdy – na lidi!

Obrátila svou pozornost opět k muži, který začal dělat něco jiného. Vzal jeden z kostěných trojúhelníků a ostrý, silný pazourkový škrabák a zarovnával jím ostré okraje kostěných kusů, přičemž vznikaly dlouhé kostěné hobliny. Netrvalo dlouho a zvedl do výše kulatou část kosti, která vybíhala do ostré špičky.

„Jondalare... děláš... oštěp?“

Ušklíbl se. „Kost se dá stejně dobře zaostřit jako dřevo, jenom je tvrdší a neroztříští se tak snadno. Kromě toho je kost lehká.“

„Ale není to příliš krátký oštěp?“

Srdečně se rozesmál. „To by zřejmě byl, kdyby tohle bylo všechno. Ted' dělám jenom hroty. Někdo je dělá z pazourku. Například Mamutoni, zvlášť když chtějí jít lovit mamuty. Pazourek je křehký a láme se, ale je ostrý a ostrými hroty pronikne takový oštěp do tuhé mamutí kůže snadněji. Avšak pro lov většiny ostatních zvířat dávám kostěné špici přednost. Násady se dělají ze dřeva.“

„A jak je napojíš?“

„Dívej,“ řekl a otočil špici, aby jí ukázal spodní konec. „Tohle můžu rydlem a nožem rozštípnout a přičezat konec násady tak, aby se hodil do škvíry.“ Předváděl jí to tak, že ukazováček jedné ruky držel mezi palcem a ukazováčkem druhé ruky. „Pak přijde ještě lepidlo nebo smůla a omotá se to vlhkou šlachou nebo koženým

řemínkem. Šlacha i řemínek se při sušení stáhnou a podrží hrot oštěpu a násadu pohromadě.“

„Ale hrot je příliš malý. To pak může být násada jenom malá větev.“

„Ne, může a musí být mnohem delší než větev. Přesto ale není tak těžká jako tvůj oštěp. To taky nesmí být, když ho chceš hodit.“

„Hodit? Hodit oštěp?“

„Tak jako vystřeluješ kameny ze svého praku. Totéž se může udělat i s oštěpem. Teď už nemusíš vyhrabávat jámy, ano, můžeš zvěř dokonce složit v běhu. K tomu je třeba jenom trochu cvičit. Zasáhneš cíl stejně bezpečně jako z praku. Jsem přesvědčený, že se to rychle naučíš.“

„Jondalare! Víš, jak často jsem si přála, abych mohla složit jelena nebo buvola prakem? Že by se mohl házet oštěp, na to jsem nikdy nepomyslela. Pro mě byl jenom k bodání.“ Zkrabatila čelo. „Dá se ale taky hodit s dostatečnou silou? Z praku vyletí kámen mnohem větší silou, než když ho jenom hodím rukou.“

„Tolik síly v tom asi nebude, ale zato nemusíš házet tak daleko. Ale počkej, máš pravdu. Je to škoda, že se nedá házet oštěp prakem, ale...“ Odmlčel se v půli věty. „To bych rád věděl...“, pokračoval a krabatil čelo při přemýšlení. Bylo to tak vzrušující, že tu myšlenku musel sledovat dál. „Ne, to nemyslím... Kde najdeme pár dobrých násad?“

„Dole v řece, Jondalare. Jsou nějaké důvody, které mi brání, abych ti pomáhala při děláních oštěpů? Chtěla bych se to naučit, dokud jsi ještě tady a můžeš mi říct, co dělám špatně.“

„Ano, ovšem,“ řekl, avšak najednou mu připadalo, jako by mu celé tělo ztěžklo, když šli po stezce dolů. Už na to vůbec nepomyslel, že odtud chtěl odejít, a litoval, že mu to připomněla.

27.

Ajla se skrčila a číhala ve vysoké zlatavé trávě, která se ohýbala pod tíhou zralých klasů. Ona však měla oči výlučně pro obrysy zvířete. Držela oštěp připravený k hodů v pravici a druhý v levé ruce. Pramen dlouhých světlých vlasů se jí uvolnil z pevně spletených copů a vlál jí před tváří. Trochu si posunula dlouhou rukojet', aby našla rovnováhu, pak přimhouřila oči a zamířila. Při běhu kupředu vymrštila oštěp.

„Ach, Jondalare! Tímhle oštěpem nikdy nezasáhnu přesně!“ prohlásila zoufale. Šla směrem ke stromu, jehož kmen obalili kožešinou, ve které byla nacpaná tráva. Vytáhla ještě se chvějící oštěp z cupaniny, na kterou Jondalar namaloval kusem uhlíku obrysy bizona.

„Chceš toho po sobě příliš mnoho, Ajlo. Jsi mnohem lepší, než tušíš. Učíš se velmi rychle, ostatně jsem ještě u nikoho nezažil takové odhodlání. Cvičíš v každé volné chvíli. Možná je to právě to, co ti v této chvíli dává zabrat. Umínla sis toho příliš mnoho. Musíš se trochu uvolnit.“

„Ale používat prak jsem se taky naučila jenom cvičením.“

„A přesto, nestala ses přece dobrou střelkyní z jednoho dne na druhý, nebo snad ano?“

„Ne, to trvalo pár let. Ale nechtěla bych čekat celé roky, než se naučím lovit oštěpem.“

„To taky nebudeš muset. Zřejmě bys mohla už teď vyrazit a taky bys nějaké zvíře složila. Jenom už nemáš takovou sílu úderu a

rychlost, na kterou jsi byla zvyklá u praku, a taky jí tímhle oštěpem nikdy nedosáhneš. Ajlo, musíš si zvykat na novou vzdálenost hodů. Ale jestli už nemáš chuť k cvičení, proč si zase na chvíli nevezmeš prak?“

„S prakem nemusím cvičit.“

„Ale musíš se uvolnit a já myslím, že to by ti pomohlo. Zkus to přece.“

Skutečně cítila, jak se uvolňuje s důvěrně známým koženým pruhem v ruce a s navykým rytmem pohybů. Prostě měla radost z dovednosti, s jakou uměla zacházet s touto zbraní. Ale věděla, že si ji osvojila dlouhým cvičením. Zasáhla všechno, co chtěla, především nepohyblivé cíle. Očividný Jondalarův obdiv ji povzbudil, aby toto umění opět předvedla. Sebrala pár kamenů na břehu a šla pak hodný kus dál, aby ukázala, jak daleko skutečně umí dostřelit. Předvedla svou rychlou zdvojenou techniku, a to dvakrát velmi rychle po sobě.

Jondalar jí stavěl cíle a kontroloval přesnost zásahu. Tak položil čtyři kameny na velkou skálu do řady vedle sebe – následovaly čtyři rychle po sobě jdoucí střely, a nebyly ani vidět. Vyhodil dva kameny, jeden po druhém, do výšky – zasáhla je v letu. A pak udělal něco, co ji překvapilo. Stál tam, položil si jeden kámen na každé rameno a rozzářeně se na ni zašklebil. Věděl, že prudkost, s jakou vypouští své kameny z praku, by byla přinejmenším bolestivá, a taky, pokud by zasáhla nebezpečné místo, že by mohla být i smrtelná. Tato zkouška prokázala, jak velice jí věří, ještě víc však, jak velice je přesvědčený o jejím umění.

Slyšel zasvištění a tupé zvuky, když srazila nejdřív jeden a hned nato druhý kámen. Avšak nevyvázl tak snadno a sám dokázal, jak nebezpečné celé to cvičení pro něho bylo. Drobný úštěp odletěl z jednoho kamene a pronikl mu do krku. Netrhl sebou, avšak malá stružka krve, která ho zmazala, když štěpinu vytahoval, ho prozradila.

„Jodnalare! Ty jsi zraněný!“ zvolala Ajla, když si toho všimla.

„To je jenom štěpina, jinak nic. Jsi skutečně neuvěřitelně obratná s prakem, Ajlo. Ještě nikdy jsem nezažil nikoho, kdo by s ním uměl zacházet tak jako ty.“

Ajla ještě nikdy nezažila nikoho, kdo by se na ni díval jako on.

Z očí mu zářilo uznání, ano, obdiv. Celá zrudla. Její pocity ji do té míry přemohly, že jí do očí vhrkly slzy.

„Kdyby se tak dal vrhnout oštěp...“ Dál nemluvil, zavřel oči a snažil se představit si něco určitého. „Ajlo, smím si půjčit tvůj prak?“

„Chceš se naučit, jak se s ním loví?“ zeptala se. „Ne, vlastně ne.“

Vzal oštěp, jeden z kupy na zemi, a pokusil se konec úchopu umístit do rozšíření koženého řemene, vybouleného od kamenů, které v něm obvykle ležely. Avšak nebyl v používání praku dost zbláhlost, a tak jí po několika neobratných pokusech vrátil oštěp i prak zpátky.

„Ty myslíš, že bys s tím mohl vrhat oštěp?“

Pochopila, o co mu šlo, a podařilo se jí taky vytvořit neobratné spojení mezi oběma zbraněmi – přičemž konec násady protahoval prak, zatímco pevně držela konce praku a násadu. Tím ale nedostala oštěp do rovnováhy, dosáhla jenom malé průraznosti a nemohla taky dlouho střelu nijak řídit – ale přece jenom: vrhla oštěp dost daleko.

„Bud' musí být prak delší, nebo oštěp kratší,“ řekl Jondalar a pokusil se představit si, co ještě nikdy neviděl. „Kromě toho je prak příliš pružný. Takový oštěp potřebuje pevnější oporu. Něco, oč by se opíral... možná kus dřeva nebo kosti... s nějakým odporem, aby nesklouzl. Myslím, že bych mohl... postavit vrhač oštěpů!“

Ajla sledovala Jondalara při stavění a zkoušení a byla tím nadšená stejně jako on. Zdálo se jí napínavé vyrábět něco, co bylo jenom v představě, jako myšlenka. V kultuře, ve které vyrostla, nebyly takové vynálezy možné, a ona nevěděla, že vytváření jejích loveckých metod a stavba tažného zařízení pro Víhu vycházely ze stejné tvořivé schopnosti, s jakou teď Jondalar vyráběl novou zbraň.

Používal materiály, které odpovídaly tomu, co měl v úmyslu, a přizpůsoboval nástroje novým požadavkům. Ptal se jí na radu a využíval její několikaleté zkušenosti v zacházení s prakem, avšak brzy se ukázalo, že zbraň, kterou sestrojoval, vycházela sice z praku, ale jinak představovala naprosto nový a jedinečný vynález.

Když byl prak pro oštěp v základních rysech hotový, strávil Jondalar spoustu času tím, že měnil jednotlivosti, aby zlepšil let oštěpu. Ajla neznala jemnosti při házení oštěpu, stejně jako Jondalar neměl zkušenosti s vrháním kamení z praku. S pobaveně lstivým zablýsknutím v očích ji varoval: až budou mít použitelnou metodu, budou oba muset pořádně cvičit.

Ajla usoudila, že bude lepší přenechat mu nástroje, s nimiž tak dobře uměl zacházet, když vyráběl oba modely vrhače. Chtěla místo toho vyzkoušet jiný jeho nástroj. Při výrobě jeho oblečení nedospěla nijak daleko. Byli teď tolik času spolu, že jediná doba, která jí zbývala, bylo časné ráno nebo noc, kdy spal.

Zatímco dělal poslední vylepšení na svém vynálezu a propracovával jemnosti, vynesla jeho staré oblečení a nové kůže ven na římsu. Za denního světla lépe viděla, jak byly jednotlivé díly pospojovány, a postup spojování se jí zdál tak zajímavý, že se rozhodla vyrobit si něco podobného i pro sebe. Zpočátku se vůbec nesnažila napodobit ozdobné vzory na haleně, podrobně si je ale prohlédla a pomyslela si, že by to mohlo být lákavé zaměstnání v nadcházející osamělé zimě.

Ze svého pracoviště vysoko nahoře viděla Jondalara na břehu, a mohla svou práci schovat, než by vyšel nahoru k jeskyni. Avšak toho dne, kdy bez dechu vyběhl nahoru a hrdě jí předváděl oba hotové vrhače, měla sotva čas zmuchlat kůži, na které právě pracovala, aby vypadala jako nějaký nedůležitý kus kůže. On byl naštěstí tak zaujatý tím, co vyrobil, že pro nic jiného vůbec neměl oči.

„Co myslíš, Ajlo – půjde to s tím?“

Vzala do ruky stejně jednoduchý jako nápaditý přístroj. Byla to dlouhá úzká podložka, která byla asi zpola tak dlouhá jako oštěp a ve středu měla žlábek a na konci zahnutou zarážku. Na předním konci vrhače oštěpů byly po obou stranách pro prsty dvě kožené smyčky.

Nejdřív se vrhač oštěpů držel vodorovně, prsty se prostrčily smyčkami a držely současně vrhač a oštěp, který ležel v dlouhém žlábků a koncem násady se opíral o zarážku. Při vržení se přidržoval vrhač na předním konci pomocí smyček tak, že zbraň představovala prodloužení paže. Dodatečná smyková síla podstatně

zvětšovala rychlost a sílu oproti tomu, než když se oštěp házel pouze rukou.

„Myslím, že je načase, abychom to začali cvičit, Jondalare.“

Nácvik vyplňoval jejich dny. Kůže vycpaná slámou na cílovém stromě byla brzy tak proděravělá, že se rozpadla v cárech, a tak museli napnout druhou. Tentokrát nakreslil Jondalar obrysy jelena. Když oba získali víc jistoty ve vrhání oštěpu, udělali některé menší změny na vrhači. Oba využívali těch zbraní, s nimiž byli nejdůvěrněji seznámeni. Jeho hody s vyšším obloukem většinou dolétly dál než její. Její hody, které vycházely trochu víc od boku, měly plošší dráhu letu. Oba pracovali s vrhačem vlastním způsobem.

Rozvinul se mezi nimi přátelský souboj. Ajla se snažila držet krok s Jondalarem, ale na jeho mohutné hody nestačila. Jondalar zase nikdy nedosáhl její naprostou přesnost. Oba však byli stejnou měrou překvapení nesmírnou výhodou, kterou jim skýtala nová zbraň. Jondalar dohodil dvakrát dál než dřív, když získal trochu obratnosti, a to se stejnou průrazností a přesností. Pro Ajlu však bylo v době výcviku s Jondalarem důležitější něco jiného než zacházení se zbraní.

Až dosud se vždycky učila sama a i sama lovila. Nejdřív to pro ni byla hra a neustálý strach, že ji někdo odhalí, později se cvičila vážně, ale neméně tajně. Když jí nakonec dovolili lovit, udělali to jenom s nechuť a nikoho nenapadlo vydat se s ní na lov. Nikdo ji nepovzbuzoval, když minula cíl, nikdo se s ní neradoval, když zasáhla kořist. Taky neměla nikoho, s kým by se mohla poradit o tom, jak nejvýhodněji zbraň užít, kdo by jí poradil jít na věc jinak nebo se zajímal o její návrhy a věnoval jim pozornost. Kromě toho ji nikdy nikdo nevychovával, nikdo s ní nežertoval ani se nesmál. Nikdy předtím nepoznala Ajla přátelství a radost z družnosti.

Přesto se nedokázali docela sblížit. Společný trénink zmírnil napětí, ale přesto mezi nimi zůstával odstup, o kterém se domnívali, že ho nikdy nedokážou překonat. Když šlo o nezávazná témata jako lov nebo zbraně, bavili se nanejvýš vzrušeně. Když se však dotkli něčeho osobního, následovalo dlouhé trapné mlčení nebo zdvořilá změna tématu rozhovoru. Náhodný dotyk byl jako

prudký úder, po kterém od sebe oba odskočili a chovali se nepřírozeně strnule.

„Zítra!“ prohlásil Jondalar a došel si pro oštěp. Když ho vytahoval, vypadlo zvětšenou dírou v kůži i trochu sena, kterým byla vycpaná.

„Co zítra?“ zeptala se Ajla.

„Zítra půjdeme na lov. Už dost dlouho jsme si hráli. Nic víc se nenaučíme, když budeme mířit jenom na tenhle strom. Je načase vyzkoušet to vážně.“

Posbírali oštěpy a vraceli se. „Ty přece znáš zdejší krajinu, Ajlo. Kam bychom se měli vydat?“

„Step na západě znám nejlíp, ale možná bychom měli nejdřív jít jenom na výzvědy. Mohla bych vzít Víhu.“ Podívala se k nebi, aby zjistila, jak vysoko je slunce. „Je ještě dost brzy.“

„To je dobrý nápad. Ty a kůň, vy jste lepší než hromada pěších zvěďů.“

„Necháš si Vítěze tady? Bude lepší, když s námi nepůjde.“

„Co uděláme zítra, až se vydáme na lov?“

„Budeme ho muset vzít s sebou. Potřebujeme Víhu, abychom dopravili maso zpátky. Víha je vždycky trochu neklidná, když zabiju nějaké zvíře, ale je na to zvyklá. Zastaví se, když jí řeknu, ale když hříbě zdivočí a poběží si, kam se mu zachce – kdo ví, co by se mohlo stát. Hlavně aby se nedostalo do stáda, kterého se zmocní panika – no, já prostě nevím.“

„Teď si tím nelam hlavu. Já už něco vymyslím.“

Ajlin pronikavý hvizd přivolal klisnu a hříbě. Jondalar vzal hříbě kolem krku a drbal je, kde mu to bylo příjemné, a domlouval mu a Ajla zatím nasedla na Víhu a popohnala ji ke klusu. Mladý hřebeček se cítil u Jondalara příjemně. Když byla klisna patřičně daleko, naložil si Jondalar hrst oštěpů a oba vrhače na ramena.

„Tak, půjdeme teď spolu nahoru do jeskyně a počkáme tam na ně, co říkáš?“ řekl hřebečkovi.

Oštěpy odložil před vchodem do jeskyně a šel dovnitř. Byl neklidný a nevěděl, co by měl dělat. Prohrábl oheň a přiložil trochu dříví. Pak zase vyšel ven na římsu a díval se dolů do údolí. Měkký čumák hřebečka hledal jeho ruku a on ho nepřítomně hladil. Když projel prsty houstnoucí srstí, musel bezděčně pomyslet na zimu.

Pokusil se myslet na něco jiného. Teplé letní dny jako by nebraly konce, jeden byl krásnější než druhý. Bylo snadné odsouvat rozhodnutí. Bylo stále ještě dost času, aby si dělal starosti s přicházející zimou... a myslel na odchod. Uvědomil si lehkou bederní roušku, kterou měl na sobě.

„Mně nedoroste zimní srst jako tobě. Proto bych udělal dobře, kdybych se brzy postaral o něco teplého. Sídlo jsem dal Ajle a neudělal jsem si nové. Možná bych to měl napravit a udělat ještě několik nových nástrojů. Kromě toho musím vymyslet, jak to udělat, aby se ti nic nestalo.“

Zašel znovu do jeskyně, odstrčil kožešiny na spaní a pohlédl naproti na Ajlino místo. Pak hledal v jejích zásobách tenký řemínek nebo silnější šňůru a našel pár kožešin, které byly sbalené a odložené stranou. Ajla skutečně umí vydělávat kůže, pomyslel si, když cítil, jak byla kůže měkká. Třeba mi nějaké z nich dá. Jenom prosit se mi o ně nechce.

Pokud uspějeme s vrhačem, mohli bychom získat dost kožešin, abych si udělal nějaké oblečení. Možná bych měl na vrhač vyškrabat nějaké kouzlo přinášející štěstí. Škodit to rozhodně nemůže. Tady leží role řemenů. Třeba bych z toho mohl udělat něco pro Vítěze. Jak je rychlý – a co teprve, až bude dospělý! Zdalipak by strpěl na zádech člověka. A podařilo by se mi přimět ho, aby šel tam, kam chci já?

To se nikdy nedozvíš. Už tu nebudeš, až bude z něho dospělý hřebec. Potáhneš dál.

Jondalar vzal dlouhý řemen, donesl si taky ještě svůj uzel s náradím a šel pak po stezce dolů na břeh. Řeka ho vysloveně lákala, bylo mu horko a připadal si upocený. Rozhodl se nejdřív si zaplavat. Odložil bederní roušku a plaval pak proti proudu. Obvykle se obrátil, když doplaval k úzké rokli, ale tentokrát se rozhodl, že pronikne dál. Proplaval prvními peřejemi, ale když se dostal k šumící stěně vodopádu, obrátil se.

Plavání ho posilnilo a osvěžilo, a pocit, že udělal objev, probudilo jeho přání po změně. Odhrnul si vlasy dozadu, vyždímal je a vyklepal vodu i z vousu. Teď jsi ho nosil celé léto, Jondalare, a léto už pomalu končí. Nemyslíš, že je načase ho sundat?

Nejdřív se oholím a pak vymyslím něco, aby nám Vítěz při lovu nepřekážel. Nechtěl bych mu prostě uvázat řemen kolem

krku. Potom si udělám sídlo a jedno nebo dvě rydla, abych mohl vyrýt kouzlo do vrhače. Kromě toho si myslím, že dnes večer uvařím. Člověk vedle Ajly úplně vypadne ze cviku. Možná to neumím tak docela dobře jako ona, ale myslím, že přece jenom ještě dokážu něco uvařit. Cestou jsem to dělal přece dost často.

Jaký obraz by měl zdobit vrhače? Nejvíc štěstí by přinesla donka, ale tu jsem dal Norje. Zdalipak se jí narodilo modrooké dítě? Kdo by si pomyslel, že staré Hadumě bude záležet právě na tom! Obřady První slasti! Ajla to nikdy neprožila. Co všechno musela prodělat! A jak obratná je s prakem! Ve vrhání oštěpu taky. Myslím, že na ten její vyřežu bizona. Zdalipak to skutečně pomáhá? Kdybych tak měl donku. Třeba bych ji dokázal udělat...

Když zapadlo slunce, rozhlížel se Jondalar z římsy po Ajle, a když se údolí proměnilo v černou díru, zapálil na římse oheň, aby našla cestu domů. Neustále se mu zdálo, že už ji slyší přicházet po stezce nahoru. Nakonec zapálil louč a sestoupil dolů. Šel podél řeky a obešel vyčnívající stěnu, až uslyšel dusot kopyt.

„Ajlo! Čím to, že to trvalo tak dlouho?“

Podrážděný tón, kterým to řekl, ji trochu zarazil.

„Víš přece, že jsem hledala stádo.“

„Ale teď už je přece tma.“

„Já vím, byla už skoro tma, když jsem se vydala na zpáteční cestu. Myslím, že jsem našla správné místo: stádo bizonů, které táhne na jihovýchod...“

„Byla skoro tma, a ty jsi ještě pozorovala bizony? Ve tmě nemůžeš bizony vidět!“

Ajla nechápala, co ho tak rozčílilo a přimělo klást jí takové otázky. „Nepozorovala jsem bizony ve tmě, ale proč tu stojíš a mluvíš?“

S vysokým zaržáním se objevil ve světle louče hřebeček a vrážel do své matky. Víha odpověděla, a ještě než stačila Ajla sesednout, mladý hřebeček už sál mezi zadníma nohama klisny. Teprve teď Jondalarovi došlo, že se choval, jako by měl právo klást otázky. Odvrátil se ze světla louče a byl rád, že nemohla vidět, jak ve tváři zrudl. Šel za ní, když se s námahou vlekla nahoru, a byl tak rozpačitý, že si ani nevšiml, jak je vyčerpaná.

Ajla vzala svou kožešinu na spaní, zabalila se do ní a dřepla si k ohni. „Zapomněla jsem si vzít teplejší přehoz, ale nemyslela jsem, že to bude trvat tak dlouho.“

Jondalar viděl, jak se chvěje, a jenom tím víc se styděl. „Tobě je zima. Počkej, donesu ti něco teplého k napití.“ A už naléval horký vývar z misky.

Ajla na něho téměř ani nepohlédla, když se vrátila do jeskyně. Nemohla se dočkat, až bude u ohně a zahřeje se. Ale když teď vzhlédla, aby od něho přijala misku, málem by ji upustila.

„Co se ti to stalo s tváří?“ zeptala se ustrašeným hlasem.

„Co myslíš?“ zeptal se zneklidněně.

„Tvůj vous... je pryč.“

V očích se mu objevil úsměv. „Oholil jsem ho.“

„Oholil?“

„Ano, uřízl těsně u kůže. To normálně v létě dělávám. Jinak to svědí, když je horko a člověk se potí.“

Ajla nedokázala odolat pokušení. Natáhla ruku, aby si sáhla na jeho hladké tváře. Když pak přejela rukou proti, cítila začínající strniště, které bylo drsné jako lví jazyk. Vzpomněla si, že neměl vousy, když ho našla, ale když mu pak narostly, naprosto na to zapomněla. Připadal jí bez vousů tak mladý a přímo dětsky přitažlivý – rozhodně ne jako muž. Nebyla zvyklá na dospělé muže bez vousů. Přejela mu prstem po silné bradě a malém dolíčku uprostřed.

Pod jejím dotykem strnul. Byl neschopný se odtáhnout, cítil každým vláknem svého těla dotyk jejích prstů. I když nezamýšlela nic erotického, ale byla jenom zvědavá, odpověď v něm nenechala na sebe čekat. Přišlo to tak nečekaně a silně, že ho to překvapilo.

Způsob, jakým se na ni dívaly jeho oči, v ní probudil přímo nutkavou žádost cítit ho jako muže, přes jeho až příliš mladistvý zjev. Natáhl se, aby se chopil její ruky a znovu si ji přiložil na tvář, a ona potřebovala velkou vůli, aby mu ji odtáhla. Vzala místo toho misku a pila, aniž vnímala, co pije. S dotekem si najednou živě vybavila, jak naposledy seděli proti sobě u ohně a kdy viděla stejný výraz v jeho očích. A tentokrát se ho dotkla. Měla strach se na něho podívat, strach vidět znovu ten strašný, ponižující pohled zaměřený na sebe. Avšak špičky jejích prstů si připomněly jeho

hladkou, a přesto hrubou tvář, a hrozně si přála znovu se ho dotknout.

Jondalar byl v rozpacích z toho, že tak bezprostředně a prudce zareagoval na její jemný dotek. Jak se teď na ni díval, působila tak ostýchavě, tak křehce. Přitom věděl velmi dobře, jak je vnitřně silná. Pro něho byla překrásnou pazourkovou čepelí, která se dokonale odštípla od kamene a jejíž okraje byly jemné a průsvitné, současně ale tvrdé a ostré, že se jimi daly jedním tahem rozříznout i nejtuzší kůže.

Ach, Matko, jak je krásná! pomyslel si. Ach, Dono, Velká Matko, jak já toužím po téhle ženě, tak hrozně po ní toužím...

Najednou vyskočil. Nevydržel jen tak se na ni dívat a nic pro ni nesmět udělat. Najednou si připomněl jídlo, které pro ni připravil. Tady se choulí, naprosto promrzlá a unavená, a já tu prostě sedím. Šel pro mamutí kyčelní kost, kterou používala jako talíř.

Ajla slyšela, jak se zvedl. Stalo se to tak rychle, že byla přesvědčená, že ho znovu přemohl odpor k ní. Roztrásla se a stiskla zuby, aby to nepřipustila. To už znovu nesnese. Chtěla mu říct, aby odešel, aby ho už neviděla a nemusela zažít, jak jí jeho oči říkají, že je... zrůda. I když zavřela oči, cítila, že je zase před ní, a zadržela dech.

„Ajlo?“ Viděl, jak se chvěje, přestože sedí u ohně a je zabalená do kožešiny. „Myslel jsem, že už bude pozdě, než se vrátíš, a tak jsem udělal něco k jídlu. Chtěla by sis vzít? Nejsi příliš unavená?“

Slyšela dobře? Otevřela oči, pomalu. Podával jí podnos. Postavil ho před ni, pak přitáhl rohož a posadil se vedle ní. Ležel tam zajíc opečený na prutu, několik vařených kořenů ve vývaru ze sušeného masa a dokonce pár brusinek.

„Ty... to jsi... uvařil pro mě?“ zeptala se nevěřicně.

„Já vím, že to nechutná tak dobře jako od tebe, ale doufám, že to půjde. Myslel jsem, že by to mohlo přinést neštěstí, kdybych použil vrhač už teď, a tak jsem vzal jenom oštěp. To vyžaduje jinou techniku, a nebyl jsem si jistý, jestli jsem při všem tom cvičení s vrhačem nezapomněl házet oštěp, ale to člověk zřejmě nezapomene. Tak si vezmi a jez!“

Muži v klanu nevařili. Prostě toho nebyli schopni – neměli pro to žádné vzpomínky. Věděla, že Jondalar zná spoustu prací, které se považovaly v klanu za ženské, ale že umí i vařit – to ji ani

nenapadlo. Rozhodně ne, pokud tu je nějaká žena. Ale mnohem víc pro ni znamenalo, že na to vůbec pomyslel. U tlupy, i když šla na lov, se od žen očekávalo, že splní všechny své obvyklé povinnosti. Tohle bylo tak neočekávané, a tak... pozorné. Její strach byl zbytečný a najednou nevěděla, co by měla říct. Vzala kus masa, který odřízl, a zakousla se.

„Je dost propečený?“ zeptal se trochu s obavami.

„Je báječný,“ řekla plnými ústy.

Zajíc byl skutečně dobře propečený a dobrý, ale jí by určitě nevadilo, i kdyby byl tuhý nebo spálený. Měla pocit, že se z toho hned rozpláče. Jondalar vylovil naběračku dlouhých tenkých kořenů. Vzala jeden a zakousla se do něho. „Jsou to kořeny jetele? Ten má tak dobrou chuť.“

„Ano,“ řekl, ne bez jisté samolibosti. „Líp chutnají, když se můžou trochu naložit do oleje. Kořeny jetele vařívaly ženy při zvláštních slavnostech pro muže, pro mnohé je to jejich nejoblíbenější jídlo. Objevil jsem jetel dál proti proudu a myslel jsem, že by ti třeba chutnal.“ Byl to dobrý nápad, že uvařil, pomyslel si a vychutnával její překvapení.

„Je dost pracné je vyhrabat. Moc dužiny nemají, ale nevěděla jsem, že jsou tak dobré. Já je používám jenom k léčení.“

„My je obvykle jíme na jaře. Je to jedna z prvních čerstvých zelenin roku.“

Slyšeli klapot kopyt venku na římse a otočili se, když dovnitř vešla Víha a Vítěz. Ajla po chvíli vstala, aby jim dala dobrou noc. To byl každodenní obřad, k němuž patřila spousta věcí: pohlazení, čerstvé seno, zrní, voda a – zvlášť po dlouhé jízdě – hřebelcování bodlákem. Ajla viděla, že už mají připravené čerstvé seno, zrní a taky vodu.

„Ani na koně jsi nezapomněl,“ řekla, když se zase posadila a pustila se do brusinek. Snědla by je i tehdy, kdyby nebyla hladová.

Usmíval se. „Neměl jsem moc co dělat. Ale musím ti něco ukázat.“ Vstal a vrátil se s oběma vrhači oštěpů. „Doufám, že proti tomu nic nemáš – to přináší štěstí.“

„Jondalare!“ Zmocnil se jí takový úžas, že měla strach se vrhače dotknout. „To jsi udělal ty?“ Byla už překvapená, když kreslil obrysy zvířat na kůže, které jim sloužily za cíl, ale tady to,

to bylo nekonečně víc. „To je... jako bys vzal totem, ducha bizona a dal ho sem.“

Muž se usmál. Jak nádherně reagovala na překvapení, které jí připravil. To ho potěšilo. Jeho vrhač oštěpů byl ozdobený jelenem s paroží, a i tady se ptala, jaký to má smysl.

„Má to přimět ducha zvířete, aby ho zbraň přitahovala. Já vlastně nejsem nijak dobrý řezbář, měla bys někdy vidět ostatní. A taky práce sochařů a umělců, kteří pomalovávají svaté stěny.“

„Jsem přesvědčená, že jsi do toho vložil mocné kouzlo. Já jsem jeleny nikde neviděla, ale na jihozápadě se pase stádo bizonů. Myslím, že teď potáhnou dál. Myslíš, že bizona přitáhne zbraň, na které je namalovaný jelen? Mohla bych zítra ještě jednou vyrazit a podívat se, jestli nenajdu jeleny.“

„Tohle působí i na bizony. Ale tvůj vrhač ti přinese víc štěstí. Mám radost, že jsem ti na něj vyryl bizona.“

Ajla nevěděla, co by měla říct. Byl muž a dal jí víc loveckého štěstí než sobě, a přesto se zdálo, že z toho má radost.

„Chtěl jsem ještě udělat donku pro štěstí, ale neměl jsem na to už dost času.“

„Jondalare, já jsem popletená. Co je donka? Je to vaše Matka?“

„Velká Matka je Dona, ale bere na sebe různé podoby, a ty všechny jsou donky. Obvykle je donka její duchovní podoba, když se prohání na větru nebo se vsune do snů – muži o ní často sní v postavě hezké ženy. Ale donka je taky vyřezaná ženská soška – obvykle dobrotivá Matka – protože přináší požehnání ženám. Většinou se taky posílá donka, aby provázela muže do světa duchů – mnozí tvrdí, že ženy nepotřebují žádného průvodce, že znají cestu. A mnohé ženy tvrdí, že se mohou, když chtějí, proměnit v donku – a to ne vždycky k mužově čisté radosti. Saramudoni, kteří žijí na západ odtud, tvrdí, že Matka na sebe může vzít podobu ptáka.“

Ajla přikývla. „U klanu jsou dávní předkové jenom ženského rodu.“

„Jak se to má s duchy vašich totemů?“ zeptal se.

„Totemoví duchové, kteří ochraňují, jsou mužského rodu, pro ženy jako pro muže. Totemy žen však bývají obvykle menší zvířata. Ursus, Velký jeskynní medvěd, je nejvyšším ochráncem celého klanu. Je totemem všech. Ursus byl i Krebovým osobním

totemem. Ursus si ho vyvolil, stejně jako mě si vyvolil jeskynní lev. Ještě můžeš na mně vidět znamení.“ Ukázala na čtyři souběžné jizvy na stehně, které jí způsobily drápy jeskynního lva, když jí bylo pět let.

„Vůbec jsem nevěděl, Ajlo, že plos... že tvůj klan chápe něco ze světa duchů. Ještě pořád mi připadá zatěžko uvěřit – ale já ti věřím – jenom je to tak těžké to pochopit, že lidé, o nichž mluvíš, jsou ti, kteří pro mě vždycky byli ploskolebci.“

Ajla sklonila hlavu a pak znovu zvedla zrak. Vážně a s obavami na něho pohlédla. „Myslím, že tě vyvolil jeskynní lev, Jondalare. Myslím, že je teď tvým totemem. Kreb mi řekl, že to není snadné žít s tak mocným totemem. On při své zkoušce ztratil oko, ale získal velkou moc. Vedle Ursuse je jeskynní lev nejmnocnějším ze všech totemů, a opravdu to nebylo nijak lehké. Jeho zkoušky byly velmi těžké, ale když jsem pak pochopila důvod toho všeho, nikdy jsem nelitovala. Myslím, že bys to měl vědět, pokud je teď i tvým totemem.“ Sklonila pohled. Snad neřekla příliš mnoho.

„Znamenal pro tebe hodně, že? Myslím klan.“

„Chtěla jsem být ženou klanu, ale nemohla jsem. Prostě jsem to nedokázala. Já nejsem jako oni. Pocházím od Druhých lidí. Kreb to věděl a Iza mi řekla, abych odešla a hledala si lidi svého druhu. Nechtěla jsem odejít, ale musela jsem. Byla jsem prokleta. Já jsem mrtvá.“

Jondalar si nebyl jistý, co tím míní, ale otřásl se a vlasy v týle se mu zježily, když mu to řekla. Ajla se zhluboka nadechla, než pokračovala.

„Nemám nejmenší vzpomínku na ženu, které jsem se narodila, nebo na život, který jsem žila předtím, než se mě tlupa ujala. Pokoušela jsem si představit muže Druhých lidí, takového, který by byl jako já, ale nepodařilo se mi to. A když se pokouším teď představit si Druhé, pak vidím jenom tebe. Ty jsi jediný člověk mého druhu, kterého jsem kdy viděla, Jondalare. Ať se stane cokoli, na tebe nezapomenu.“ Ajla se zarazila. Měla pocit, že řekla příliš mnoho a zvedla se. „Jestli chceme brzy ráno vyrazit na lov, měli bychom se teď trochu vyspat.“

Jondalar věděl, že ji vychovali ploskolebci a že žila sama v tomhle údolí, když je opustila. Ale dokud to nevyslovila,

neuvědomil si, že byl skutečně první, koho uviděla. Rušila ho představa, že zastupuje všechny muže svého druhu, a nebyl právě hrdý na to, jak to udělal. Přesto věděl, co si všichni myslí o ploskolebcích a co k nim cítí. Kdyby jí to vyprávěl a nic nevysvětloval – působilo by to stejně? Věděla by pak skutečně, co ji čeká?

Rozrušený a plný rozporných pocitů se uložil ke spaní. Když se natáhl, zíral naproti do ohně a přemýšlel. Najednou ho přepadl nepříjemný pocit, druh závratí, aniž se s ním všechno točilo. Spatřil ženu stejným způsobem, jako by se zrcadlila v hladině vody, do níž padl kámen. Byl to obraz, z něhož vycházely vlny, které se měnily ve stále větší a větší kruhy. Nechtěl, aby ta žena na něho zapomněla – nějak mu záleželo na tom, aby si ho zapamatovala.

Cítil dvě síly, jak o něho bojují. Byl na rozcestí a musel se rozhodnout, kterým směrem se vydá. Teplý závan vzduchu způsobil, že se mu vlasy v týle zvedly. Věděl, že ho Matka opustila. Nikdy vědomě nevnímal její přítomnost, ale věděl, že teď je pryč, a prázdnota, kterou zanechala, bolela. Byl to počátek něčeho, co končilo. Konec ledu, ledové doby, konec času, kdy Matka živila všechny ze svých zásob. Ted' se Matka chystala opustit své děti. Samy si měly hledat svou cestu, samy vytvářet svůj život a nést následky za své činy, které se měly projevit v budoucnu. Ne v době jeho života, ještě po mnoho dalších generací ne, avšak byl učiněn první neúprosný krok a nebylo cesty zpátky. Dala svůj dárek na rozloučenou, dárek vědění.

Jondalarovi připadalo, že slyší žalostný nářek, a věděl, že slyší plakat Matku.

Připadalo mu, že pohlédl škvírou do neskutečna. Skutečností projelo trhnutí, když se škvíra uzavřela, jako když řemen, natažený k prasknutí, náhle povolí. Ale otevřela se příliš a už se nedala zcela těsně uzavřít. Cítil, že něco není tak, jak to bylo dřív. Podíval se přes oheň k Ajle a viděl, že jí po tváři stékají slzy.

„Co se děje, Ajlo?“

„Ja nevím.“

„Myslíš, že unese nás oba?“

„Nevím,“ řekla Ajla, která vyváděla Víhu, obloženou koši. Vítěz pobíhal na provaze za nimi. Provaz měl upevněný na hlavě v

ohlávce z řemení, která mu umožňovala volně pohybovat hlavou a pást se, a řemeny se nemohly stáhnout a dusit ho. Nejdřív se hříbě ohlávce bránilo, ale teď už si na ni zvyklo.

„Když oba nasedneme, dostaneme se rychleji kupředu. Pokud se jí to nebude líbit, dá mi vědět. Pak bychom se mohli v jízdě střídat nebo půjdeme oba pěšky.“

Když dorazili k velké skále na louce, vylezla Ajla na koně, trochu se předklonila a držela klisnu v klidu, když nastupoval i Jondalar. Víha svěsila uši. Cítila neobvyklou tíhu navíc, ale byla silná a vyrazila na cestu, když ji Ajla pobídla. Ajla ji udržovala v rovnoměrné klidné chůzi a cítila, když bylo načase sesednout a nechat ji odpočinout.

Když podruhé nasedli, byl už Jondalar uvolněnější, ale pak si přál, aby tomu tak nebylo. Když si přestal dělat starosti s tím, jak pojedou na koni oba současně, uvědomoval si najednou příliš zřetelně ženu, která seděla před ním. Zády se mu tiskla na hrud' a jejich stehna se dotýkala. I Ajla teď vnímala víc než jenom signály koně. Cítila horký, tvrdý tlak za sebou, nad nímž Jondalar neměl moc. Přitom s každým pohybem koně na sebe naráželi. Přála si, aby tlak polevil – a pak zase právě naopak.

Po chvíli Jondalar cítil bolest, jakou nikdy předtím nezažil. Nikdy se nemusel do té míry nutit, aby ovládal probuzenou žádost. Od prvních dnů své mužnosti byly vždycky nějaké prostředky, aby získal uvolnění. Jenomže tady nebyla žádná jiná žena než Ajla. Nechtěl znovu ulevit sám sobě a pokoušel se ovládnout.

„Ajlo,“ jeho hlas zněl velmi nepřírozně, „já myslím... myslím, že bychom si měli odpočinout,“ vypravil ze sebe.

Zastavila koně a sklouzla z něho tak rychle, jak jen to bylo možné. „Už to není daleko,“ řekla. „Zbytek můžeme taky dojít pěšky.“

„Ano, tak si Víha alespoň odpočine.“

Ajla neodporovala, i když věděla, že to není důvod, proč jdou pěšky. S koněm mezi sebou šli a bavili se přes záda Víhy. Avšak i tak Ajla sotva dokázala sledovat nápadné body v krajině, aby se orientovala. Jondalar šel s bolavými slabinami a byl rád, že je skryt za koněm.

Když konečně spatřili stádo bizonů, lovecká horečka potlačila z větší části jejich skrývanou touhu, i když se snažili se vzájemně

moc nepřiblížit a pokud možno mít Víhu nebo Vítěze neustále mezi sebou.

Bizoni se pásli u malého potoka a stádo bylo větší než v době, kdy ho Ajla spatřila poprvé. Připojilo se k němu několik dalších malých houfu a další ještě byly na cestě. Až se všechny houfy spojí, měly desetitisíce těchto huňatých černohnědých zvířat bok po boku táhnout po mírně zvlněné krajině, oživit údolí řek a vytvořit valící se živoucí koberec. Jednotlivé zvíře mělo v něm jen malý význam. Přežít mohlo jen ve velkém stádu.

Dokonce menší skupiny, které se vytvořily v blízkosti proudu, podržovaly svou bujnost a svéhlavost stádnímu instinktu. Později si jejich přežití vyžádá, aby opět vytvořily menší rodinné skupiny, které se daleko rozprostraní a v hubených ročních dobách lépe najdou potravu.

Ajla zavedla Víhu ke břehu řeky v blízkosti borovic, ohnutých větrem. Dala posunkovou řečí klisně na vědomí, že se má zdržovat nablízku, a když viděla, že Víha k sobě zavolala hřebečka, věděla, že si o něho nemusí dělat starost. Víha byla schopna uchránit ho před nebezpečím. Jedině Jondalar měl trochu potíží, aby našel vyřešení problému, který předpokládala, a teď byla zvědavá, jak se s tím vyrovná.

Muž a žena vzali každý svůj vrhač a toulec s oštěpy. Pak se pěšky blížili ke stádu. Spousta kopyt rozsekala tenký tvrdý škraloup stepní půdy a rozvířila prach, který se usazoval v temné huňaté srsti zvířat. Směr, kterým stádo postupovalo, se dal poznat podle dusícího prachu, který se nad ním zvedal jako kouř z dýmajícího stepního ohně. Stádo za sebou zanechávalo ničivé stopy, spáslo nebo zdupalo všechno, co mu přišlo do cesty.

Jondalar a Ajla opsali oblouk, aby vítr stádu nedonesl jejich pach. Místo toho sami dýchali štiplavý pach bizonů a zalykali se jemným prachem. Mečící telata poskakovala těžkopádně za kravami a vzpínající se jednorožci vystavovali těžké zkoušky trpělivost vzrostlých býků.

Starý býk, který se vyvážel v prachu, se vzepřel na přední nohy, aby zase vstal. Jeho mohutná hlava těžce visela, jako by ho obrovské černé rohy tlačily k zemi. Jondalar se svými téměř dvěma metry trochu býka přesahoval. Hustou srstí porostlá statná a vystupující přední část těla přecházela do poměrně slabší zadní

části. Obrovské zvíře, které už mělo svůj nejlepší čas za sebou, bylo pro jejich potřeby příliš tuhé a šlachovité. Když se býk zastavil a nedůvěřivě si je přeměřoval, věděli, že by jim mohl být nebezpečný. Počkali proto, dokud neodtáhl dál.

Když se posunuli blíž, zesílilo dunění stáda a současně bylo přetrhávané troubivým mečením a bučením. Jondalar ukázal na jednu mladou krávu. Její tele bylo už téměř dorostlé. Byla to jalovička vykrmená na letní pastvě. Ajla souhlasně přikývla. Vložila oštěp do vrhače a Jondalar jí dal znamením na srozuměnou, že má v úmyslu přejít na druhou stranu stáda.

Nějakým podivným instinktem nebo možná taky proto, že spatřilo lidi, zvíře vycítilo, že je vybráno za kořist. Neklidně se tlačilo blíž k hlavnímu proudu stáda. Někteří další bizoni se přiblížili, aby je vzali do svého středu, což odvedlo Jondalarovu pozornost. Ajla byla jistá, že jim kráva zmizí. Jondalar se k ní otočil zády, takže mu taky nemohla dát znamení, a téměř dospělé tele se dostalo z dosahu. Křičet nemohla. I kdyby ji mohl slyšet – křik by bizony varoval.

Tak se rozhodla a zamířila. Jondalar se ohlédl, právě když se chystala vystřelit oštěp, pochopil její úmysl a rovněž se připravil. Rychle se řítící jalůvka splášila ostatní zvířata stejně jako lovci. Ajla a Jondalar mysleli, že oblaka prachu je dostatečně kryjí, ale bizoni byli na prach zvyklí. Jalůvka se už téměř dostala do hlavní části stáda, a ostatní ji následovali.

Jondalar na ni vystřelil. Ajla ho za okamžik následovala a vpálila jí oštěp do týla, zatímco Jondalar zasáhl jalůvku do břicha. Ještě setrvačností ušla pár kroků, pak viditelně zpomalila. Začala kulhat, zapotácela se a klesla do kolen, přičemž Jondalarův oštěp prostě zlomila. Stádo větřilo krev. Několik zvířat se zastavilo u padlé jalůvky a ustrašeně bučelo. Zvířata do sebe narážela a nevěděla, kam se obrátit. Vzduch byl nabitý napětím.

Ajla a Jondalar běželi z protilehlých stran ke své kořisti. Najednou Jondalar něco vykřikl a mával pažemi do vzduchu. Protože nerozuměla jeho znamení, zavrtěla hlavou.

Mladému býčkovi, který bujně kolem sebe trkal, se konečně podařilo vyprovokovat starého býka, ten uskočil stranou a přitom narazil do neklidné krávy. Mladý býček nerozhodně trochu ustoupil, avšak jeho uhnutí mělo za následek, že byl od velkého

býka odříznut. Nevěděl kam, dokud jeho pozornost neupoutala pohybuující se dvounohá postava. Sklonil hlavu a řítil se na ni.

„Ajlo! Pozor!“ křičel Jondalar a běžel k ní. Měl oštěp v ruce a ukazoval jím.

Ajla se prudce otočila a viděla, jak se na ni býček řítí. Její první myšlenka patřila praku, to bylo téměř jako reflex. Byl to vždycky prak, kterým se bránila. Avšak tentokrát přece jenom vložila oštěp do vrhače.

Jondalar hodil oštěp rukou jenom okamžik před ní, avšak vrhač propůjčil její zbrani větší rychlost. Jondalarův oštěp se zabodl zvířeti do slabiny, načež se bizon okamžitě obrátil. Když vzhlédl, Ajlina zbraň se chvěla v oku mladého zvířete. Bylo mrtvé dřív, než se zhroutilo.

Běh, křik a nový pach krve poplašily stádo bizonů a všichni prchali pryč z neblahého místa. Poslední opozdilci obloukem obíhali padlého druha a s dunícími kopyty stádo mizelo. Prach už se dávno položil, když bylo stále ještě slyšet dunění kopyt.

Muži a ženě to na okamžik vzalo řeč, když viděli oba skolené bizony na jinak prázdné stepi.

„A je po všem,“ řekla Ajla, stále ještě zaražená. „Tak rychle je po všem.“

„Proč jsi prostě neutekla?“ zvolal Jondalar vzrušeně. Ted' když to bylo za nimi, teprve si uvědomil celé nebezpečí. Přiběhl k ní: „Vždyť tě mohl zabít!“

„Jak bych se mohla otočit zády k útočícímu býkovi! To přece nešlo!“ odpověděla Ajla. Zadívala se pozorněji na bizona. „Ne, tvůj oštěp by mu v tom zřejmě zabránil... ale jak jsem to měla vědět? Ještě nikdy jsem nelovila s někým společně, vždycky jsem musela dávat pozor sama na sebe. Kdybych to neudělala, nikdo by se o mě nepostaral.“

Její slova odstranila poslední nejasnost a Jondalar měl najednou před očima jasný obraz: takhle musel vypadat její život. Díval se na ni jiným způsobem. Tahle žena, pomyslel si, tahle mírná, láskyplná a starostlivá žena prožila víc, než by kdo považoval za možné. Ne, samozřejmě nemohla utéct, před ničím nikdy nesměla utéct – ani před tebou ne. Kdykoliv ses rozčílil, Jondalare, kdykoliv jsi vyletěl z kůže, tak lidé před tebou ustoupili.

Ona se ti však vzepřela i potom, když to bylo nejhorší, nejnebezpečnější.

„Ajlo, ty krásná, nezkrocená, nádherná ženo – podívej, jaká jsi lovkyně!“ Usmíval se. „Podívej, co jsme ulovili. Dva bizony! A jak je teď dopravíme domů?“

Když si plně uvědomila, co dokázali, spokojeně se usmála. Byl v tom pocit vítězství a radost současně. Jondalar si uvědomil, že takový úsměv u ní často neviděl. Byla krásná, překrásná, když se tak usmívala, ještě celá zarudlá, jako rozjasněná vnitřním ohněm. Nečekaně se rozesmál, byl to neodolatelný, nakažlivý smích, k němuž se Ajla taky hned připojila – nemohla prostě jinak. Byl to jejich vítězný pokřik jejich volání, kterým oznamovali svůj úspěch.

„Podívej, jaký jsi lovec, Jondalare!“ řekla Ajla.

„To je tím, že máme vrhače – tím je všechno o tolik jednodušší. Přiblížili jsme se ke stádu, a než se zvířata nadála, ulovili jsme dvě z nich! Uvaž, co to znamená!“

Věděla, co to pro ni mohlo znamenat. Tahle nová zbraň jí umožňovala, aby lovila sama, v létě jako v zimě. Už nemusela vyhrabávat žádné jámy. Mohla být na cestě a lovit. Vrhač oštěpů měl všechny výhody praku a ještě mnoho dalších.

„Já vím, co to znamená. Řekl jsi mi, že mi ukážeš lepší způsob lovu, takový, který je snazší. To jsi udělal tou měrou, o jaké se mi ani nezdálo. Nevím, jak ti to mám říct... já jsem tak...“

Zнала jenom jednu možnost, jak vyjádřit svou vděčnost – tak, jak se to naučila v klanu. Dřepla si k jeho nohám a sklonila hlavu. Možná jí nepoklepe na rameno, aby jí dovolil říct mu to, jak se patří, ale musela se o to pokusit.

„Co to děláš?“ řekl a sáhl dolů, aby jí pomohl vstát. „Proč se takhle skláníš? Takhle tu přece nedřep, Ajlo.“

„Když chce nějaká žena klanu říct muži něco důležitého, dřepne si před něho, aby získala jeho pozornost,“ řekla a vzhlédla k němu. „Pro mě je důležité, abych ti řekla, co to pro mě znamená a jak jsem ti vděčná za tuhle novou zbraň. A za to, že jsi mě naučil slova, a za všechno.“

„Prosím, Ajlo, vstaň,“ řekl a zvedl ji. „Nebyl jsem to já, kdo ti daroval zbraň, to jsi byla ty. Kdybych tě neviděl zacházet s prakem, nikdy by mě to ani nenapadlo. Já ti jsem vděčný, a to nejen za tuhle zbraň.“

Držel ji za paže, cítil její tělo blízko sebe. Dívala se mu do očí, neschopná se odvrátit. Sklonil k ní hlavu a dotkl se svými ústy jejích.

Její oči se rozšířily překvapením. Přišlo to tak nečekaně. Nejenom to, co udělal, ale i její reakce, když ucítila jeho rty na svých. A nevěděla, co by měla udělat.

Nakonec pochopil. Nechtěl ji násilím dovést dál než k tomuto něžnému gestu – ještě ne.

„Co je tohle ústa na ústa?“

„Polibek, Ajlo. Je to tvůj první polibek, vid’? Vždycky znovu na to zapomenu, ale je to těžké vidět tě a... Ajlo, někdy jsem moc hloupý muž.“

„Proč to říkáš? Ty nejsi hloupý.“

„To víš, že jsem hloupý! To se ani nedá pochopit, jak já jsem hloupý.“ Pustil ji. „Ale v téhle chvíli myslím, že bychom měli hledět, jak dopravit tyhle bizony zpátky do jeskyně, protože jestli budu takhle dál stát vedle tebe, už to prostě nebudu schopen správně pro tebe udělat. Tak, jak se ti to mělo stát poprvé.“

„Co se mělo stát?“ zeptala se, protože opravdu nechtěla, aby se od ní odtáhl.

„Obřad První slasti, Ajlo. Pokud mi to dovolíš.“

28.

„Myslím, že by Víha nedokázala dotáhnout sem oba bizony, kdybychom tam nenechali hlavy,“ řekla Ajla. „To byl dobrý nápad.“

Společně s Jondalarem stáhla mrtvého býčka z nosného zařízení na římsu. „Tolik masa! Jenom ho rozporcovat a rozřezat na malé kousky! To bude dřina! Kolik času na to budeme potřebovat. Měli bychom hned začít.“

„Však ono to chvíli počká, Ajlo!“ Úsměv jeho očí v ní vyvolal teplo. „Myslím, že tvůj obřad První slasti je důležitější. Já ti teď pomůžu odstrojit Víhu – a pak si nejdřív půjdu zaplavat. Jsem celý upocený a od krve.“

„Jondalare...“ Ajla zaváhala. Byla vzrušená a plachá současně. „To je přece obřad, tyhle První slasti, ne?“

„Ano, to je obřad.“

„Iza mě naučila připravovat se na obřad. Je pro tenhle obřad ... nějaká zvláštní příprava?“

„Starší ženy obvykle pomáhají mladším, aby se připravily. Já nevím, co říkají nebo co dělají. Myslím, že bys měla udělat všechno to, co pokládáš za správné.“

„Tak si dojdu pro mydlici a očistím se, jak mi to ukázala Iza. Počkám, až si zaplaveš. Měla bych zůstat sama, když se budu připravovat.“ Zrudla a sklopila oči.

Jak mladě a stydlivě působí, pomyslel si. Stejně jako většina mladých žen před obřadem První slasti. Zmocnila se ho známá

směsice něžnosti a vzrušení. Dokonce se svými přípravami učinila to správné. Dal jí prst pod bradu, zvedl ji, ještě jednou ji políbil a pak se odhodlaně odvrátil. „Sám bych taky rád měl pár kořenů mydlíce.“

„Nějaké ti donesu,“ řekla.

Ušklíbl se, když šel za Ajlou proti proudu řeky. Když vyhrabala kořeny a zase šla nahoru do jeskyně, skočil do vody, až se rozstříkla kolem a už dlouho nebyl tak spokojený. Klepal do kořene, dokud nevznikla pěna, vydrhl si pak celé tělo, stáhl řemínek, který mu držel vlasy a vetřel si pěnu i do vlasů. Obvykle vykonal písek stejnou službu, ale kořeny mydlíce byly lepší.

Ponořil se a plaval proti proudu řeky až k vodopádu. Když se vrátil na břeh, vzal si bederní roušku a pospíchal nahoru do jeskyně. Tam už to nádherně vonělo pečení a on byl tak uvolněný a šťastný, že to ani pochopit nedovedl.

„Jsem ráda, že už jsi zpátky. Bude to chvíli trvat, než se pořádně očistím, a nechtěla jsem, abych se příliš opozdila.“ Vzala misku s kouřící tekutinou na mytí vlasů a pak si přehodila přes rameno nový přehoz.

„Jenom si dopřej tolik času, kolik chceš,“ řekl a letmo ji políbil.

Chystala se sejít dolů, avšak zastavila se a otočila se. „Tohle ústa na ústa se mi líbí, Jondalare. Tenhle polibek,“ řekla.

„Doufám, že se ti bude líbit i všechno ostatní,“ řekl, když už odešla.

Přecházel uvnitř jeskyně sem a tam a pozoroval všechno novými očima. Přezkoušel pečení, obrátil rožeň a zjistil, že zabalila několik kořenů do listů a položila je do blízkosti uhlíků. Tyhle kořeny musela vyhrabat, když jsem plaval, pomyslel si. Pak objevil, že mu připravila horký čaj.

Viděl svou kožešinu na spaní na druhé straně ohniště, sraštil čelo, a pak ji s největším potěšením zvedl a přenesl na volné místo vedle Ajliny lůžka. Když kožešinu narovnal, ještě jednou zašel ke svazku s nástroji a vzpomněl si na donku, kterou začal vyřezávat. Sedl si na rohož, která bránila tomu, aby kožešina na spaní přišla do styku se zemí, a vybalil nástroje zabalené v jelenici.

Pozorně prohlížel kousek mamutího klu, z něhož začal vyřezávat ženskou postavu, a rozhodl se ji dokončit. Možná nebyl

právě nejlepším řezbářem, ale nějak mu nepřípadalo správné, aby jeden z nejdůležitějších obřadů Matky provedl bez donky. Vzal dláto a rydlo a vynesl kel ven.

Seděl venku, vyřezával a dlabal, a vtom mu došlo, že z jeho klu nevzniká postava s výraznými mateřskými znaky, ale postava mladé ženy. Vlasy, které chtěl udělat stejně, jako měla jeho stará donka, a které pokrývaly nejenom celý zátylek, ale i trochu tváře, tady místo toho připomínaly copy, které pokrývaly celou hlavu, ale tvář nechaly nezakrytou. Tváři nedal žádný výraz. To se nikdy nedělalo. Kdo by se taky vydržel dívat do tváře Matky? Kdo by ji taky mohl znát? Ona představovala všechny ženy a přitom žádnou z nich zvlášť.

Přestal vyřezávat a podíval se dolů proti proudu řeky a pak na druhou stranu s nadějí, že Ajlu zahlédne, i když mu řekla, že chce být sama. Zdalipak se mu podaří připravit jí slast? Nikdy o sobě nepochyboval, když byl na letních setkáních vybrán, aby vykonal obřad První slasti. Avšak přitom šlo vždycky o mladé ženy, které znaly zvyky a obyčeje a věděly, co je čeká. Měly vedle sebe starší ženy, které jim všechno vysvětlily.

Měl bych se snad pokusit jí to vysvětlit? Ne, stejně bys nevěděl, co bys měl říct, Jondalare. Prostě jí to ukaž. Však ona už ti dá pocítit, když se jí něco nebude líbit. Že je tak upřímná, patří k jejím nepřitažlivějším vlastnostem.

Jaké to asi bude dát dar Matky ženě, která se ničeho nezříká a taky nic nepředstírá?

Ale proč by to s ní mělo být při První slasti jiné než s ostatními ženami? Protože při tomto obřadu není jako jiné ženy. Protože už byla otevřena, za velkých bolestí. A co jestli nedokážeš, aby překonala tenhle strašný začátek? Co jestli není stavu pociťovat slast, co jestli nedokážeš, aby ji pociťovala? Kdyby tak byla možnost, aby zapomněla? Kdyby se mi jenom podařilo překonat její odpor a polapit jejího ducha!

Polapit jejího ducha!

Podíval se na sošku ve své ruce a najednou se jeho myšlenky rozeběhly. Proč se ryjí podoby zvířat na zbraň nebo se malují na svaté stěny? Aby se dosáhlo k duchu Matky ve zvířeti, který tam sídlí, aby se překonal jeho odpor a mohlo se polapit.

Nebud' přece směšný, Jondalare. Tímhle způsobem nikdy nepolapíš Ajlina ducha. A taky by to nebylo správné, proto nikdo nevytváří donku s tváří. Lidé se nezpodobňují – koneckonců by podoba mohla polapit ducha bytosti. Avšak kdo by v tom případě polapil koho?

Nikdo by neměl chytat ducha jiného člověka. Daruj jí donku. Tím bys jí přece vrátil jejího ducha, není to tak? Kdyby sis ho nechal jenom nějakou dobu a potom... potom jí ho dal?

Když jí propůjčíš jenom její rysy – promění se proto v donku? Stejně už věříš, že jí je, když sleduješ její léčitelské schopnosti, magické zacházení se zvířaty. Ale pokud jí je, mohla by chtít polapit tvého ducha. Bylo by to zlé?

Ty bys rád, aby část zůstala u tebe, Jondalare. Ona část ducha, který vždycky zůstane v rukou tvůrce. A o tuto její část ti jde, že ano?

Ach, Velká Matko, řekni mi – bylo by to skutečně tak strašné dát donce její tvář?

Upřeně pozoroval kousek klu, který vyřezal. Pak vzal do ruky rydlo a začal vypracovávat tvář – důvěrně známou tvář.

Když byl hotový, zvedl figurku do výše a pomalu jí otáčel v ruce. Skutečný řezbář by ji možná udělal líp, ale špatné to nebylo. Figurka se podobala Ajle, i když spíš po citu než ve skutečnosti – takhle ji prostě cítil. Zašel dovnitř do jeskyně a uvažoval, kam by mohl figurku dát. Donka by měla být nablízku, jenom by ji Ajla neměla vidět – ještě ne. Spatřil uzel kožených věcí, které byly srolované blízko stěny vedle jejího lůžka, a strčil figurku dovnitř.

Pak opět vyšel ven a rozhlížel se z okraje římsy. Proč potřebuje tak dlouhou dobu? Podíval se na oba bizony, kteří leželi vedle sebe. Nebudou špatní. Oštěpy a vrhače byly opřené o skalní stěnu vedle vchodu. Vzal je a zanesl dovnitř do jeskyně. Pak slyšel, jak zaskřípěl štěrk na římse. Otočil se.

* * *

Ajla si upravila uzel řemene na svém novém přehoze, vzala si amulet na krk a odhrnula si vlasy, které právě rozčesala bodlákem, ale které ještě nebyly zcela suché. Pak vzala starý přehoz a vydala se k jeskyni. Byla nervózní a vzrušená.

Měla sice představu o tom, co Jondalar mínil obřadem První slasti, ale byla přesto hluboce dojatá jeho přáním vykonat tento obřad pro ni a sdílet ho s ní. Tak zlé to zase s tím obřadem nemůže být – ani s Broudem to později už nebolelo. Když muži dají znamení ženám, které mají rádi – znamená to teď, že pro Jondalara něco znamená?

Když téměř došla na římsu, vytrhla ji z myšlenek hnědožlutá srst v pohybu.

„Zůstaň, kde jsi, Ajlo!“ vykřikl Jondalar. „Je tu jeskynní lev!“

S oštěpem v ruce stál u vchodu jeskyně a chystal se ho hodit na obrovskou krčící se šelmu, připravenou ke skoku, která divoce vrčela a prskala.

„Ne, Jondalare!“ vykřikla Ajla a vrhla se mezi ně. „To ne!“

„Ajlo, pryč! Ach, Matko, zadrž ji!“ křičel muž, když se postavila do cesty útočícímu lvovi.

Žena provedla rozhodné velitelské gesto a zvolala hrdelní řečí klanu: „Přestaň!“

Obrovským jeskynním lvem s rudožlutou hřívou projelo trhnutí, když hned upustil od skoku, přistál před ženou a vzápětí třel svou obrovskou hlavu o její nohu. Jondalar byl jako zasažen bleskem.

„Drobku! Ach, Drobku! Ty ses vrátil,“ řekla Ajla pohnutě a vzala bez váhání obrovské zvíře kolem krku.

Drobek ji povalil tak jemně, jak jen to bylo možné, a Jondalar jen zíral, když největší jeskynní lev, jakého kdy viděl, dal kolem Ajly pracky a tím se přiblížil objetí, jak nejvíc to jen lev mohl udělat. Šelma slízávala hrubým jazykem Ajle slzy z tváře.

„To stačí, Drobku. Jinak už mi z tváře nic nezbude,“ řekla Ajla, posadila se a utřela si zrudlé tváře.

Našla místa za ušima v hřívě, kde měl tak rád, když ho podrbala. Drobek se položil na záda, aby jí nabídl své hrdlo, a přitom hluboce a blaženě vrčel.

„Nikdy bych si nemyslela, že tě ještě někdy uvidím, Drobku,“ řekla, když ho přestala drbat a lev se zase převalil na nohy. Byl větší, než ho měla ve vzpomínce, a i když působil trochu hubeně, vypadal přesto velmi zdravě. Měl nové jizvy, které ještě neznala, a předpokládala, že bojoval o svůj revír a že zvítězil. To ji naplnilo hrdostí. Pak si Drobek znovu všiml Jondalara a prskal.

„Neprskej na něho! To je muž, kterého jsi mi přinesl. Ty máš družku... Předpokládám, že jich je zatím dokonce víc.“ Jeskynní lev vstal, obrátil se k muži zády a pomalu šel k bizonům.

„Měl bys něco proti tomu, kdybychom mu jednoho dali?“ zavolala Ajla na Jondalara. „Stejně máme masa až moc.“

Stále ještě držel oštěp v ruce a stál ve vchodu do jeskyně, neschopen mluvit. Pokoušel se odpovědět, ale nevypravil ze sebe ani hlásku. Pak konečně zase našel svůj hlas. „Jestli jsem proti tomu? Ty se mě ptáš, co mám proti tomu? Dej mu třeba oba! Dej mu všechno, co chce.“

„Drobek nepotřebuje oba bizony.“ Ajla použila jeho jméno řečí, kterou neznal, ale Jondalar uhodl, že je to zřejmě jméno.

„Ne, Drobku, ne jalůvku,“ řekla zvuky a gesty, která pro muže stále ještě neznamenala skutečnou řeč, ale zatajil dech, když mu jednoho bizona vzala a postrčila ho k druhému. Lev popadl bizona do obrovských čelistí a odtáhl ho z římsy. Chystal se ho odvléct dolů po známé stezce.

„Hned tu budu, Jondalare,“ řekla Ajla. „Mohlo by se stát, že Víha a hříbě jsou dole, a já bych nechtěla, aby Drobek hříbě polekal.“

Jondalar se za ní díval, jak běží za lvem, dokud nezmizela z dohledu. Znovu ji spatřil na údolní straně stěny, jak jde naprosto bezstarostně vedle lva, který vlekl mezi předními tlapami bizona.

Když dorazili k velké skále, Ajla se zastavila a ještě jednou lva objala. Drobek upustil bizona a Jondalar nechápavě potřásl hlavou, když viděl, jak Ajla leze šelmě na záda. Zvedla paži a ukázala jí dopředu, přidržovala se rudožluté hřívy, když obrovská šelma skočila a s nejvyšší rychlostí vyrazila vpřed, až Ajle vlály vlasy. Pak lev zpomalil běh a vrátil se ke skále.

Když tam dorazili, lev znovu popadl bizona a vlekl ho údolím. Ajla zůstala u velké skály a dívala se za ním. Kus dál lev znovu bizona upustil. Zvedl hlavu, zavrčel a pak tak hlasitě zařval, až to Jondalarovi proniklo do morku kostí.

Když byl lev pryč, Jondalar se zhluboka nadechl a s roztřesenými koleny se opřel o skalní stěnu. Co je tohle za ženu? ptal se trochu nechápavě a trochu i se strachem. Jaká kouzla ovládá? Že vládne ptákům – nu ano. Taky ještě dokázal pochopit,

že ovládá koně. Ale jeskynního lva? Největšího jeskynního lva, jakého kdy viděl?

Je Ajla... donka? Kdo kromě Matky dokázal přimět zvířata k tomu, aby dělala, co ona chce? A jak je to s jejími léčitelskými schopnostmi? Nebo její neuvěřitelná schopnost tak rychle se naučit mluvit? I když s neobvyklým přízvukem, ale naučila se od něho značnou část řeči Mamutonů a dokonce pár slov Saramudonů. Byla zjevením Matky?

Slyšel ji přicházet po stezce a mráz mu přejel po zádech. Nedivil by se, kdyby mu najednou řekla, že je ztělesněním Matky, prostě by jí to věřil. Co však viděl, byla žena s rozpuštěnými vlasy, které stékaly po tváři slzy.

„Copak je?“ zeptal se a starost o ni zapudila jeho obavy.

„Proč jenom musím ztrácet všechny své děti?“ vzlykala.

Zbledl. Svě děti? Je ten obrovský lev jejím dítětem? Opět si zděšeně představil plačící Matku, matku všech.

„Své děti?“

„Nejdřív Durka a teď Drobka.“

„Je to jméno lva?“

„Drobek? To znamená něco malého,“ vysvětlovala ve snaze vyjádřit se jeho řečí.

„Něco malého?“ odfrkl si. „To je ten největší jeskynní lev, jakého jsem kdy viděl.“

„Já vím.“ Za slzami se objevil úsměv mateřské hrdosti. „Taky jsem se snažila, aby vždycky dostal nažrat. Nemusel hladovět jako lvíčata v tlupě. Ale když jsem ho našla, byl hodně malý. Říkala jsem mu Drobku a už jsem pak nestihla mu dát jiné jméno.“

„Ty jsi ho našla?“ zeptal se Jondalar stále ještě váhavě.

„Myslím, že ho nakopl některý sob. Tehdy jsem je právě naháněla do vykopané jámy. Smečka ho opustila. Brun mi často dovolil vzít si do jeskyně mláděta, když byla zraněná a potřebovala pomoc. Ostatně nikdy to nesměli být masožravci. Chtěla jsem tohle lvíče vlastně taky nechat ležet, ale pak ho napadly hyeny. Nevydržela jsem se na to dívat, nemohla jsem jim ho nechat, zahнала jsem je prakem a přinesla ho sem.“

Ajliny oči dostaly nepřítomný výraz, zaměřený do dálky, a její ústa se zkrivila k úšklebku. „Drobek byl tak směšný, když byl malý. Vždycky mě rozesmál. Ale stálo mě to hodně času, když

jsem pro něho musela lovit, dokud nepřišla druhá zima a nenaučili jsme se lovit společně. My všichni, Víha taky. Od té doby jsem Drobka neviděla, až...“ Najednou ji to napadlo...

„Ach, Jondalare, je mi to tak líto. Drobek je lev, který zabil tvého bratra. Ale kdyby to byl nějaký jiný lev, tak bych ho nedokázala odehnat.“

„Takže jsi přece donka!“ ujelo Jondalarovi. „Viděl jsem tě ve svém snu. Myslel jsem, že přišla donka, aby mě odvedla do příštího světa. Místo toho přiměla lva, aby utekl.“

„Asi ses trochu probral, Jondalare. Když jsem tě převážela, zřejmě jsi bolestí ztratil vědomí. Musela jsem tě dostat odtamtud co nejrychleji. Já jsem věděla, že mně Drobek nic neudělá – je někdy trochu nezkrotný a divoký, ale on to tak nemyslí. Prostě to neumí jinak. Jenom jsem nevěděla, kdy se vrátí lvice.“

Jondalar nechápavě potřásl hlavou. „Ty jsi skutečně vycházela na lov s tímhle lvem?“

„To byla jediná možnost jak ho nasytit. Nejdřív, dokud nebyl schopen sám roztrhat kořist, vždycky zvíře jenom porazil. Já pak přijela s Víhou a probodla jsem je oštěpem. Tehdy jsem přece ještě neuměla oštěp házet. Když Drobek vyrostl natolik, aby sám zabil kořist, často jsem si kousek vyřízla, než kořist roztrhal. Někdy jsem taky chtěla kůži...“

„Takže jsi ho prostě odstrčila, jako od tohohle bizona? Copak nevíš, jak je nebezpečné vzít lvovi jeho kořist? Já zažil, jak jeden lev proto zabil vlastní mládě.“

„Drobek je jiný, Jondalare. On nevyrostl uprostřed smečky. On vyrostl tady, u Víhy a u mě. Chodili jsme společně na lov – je zvyklý, že se o kořist dělíme. Měla jsem takovou radost, že našel lvici, takže teď alespoň může žít jako pořádný lev. Víha se taky na nějakou dobu vrátila ke stádu, ale ona neměla takové štěstí...“

Ajla zavrtěla hlavou a sklonila pohled. „Ne, to není pravda. Ráda bych tomu věřila. Myslím, že byla šťastná u svého stáda a svého hřebce. Já byla bez ní nešťastná. Byla jsem tak ráda, že se vrátila, když její hřebec zahynul.“

Ajla zvedla svůj špinavý přehoz a zašla do jeskyně. Jondalar, kterému teprve teď došlo, že stále ještě drží v ruce oštěp, ho opřel o skalní stěnu a následoval ji. Ajla byla zamyšlená. Návrat Drobka v ní vyvolal tolik vzpomínek. Podívala se na bizoní pečení, otočila

rožen a prohrabala oheň, aby se rozhořel. Pak nalila z velkého vaku vodu do koše na vaření a vložila pár kamenů do ohně, aby se ohřály.

Jondalar byl stále ještě tak zaražený z návštěvy jeskynního lva, že se na ni prostě jenom díval. Prožil už dost velký děs, když najednou lev skočil na římsu, ale když pak Ajla před něho předstoupila a zadržela obrovskou šelmu... tomu by nikdo neuvěřil.

Jak se tak díval, měl pocit, že je na ní něco jiné. Pak si uvědomil, že má rozpuštěné vlasy. Vybavilo se mu, jak ji tak viděl poprvé a jak jí ve vlasech zářilo slunce. Přišla od řeky, a tehdy ji viděl poprvé s rozpuštěnými vlasy a poprvé si uvědomil, jak nádherné má tělo.

„... dobře, zase jsem viděla Drobka. Bizoni asi pronikli do jeho revíru. Pravděpodobně zavěšil krev a sledoval naši stopu. A byl pak překvapený, když tě viděl. Nevím, jestli si na tebe pamatoval. Jak jste se vlastně dostali do pasti v rokli?“

„Cože...? Promiň, ale co jsi říkala?“

„Ptala jsem se, jak jste se vlastně s bratrem dostali do té rokle s Drobkem. To přece byla past,“ řekla a vzhledla. Fialově zářící oči se na ni dívaly tak pronikavě, že jí stoupla krev do hlavy.

Musel se odtrhnout od všeho ostatního, aby se soustředil na její otázku. „Vystopovali jsme jelena. Thonolan ho složil, ale pak se objevila lvice, která číhala na stejného jelena. Odvlekla ho a Thonolan se pustil za ní. Já mu říkal, aby jí ho nechal, ale on o tom nechtěl ani slyšet. Viděli jsme, jak lvice zašla do jeskyně a pak zase zmizela. Thonolan si myslel, že by si mohl dojít pro svůj oštěp a vzít si taky trochu masa, než se lvice stačí vrátit. Ale lev měl jiné úmysly.“

Na okamžik zavřel oči. „Nemůžu mu to mít za zlé. Bylo hloupé pronásledovat lvici, ale Thonolan se od toho nedal odradit. Byl vždycky odvážný, ale od té doby, co Tamija umřela, to bylo víc než odvaha. On vyhledával smrt. Zřejmě jsem ho měl následovat.“

Ajla věděla, že Jondalar stále ještě v srdci nosí smutek pro svého bratra, a proto začala mluvit o něčem jiném. „Neviděla jsem Víhu dole na pastvině. Musí být s Vítězem někde venku ve stepi. V poslední době tam chodí častěji. Líbí se mi, jak jsi Vítězi upevnil ten řemen kolem hlavy. Ale bylo nutné svazovat ho s Víhou?“

„Řemen byl příliš dlouhý. Nepomyslel jsem na to, že by se mohl zaplést do křoví. Ale udržel je na místě. Možná si to připomeněš, až jednou budeš chtít, aby někde zůstali. Přinejmenším Vítěz. Udělá Víha vždycky to, co chceš?“

„Myslím si to, ale ono je to spíš tak, že to ona chce taky. Ona ví, co chci já, a tak to udělá. To Drobek mě přivede spíš tam, kam chce on, jenomže běží tak rychle.“ Oči se jí rozzářily při vzpomínce na nedávnou jízdu. Bylo to nádherné jezdit na lvu.

Jondalar ji ještě viděl před sebou, s vlajícími vlasy, které byly zlatější než lví hříva, které se držela. Protože ji tak viděl letět, měl o ni strach. Současně to ale bylo vzrušující, jako byla Ajla vůbec vzrušující. Tak nespoutaná a volná, tak krásná...

„Jsi vzrušující žena, Ajlo,“ řekl a jeho oči daly důraz tomu, co říkal.

„Vzrušující? Vzrušující je... vrhač oštěpů nebo rychle jet na koni nebo na lvu... je to tak?“ Celá zrudla.

„To je pravda. Ale i Ajla je pro mě vzrušující... a krásná.“

„Jondalare, ty žertuješ. Květina je krásná, nebo nebe, když slunce zapadá. Ale já nejsem krásná.“

„Copak nemůže být žena krásná?“

Díval se na ni při těch slovech tak pronikavě, že musela uhnout očima. „Já... já nevím. Rozhodně nejsem krásná já. Já jsem... velká a ošklivá.“

Jondalar se zvedl, uchopil ji za ruku a přinutil ji, aby se rovněž zvedla. „Nu, kdo je větší?“

Mít ho tak blízko před sebou bylo silnější, než se dalo snést. Všimla si, že se ještě jednou oholil. Krátké strniště bylo vidět jenom velice zblízka. Zatoužila po tom, aby se dotkla jeho hladce oholené hrubé tváře a jeho oči jí dávaly pocit, jako by do ní viděly.

„Ty jsi větší,“ řekla tiše.

„Takže tedy nejsi příliš velká, nebo snad ano? A ošklivá taky nejsi, Ajlo.“ Usmíval se, a to věděla jenom proto, že jí to říkaly jeho oči. „Je to směšné – nejkrásnější žena, kterou jsem kdy viděl, se považuje za ošklivou.“

Její uši to slyšely, ale ona byla tak ztracená v jeho očích a příliš zaměstnaná svým tělem, než by mohla dávat pozor na jeho slova. Viděla, jak se k ní sklání jeho tvář, jak klade ústa na její a pak ucítila, jak ji bere do náruče a přitahuje k sobě.

„Jondalare,“ vydechla. „To se mi líbí... tohle ústa na ústa.“

„Polibek,“ řekl. „Myslím, že je načase, Ajlo,“ řekl, vzal ji za ruku a odvedl ji ke kožešinám na spaní.

„Načase?“

„Načase k obřadu První slasti,“ řekl. Sedli si na kožešiny.

„Jaký je to obřad?“

„To je obřad, kterým se z dívky stává žena. Nedokážu ti všechno o tom říct. Starší ženy vysvětlí dívce, co ji očekává a že to může bolet, ale že je to nutné, aby se otevřela cesta, která ji učiní ženou. Vyberou pro to muže. Muži se rádi nechají vybrat, ale často z toho mají i strach.“

„Proč mají strach?“

„Mají strach, že ženě ublíží. Strach, že budou neobratní, strach, že se jim jejich úd nepostaví.“

„A co se stane, když nechce stát?“

„Pak se musí povolat jiný muž – to je velmi trapné. Ale většina mužů si přeje, aby byli vybráni pro První slast s ženou.“

„Jsi ty rád, když tě vyberou?“

„Ano.“

„A často padne volba na tebe?“

„Ano.“

„Proč?“

Jondalar se usmíval a uvažoval, jestli mu klade všechny ty otázky ze zvědavosti nebo z rozpaků. „Myslím proto, že to mám rád. Být poprvé s nějakou ženou je pro mě něco zvláštního.“

„Jondalare, jak můžeme slavit obřad První slasti? Já mám to poprvé za sebou, já už jsem otevřená.“

„Já vím, ale při První slasti jde o víc než jenom o otevření.“

„To nechápu. Co víc na tom má být?“

Opět se usmál, naklonil se nad ni a přiložil svá ústa na její. Opřela se o něho, avšak ulekla se, když se jeho ústa otevřela a ona cítila, jak se jeho jazyk pokusil proniknout do jejích úst. Trhla sebou.

„Co to děláš?“ zeptala se.

„Nelíbí se ti to?“ Zaraženě sraštil čelo.

„Já nevím.“

„Chtěla bys to ještě jednou zkusit, jestli se ti to nebude líbit?“ Nic neuspěchat, řekl si. Nenaléhej na ni. „Proč si neleheš a neuvolníš se?“

Jemným tlakem dopomohl svým slovům, natáhl se pak vedle ní a opřel se o loket. Podíval se na ni a položil znovu svá ústa na její. Počkal, dokud napětí nepovolilo, a lehce přešel jazykem po jejích rtech. Pak zvedl hlavu a viděl, že zavřela oči a že se usmívá. Když otevřela oči, sklonil k ní znovu hlavu, aby ji políbil. Vyšla mu vstříc. Tentokrát ji políbil s větším důrazem a s otevřenými ústy. Když jeho jazyk hledal vstup, otevřela ústa, aby ho vpustila.

„Ano,“ řekla po chvíli. „Myslím, že se mi to líbí.“ Jondalar se ušklíbl. Kladla otázky, ochutnávala a zkoušela, a on byl rád, že nic nenamítá. „A co teď?“ zeptala se. „Ještě to zopakujeme?“

„Dobře.“

Opět ji políbil. Pak zanechaly jeho rty stopu na její bradě a našly její ucho. Lehce ji kousal do ušního lalůčku a pokryl polibky její krk a pátravě po něm přejížděl jazykem.

„Čím to je, že si přitom připadám, jako bych měla horečku a současně mi přechází mráz po zádech?“ zeptala se. „Ale není to jako při nějaké nemoci – je to příjemné mrazení.“

„Nemusíš teď být léčitelka, to není žádná nemoc,“ řekl. A pak, po chvíli: „Jestli ti je teplo, proč neotevřeš svůj přehoz, Ajlo?“

„To je v pořádku. Mně není tak moc horko.“

„Měla bys něco proti tomu, kdybych ho otevřel já?“

„Proč?“

„Protože bych si to prostě přál.“ Políbil ji ještě jednou a pokoušel se rozvázat uzel řemene, který svazoval její přehoz. S tím si nevěděl příliš rady a očekával, že se bude ptát dál.

„Já už to rozdělám,“ zašeptala, když se odloučil od jejích rtů. Zkušenými prsty vylovila uzel a pak se vzepřela do výšky, aby vytáhla řemen pod sebou. Kožešinový přehoz se rozpadl a Jondalar zadržel dech.

„Ach, ženo!“ Hlas měl zastřený žádostí a jeho slabiny se sevřely. „Ajlo, ach, Dono, jaká to žena!“ Divoce ji líbal na ústa, skryl tvář na jejím krku a sál z ní teplo. Prudce lapal po dechu, a když se odtrhl, viděl červenou skvrnu, kterou jí udělal. Zhluboka se nadechl a pokoušel se ovládnout své vzrušení.

„Něco není v pořádku?“ zeptala se Ajla a svraštila ustarané čelo.

„Jenom to, že tě příliš chci. Ty jsi... tak překrásná, tak nádherná ženská.“

Její čelo se vyhladilo a usmála se. „Ať uděláš cokoliv, bude to dobře, Jondalare.“

A opět ji políbil, tentokrát mírněji a víc než kdy myslel na to, aby jí připravil rozkoš. Hladil její bok, cítil její plná prsa, nahmatat jamku pupku, jemné klenutí jejích kyčlí, pevné svaly stehén. Ajla se chvěla pod jeho dotyky. Přejel rukou po zlatém chmýří jejího pahorku a pak zpátky přes břicho k jejím pevným prsům a cítil, jak jí bradavky pod jeho rukou ztuhly. Políbil drobnou jizvu na jejím krku, pak našel druhý prs a sál z druhé bradavky.

„To je jinačí, než když saje dítě,“ řekla.

Tím bylo napětí prolomeno. Jondalar se posadil a smál se. „Vlastně bys to všechno nemusela tak rozbírat, Ajlo.“

„Možná, ale není to takové, jako když saje dítě, a já nevím, proč. Já vůbec nevím, proč muž má chuť cucat jako dítě,“ řekla a měla trochu pocit, že se musí ospravedlnit.

„Nechceš, abych to dělal? Nebudu to dělat, jestli se ti to nelíbí.“

„Neřekla jsem, že se mi to nelíbí. Je to hezký pocit, když dítě saje. Je to sice jinačí, když to děláš ty, ale je to příjemný pocit. Cítím, jak mě to celou prochází skrz naskrz, zvláště dolů. A takový pocit dítě nevyvolá.“

„To je důvod, proč to muž dělá – aby měla žena tenhle pocit a aby i jeho tenhle pocit naplnil. Proto se tě taky chci dotýkat, chtěl bych ti způsobit rozkoš a sobě taky. To je dar slasti, který dává Matka svým dětem. Ona nás stvořila, abychom poznali tuhle slast, a my ji ctíme tím, že její dar přijímáme. Chceš, abych ti připravil slast, Ajlo?“

Díval se na ni. Zlaté vlasy, rozhozené na kožešině, jí lemovaly tvář. Její mírné a teple se dívající oči byly rozšířené a žhnuly skrytým ohněm. Zdála se plná, jako by každým okamžikem měla přetéct. Ústa se jí chvěla, když je otevřela, aby odpověděla. Avšak pak jenom přikývla.

Nejdřív ji políbil na jedno zavřené oko, pak na druhé – a viděl slzu. Ochutnal slanou kapku tak, že ji vzal na jazyk. Načež ona

otevřela oči a usmála se. Políbil ji na špičku nosu, pak na každou bradavku. A pak vstal.

Dávala se za ním, jak jde k ohništi, jak sundal pečení z prutu a i kořeny zabalené do listů odtáhl od ohně. Počkala, vůbec nedokázala myslet, ale prostě jenom čekala – na co, to nevěděla. Probudil v ní pocity, o nichž netušila, že je jich její tělo schopno, a současně v ní probudil nevysvětlitelnou touhu.

Nalil misku plnou vody a přinesl jí ji. „Nechtěl bych, aby nás něco vyrušilo,“ řekl, „a myslel jsem, že by ses třeba chtěla trochu napít.“

Zavrtěla hlavou. On se trochu napil, odložil misku, nahmatal řemen své bederní roušky a podíval se pak na ni. V jejích očích viděl jenom důvěru a žádost a nic ze strachu, který často vyvolávala velikost jeho údu u mladších žen a i u mnohých ne tak mladých žen, když ho viděly poprvé.

Lehl si vedle ní a těšil se pohledem na ni. Její měkké bohaté vlasy, její toužebné oči plné očekávání, její nádherné tělo – vůbec celá překrásná žena, která čekala na jeho dotyky, na to, že v ní probudí ony pocity, o nichž věděl, že v ní dřímají. Chtěl, aby to u ní trvalo co nejdéle, toto první uvědomění si sebe sama. Byl vzrušenější, než byl kdy předtím u obřadu První slasti s nezkušenou ženou. Ajla nevěděla, co ji čeká. Nikdo jí to nevysvětlil. Až dosud byla jenom zneužívána.

Ach, Dono, pomoz mi, abych to udělal správně, pomyslel si a měl v té chvíli pocit, že plní zlou povinnost místo smyslného potěšení.

Ajla tam ležela tiše. Ani sval se jí nepohnul, avšak uvnitř se třásla. Měla pocit, že už celou věčnost čeká na něco, co neumí pojmenovat, co jí však on může dát. Jenom jeho oči se dotýkaly jejího nitra. Nedokázala si vysvětlit, proč ji jeho ruce, jeho ústa a jazyk tak rozechvívají, ale bylo to závatné a nepřála si nic jiného, než jenom aby nepřestával. Měla pocit, že je bez něho nehotová a nedokonale. Dokud jí toho nedal ochutnat, nevěděla o tomto hladu v sobě. Avšak teď, když ho jednou probudil, musel ho taky ukojit.

Když se jí dosyta nadíval do očí, zavřel je a ještě jednou ji políbil. Její lehce otevřená ústa ho očekávala. Vpila do sebe jeho hledající jazyk a podnikla zkusmo sama výzkumy v jeho ústech. On se od ní odtrhl a povzbudivě se usmíval, zvedl hustý pramen

jejích vlasů ke rtům a pak si jím třel celou svou tvář. Líbal ji na čelo, na oči, na tváře, chtěl z ní poznat všechno.

Našel její ucho a jeho teplý dech jí vyvolal opět příjemné zamrazení v zádech. Líbal nejcitlivější místa na krku a pocity rozkoše opět naplnily její nitro, kam se až dosud nikdo nedostal. Jeho velké, výrazné a citlivé ruce ji prozkoumávaly, nahmataly její hedvábné vlasy, položily se na tváře a bradu, obtáhly obrysy jejích ramen a paží. Když dosáhl její ruku, vedl ji ke svým rtům, políbil jí dlaň, přešel po každém jednotlivém prstu a pak následoval po vnitřní straně jejích paží.

Měla oči zavřené a odevzdala se zcela blaženým pocitům. Jeho teplá ústa našla malou jizvu na krku, pak sjela po dráze mezi prsy a obloukem zajela pod jedno z nich. Opisoval jazykem stále menší kruhy a ona cítila, jak se její kůže mění a stahuje. Když vzal do úst její bradavku, slyšitelně se nadechla a cítila, jak žár v jeho slabínách stoupá.

Co dělal jazyk s jedním prsem, dělala jeho ruka s druhým, a jeho prsty našly její bradavky tvrdé a vzpřímené. Nejdřív z nich mírně sál, avšak když se k němu přitiskla, sál stále prudčeji. Dýchala ztěžka a tiše sténala. Jeho dech odpovídal její žádosti. Jondalar nevěděl, jestli to ještě dlouho vydrží. Nato se zarazil, aby na ni ještě jednou pohlédl. Oči měla zavřené, ústa lehce otevřená.

Chtěl ji celou, chtěl ji najednou. Vzal její ústa, vsál její jazyk do sebe. Když ho pustil, udělala stejně ona s jeho ústy. Opět našel její hrdlo a vlhce kroužil kolem druhého prsu, dokud nenašel bradavku. Žádostivě se proti němu vzepřela a projelo jí zachvění, když na to odpověděl prudkým sáním.

Rukou jí něžně hladil břicho, boky, stehna a pak přešel na vnitřní stranu. Její pevné svaly se zachvěly, když na okamžik ztuhly, pak roztáhla nohy. Přikryl celou dlaní její pahorek pokrytý zlatým chmýřím a pocítil najednou vlhké teplo. Náhlá reakce jeho slabin ho překvapila. Zůstal nehnutě ležet, bojoval o sebevládu a málem ji ztratil, když znovu ucítil teplou vlnu vlhkosti na své dlani.

Jeho ústa pustila bradavku a opsala oblouk na jejím břiše kolem pupku. Když dospěl k pahorku, pohlédl k ní nahoru. Dýchala trhavě a tiše sténala a v očekávání prolomila záda. Byla připravená. Vtiskl jí polibek na pahorek, cítil chmýří na svých

rtech a zasunul se hlouběji. Chvěla se, a když se jeho jazyk dotkl vrchního záhybu její úzké pochvy, vzepřela se s výkřikem do výše a hned nato se se zasténáním položila.

Žádoucně a netrpělivě bušilo jeho pohlaví, když změnil svou polohu, aby se usadil mezi jejíma nohama.

Aby ho nepřemohla žádost, soustředil se zcela na ni, našel uzlík, malý, ale vysoce vydrážděný střed její žádosti, a hýbal jím rychle a pevně. Měl strach, že dosáhl hranice své sebevlády, když se pod ním kroutila a vzlykala v extázi, jakou ještě nikdy nepoznala.

Najednou se proti němu vzepřela, vykřikla a on ochutnal nový druh vlhkosti. Zatínala a povolovala ruce, nevědomě vášně pohyby, s nimiž souvisel její těžký dech.

„Jondalare,“ zvolala, „ach, Jondalare... Já potřebuju... potřebuji tebe... potřebuju něco...“

Klečel před ní, stiskl zuby ve snaze se ovládnout a postupovat při pronikání zvláště opatrně. „Zkusím... být opatrný,“ řekl a téměř trpěl.

„Nebude... nebude mě to bolet, Jondalare...“

A byla to pravda. Skutečně to pro ni nebylo poprvé. Zatímco se proti němu vzpínala, aby ho přijala, vklouzl do ní. Nebylo tu nic, co by mu bránilo. Pronikal dál, očekával každým okamžikem, že narazí na její odpor, ale cítil, jak je vtahován, cítil, jak se její horké vlhké hloubky otvírají a přijímají ho, až ho k jeho překvapení objala celého. Odtáhl se a vrazil znovu do jejího nitra. Objala ho nohama, aby ho zcela do sebe vtáhla. Opět se odtáhl, a když ještě jednou pronikl, cítil, jak ho tepajícím nitrem po celé délce laská. To bylo víc, než dokázal snést. Opět a opět přirážel a odevzdal se zcela své vlastní žádosti.

„Ajlo... Ajlo... Ajlo...“ volal hlasitě.

Napětí dosáhlo vrcholu. Ještě jednou se odtáhl. Ajla se proti němu vzepřela, přirazil a vznášel se v čistě smyslné rozkoši, cítil, jak se noří v oddaném teple. Společně se ještě jednou vzepjali a na okamžik, který jako by trval celou věčnost, se smísily jeho hlubší hrdelní výkřiky s jejím bezdechým vzlykotem, s nímž neustále opakovala jeho jméno, protože prožívala nevysvětlitelnou rozkoš. Pak se s nádhernou úlevou nad ní zhroutil.

Dlouho nebylo slyšet nic jiného než její dech. Ajla byla neschopná se pohnout. Dali si vzájemně všechno, každým vláknem svého bytí pocítili spojení. Nechtěli se hýbat, nechtěli, aby to skončilo, i když věděli, že to pominulo. Pro Ajlu to bylo probuzení. Nikdy předtím nepoznala rozkoš, kterou by jí mohl způsobit muž. Jondalar věděl, že jeho rozkoš spočívala v tom, že ji probouzí, avšak ona mu připravila nečekané překvapení, a tím přispěla k jeho vzrušení.

Jen málo žen ho mohlo zcela pojmout. Naučil se při pronikání ovládat a přizpůsobit se okolnostem, a činil tak jemně a obratně. Už nikdy to nebude zcela takové jako poprvé – avšak zažít vzrušení První slasti a pak zvláštní a nádherné rozplynutí při naprostém proniknutí – to bylo neuvěřitelné.

Při obřadech První slasti se vždycky velmi snažil. Obřad měl v sobě něco, co z něho dostalo to nejlepší. Jeho snaha o ženu a jeho ohleduplnost byly pravé, a jeho snaha líbit se ženě, jeho vlastní uspokojení vycházelo stejně tak z jejích jako z jeho pocitů rozkoše. Ajla se mu však líbila a uspokojila ho, jak by si ani ve svých nejmělejších fantaziích nedokázal představit. Na okamžik tomu bylo tak, jako by byli zcela jedno.

„Budu pro tebe příliš těžký,“ řekl a nadzvedl se, aby svou váhu alespoň zčásti přenesl na loket.

„Ne,“ řekla tiše. „Vůbec nejsi těžký. Myslím, že bych chtěla, abys už nikdy nevstal.“

Sklonil hlavu a rty se dotkl jejího ušního lalůčku a políbil ji na krk. „Já taky nechci vstát, ale myslím, že by bylo lepší, kdybych to udělal.“ Pomalu se od ní odtáhl, pak se položil po jejím boku a dal paži tak, že si mu mohla dát hlavu na rameno.

Ajla byla naprosto uvolněná a nádherně si uvědomovala Jondalarovu přítomnost. Cítila, jak ji objal paží, jeho prsty ji jemně hladily, cítila hru jeho prsních svalů pod svou tváří a slyšela tlukot jeho srdce – možná to bylo i její vlastní. Nikdy si nepřipadala tak bezpečně.

„Jondalare,“ řekla po nějaké době. „Odkud víš, co máš udělat? Já jsem vůbec nevěděla, že ve mně jsou tyhle pocity. Jak jsi to jenom udělal?“

„Někdo mi to ukázal, učil mě a pomohl mi vycítit, co žena potřebuje.“

„Kdo?“

Cítila, jak se jeho svaly napjaly, všimla si změny v jeho hlase.

„Je zvykem, že starší zkušené ženy to naučí mladší muže.“

„Ty myslíš jako při obřadu První slasti?“

„Ne tak docela. To probíhá méně obřadně. Když je mladý muž zralý, ženy to bezpečně vycítí. Jedna nebo více, které chápou, že je nejistý, jsou tu pak pro něho a pomohou mu se přes to dostat. Jenom – obřad to není.“

„U klanu je to tak, že když chlapec přinese domů svou první kořist, a to z opravdového lovu, nejenom menší zvíře, pak je mužem a pořádá se pro něho slavnost. Kdy je zralý, není důležité. Co ho činí mužem, je lov. Tehdy musí převzít odpovědnost dospělého.“

„Lov je důležitý, ale jsou taky muži, kteří nikdy na lov nechodí. Ti mají jiné dovednosti. Myslím, že bych nemusel jít na lov, kdybych nechtěl. Mohl bych vyrábět nástroje a vyměňovat je za maso nebo kožešiny nebo co bych chtěl jiného. Většina mužů však chodí na lov, a když mladý muž přinese domů první zvíře, které sám ulovil, je to v jeho životě zvláštní událost.“

Jondalar vzpomínal s dojetím v hlase. „Nekona se proto sice žádný zvláštní obřad, ale každý v jeskyni dostane něco z jeho první kořisti – zatímco on sám z ní nesní ani kousek. Když jde kolem, ostatní mluví tak hlasitě, aby to slyšel, a říkají, jak je velký a jak nádherné je zvíře, které skolil, jak jemné má maso a jak je chutné. Muži ho vyzvou, aby si s nimi vyšel na lov nebo se jen tak s ním baví. A ženy s ním pak už nezacházejí jako s chlapcem, ale jako s mužem, a dobromyslně s ním žertují. Téměř každá žena by s ním ležela, když je dost starý a chtěl by to. Složit první zvíře mu dává velmi silný pocit, že je mužem.“

„Ale slavnost muže se nekoná?“

„Pokaždé, když muž učiní dívku ženou, otevře ji a vpustí do ní životní sílu, potvrdí tím svou mužnost.“

„Možná je to tak, že dělá víc, než že ji jen otvírá. Možná v ní tím začne růst dítě.“

„Ajlo, je to Velká Matka, která požehná ženu dětmi. Ona je přivádí na svět a k ohništi muže. Dona stvořila muže, aby ženám pomáhali, když jsou těhotné nebo když kojí a starají se o malé děti.

A muž taky dělá dívku ženou. Nedokážu to líp vysvětlit. To by spíš dokázal nějaký zelandon.“

Možná má pravdu, pomyslela si Ajla a přitulila se k němu. Ale jestli to tak není, mohlo by teď ve mně růst dítě. Usmála se. Dítě jako Durk, o které bych se mohla starat a které bych mohla rozmazlovat, dítě, které by bylo částí Jondalara.

Ale kdo mi pomůže, až bude pryč, pomyslela si, a píchlo ji u srdce. Musela myslet na první obtížné těhotenství, na to, že při porodu téměř zemřela. Bez Izy by už teď nežila. A i kdybych dokázala sama porodit dítě – jak bych pak měla lovit a starat se o něj? Co kdybych se zranila nebo dokonce zabila? Kdo by se dítěte ujal? Umřelo by, přenecháno jenom samo sobě.

Nesmím teď dostat žádné jiné dítě! Prudce se posadila. Co jestli už ve mně začíná růst? Co bych měla udělat? Izin lék! Vratič a jmelí, nebo... ne, žádné jmelí. To roste jenom na dubech a tady duby nejsou. Ale i několik dalších rostlin má stejné účinky – musím o tom přemýšlet. Mohlo by to být nebezpečné, ale lepší ztratit plod, než aby dítě sežrala nějaká hyena, až by se narodilo.

„Něco není v pořádku, Ajlo?“ zeptal se Jondalar a položil jí na prsa dlaň, protože věděl, že teď smí. A toto vědomí způsobilo, že chtěl.

Vzepřela se proti jeho ruce, připomněla si, jak slastné byly jeho dotyky. „Ne, nic se neděje.“

S úsměvem si připomněl hluboké uspokojení, jaké před krátkou chvílí zažil, a cítil, jak se ho znovu zmocňuje vzrušení. Brzy, pomyslel si. Myslím, že zná kouzlo hadumy!

Viděla teplo a žádost v jeho modrých očích. Možná by se mnou ještě jednou chtěl sdílet slast, pomyslela si a opětovala jeho úsměv. Avšak pak její úsměv zmizel. Jestli teď ve mně neroste dítě a my to znovu uděláme, mohlo by se stát, že pak ve mně bude dítě růst. Možná bych měla vzít Izin lék, ten, o kterém říkala, že se o něm nikdy nemám žádnému muži zmínit.

Připomněla si to, co jí Iza říkala o bylinách – o zlatobýlu a kořenu šalvěje – které měly tak mocné kouzlo, že totemu ženy propůjčily sílu bojovat proti pronikající síle muže a zabraňovaly, aby vznikl život. Ajla se tehdy právě dozvěděla, že je těhotná. Předtím jí Iza neřekla nic o tomto léku – nikdo by si nikdy nepomyslel, že by mohla dostat dítě, a tak při jejím učení na to

nikdy ani nepřišla řeč. Ať už byl můj totem silný nebo ne, měla jsem dítě a zase je mohu dostat. Nevím, jestli to způsobují duchové nebo muži. Na Izu lék rozhodně působil, a tak si ho asi raději vezmu. Jinak bych pak možná musela vzít ještě něco jiného, abych plod ztratila.

Kdybych to jen nemusela dělat! Přála bych si, abych si je mohla nechat. Jak ráda bych měla Jondalarovo dítě! Její úsměv byl tak něžný a tak svůdný, že po ní sáhl a přitáhl ji k sobě. Amulet, který měla na krku, ho udeřil do nosu.

„Ach, Jondalare! Bolelo to?“

„Co tam máš? To musejí být samé kameny!“ řekl, posadil se a třel si nos. „Co je to?“

„To je... to je k tomu, aby mě duch mého totému našel. Obsahuje onu část mého ducha, kterou pozná. Když mi seslal znamení, opatruji je taky tady uvnitř. Každý v klanu má amulet. Kreb říkal, že kdybych ho ztratila, tak umřu.“

„Pak je to amulet,“ řekl Jondalar. „Tvůj klan chápe tajemství světa duchů. Čím víc se o něm dozvídám, tím víc mi připadá, že jsou to lidé, i když ne takoví, které znám.“ Jeho oči byly plné omluvy. „Ajlo, bylo to mou nevědomostí, že jsem se tak choval, když jsem pochopil, co ty rozumíš klanem. Bylo to ode mě ošklivé a je mi to líto.“

„Ano, bylo to ošklivé, ale nezlobím se na tebe a už ani nejsem dotčená. Přivedl jsi mě k tomu, že i... že i já bych chtěla být zdvořilá. Za dnešek, za První slast, bych ti chtěla poděkovat.“

Ušklíbl se. „Nemyslím, že mi kdy za to některá žena poděkovala.“ Úšklebek zmizel, ale zůstal úsměv, jakkoliv vážně na ni pohlížel. „Pokud by měl někdo děkovat, pak jsem to já. Já ti děkuju, Ajlo. Ty nemáš tušení, co jsem se díky tobě dozvěděl. Tak uspokojivé to pro mě už nebylo od...“ Zarazil se a Ajla viděla, jak sraštil čelo, „... od Zoleny.“

„Kdo je Zolena?“

„Zolena už není. Byla to žena, kterou jsem znal, když jsem byl mladý.“

Položil se na záda, zíral do stropu jeskyně a mlčel tak dlouho, že si Ajla myslela, že už nikdy nepromluví. Pak, spíš pro sebe než pro ni, začal vyprávět.

„Byla tehdy překrásná. Všichni muži o ní mluvili a všichni chlapci o ní snili, ale nikdo ne tolik jako já, dokonce ještě dřív než se mi ve spánku zjevila donka. V noci, kdy se mi zjevila má donka, měla podobu Zoleny – jsem se probudil, mé kožesiny byly plné mé šťávy a hlavu jsem měl plnou Zoleny.

Ještě vím, jak jsem ji sledoval, nebo našel místo, kde jsem na ni mohl čekat a pozorovat ji. Prosil jsem o ni Matku. Avšak když ke mně přišla, nedokázal jsem tomu uvěřit. Mohla by to být kterákoliv z žen, ale jediná, kterou jsem chtěl, byla Zolena. Jak já po ní toužil! A skutečně, ona přišla ke mně.

Nejdřív jsem v ní prostě poznal svou slast. Už tehdy jsem byl na svůj věk velký – v mnohém ohledu. Učila mě ovládat se a naučila mě, co potřebuje žena. Učil jsem se, že můžu poznat rozkoš u ženy, i když není dost hluboká, když to zadržuji tak dlouho, jak je to jenom možné a nechám ji připravit se. Pak už jsem nepotřeboval takovou hloubku a ona mě mohla víc pojmout.

Se Zolenou jsem si nemusel dělat žádné takové starosti. Přesto dokázala obšťastnit muže, kteří byli menší. I ona znala prostředky a cesty, jak se ovládat. Nebyl muž, který by po ní netoužil, a ona si vybrala právě mě. Po nějaké době si mě volila neustále. Přitom jsem byl sotva víc než chlapec.

Ale byl tu muž, který ji pořád pronásledoval, i když věděl, že ona ho nechce. To mě uvádělo v zuřivost. Když nás viděl spolu, řekl jí, že si má přece někdy pro změnu vybrat muže. Nebyl tak starý jako Zolena, ale starší než já, i když jsem byl větší než on.“

Jondalar zavřel oči, ale hned pokračoval: „Jak jsem byl tehdy hloupý! Neměl jsem to dělat, jenom jsem tím na nás upozorňoval, ale on jí nechtěl dát pokoj. Já tak zuřil! Jednoho dne jsem ho zbil a pak už jsem nedokázal přestat.

Říká se, že pro mladého muže není dobré, když je příliš s jednou ženou. Když se miluje s více ženami, je menší šance, že se upne na jednu. Mladí muži mají líhat s mladými ženami, starší ženy je mají jenom učit. Vždycky se dává vina ženě, když k ní mladý muž příliš přilne. Ale jí by nikdo nic nevyčítal. Já prostě nechtěl žádnou jinou, já chtěl jenom Zolenu.

Jak hrubé mi tehdy připadaly ostatní ženy, jak necitlivé, neustále připravené posmívat se mužům, zvláště těm mladým. Možná mi taky chyběl jemnocit a zapuzoval jsem je a nadával jim.

To ony vybíraly muže pro obřad První slasti. Všichni muži chtěli být vybráni – neustále o tom mluvili. Je to čest a je to vzrušující. Ženy mají strach, že by muž mohl být hrubý nebo příliš spěchat nebo ještě hůř. Co je to za muže, když ani není schopen otevřít ženu? Pokaždé, když jsem procházel kolem skupiny žen, dělaly posměšné poznámky.“

Změnil hlas a napodobil je: „Ano, není to krasaveček? Nemám tě naučit něco hezkého? Nebo: Tohohle hošíka bych nemohla naučit vůbec, ale vůbec nic. Je tu někdo, kdo by to chtěl zkusit?“

Pak zase pokračoval svým normálním hlasem: „Většina mužů se naučí jim pohotově odpovídat a mají z toho stejnou legraci jako ženy. Ale pro mladé muže je to těžké. Každý, kdo prochází kolem skupiny směřících se žen, se ptá, jestli se snad nebaví na jeho úkor. Zolena byla jiná. Ostatní ženy ji neměly právě rády, možná proto, že po ní muži tolik toužili. Na všech slavnostech na počest Matky byla vždycky zvolená první...“

Muž, kterého jsem zbil, ztratil hodně zubů. Pro mladého muže je zlé ztratit zuby. Už nemůže pořádně žvýkat a ženy ho nechtějí. Od té doby jsem toho vždycky litoval. Jak jen jsem mohl být tak hloupý! Moje matka ho odškodnila a on se pak odstěhoval do jiné jeskyně. Ale přichází na letní slavnosti a pokaždé, když ho vidím, mi to zasadí ránu.

Zolena mluvila o tom, že bude sloužit Matce, zatímco já si myslel, že budu řezbářem a budu Matce sloužit tím způsobem. Tehdy si myslela Marthona, že bych mohl být dobrým výrobcem nástrojů a rozhodla se poslat mě k Dalanarovi, abych se naučil pracovat s kamenem. Zolena odešla, aby podstoupila zvláštní cvičení a Vilomar mě odvedl k Lanzadoncům, u nichž jsem měl žít. Marthona měla pravdu. Byl jsem nejlepší. A když jsem se po třech letech vrátil, Zolena už nebyla.“

„Co se s ní stalo?“ zeptala se Ajla, která měla téměř strach promluvit.

„Ti, kteří slouží Matce, se vzdají vlastní osobnosti a přijmou osobnost lidí, za které se berou. Za to jim Matka dá své dary, které jsou jejím obyčejným dětem neznámé: dar magie, zvláštní schopnosti, vědění a – moc. Mnozí, kteří se zasvětili službě Matce, se nedostanou nad postavení učedníka. Z těch, k nimž dolehne její

volání, jsou jen někteří skutečně nadaní, avšak ti pak rychle postupují v hodnotech.

Krátce předtím, než jsem odešel, se stala Zolena vrchní kněžkou Zelandonců, stala se nejvyšší z těch, kteří slouží Matce.“

Jondalar najednou vyskočil a viděl vchodem jeskyně zlatě zbarvené západní nebe. „Ještě je světlo. Mám chuť si zaplavat,“ řekl a rychle odešel z jeskyně.

Ajla si vzala přehoz a dlouhý řemen a následovala ho. Když došla k řece, byl už ve vodě. Odložila amulet, udělala pár kroků do řeky a pak se odrazila. Plaval daleko proti proudu. Potkala ho, když už se vracel.

„Jak daleko jsi plaval?“ zeptala se.

„Až k vodopádu,“ řekl. „Ajlo, ještě jsem to nikdy nikomu nevyprávěl. To o Zoleně.“

„Viděl jsi ji ještě někdy?“

Jondalarův výbušný smích zněl hořce. „Ne Zolenu, ale zelandonu. Ano, viděl jsem ji. Jsme dobří přátelé. Dokonce jsem s ní sdílel slasti,“ řekl. „Ale už to není takové, že by si volila jen mě.“ Rychlými tvrdými tempy plaval po řece dolů.

Ajla potřásla hlavou a mračila se. Pak ho následovala až k pobřežnímu pruhu. Vzala si zase amulet a přes přehoz si uvazovala řemen, když ho následovala po stezce nahoru do jeskyně. Když vešla, stál vedle téměř vyhaslého ohniště. Ještě si upravila přehoz, pak vzala dříví a přiložila je na oheň. Jondalar byl ještě mokrý a Ajla viděla, že se třese. Šla pro kožešinu na spaní.

„Roční doba se mění,“ řekla. „Večery jsou už chladné. Tady, vezmi si to, jinak nachladneš.“

Trochu neobratně si přitáhl kožešinu na ramena. To není správné oblečení pro něho, pomyslela si. Kožešinový přehoz se pro něho nehodí. A jestli skutečně musí odejít, měl by odejít dřív, než nastane zima. Šla ke svému lůžku a zvedla balík, ležící u stěny.

„Jondalare...?“

Potřásl hlavou, aby se vrátil do přítomnosti, a usmál se, avšak úsměv se nedostal k jeho očím. Když začala rozvazovat balík, něco vypadlo. Zvedla to.

„Co je to?“ zeptala se, bázkivě a současně udiveně. „Jak se to sem dostalo?“

„To je donka,“ řekl Jondalar, když uviděl malou figurku.
„Donka?“

„Sám jsem ji vyřezal, pro tvou První slast. Donka u toho nesmí chybět.“

Ajla sklonila hlavu, aby nepoznal, že jí vhrkly slzy do očí. „Já nevím, co mám říct, něco takového jsem nikdy neviděla. Jak je to krásné! Vypadá úplně jako živý člověk. Téměř jako já.“

Jondalar jí zvedl bradu. „To byl úmysl, aby vypadala jako ty, Ajlo. Opravdový řezbář by ji asi udělal líp... ne, opravdový řezbář by vůbec nikdy takovou donku nedělal, a já ani nevím, jestli to bylo správné ji vytvořit. Donka obvykle nemívá tvář – tvář Matky nesmí nikdo znát. Tahle donka s tvou tváří možná znamená, že je v ní zachycen tvůj duch. Proto bys ji měla mít – je to můj dárek tobě.“

„Pak se ptám, proč jsi svůj dárek dal zrovna sem,“ řekla Ajla, když domluvil. „Protože tohle jsem udělala já pro tebe.“

Rozbalil kůži, poznal kousky oděvu a oči se mu rozzářily. „Ajlo! Vůbec jsem nevěděl, že umíš šít a vyšívat perlami,“ řekl a prohlížel si jednotlivé části oděvu.

„To jsem já nevyšívala. Já jsem jenom udělala nové díly pro halenu, kterou jsi měl na sobě. Rozebrala jsem ji, abych věděla, jakou velikost a jaký tvar mají jednotlivé části mít, a kromě toho jsem si prohlédla, jak jsou pospojované. Na spojování jsem pak použila šídlo, které jsi mi dal. Nevím, jestli s ním umím správně zacházet, ale docela to šlo.“

„Dopadlo to báječně!“ řekl a vyzvedl halenu do výšky. „Už jsem měl v úmyslu si ušít oblečení, které se líp hodí na cesty, bederní rouška stačí tady, ale...“

A bylo to venku. Vysloveno hlasitě to bylo jako zlo, o němž kdysi mluvil Kreb a jehož moc spočívá jenom v uznání, které se mu přisoudí, jakmile se hlasitě vysloví jeho jméno. Stejně tak se stal Jondalarův odchod skutečností. Teď už to nebyla neurčitá myšlenka, která se uskuteční někdy v budoucnu. Teď to byla bezprostřední skutečnost. A byla stále těžší, čím víc se na to její myšlenky soustřeďovaly. Něco hmatatelně tísnivého proniklo do jeskyně a nechtělo zmizet.

Jondalar oblečení rychle svlékl a složil. „Děkuji ti, Ajlo. Ani ti nedokážu říct, jak moc to pro mě znamená. Až bude chladněji,

bude to přesně to, co potřebuju, ale teď mi ještě stačí bederní rouška.“

Ajla přikývla a neodvažovala se něco říct. Cítila tlak v očích a figurka ze slonoviny se jí najednou rozplývala před očima. Přitiskla si ji k hrudi. Milovala ji. Udělal ji vlastníma rukama. Říkal o sobě, že je výrobce nástrojů. Přitom uměl udělat mnohem víc než jenom to. Jeho ruce byly dost obratné, aby vytvořily podobu, která jí vlévala stejně něžný cit, jaký ji naplňoval, když jí ukázal, co to znamená být ženou.

„Díky,“ řekla, když si připomněla zdvořilostní frázi.

Jondalar svažtil čelo. „Nesmíš donku nikdy ztratit,“ řekl. „Když má tvou tvář a je v ní možná uchován tvůj duch, bylo by to dost nebezpečné, kdyby ji našel někdo jiný.“

„V mém amuletu je část mého ducha a ducha mého totemu. Teď je taky v téhle donce část mého ducha, stejně jako duch tvé Matky. Nestane se tak mým amuletem?“

Na to ještě nepomyslel. Byla částí Matky? Jedna z dětí země? Možná si neměl zahrávat se silami, které se nacházely za jeho obzorem. Nebo byl jejím nástrojem?

„Já nevím, Ajlo,“ řekl. „Ale rozhodně ji neztrat.“

„Jondalare, když sis myslel, že je to nebezpečné, proč jsi dal téhle donce mou tvář?“

Vzal její ruce, které držely figurku. „Protože jsem chtěl polapit tvého ducha. Ne proto, abych si ho podržel. Chtěl jsem ti ho vrátit. Chtěl jsem ti připravit slast a nevěděl jsem, jestli toho budu schopen. Nevěděl jsem, jestli to pochopíš. Nebyla jsi vychována k tomu, abys uznávala Matku. Myslel jsem, že když vybavím donku tvou tvář, bude tě to ke mně přitahovat.“

„Na to jsi jí nemusel dávat mou tvář. Byla bych šťastná, kdybys se mnou chtěl prostě uspokojit svou potřebu – dokud jsem nevěděla, co jsou slasti.“

Vzal ji do náruče i s donkou. „Ne, Ajlo. Možná jsi byla ochotná, ale pro mě bylo důležité pochopit, že to pro tebe bylo poprvé, jinak by to nebylo správné.“

Znovu se ztrácela v jeho očích. Jeho paže ji přitiskly pevněji a ona se mu vzdala, až nakonec necítila nic jiného, než že ji drží v náručí. Cítila jeho hladová ústa na svých, jeho tělo přitisklé ke

svému a naplňovala ji závratná touha. Nevěděla, kdy ji zvedl a odnesl od ohniště.

Její lůžko se jí přiblížilo, aby ji přijalo. Cítila, jak hledá uzel jejího řemene a nemůže ho rozvázat, až to nakonec vzdal a přehoz prostě zvedl. Horce se mu otevřela. Cítila, jak ji hledá jeho pevný úd.

Prudce, přímo zoufale se do ní ponořil, jako by se chtěl přesvědčit, že tu je pro něho a že se nemusí zdržovat. Ona se proti němu zvedla, přijala ho a přála si to stejně silně jako on. Nakažen vzrušením, které způsobilo její naprosté odevzdání, a sám zcela odevzdaný své vášni se nechal nést vlnami nezkrotného štěstí. Na vrcholu každé vlny byla tady, vzpínala se proti němu, aby vedla tlak jeho pohybů.

Avšak pocity, které ji unášely, přesahovaly daleko pocit rozkoše v pochvě. Pokaždé, když do ní zcela pronikl a vyplnil ji, byla si vědoma jenom jeho: Celé její tělo – nervy, svaly a šlachy – byly naplněné jím. On cítil, jak tah v jeho slabínách sílí, roste a stoupá do výše – až to bylo nesnesitelné. Přišla vstříc jeho posledním divokým pohybům a jeho exploze jí projela celým tělem a přinesla jí blažené uvolnění.

29.

Ajla se obrátila na druhý bok. Ještě nebyla zcela probuzená, ale uvědomovala si jisté nepohodlí. Malý hrbolík pod ní nechtěl ustoupit, a tak jí nezbylo nic jiného, než se zcela probudit a sáhnout pod sebe. Držela v ruce předmět a poznala v šerém červenavém přísvitu málem dohaslého ohně obrysy donky. S bleskurychlým poznáním se jí vybavil před očima včerejší den a věděla, že teplo, které cítí vedle sebe na lůžku, je Jondalar.

Museli jsme usnout, pomyslela si. Šťastně se k němu zachumlala a zavřela oči. Avšak spánek už se nechtěl vrátit. Vybavovaly se jí zlomky toho, co se událo minulého dne. Lov a návrat Drobka, obřad První slasti a – všechno ostatní zastiňující – Jondalar. To, co k němu cítila, přesahovalo všechna slova, která znala, a naplňovalo ji to nevýslovnou radostí. Ležela vedle něho a myslela na něho, dokud toho prostě nebylo příliš, aby dokázala tiše ležet. Vyklouzla ze spací kožešiny a slonovinovou figurku vzala s sebou.

Šla ke vchodu jeskyně a viděla Víhu a Vítěze stát těsně vedle sebe. Frkáním dala klisna najevo, že ji poznala, a Ajla šla k nim.

„Bylo to pro tebe taky takové, Vího?“ řekla tiše. „Způsobil ti tvůj hřebec slast? Ach, Vího, já nevěděla, jaké to může být. Jak je to jen možné, že to bylo s Broudem tak strašné a s Jondalarem tak nádherné?“

Mladý hřebeček se protlačil čumákem k ní, aby si zajistil svůj díl pozornosti. Drbala ho a hladila, a nakonec ho objala. „Je jedno,

co říká Jondalar, Vího, ale já si myslím, že to byl hřebec, který ti dal Vítěze. Má dokonce stejnou srst, jako měl tvůj hřebec, a tolik hnědých koní zase není. Může to být samozřejmě i tak, že to byl jeho duch, ale já tomu nevěřím.

Přála bych si, abych mohla mít dítě, Jondalarovo dítě. Ale nejde to – co bych si počala, až odejde?“ Zbledla a pocit, který ji přepadl, měl blízko k zděšení. „Až odejde! Ach, Vího, Jondalar mě opustí!“

Vyběhla z jeskyně a seběhla po příkré stěze, přičemž se víc spoléhala na svůj cit než na to, co viděla. Oči měla zaslepené slzami. Přeběhla kamenitý pruh břehu, dokud nestála před vyčnívající skalní stěnou a nemohla dál. Tam s pláčem klesla. Jondalar odejde! Co mám dělat? Jak to mám snést? Jak ho mám přimět k tomu, aby zůstal?

Schoulila se s rukama těsně u těla, jako by jí byla zima a jako by bylo třeba odrazit ránu. Až odejde, bude zase sama jako předtím. Hůř než předtím: bez Jondalara. Co si tu mám bez něho počít? Možná bych měla taky odejít a najít nějaké Druhé lidi a zůstat u nich. Ne, to nejde. Budou se ptát, odkud přicházím, a Druzí lidé nenávidí lidi klanu. V jejich očích bych byla zrůda, pokud nebudu mluvit slova, která nejsou pravda.

To nemůžu. Nemůžu připustit, aby Kreb a Iza byli považováni za něco ostudného. Měli mě rádi a starali se o mě. Uba je má sestra a stará se o mého syna. Tlupa je má rodina. Když jsem neměla nikoho, tlupa se mě ujala, a teď o mně Druzí nebudou stát.

A Jondalar odejde. Budu muset tady žít sama, po celý svůj život. To bych mohla stejně dobře být mrtvá. Broud mě proklel. A teď přece jenom zvítězil. Jak mám žít bez Jondalara?

Ajla plakala, až už neměla slzy a jenom cítila zoufalé prázdno. Hřbetem ruky si utřela oči. Přitom si uvědomila, že stále ještě drží v ruce donku. Obrátila ji, pozorovala ze všech stran a žasla nad tím, jak je možné proměnit kousek mamutího klu v malou ženu, stejně jako nad figurkou samou. V měsíčním světle se jí figurka podobala ještě víc než jindy. Vlasy spletené do spousty účků, zastíněné oči, nos a tvar tváře – to všechno jí připomínalo její obraz na vodní hladině.

Proč vybavil Jondalar tenhle symbol Matky, kterou Druzí uctívají, její tváří? Byl v něm chycený její duch, nerozlučně spjatý

s touhle figurkou, které říkal donka? Kreb říkal, že její duch je prostřednictvím amuletu svázán s duchem jeskynního lva, a prostřednictvím Ursuse, Velkého jeskynního medvěda s celým klanem. Když se stala léčitelkou, dostala kousek ducha každého člena tlupy a ty se po smrtelné kletbě k tlupě nevrátily.

Lidé klanu stejně jako Druzí, totemy jako Matka – to všechno mělo nějaký nárok na onu neviditelnou část z ní, která se nazývá duch. Myslím, že můj duch musí být zmatený, pomyslela si – já rozhodně zmatená jsem.

Chladný vítr ji zahnal zpátky do jeskyně. Odsunula stranou bizoní pečení a připravila malý oheň. Snažila se přitom nerušit Jondalara. Pak postavila na oheň vodu, aby připravila čaj, který by jí pomohl se uvolnit. Nebyla schopná si znovu lehnout.

Zatímco čekala, zírala do plamenů a myslela na to, kolikrát už takhle seděla a dívala se do plamenů s touhou spatřit v nich něco živoucího. Horké jazyky olizovaly dřevo, hledaly škubavě chuť nového polena, stahovaly se pak a znovu vyskakovaly, dokud jim dřevo zcela nepatřilo a ony je pozřely.

„Dono! To jsi ty! To jsi ty!“ křičel Jondalar ve spánku.

Ajla vyskočila a šla k němu. Házel sebou sem a tam a očividně se mu něco zdálo. Měla by ho probudit? Najednou rozevřel oči a zatvářil se zděšeně.

„Jsi v pořádku, Jondalare?“ zeptala se.

„Ajlo! Ajlo! Jsi to ty?“

„Ano, já.“

Znovu zavřel oči a zamumlal něco nesouvislého. Bylo jí jasné, že se ještě úplně neprobral. Patřila zřejmě k jeho snu, ale byl teď klidnější. Pozorovala ho, dokud se neuklidnil, a pak se vrátila k ohništi. Popíjela čaj a nechala oheň vyhasnout. Když byla konečně dost unavená, přehodila si přehoz, zalezla pod kožešinu vedle Jondalara a přitáhla ji kolem sebe. Teplo od spícího muže vedle ní ji přimělo myslet na to, jak to bude chladné, až tu nebude – a nové slzy jí vytryskly. Plakala, dokud v pláči neusnula.

* * *

Jondalar běžel ke vchodu jeskyně, sotva dechu popadal. Podíval se nahoru a viděl jeskynního lva. Ne, ne! Thonolane!

Thonolane! Jeskynní lev mu byl v patách, skrčil se a skočil. Najednou se objevila Matka a přikázala lvu jediným slovem, aby se odvrátil.

„Dono! To jsi ty! To jsi ty!“

Matka se otočila a on uviděl její tvář. Byla to tvář donky, které se snažil dát podobu Ajly. Teď ji volal. „Ajlo! Ajlo! Jsi to ty?“

Vyřezaná tvář ožila. Její vlasy zlatě zářily a za nimi byl slabý svit ohně. „Ano, já.“

Ajla – donka rostla a měnila svůj tvar, stávala se prastarou donkou, kterou daroval, onou donkou, která byla po celé generace v jeho rodině. Měla bujné a mateřské tvary a stále se prodlužovala, až nakonec byla velká jako hora. Pak začala rodit. Veškeré tvorstvo moře vyplouvalo v plodové vodě z její hlubiny, pak veškerý hmyz a všichni ptáci z povětří. Pak následovala všechna zvěř země – králíci, jeleni, bizoni, mamuti, jeskynní lvi – a v dálce spatřil v jemné mlze neurčité postavy lidí.

Mlha se zvedla, lidé se blížili, a najednou je viděl. Ploskolebci! I oni ho spatřili a dali se na útěk. Volal za nimi a jedna žena se otočila. Měla Ajlinu tvář. Běžel k ní, avšak mlha kolem ní se uzavřela a zahalila i jeho.

Tápal v rudém oparu a slyšel v dálce řev. Bylo to jako hřmení velkého vodopádu. Řev byl stále hlasitější a blížil se k němu. Byl smeten strhujícím proudem lidí, který se valil z obrovského klína Matky, obrovské Matky Země, velké jako pohoří, která však měla nadále Ajlinu tvář.

Razil si cestu mezi lidmi, oháněl se lokty, aby k ní pronikl. Nakonec dorazil k velké jeskyni, která vedla do ní. Proniknul do ní a jeho úd opatrně prozkoumával její teplé záhyby a ty ho obepínaly svými uklidňujícími hloubkami. S vášní se do ní znovu a znovu vrhal a jeho žádost byla nezkrotná. Pak viděl její tvář, zalitou slzami. Její tělo se otřásalo pláčem. Chtěl ji utěšit, chtěl jí říct, aby neplakala, avšak nemohl mluvit. Potom byl odražen stranou.

Ocitl se uprostřed velkého množství lidí, kteří proudili z jejího klína. Všichni měli na sobě haleny pošíité perlami. Pokoušel se razit si cestu zpátky, avšak masa lidí ho hnala jako kmen stromu, který vyplavila plodová voda. Byl kmen stromu, ve velké Matce řek, a na jedné jeho větvi visela zakrvácená halena.

Natahoval krk, aby dohlédl zpátky, a viděl Ajlu stát u vchodu do jeskyně. Pronikly k němu její vzlyky. Pak se ozvalo zahřmění a jeskyně se zřítíla v dešti kamení. Byl sám a plakal.

Jondalar otevřel oči a byla tma. Ajlin malý ohýnek už strávil všechno dříví. V naprosté tmě si nebyl jistý, jestli skutečně bdí. Ke stěnám jeskyně nedohlédl a neměl žádný důvěrně známý bod, podle kterého by se mohl orientovat. Neviděl, kde se nachází, a tak mohl stejně dobře viset a vznášet se v bezedné propasti. Živoucí postavy jeho snu byly hmatatelnější než tma bez obrysů. Ve vzpomínce mu táhly myslí útržky snu, a když na ně myslel, nabíraly nesmírné rozměry.

Když noc natolik pokročila, že skály a otvor jeskyně začaly získávat tvar, pokusil se Jondalar obrazům svého snu přisoudit určitý význam. Nestávalo se často, aby se rozpomněl na své sny, ale ten dnešní byl tak silný, tak hmatatelný, že musel obsahovat poselství Matky. Co mu chtěla dát na srozuměnou? Přál si, aby tady byl nějaký zelandon a pomohl mu správně sen vyložit.

Když do jeskyně proniklo slabé světlo, první, co uviděl, byly Ajliny husté vlasy, které lemovaly její spící tvář. Kromě toho si uvědomoval teplo jejího těla. Mlčky a nehybně ji pozoroval, jak postupně do stínů pronikal jas. Pocítil nepřekonatelnou touhu ji políbit, ale nechtěl ji probudit. Zvedl ke rtům dlouhý zlatý pramen vlasů. Pak opatrně vstal. Našel vlahý čaj, trochu si ho nabral a pak vyšel ven na plošinu před jeskyní.

Trochu se ve své bederní roušce otrásl chladem, ale nijak víc si toho nevšímal, i když letmo pomyslel na oblečení, které mu ušila Ajla. Pozoroval, jak se nebe na východě projasňuje a podrobnosti z údolí zřetelněji vystupují. Náhle si znovu vybavil svůj sen a tentokrát se pokusil sledovat zmatenou, v něm skrytou stopu, aby rozluštil jeho tajemství.

Proč mu Dona ještě jednou zřetelně ukázala, že všechen život přichází od ní? To věděl už předtím, to patřilo k neotřesitelným skutečnostem jeho života. Proč se mu zjevila ve snu a porodila všechny ty ryby, ptáky a zvířata a...

Ploskolebce! Samozřejmě! Chtěla mu říct, že i lidé klanu jsou její děti. Proč to nikdy předtím nikdo neobjasnil? Nikdo nikdy nepochyboval o tom, že všechen život pochází od ní. Proč by měla

být právě tahle stvoření tak opovrženíhodná? Mluví se o nich jako o zvířatech – jako by zvířata byla něco zlého! Proč byli ploskolebci pokládáni za něco zlého?

Právě proto, že nejsou zvířata. Jsou to lidé, jiný druh lidí! To už říkala Ajla po celou dobu. Byl to důvod, proč mezi nimi viděl Ajlinu tvář?

Dokázal pochopit, proč donka, kterou udělal, ta, která v jeho snu dala lvu příkaz, měla její tvář – nikdo by mu nevěřil, co Ajla skutečně udělala. To přece bylo neskutečnější než sen. Ale proč měla její tvář ona prastará donka? Proč byla Velká Matka podobná Ajle?

Věděl, že svůj sen nikdy zcela nepochopí, ale měl pocit, že mu stále ještě chybí důležitá část. Ještě jednou ho v duchu prošel, a když si připomněl, že Ajla byla v jeskyni, která se začala řítit, málem se rozkřičel, aby utekla.

V myšlenkách pohroužen do sebe zíral k horizontu a pocítil stejné zoufalství a osamění jako ve snu, kdy byl sám a bez ní. Slzy mu smáčely tvář. Proč se ho teď zmocnilo tak nevýslovné zoufalství? Co neviděl?

Připomněl si lidi v halenách pošítych perlami, lidi, kteří opouštěli jeskyni. Ajla vyspravila jeho halenu vyšívanou perlami. Ušila mu oblečení, i když nikdy předtím neměla o šití ani tušení. Cestovní oblečení, které si měl vzít, až půjde pryč.

Půjde pryč? Opustí Ajlu? Ohnivý kotouč se vyhoupl nad horizont. Přivřel oči a viděl teplou zlatou zář.

Velká Matko! Jaký jsi to blázen a hlupák, Jondalare. Opustit Ajlu? Jak bys to mohl dokázat? Ty ji miluješ! Jak jsi jen mohl být tak slepý? Proč jsi nejdříve musel snít o Matce, aby ti vysvětlila něco, co je tak prosté, že by to mohlo pochopit dítě?

Pocit, že mu spadla z ramen nesmírná tíha, ho naplnil radostí a svobodou a nečekanou lehkostí. Já ji miluju! Konečně se mi to přihodilo! Miluju ji! Co jsem nepovažoval za možné, se stalo: miluju Ajlu!

Byl až po okraj naplněn citem, že by to nejraději vykřičel do celého světa, že by se nejraději rozběhl k ní a řekl jí to. Nikdy jsem žádné ženě neřekl, že ji miluju, pomyslel si. Pospíchal dovnitř do jeskyně – a Ajla ještě spala.

Ještě jednou vyšel, donesl dříví a s pomocí pazourku a pyritu snadno rozdělal nový oheň, něco, co stále ještě sotva dokázal pochopit. Konečně jednou se mu podařilo, aby se probudil dřív než ona, a teď ji chtěl pro změnu překvapit horkým čajem on. Našel lístky máty a netrvalo dlouho a čaj se louhoval – avšak Ajla stále ještě spala.

Viděl ji dýchat, otáčet se – jak miloval její rozpuštěné vlasy! Byl v pokušení ji probudit. Ne, musí být unavená. Už je téměř jasný den a ona stále ještě není vzhůru.

Sešel dolů k řece, našel větvičku, aby si s ní vyčistil zuby, a pak si zaplavával v řece. Osvěžen, plný energie a hladový vylezl z vody. K jídlu se včera prostě nedostali. Musel se usmát, když pomyslel na důvod, a samotné pomyšlení na to ho znovu vzrušilo.

Zasmál se. Po celé léto jsi ho tak zanedbával, Jondalare. Tak mu nemůžeš mít za zlé, že teď, když ví, o co přišel, je tak žádostivý. Ale nenaléhej teď na ni. Možná potřebuje klid – není na to zvyklá.

Vyběhl nahoru po stezce a tiše vešel do jeskyně. Koně byli venku na pastvině. Museli vyjít z jeskyně, když si šel zaplavat. Ajla ještě spala. Nechybí jí něco? Možná bych ji měl přece jenom probudit. Převalila se na druhý bok a odhalila ňadra, což jen dalo nový popud jeho předchozím myšlenkám.

Ovládl se a šel k ohništi, aby si nalil čaj, a čekal. Všiml si, že se probouzí. Pak ji viděl, jak po něčem tápe.

„Jondalare! Jondalare! Kde jsi?“ zvolala a vyletěla. „Tady jsem,“ řekl a spěchal k ní.

Přitiskla se k němu. „Ach, Jondalare! Já si myslela, že jsi odešel.“

„Tady jsem, Ajlo. Skutečně jsem tady.“ Držel ji v náručí, dokud se neuklidnila. „Jsi v pořádku? Můžu ti donést čaj?“

Nalil jí čaj a přinesl jí misku. Napila se trochu a pak víc. „Kdo ho uvařil?“ zeptala se.

„Já. Chtěl jsem tě překvapit horkým čajem, ale teď už není horký.“

„To jsi uvařil pro mě? Pro mě?“

„Ano, pro tebe. Ajlo, to jsem ještě žádné ženě nikdy neřekl: já tě miluju.“

„Miluješ?“ zeptala se. Chtěla se ujistit, jestli tím myslí skutečně to, v co se sotva odvažovala doufat. „Co znamená milovat?“

„Co znamená...! Jondalare! Ty nafoukaný blázne!“ Vstal. „Ty, ten velký Jondalar, po kterém každá žena touží. Ty sám jsi tomu věřil. Všechno jsi na to vsadil, abys nevyslovil jediné slovo, o němž sis myslel, že ho všechny chtějí slyšet. A byl jsi tak hrdý, že jsi ho ještě žádné ženě neřekl. Teď konečně ses zamiloval – a nechtěl sis to přiznat. Dona ti to musela říct ve snu! Konečně to Jondalar vysloví. Přizná, že miluje ženu. A téměř očekává, že ona překvapením omdlí – a ona ani neví, co to slovo znamená.“

Ajla na něho zaraženě hleděla, jak pobíhá sem a tam a mluví sám se sebou o lásce. Musela nejdřív zjistit, co to slovo znamená.

„Jondalare, co znamená láska?“ Ptala se naprosto vážně a pro něho to byla odpověď trochu obtížná.

Poklekl před ní. „To je slovo, které jsem ti už dávno měl objasnit. Láska je pocit, který tě naplňuje, když pro tebe někdo hodně znamená. To je to, co matka cítí ke svému dítěti nebo muž ke svému bratrovi. Když jde o muže a o ženu, znamená to, že jeden pro druhého znamenají tolik, že chtějí společně sdílet život a už se nikdy nechtějí rozloučit.“

Zavřela oči a cítila, jak se jí chvějí rty, když slyšela ta slova. Slyšela správně? Skutečně tomu správně rozuměla?

„Jondalare,“ řekla, „neznala jsem to slovo, ale vím, co to znamená. Zнала jsem význam toho slova od té chvíle, kdy jsi přišel, a čím déle jsi tu byl, tím lépe a víc jsem věděla, proč. Jak často jsem toužila po slově, které by vyjádřilo tenhle pocit!“ Zavřela oči, avšak slzy radosti a úlevy nedokázala zadržet. „Jondalare, já tě taky... miluju tě.“

Jondalar vstal a zvedl ji do výšky, něžně ji políbil a objímal ji jako vzácný poklad, o němž nechtěl, aby se rozbil nebo ztratil. Objala ho a držela ho, jako by byl sen, který by se mohl rozplynout, kdyby se ho pustila. Líbal ji na ústa a na uslzenou tvář, a když mu schovala hlavu na hrudi, schoval sám hlavu v jejích rozcuchaných vlasech, aby v nich usušil vlastní slzy.

Nebyl schopen mluvit. Dokázal ji jen objímat a nechápavě žasnout nad neuvěřitelným štěstím, které našel. Musel jet až na

konec světa, aby našel ženu, kterou mohl milovat. Nic ho nedokáže přimět k tomu, aby se jí zase vzdal.

„Proč prostě nezůstaneme tady? Tohle údolí poskytuje přece všechno, co potřebujeme. A když jsme teď dva, bude pro nás všechno snadnější. Máme vrhače oštěpů a Víha je taky velká pomoc. A jednoho dne nám bude pomáhat i Vítěz,“ řekla Ajla.

Procházeli se bez určitého důvodu krajinou a povídali si. Nasbírali tolik zrní, kolik chtěli. Nalovili tolik zvěře a nasušili tolik masa, že to stačilo na celou zimu. Nasbírali zrající plody a kořeny a spoustu bylin k léčení i k jídlu a vše dobře uložili. A opatřili si celou řadu různého materiálu, aby se měli v zimě čím zaobírat. Ajla se chtěla pokusit o zdobení šatstva a Jondalar pomýšlel na to, že vyřeže figurky na hraní a naučí Ajlu nějakým hrám. Ale největší radost měla Ajla stále ještě z toho, že ji Jondalar miluje – a že nezůstane sama.

„Je to překrásné údolí,“ řekl Jondalar. Proč prostě nezůstat tady? Thonolan byl připraven zůstat u Tamije, pomyslel si. Ale tam nebyli jenom oni dva. Jak dlouho by vydržel nevidět žádného jiného člověka? Ajla žila sama tři roky. Ale oni přece nemusejí zůstat sami. Mysli na Dalanara. Ten založil novou jeskyni, i když měl zpočátku jenom Jeryku a druhá její matky, Hochamana. Později se k nim připojili druzí a narodily se děti. Teď už pomýšleli na to, že založí druhou jeskyni. Proč bys neměl založit novou jeskyni jako Dalanar? Možná to uděláš, Jondalare, ale ať podnikneš cokoliv – neuděláš to bez Ajly.

„Musíš poznat jiné lidi, Ajlo, a já bych tě rád přivedl domů. Já vím, že je to dlouhá cesta, ale za rok bychom to snad mohli dokázat. Moje matka by se ti líbila a vím, že tě bude mít ráda. Stejně tak tě bude mít rád i můj bratr Joharan a má sestra Folara – z ní už musí být mladá žena. A Dalanar.“

Ajla sklonila hlavu a pak na něho znovu pohlédla. „Budou mě mít rádi, až se dozvědí, že moji lidé jsou z klanu? Budu jim vítaná, až se dozvědí, že mám syna, který se narodil, když jsem žila v tlupě?“

„Nemůžeš se po zbytek svého života před lidmi skrývat. Neřekla ta žena... neřekla Iza, aby sis našla lidi svého druhu? Měla pravdu, ty to víš. Nebude to snadné – a já ti nechci a nemůžu nic

zastírat. Většina lidí vůbec neví, že členové klanu jsou lidé. Ale mně jsi to objasnila a jsou další, kteří už o tom mají pochybnosti. Většina lidí je slušná, Ajlo. Když tě poznají, budou tě mít rádi. Kromě toho jsem s tebou.“

„Já nevím. Nemůžeme o tom ještě přemýšlet?“

„To samozřejmě můžeme,“ řekl. Před jarem se stejně nevydáme na tak dalekou cestu, pomyslel si. Mohli bychom sice před zimou dorazit až k Saramudonům, ale stejně dobře můžeme přezimovat i tady. Tak alespoň bude mít Ajla čas si na tu myšlenku přivyknout.

Ajla se usmívala. Upřímně si oddechla, a tak zrychlila teď kroky. Věděla, že jeho rodina a jeho lidi mu chybějí a že ho bude následovat, když se rozhodne odejít, kamkoliv bude chtít. Přesto doufala, že si bude přát zůstat tady a vytvoří v údolí jejich společný domov.

Dostali se daleko od řeky a téměř na svah ke stepi, když se Ajla shýbla a zvedla něco, co jí připadalo známé.

„Můj tuří roh!“ řekla Jondalarovi, oklepala z něho hlínu a pozorovala začerněný vnitřek. „V něm jsem dřív s sebou nosila oheň. Našla jsem ho cestou, brzy poté, co jsem opustila tlupu.“

Najednou ji přepadly vzpomínky. „Taky jsem v něm nosila uhlíky, abych mohla zapálit louč, s ním jsem naháněla koně do své první jámy. Matka Víhy se zřítíla dovnitř, a když hyeny chtěly napadnout hříbě, zahнала jsem je a mládě jsem přivedla do jeskyně. Kolik se toho od té doby událo!“

„Možná je dobré nosit uhlíky s sebou, ale s pazourkem si v tom ohledu nemusíme dělat žádné starosti.“ Jondalar najednou svažtil čelo a Ajla věděla, že přemýšlí. „Zásob máme dost, že? Zbývá ještě něco udělat?“

„Ne, nepotřebujeme nic.“

„Proč si neuděláme výlet? Krátkou cestu,“ dodal, když viděl, jak je zaražená. „Směrem na západ jsi krajinu ještě neprozkoumala. Proč si nevezmeme nějaké jídlo, stany a kožešiny a neprohlédneme si to tam. Vždyť nemusíme chodit daleko.“

„A co uděláme s Víhou a Vítězem?“

„Vezmeme je s sebou. Víha nás může přece nějakou dobu nést a taky zásoby a naši výzbroj. Jenom my dva.“

Představa vydat se na cestu jenom pro potěšení byla pro Ajlu nová a těžko stravitelná. Nenapadaly ji však žádné námitky. „Ano, to bychom mohli udělat,“ řekla nakonec. „Jenom my dva... proč ne?“ Poznat tu zem na západě asi není tak špatný nápad, pomyslela si.

„Tady vzadu není vrstva tak silná jako vepředu,“ řekla Ajla. „Ale je to přesto nejlepší místo na uskladnění zásob. Kromě toho můžeme na ně navršit kameny.“

Jondalar pozvedl louč, aby plápolající světlo dosáhlo dál. „Nebylo by lepší rozdělit potraviny do několika menších zásobáren?“

„Myslíš, aby všechno hned nezmizelo, kdyby nějaké zvíře zásoby objevilo? To je dobrý nápad.“

Jondalar zvedl světlo, aby viděl do škvír pod balvanem. „Jednou jsem se tady rozhlížel. A zdálo se mi, že jsem objevil stopy jeskynního lva.“

„Tady bylo Drobkovo místo. Ale já tu objevila stopy jeskynních lvů, už když jsem se sem nastěhovala. Mnohem starší stopy. Považovala jsem je za znamení, jímž mi můj totem chtěl dát najevo, abych tu zůstala a přezimovala. Nikdy bych si nepomyslela, že tady zůstanu tak dlouho. Teď jsem si jistá, že jsem tu měla čekat na tebe. Myslím, že duch jeskynního lva tě sem přivedl a pak tě vyvolil, aby byl tvůj totem dost silný pro můj.“

„Já vždycky pokládal Donu za ducha, který mě vedl.“

„Možná to byla ona, kdo tě vedl. Ale vyvolil tě jeskynní lev.“

„Asi máš pravdu. Duchové všech stvoření patří Doně, i jeskynní lev. Matčiny cesty jsou nevyzpytatelné.“

„Mít za totem jeskynního lva je těžký osud, Jondalare. Zkoušky, které člověku ukládá, jsou obtížné – já si nikdy nebyla jistá, jestli je přežiju – ale dary, které za to člověk dostane, mu dají zapomenout. Myslím, že největším darem, který mi byl dán, jsi ty,“ uzavřela tichým hlasem.

Strčil louč do štěrbin ve skále a pak vzal ženu, kterou miloval, do náruče. Byla tak otevřená, tak upřímná, a když ji líbal, odpovídala na to tak ochotně, že málem podlehl její žádosti.

„Musíme s tím přestat,“ řekl a držel ji za ramena, aby získal alespoň trochu odstupu, „jinak s tím nebudeme nikdy hotovi a z naší cesty nebude nic. Myslím, že máš kouzlo Hadumy.“

„A – co je kouzlo Hadumy?“

„Haduma je stará žena, kterou jsme poznali na cestě. Je matkou šesti generací a její potomci si jí hluboce váží. Měla mnoho síly Dony. Muži věřili, že když se dotkne jejich údu, způsobí, že se pak zvedne, kdykoliv budou chtít, aby uspokojili ženu nebo hodně žen. Většina mužů si to přeje. Mnohé ženy znají prostředky a cesty, jak muže povzbudit. Tobě ale stačí, aby ses mi jenom přiblížila, Ajlo. Dnes ráno, včera večer. Kolikrát včera? A předevířem. Toho jsem předtím nikdy nebyl schopen, ale taky jsem si to nikdy dřív ani tak nepřál. Ale jestli teď nebudeme pokračovat v práci, tak ty zásoby nikdy neuložíme.“

Odstranili suť a pákou odsunuli pár větších kusů. Pak rozhodli, kde budou úkryty. V průběhu dne zjistil Jondalar, že je Ajla neobvykle tichá a do sebe pohroužená a ptal se, jestli jí něčím neublížil. Možná jí neměl dávat najevo tolik žádosti. Bylo téměř nevíře, že byla vždycky ochotná, kdykoliv po ní zatoužil.

Věděl, že mnohé ženy potlačují vlastní touhu a muž musí nejdříve pracovat, než vyhoví jeho žádosti, i když ho mají také rády. Pro něho to zřídka byl problém, ale naučil se svou žádost příliš nedávat najevo: pro ženy bylo dráždivější, když byl muž zdrženlivější.

Když zahrabali zásoby v pozadí jeskyně, zdála se Ajla ještě tišší než předtím, často skláněla hlavu a klidně tam klečela, než zvedla sušené maso, zabalené do hrubé zvířecí kůže, nebo koš s kořeny. Když dospěli tak daleko, že nosili ze břehu řeky kameny a vršili je na úkryty zásob, byla Ajla viditelně rozčilená. Jondalar si byl jistý, že to zavinil, ale nevěděl, co udělal. Pozdě odpoledne viděl, jak se Ajla zuřivě snaží zvednout balvan, který byl na ni příliš těžký.

„Takový kámen přece nepotřebujeme, Ajlo. Myslím, že bychom si teď měli odpočinout. Je teplo a pracovali jsme celý den. Pojďme si zaplavat.“

Přestala se plahočit s kamenem, odhrnula si vlasy z očí, rozvázala řemínek a sundala z krku amulet ve stejné chvíli, kdy její přehoz spadl na zem. Jondalar ucítil známý pohyb v ledví. To se

stalo pokaždé, když viděl její tělo. Pohybuje se jako lvice, pomyslel si a obdivoval štíhlý šlachovitý půvab, s nímž běžela do vody. Odhodil bederní roušku a běžel za ní.

Plavala proti proudu s takovou prudkostí, že voda za ní pěnila, a Jondalar se rozhodl počkat, dokud zase nepřiplave dolů. Jen ať klidně odreaguje část své podrážděnosti! Když ji dohonil, nechala se odnášet proudem a skutečně se zdála trochu uvolněnější. Když se obrátila na břicho, aby plavala, pohladil ji rukou po zádech, bok a kulatý zadek.

Vystřelila kupředu a hned byla z vody. Znovu si vzala amulet a už sahala po přehození, když se teprve brodila na břeh.

„Co dělám špatně, Ajlo?“ zeptal se, když stál před ní a voda z něho crčela.

„To není tvá vina. To já dělám něco špatně.“

„Ty neděláš nic špatně.“

„Ale ano, dělám. Už celý den se tě pokouším povzbudit, ale ty nerozumíš řeči klanu.“

Když Ajla dospěla v ženu, Iza jí nejen ukázala, jak má postupovat, když krvácí, ale taky jak se má očistit, když byla společně s mužem, a jaká gesta má užívat a který postoj zaujmout, pokud by chtěla povzbudit muže, aby jí dal znamení, i když Iza pochybovala, že by kdy tyto znalosti potřebovala. Mužům tlupy se jen stěží mohla líbit, ať používala jakákoliv znamení.

„Já vím, že když se mě dotkneš určitým způsobem nebo položíš svá ústa na moje, je to tvé znamení. Ale nevím, jak tě mám povzbudit já,“ pokračovala.

„Ale Ajlo, tobě přece stačí, abys tu byla, to mě dostatečně povzbuzuje.“

„To není to, co myslím,“ řekla. „Nevím, jak ti to mám říct, když chci, abys se mnou sdílel slast. Neznám prostě žádné prostředky ani cesty... ty jsi říkal, že mnohé ženy dokážou muže povzbudit.“

„To tě trápí, Ajlo? Chtěla by ses naučit mě vzrušovat?“

Přikývla, sklonila hlavu a cítila se trapně dotčená. Ženy v tlupě nebyvaly tak přímé. Dávaly najevo svou touhu po určitém muži přehnanou skromností, jako by nedokázaly snést pohled na tak mužného partnera – současně však s upejpavými postranními pohledy a nevinnými postoji, které se podobaly těm, jaké měla

žena zaujmout. Tím způsobem dávaly najevo, že ho považují za neodolatelného.

„Tak se podívej, co jsi způsobila, ženo,“ řekl, protože dobře věděl, že se při hovoru vzrušil. Nemohl proti tomu nic dělat a ani to nedokázal skrýt. Protože ho viděla tak vzrušeného, objevil se jí na rtech úsměv. Prostě nemohla jinak. „Ajlo,“ řekl a zvedl ji oběma pažemi do výšky, „copak nevíš, že mě vzrušuješ už jen tím, že žiješ?“

Odnášel ji v náručí a chystal se vyjít po břehu na stezku. „Tušíš vlastně, jak mě to dráždí, jenom když tě vidím? Už když jsem tě viděl poprvé, toužil jsem po tobě.“ S nanejvýš překvapenou Ajlou stoupal po stezce nahoru. „Ty jsi natolik žena, že nepotřebuješ žádné prostředky, abys muže dráždila – ty se nemusíš nic, ale vůbec nic učit. Všechno, co děláš, mě přivádí jenom k tomu, abych po tobě jenom tím víc toužil.“ Dorazil ke vchodu do jeskyně. „A jestli mě chceš, stačí, když to řekneš nebo prostě uděláš tohle, což je ještě lepší,“ zasmál se a políbil ji.

Donesl ji dovnitř do jeskyně a položil ji na lůžko. Pak ji políbil ještě jednou otevřenými ústy a jemně pátravým jazykem. Cítila jeho úd tvrdě a horce. Pak se posadil. Ve tváři se mu objevil prohnatý úsměv.

„Říkáš, že jsi to zkoušela celý den. Jak jsi vlastně přišla na to, že jsi mě nevzrušovala?“ řekl. A pak učinil něco naprosto nečekaného: provedl jedno gesto.

Ohromeně se jí rozšířily oči. „Jondalare! To... to je to znamení!“

„Jestli mi teď začneš dávat znamení klanu, pak je asi jen spravedlivé, když budu stejně odpovídat.“

„Ale... já...“ Nevěděla, co by měla říct, i když dobře věděla, co má učinit. Zvedla se, obrátila a klekla si s roztaženýma nohama před něho a nabídla se mu.

Myslel to jako žert. Nečekal, že bude tak rychle a do té míry vzrušený. Ale pohled na její kulatý pevný zadek a její zvoucí otevření – to bylo neodolatelné. Než si uvědomil, co se s ním děje, klečel za ní a pronikl do jejích teplých, tepajících hloubek.

Od okamžiku, kdy zaujala tuto polohu, se jí vrátily vzpomínky na Brouda. Poprvé by se snad k Jondalarovi zachovala odmítavě, kdyby toho vůbec byla schopna. I když byly vzpomínky velmi

odpudivé, její výchova k poslušnosti byla silnější než všechno ostatní.

Pronikl do ní, cítila, jak ji vyplňuje a vykřikla nečekanou rozkoší. V této poloze cítila tlak a tření tam, kde je dřív necítila, a když se opět odtáhl, vzrušilo ji to současně novým způsobem. Když do ní znovu zajel, zvedla se proti němu. Zatímco se nad ní tyčil, musela bezděčně myslet na Víhu a jejího hřebce. To pomýšlení v ní uvolnilo nádherný pocit tepla. Narovнала se a vyšla mu vstříc a s lačnou rozkoší se přizpůsobila jeho rytmu.

Celí rozechvělí přestali. Ajla svésila hlavu. Jondalar se překulil na bok a strhl ji s sebou a pak leželi bez hnutí vzájemně spojeni.

„Musím přiznat,“ řekl po nějaké době, „tak špatné to s tím znamením zase není.“ Přejel jí rty po krku a pak jí uchopil ucho.

„Nejdřív jsem si nebyla jistá, ale s tebou, Jondalare, je všechno správné. Všechno je slast,“ řekla a přitiskla se k němu ještě víc.

„Co hledáš, Jondalare?“ volala z římsy dolů.

„Chtěl jsem se podívat, jestli tu nenajdu ještě nějaké pyrity.“

„První, s kterým jsem začala, není vůbec opotřebený. Ten vydrží ještě dlouho. Žádné nepotřebujeme.“

„Já vím, ale jeden jsem uviděl, a tak jsem si pomyslel, že se podívám, kolik jich najdu. Je jinak všechno hotové?“

„Mě nenapadá, co bychom ještě potřebovali. Stejně nemůžeme zůstat pryč dlouho – počasí se v tuhle roční dobu mění velmi rychle. Ráno může být horko a večer může přijít sněhová bouře,“ řekla a sešla po stezce dolů.

„Ajlo, co to máš na sobě?“

„Nelíbí se ti to?“

„To víš, že líbí. Chci jenom vědět, odkud to máš?“

„Sama jsem to udělala – když jsem šla oblečení tobě. Udělala jsem si to podle toho, jenom tak, aby mi to padlo. Nebyla jsem si jistá, jestli si to mám obléknout. Možná nosí něco takového jenom muži. A kromě toho jsem nestihla vyzdobit halenu perlami. Jde to takhle?“

„Myslím, že ano. Nevzpomínám si, jestli je ženské oblečení nějak podstatně jiné. Halena je možná trochu delší a má taky jiné ozdoby. Tohle je totiž oblečení Mamutonů. Své jsem ztratil, když jsme dorazili na konec Matky řek. Vypadáš v tom velkolepě, Ajlo.

Myslím, že ti to bude příjemnější než tvé přehozy. Až bude zima, zjistíš, jak je to teplé a pohodlné.“

„Jsem ráda, že se ti to líbí. Chtěla bych se oblékat... jako ty.“

„Tak jako já... já myslím... já už sám nevím. Podívej se na nás! Muž a žena a dva koně! Jeden z nich s naším stanem, zásobami a náhradním oblečením. To už je podivný pocit vydávat se na cestu tak snadno a nic nenést než oštěpy – a vrhače oštěpů! A vak s pazourky. Myslím, že by se lidé dost podivili, kdyby nás takhle uviděli. Ostatně se divím sám sobě ještě víc. Já už prostě nejsem ten muž, kterým jsem byl, když jsi mě našla. Ty jsi mě naprosto proměnila, a za to tě miluju.“

„I já jsem se naprosto změnila, Jondalare. Miluji tě.“

„A kterým směrem se teď vydáme?“

Ajla měla zneklidňující pocit, že něco ztrácí, když táhli celým údolím, s Víhou a s mladým hřebečkem za sebou. Když dospěli až ke konci, kde se zatáčelo, ohlédla se.

„Podívej, Jondalare! Do údolí se vrátili koně. Od té doby, co jsem tady, jsem už žádné neviděla. Odtáhli, když jsem na ně nastražila past a zabila matku Víhy. To jsem ráda, že tu zase jsou. Pro mě to bylo vždycky jejich údolí.“

„Je to stejné stádo?“

„To nevím. Hřebec byl rudohnědý jako Vítěz, ale ten už nežije. Vidím jenom vedoucí klisnu. Je tomu už taky dost dlouho.“

I Víha uviděla koně a hlasitě zaržála. Odpověděli na pozdrav a Vítěz zvědavě nastražil uši. Pak se však klisna vydala za ženou a její hříbě běželo za ní.

Ajla sledovala řeku jižním směrem a překročila ji, když spatřila příkrý svah na druhé straně. Nahoře zastavila a pak nasedli oba, Ajla i Jondalar, na Víhu. Nacházela nejnápadnější orientační body v krajině a jela směrem k jihu. Krajina byla drsnější, rozervanější a vrásnitější. Skalnaté rokly a příkré svahy vedly k plochým vyvýšeninám.

Když se blížili průsmyku mezi rozeklanými skalními stěnami, Ajla sesedla a prozkoumala půdu. Nikde neviděla čerstvou stopu. Šla napřed do rokly a vylezla na skálu, která se kdysi utrhla ze stěny. Pak šla k hromadě suti a Jondalar ji následoval.

„Tady je to, Jondalare,“ řekla, vytáhla malý kožený váček a podala mu ho.

Znal to místo. „A co je tohle?“ zeptal se a zvedl kožený váček do výše.

„Červená hlína, Jondalare. Na jeho hrob.“

Neschopen cokoliv říct jenom přikývl. Cítil, jak se mu hrnou do očí slzy a snažil se je zadržet. Nabral do dlaně červený okr a rozsypal ho po skále a suti. Pak rozsypal ještě jednu hrst. Ajla čekala, zatímco on dojatě pozoroval místo. Když se obrátil k odchodu, vykonala nad Thonolanovým hrobem obřadné gesto.

Teprve když chvíli jeli, Jondalar znovu promluvil. „Byl miláčkem Matky. Přála si ho mít zpátky.“

Ještě kousek dál se zeptal: „Jaké to bylo gesto, které jsi udělala?“

„Prosila jsem Velkého jeskynního medvěda, aby ho doprovázel na jeho cestě a přinesl mu štěstí. To znamená: Jdi s Ursusem.“

„Ajlo, neuměl jsem to ocenit, když jsi mi to řekla. To chápu teprve teď. Jsem ti vděčný, že jsi ho pohřbila a že jsi požádala totem klanu, aby mu pomohl. Myslím, že najde správnou cestu do světa duchů, když jsi to udělala.“

„Říkal jsi, že byl odvážný. Myslím, že odvážní nepotřebují pomoc, aby našli svou cestu. Pro neohroženého muže to musí být vzrušující dobrodružství.“

„Byl odvážný a miloval dobrodružství. Byl tak plný života – jako by chtěl celý život prožít najednou. Kdyby nebylo jeho – já bych tuhle cestu nikdy nepodnikl.“

Jeli dál, seděli těsně za sebou. Jondalar Ajlu náhle objal. Přitáhl ji k sobě a přitiskl se na ni. „A pak bych tě nenašel. Přesně to minil šamud, když říkal, že je to můj osud! Zavede tě tam, kam by ses jinak nedostal. Thonolan mě zavedl k tobě... a pak šel za svou láskou do příštího světa. Já nechtěl, aby šel, ale teď ho chápu.“

Jak táhli k severu, vystřídala hornatou krajinu otevřená rovina, step protkaná říčkami a potoky, které živily tající ledovce na severu. Těch několik málo stromů, které rostly ve stepi, bylo zakrnělých, dokonce i tam, kde rostly na břehu řek a měly tedy dostatek vláh. Jejich obrysy měly v sobě něco trýzněného, jako by zmrzly v okamžiku, kdy se do nich opřel prudký vítr.

Kde to bylo možné, přidržovali se Jondalar a Ajla údolí, protože tam nacházeli ochranu před větrem a měli dostatek dříví na

oheň. Protože jen v údolích se dařilo břízám, vrbám, smrkům a modřínům. To pro zvěř neplatilo. Stepi tvořily obrovskou zásobárnu zvěře. Kdykoliv dostali chuť na čerstvé maso, vydali se se svou novou zbraní na lov a často zanechali zbytky své kořisti šelmám a mrchožroutům.

Cestovali asi polovinu měsíce, když nastal horký a neobvykle tichý den. Byli téměř celé dopoledne na cestě, a když v dálce spatřili vyvýšeninu s náznakem stromů, nasedli na koně. Jondalar, kterého vzrušovala Ajlina blízkost, jí zasunul ruce pod halenu, aby ji laskal. Dorazili k hřebenu vyvýšeniny a spatřili krásné údolí, kterým protékala velká řeka. Když slunce dostoupilo k vrcholu, dorazili k vodě.

„Vydáme se teď k severu, nebo k jihu, Jondalare?“

„Já bych řekl, ani jedno z toho. Pojďme se utábořit,“ řekl.

Už chtěla něco namítnout, jenom proto, že nebyla zvyklá bez zvláštního důvodu tak časně odpočívat. Avšak když ji Jondalar políbil na krk a jemně jí stiskl bradavky, uznala i ona, že není důvodu, proč by měli táhnout dál, že však mají tím víc důvodů odpočívat.

„No dobrá, tak se utáboříme,“ řekla, přehodila nohu přes krk klisny a sklouzla na zem. I Jondalar sesedl a pomohl jí sundat z koně koše, aby si Víha mohla odpočinout a napást se. Pak sevřel Ajlu do náruče, políbil ji a opět zajel rukama pod halenu.

„Proč mě nenecháš, abych si ji vysvlékla?“ řekla.

Usmíval se a ona přetáhla halenu přes hlavu, vylovila pásek spodního oblečení a vystoupila z něho. I on si přetáhl halenu přes hlavu a pak slyšel, jak se Ajla směje. Když vzhlédl, byla pryč. Ještě jednou se zasmála a skočila pak do řeky.

„Dostala jsem chuť si zaplavat,“ zavolala na něho.

Ušklíbl se, stáhl kalhoty a následoval ji do vody. Řeka byla hluboká a studená a proud byl prudký. Plavat proti proudu bylo obtížné a jen stěží ji dohonil. Avšak pak ji popadl, šlapal vodu a líbal ji. Ponořila se, vyklouzla mu ze sevření, odplavala rychle na břeh a smála se.

Plaval za ní, avšak když dorazil ke břehu, ona už vyběhla nahoru. Když se za ní rozběhl a chtěl ji uchopit, prudce zatočila a znovu mu unikla. Ještě jednou se za ní rozběhl, jak mohl nejrychleji, a nakonec se mu podařilo vzít ji kolem boků.

„Tentokrát mi neunikneš, ženo,“ řekl a přitáhl ji k sobě. „Jestli mi budeš pořád utíkat a já tě budu muset chytat, unavíš mě a já nebudu schopen ti připravit slast,“ řekl nadšen její hravostí.

„Já ale vůbec nechci, abys mi připravil slast,“ řekla.

„Ty že nechceš, abych...“ Pustil ji.

„Tentokrát ti chci připravit slast já.“

Srdce se mu zase rozbušilo. „To už stejně děláš, Ajlo,“ řekl a znovu ji sevřel do náruče.

„Já vím, že mi rád připravuješ slast – tak jsem to nemyslela.“ Do očí jí vstoupilo něco vážného. „Chtěla bych se naučit, abych ti i já připravila slast, Jondalare.“

Nedokázal jí odolat. Jeho úd stál tvrdě mezi nimi, když ji k sobě přitiskl a líbal ji, jako by se jí nemohl nasytit. Opětovala jeho polibky a následovala jeho příkladu. Při líbání se dotýkali a vzájemně prozkoumávali.

„Ukážu ti, co mám rád, Ajlo,“ řekl a vzal ji za ruku. V blízkosti vody našel místo se zelenou trávou. Když tam usedli, ještě jednou ji políbil a povalil ji. Jedna ruka spočívala na jejím prsu a už se chystal je líbat, když se Ajla posadila.

„Já bych ti chtěla připravit slast,“ řekla.

„Ajlo, vůbec nevíš, jaká je to rozkoš ti připravovat slast – já nevím, jestli by bylo možné, aby to bylo dráždivější, kdybys mi ty připravovala slast.“

„Líbilo by se ti to méně?“ zeptala se.

Jondalar zaklonil hlavu, smál se a pak ji sevřel do náruče. Rovněž se smála, ale nebyla si jistá, co ho tak nadchlo.

„Myslím, že není nic, co bys udělala, aby se mi to nelíbilo.“ Nato se na ni podíval a řekl: „Miluju tě, Ajlo.“

„A já tebe, Jondalare. Cítím lásku, když se takhle usmíváš a taky tvoje oči se usmívají, a miluju tě tolik, když se směješ. V klanu se nikdo nesmál. Nelíbilo se jim, když jsem se smála já. Nikdy bych nechtěla žít s lidmi, kteří by mi nedovolili se usmívat nebo smát.“

„Ty by ses taky měla usmívat a smát neustále, Ajlo. Tvůj úsměv je okouzlující.“

Při těch slovech se prostě musela usmívat.

„Ajlo, ach, Ajlo!“ řekl a skryl svou tvář na jejím krku a hladil ji.

„Jondalare, miluji to, když se mě dotýkáš a líbáš mě, ale ráda bych věděla, co se líbí tobě.“

Protáhl tvář k úšklebku. „Já si nemůžu pomoci – ty mě prostě povzbuzuješ až moc. Co máš obzvlášť ráda, Ajlo. Udělej se mnou, co se tobě zdá zvlášť hezké.“

„Bude se ti to taky líbit?“

„Vyzkoušej to.“

Ted' bylo na ní, aby ho povalila a sklonila se nad ním, otevřela ústa a použila svůj jazyk. Reagoval na to, ale přesto se ovládal. Pak mu pokryla krk polibky a lehce si hrála jazykem s jeho kůží. Cítila, jak se mírně otrásl. V očekávání jeho potvrzení na něho pohlédla.

„Líbí se ti to?“

„Ano, Ajlo, to se mi líbí.“

Taky se mu to skutečně líbilo. Vzrušovala ho svým opatrným laskáním víc, než by si kdy dokázal představit. Její lehké polibky ho vydráždily na nejvyšší míru. Byla nejistá a nezkušená jako dívka, která sotva dospěla, avšak ještě nezažila obřad První slasti – a žádná nebyla žádoucnější. Takové jemné polibky měly půvab, s nímž se nedalo srovnat nejžhavější a nejsmyslnější laskání zkušených žen – neboť byly zakázaným ovocem.

Většina žen byla k mání, ale mladé dívky byly nedotknutelné. Nevyzkoušená žena mohla mladé jako staré muže dohnat svými tajnými něžnostmi v temných koutech jeskyně až k šílenství. Matky se nejvíc obávaly toho, že by jejich dcera krátce po letním setkání dospěla a musela přečkat dlouhou zimu až do příštího setkání. Většina dívek měla už před obřadem První slasti jisté zkušenosti s líbáním a laskáním a Jondalar byl s několika, u nichž to při obřadu První slasti nebylo poprvé. Ale nezostudil je tím, že by to odhalil.

Znal přitažlivost těchto mladých žen – to ho zčásti vzrušovalo při Prvních slastech – a právě takhle ted' Ajla působila na něho. Pokryla mu krk polibky. Mráz mu přejel po zádech, zavřel oči a odevzdal se jejímu laskání.

Sunula se dál dolů, táhla lechtivé vlhké kruhy po jeho kůži a všimla si, že se tím stupňuje její vlastní vzrušení. Pro něho to bylo téměř utrpení, smyslné dráždivé utrpení. Když dospěla k jeho pupku, už se nedokázal udržet. Vzal její hlavu do rukou a mírně ji sunul hlouběji, dokud necítila jeho horký úd na svých tvářích.

Dýchala trhaně. Její laskající jazyk bylo víc, než dokázal snést. Přitiskl její hlavu k svému ztopořenému pohlaví. Podívala se na něho.

„Jondalare, chtěl bys, abych.“

„Jenom jestli to chceš ty, Ajlo.“

„Mně by se to líbilo.“

„Pak bych to taky chtěl.“

Cítil, jak vlhké teplo obestřelo nejdřív špičku a pak víc než jenom špičku jeho bušícího pohlaví. Zasténal. Její jazyk prozkoumal hladkou kulatou hlavu, nahmatal drobný otvor, poznal, jak je utvářena kůže. Když první doteky rtů a jazyka u něho vyvolaly slyšitelný požitek, stala se odvážnější. Vychutnávala své poznávání a cítila, jak její nitro pulzuje. Kroužila jazykem kolem jeho údu. Volal její jméno a ona pohybovala jazykem rychleji a rychleji a cítila vlhko mezi svými nohama.

Cítil, jak se teplá vlhkost pohybuje nahoru dolů po jeho údu. „Ach, Dono! Ach, Ajlo! Ajlo! Ajlo! Kde ses tohle naučila!“

Vyzkoušela, nakolik ho dokáže pojmout, a vtiskla ho do úst, až se téměř dusila. Jeho úd a jeho sténání ji povzbuzovaly, aby to zkusila znovu a ještě jednou, dokud se proti ní nezvedl.

Když vycítila, že potřebuje proniknout do ní – a že ho potřebuje i ona, narovnála se, přehodila jednu nohu, aby se na něho posadila obkročmo a nabodla se na jeho k prasknutí napjatý úd. Prohnula se v zádech a prožívala rozkoš, když do ní hluboko pronikl.

Vzhlédl k ní a vychutnával pohled na ni. Slunce za ní proměnilo její vlasy ve zlatý věnec. Oči zavřela, ústa měla otevřená a tvář se rozplývala v extázi. Protože se zaklonila, vypnula prsa. Její pružné tělo zářilo ve slunci.

Nadzvedla se a znovu na něj klesla, když se proti ní zvedl. Zadržel dech. Cítil, jak v něm stoupá vlna, kterou nedokáže ovládnout, i kdyby se sebevíc snažil. Když se ještě jednou nadzvedla, vykřikl. Znovu na něho dosedla a cítila, jak se zachvěl rozkoší.

Natáhl se a přitáhl ji k sobě dolů. Jeho ústa našla její bradavky. Po chvíli odpočinku Ajla dovolila, aby ji převalil na bok. Jondalar se nadzvedl a sklonil se nad ní, aby ji líbal. Pak vzal její prsa, sál

nejdřív z jednoho a pak z druhého a znovu je líbal. Natáhl se vedle ní a vzal její hlavu na paži.

„Líbí se mi působit ti slast, Jondalare.“

„Nikdy jsem necítil větší, Ajlo.“

„Ale ty jsi radši, když mi sám můžeš působit slast.“

„Vlastně ne radši, ale – čím to, že mě znáš tak dobře?“

„To je zřejmě to, co ses naučil dělat. Je to stejné umění, jako při výrobě nástrojů.“ Zasmála se. „Jondalar má dvě povolání. Opracovává kámen a opracovává ženy,“ řekla a smála se.

Smál se taky. „Ty dokážeš skutečně žertovat, Ajlo!“ řekl a nasadil trochu křivý úsměv. Byla blízko pravdě a kromě toho neslyšel tenhle vtip poprvé. „Ale máš pravdu. Miluju tvé tělo, miluju všechno na tobě.“

„Mně se líbí, když mi působíš slast. Láska se pak ve mně nasytí. Taky mi smíš působit slast, kdykoliv se ti zachce, ale někdy bych ti ji i já chtěla připravit.“

A zase se smál. „Dohodnuto. A protože jsi tak učenlivá, můžu tě naučit i jiné věci. Víš, můžeme si působit slast vzájemně. Přál bych si, abych byl na řadě a postaral se, aby tě láska zaplnila. Ale ty jsi to udělala tak dobře, že si myslím, že by dokonce ani kouzlo Hadumy víc nepomohlo.“

Ajla chvíli mlčela. „To nevádí, Jondalare.“

„Co nevádí?“

„I kdyby se ti už nikdy nepostavil – stejně by ses postaral o to, aby se láska ve mně nasýtila.“

„To neříkej!“ Ušklíbl se, ale přesto ho trochu zamrazilo. „Zase se ti postaví,“ řekla velmi slavnostně a pak se zachichotala.

„Cože jsi tak vtipná, ženo? Je pár věcí, o kterých bys neměla žertovat,“ řekl a tvářil se, jako by byl uražený. Avšak pak se stejně rozesmál. Byl příjemně překvapený její veselostí a nově probuzeným smyslem pro humor.

„Jsem moc ráda, když se mi podaří tě rozesmát. Smát se s tebou, to je téměř stejně dobrý pocit jako tě milovat. Chtěla bych, aby ses se mnou pořád smál. Protože si myslím, že pak mě nepřestaneš milovat.“

„Přestat tě milovat?“ řekl a trochu se nadzvedl a podíval se na ni. „Ajlo, já tě hledal celý život, i když jsem to nevěděl. Ty jsi všechno, co jsem si kdy od ženy přál a vysnil, a ještě mnohem víc.“

Jsi úchvatná hádanka. Jsi naprosto upřímná, otevřená, nic neskrýváš. A přesto jsi nejtajemnější žena, kterou znám.

Jsi silná, samostatná, naprosto schopná se postarat sama o sebe a taky ještě o mě. Přesto, kdybych to připustil, beze studu bys přede mnou klečela, stejně, jako bych já uctíval Donu. Jsi neohrožená, jsi odvážná. Zachránila jsi mi život, pečovala o mě a uzdravila mě. Lovila jsi pro mě a starala se o mé blaho. Ty mě nepotřebuješ. Přesto ve mně probouzíš přání, abych tě ochraňoval, bděl nad tebou a staral se o to, aby se ti nic nestalo.

Mohl bych strávit celý svůj život s tebou, a stejně bych tě nikdy zcela nepoznal. Máš hloubky, na které by mi nestačilo mnoho životů, abych je prozkoumal. Jsi moudrá a prastará jako Matka, a přesto tak svěží a mladá jako žena při obřadu První slasti. Kromě toho jsi nejkrásnější žena, jakou jsem kdy potkal. Pořád ještě nedokážu pochopit své štěstí – že toho dostávám tolik. Myslím, že jsem nebyl schopen někoho milovat. Dnes vím, že jsem čekal jenom na tebe. Miluju tě víc než život sám.“

Ajla měla slzy v očích. Líbal ji na víčka a tiskl ji k sobě, jako by měl strach, že ji ztratí.

* * *

Když se příštího rána probudili, ležela na zemi tenká vrstva sněhu. Zase spustili otvor a zachumlali se do kožešin. Přesto je oba naplňoval neurčitý smutek.

„Je načase se vrátit, Jondalare.“

„Máš zřejmě pravdu,“ řekl a sledoval, jak jeho dech vytváří lehké obláčky. „Zima ale teprve přichází. Vlastně by nás neměly překvapit skutečně zlé bouře.“

„To nikdy nemůžeme vědět. Počasí nás může překvapit.“

Nakonec vstali a strhli stan. Ajla ulovila prakem velkou stepní myš, která se vynořila rychlými skoky z podzemní nory. Zvedla ji za ocas, který byl téměř dvakrát tak dlouhý jako její tělo, a přehodila si ji přes rameno. V táboře ji rychle vyvrhla a napíchla na prut.

„Docela je mi líto, že se už musíme vrátit,“ řekla Ajla, když Jondalar rozdělával oheň. „Bylo to... bavilo mě to. Prostě táhnout dál, zůstat, kde se ti zachce, nemuset nic nosit zpátky. Už v

poledne se utábořit, jenom proto, že si chceme připravit slast. Jsem ráda, že tě to napadlo.“

„I mně je líto, že to končí, Ajlo. Byl to hezký výlet.“

Vstal, aby donesl dříví. Sešel dolů k řece a Ajla mu pomáhala. Obešli ohyb řeky a našli hromadu naplaveného dříví. Najednou Ajla něco zaslechla. Vzhlédla a chytla se Jondalara.

„Halóó!“ volal nějaký hlas.

Menší skupinka lidí se k nim blížila a mávala. Ajla se přitiskla k Jondalarovi. Vzal ji kolem ramen.

„Neměj strach, Ajlo. To jsou Mamutoni. Nevyprávěl jsem ti, že si říkají lovci mamutů? Považují i nás za Mamutony,“ řekl Jondalar.

Když se skupina přiblížila, Ajla se obrátila na Jondalara a měla udivenou tvář. „Ti lidé, Jondalare – oni se usmívají,“ řekla. „Viděl jsi to? Oni se na mě usmívají.“

Jean M. Auelová
ÚDOLÍ PLAVÝCH KONÍ 2
Děti země 2

Z anglického originálu The Valley of Horses
přeložila Klára Vávrová.
Odborná spolupráce prof. dr. Jan Jelínek, DrSc.
Obálku navrhla Jana Šťastná
s použitím kresby Pavla Dvorského.
Vydala Euromedia Group k. s.,
v Praze roku 2001 jako svou 1433. publikaci.
Odpovědná redaktorka Eva Lapáčková.
Technický redaktor David Dvořák.
Počet stran 320.
Sazba SF SOFT, Praha.
Tisk Tlačiarne BB, spol. s r. o., Banská Bystrica.
Vydání druhé.

Druhý díl rozsáhlé ságy Děti země vypráví o dalších osudech cromagnonské dívky Ajly, která ztratila svůj lid a vyrostla v klanu Velkého medvěda. Tam však zůstávala stále cizinkou. Nakonec vyhnána, prokleta a odsouzena k smrti odchází z klanu a vydává se v tomto druhém dílu na dlouhou osamělou pouť nekonečnou stepí, aby našla lidi svého druhu. V údolí, které jí skýtá množství možností připravit se na nadcházející zimu, se zastaví a i zabydlí, takže stále oddaluje svůj odchod. Bojuje s divokou zvěří, nemocemi, žije v souladu s tajemnými silami, které ovládají její život. Stává se stále obratnější lovkyní a léčitelkou, dokáže si vyrobit nástroje, které potřebuje.

Musí hledat své lidi, ale současně má strach z toho, co se stane, až se s nimi setká. První člověk, který za dramatických okolností přeruší její osamění, se stane také prvním mužem, ke kterému pocítí lásku.

Románový cyklus DĚTI ZEMĚ obsahuje:

Klan Velkého medvěda 1/2

Údolí plavých koní 1/2

U lovců mamutů 1/2

Širé pláně 1/2

ISBN 80-242-0540-8

9 788024 205403